

A T T E B I O N

I R A I

Achosion Cydwybod

A R A M R Y W

Ystyriaethau Pwysfawr.

Gan S. PIKE, a S. HAYWARD.

Gwedi ei gyhoeddi yn GYMRAEG,
Gan y Parch. Mr. J. GRIFFITH.

Jer. vi. 16. *Fel hyn y dywed yr Arglwydd, Sefwch ar y ffyrdd, ac edrychwch, a gofynwch am yr hen lwybrau, lle mae ffordd dda, a rhodiwch ynddi; a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau.*

2 Cor. xiii. 5. *Profwch chwychwi eich hunain, a ydych yn y ffydd; holwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, sef bod Iesu Grist ynoth, oddi eithr i chwi fod yn anghymeradwy?*

C A E R F Y R D D I N,

Argraffwyd gan IOAN ROSS, yn Heol-Awst, 1769.

[Pris Swllt, heb rwympo.]

ATTENTION
Action on Cydwypod

Y Ffynhau Pysyllau

G. S. PIERCE & H. J. W. AND

Printed by G. S. PIERCE & H. J. W. AND

Printed by G. S. PIERCE & H. J. W. AND

Printed by G. S. PIERCE & H. J. W. AND

44.
4. 2.

111

Printed by G. S. PIERCE & H. J. W. AND

Y

CYHOEDDWR,

A T Y

DARLLENYDD.

FE Gysieithwyd yr ACHOSION CYDWYBOD canlynol, mewn gobaitb y byddent yn gymmeradwy ac yn dderbyniol, gan bawb ag fydd yn ddifrifol, o bob enw ym mblitb y Cymry: ac y bydd i bwys y matter a'r drefn, roddi cyflawn foddlonrwydd i annogwyr y gwaith.

Nid rhaid canmol cynnwysiad y llyfr, os delir fukw ar y petbau a drinir yntho. Maent yn fynych yn dysod o fewn tersyn swydd pob Gweinidog ffyddlon yr Efengyl, a chylch dyledswydd yr ymarferydd difrifol o'r grefydd Grist'nogol. Mae amrywioldeb amgylchiadau y gwir Gristion yn ei daith ysprydol, anwadalwch ei dymmerau, ei gulni a'i belaeithrwydd, ei dywyllwch a'i oleuni, a'r amrywiol brofiadau fydd yn eu canlyn, yngbyd a'r budoliaethau bydol, grym a chyfrwysdra yr ysprydion uffernol i demtio, tueddrwydd y galon lygredig i gydlynio a'u cynnigiadau, yn profi mai gwaith anbwedd iawn yw dwyn dynion i ryddid yr Efengyl.

Ond yr wyf yn rhagweld un gwrthddadt yn
 erbyn y derbyniad o bono, sef, fod un o'r awdwyr
 wedi newid ei farn mewn amryw bethau a gyn-
 bwysir ynddo. Y ffordd i feddyginiaethu byn yw
 gwahaniaethu rhwng y trysor a'r llestr. Cydmar-
 wn ei gwaith yma â'r 'Sgrythurau sancteidd, a
 dilynwn ef mor belled ag y dilynodd yntau Iesu
 Grist, gan ystyried fod y goreu o ddynion yn ddar-
 ostyngedig i gyfnewidiadau. Fe gyffesodd Pedr
 mai'r Crist oedd Mab y Duw byw, ond O !
 mor fuan y dywedodd, Trugarhâ wrthyt dy
 hun, &c. Mat. xvi. 16, 22. Os oedd y cyfryw
 ag oedd dan y fath fanteision yn ddarostyngedig
 i gamsyniadau, pa faint mawr nyhi ! Mae yn
 bosibl i ddynion adeiladu gwair a sef ar y
 wir Seilfaen, y rbai a losgir, ac felly yr adeilad-
 wyr yn bod mewn colled o'u Gwaith, eithr eu
 bunain yn cael eu bachub. Dylem weddio dros
 y cyfryw, ar iddynt mewn pryd wted en cyfeil-
 iorni, a dysod i'r iawon ffordd o fagl y diafol, a
 pheidiwn a chymmeryd tramgwydd oddi wrth eu
 Gwyrni.

J. Griffith.

Y RHAG-

RHAGY MADRODD,

Yr A W D W Y R.

E draethwyd yr Attebion canlynol,
F ymhlith eraill mewn cyfarfod wyth-
 nosol, ar hŷd y gaiaf diwaethaf, gyd
 â diben i symmud ymaith amheu-
 on y Cristion ofnus, i'w fywioccan ef yn ei
 ffordd tu a Sion, i'w ddiogelu ef rhag gobaith
 rhyfygus, a chynnyddu bywyd crefydd yn yr
 enaid. Fel y geirir ateb y dibenion pŷs
 fawr hyn, fe ddeisyfwyd ar y gwrandawyr
 barottoi i ni Achosion Cydwybod difrifol,
 oddi wrth yr anhawlderau a gyfarfuasent â
 hwynt ynghwrs eu profiadau, ac i gelu eu
 henwau, fel y gallent gyd â mwy o ryddid
 ofod eu Hachosion perthynafol ger bron, ac
 fel y cedwid ninnau yn yr Attebiad o honynt
 oddi wrth y radd leiaf o ofn neu gaethiwed.

TRWY daerni diball ein cyfeillion eilwaith
 ac eilwaith, ac oddiwrth ainlygiadau digonol o
 ddefnyddioldeb, fe'n perfwadiwyd i wneuthur
 yr Attebion hyn yn gyhoeddus, er eu bod
 wedi eu cwtogi ryw faint. Ac yr ydym yn
 gobeithio, y bydd i rhei'ny, i ddwylaw pa rai
 y gallant ddyfod, eu darllain mewn cariad
 Crist'nogol. A bydded i Yspryd Duw, heb
 fendith neillduol yr hwn y bydd pob ym-
 drechiad

drechiad yn aneffeithiol i ateb neb dibenion achubol, wneuthur y rhai'n yn foddion grymmus i'w dwyn yn nes at Grist, a'u gwneuthur yn fwy bywiog ac eginol yn ei wasananaeth! Os attebir y diben dedwydd hwn, yn y mesur lleiaf, ni a lawenhawn ac a roddwn y ogoniant i gyd i Dduw, gan ddibrisio yr holl ychydig ddiystyrwch a ellir daflu arnom ni a'n llafur amherffaith.

RHAID addef ei fod yn waith anhawdd a chywraint iawn i ddosparthu i bob un eu priodol gyfran, ac felly iawn gyfrannu Gair y Gwirionedd, fel ag y rhoddir annogaeth addas i'r cyfryw y mae yn perthyn; ac etto gadael i'r rhagrithiwr, neu'r pechadur rhyfygus ddim lle i obeithio. Y mae mor anhawdd hefyd ceisio diddymmu gwag-hyder y pechadur, heb aflonyddu heddwch, a digalonni y rhai ag fydd yn wir ganlynwyr yr IESU. Pwy fydd fydd ddigonol i'r pethau hyn? Ni a addefwn ein hannigonolrwydd yn hawdd; ond etto, gobeithiwn fod yr Arglwydd wedi ein cynnorthwyo i fod mewn rhyw fefur yn ffyddlon: a bydded iddo eich cynnorthwyo chwithau ag fydd yn darllain, i wneud un'ondeb â'ch Eneidiau eich hunain, fel na b'o ein llafur ni, na'ch darlleniad chwithau yn ofer!

LLUNDAIN, }
Mai 30, 1755. }

S. PIKE,

S. HAYWARD.

NAMES

The

R

Mr.
Blanc

Rev.
Rev.
Rev.

Rev.
Rev.
Rev.

Rev.
Mr.
Mr.

Mrs.
John
Dani

Mr.
John
Phili

Rev.
Rev.
Benj

Rev.
Marl
Jofia

Dafy

Rev.
Rev.
Evan

Mr.
Enoc

Rev.
Mr.
Will

Mr.

Rev.

NAMES of the SUBSCRIBERS.

The Hon. Hugh Owen, of Orielton, Esq;

	B.	No. of Books.
R EV. John Blome	_____	6
Mr. Thomas Bowen	_____	6

	C.	No. of Books.
Mr. William Charles, Book-binder	_____	6
Blanch Covy	_____	6

	D.	No. of Books.
Rev. Benjamin Davies, Abergavenny	_____	6
Rev. Owen Davies, Rock Chapel	_____	42
Rev. Timothy Davies, Caeronnen	_____	6
Rev. Rice Davies, Can-erw	_____	6
Rev. James Davies, Wotton Underedge	_____	6
Rev. John Davies, Pentre Tŷ gwyn	_____	6
Rev. Thomas Davies, Lan de bri	_____	6
Rev. Thomas Davies, Panteg	_____	6
Mr. Rees Davies, Tŷ newydd	_____	6
Mr. William Davies, Cringell	_____	6
Mrs. Gwenllian Davies, Ffynnon Dafolog	_____	6
John David, Taylor, Lanfyrnach	_____	6
Daniel David, ditto	_____	6
Mr. Thomas David, Weynfawr	_____	6
John David, Pont y Gafael	_____	6
Philip David, Dyffryn Trogyn	_____	6

	E.	No. of Books.
Rev. William Edwards, Croes-wen	_____	6
Rev. William Evans, Långiwc	_____	18
Benjamin Evans, Gent. Pen y Wenallt	_____	6
Rev. Benjamin Evans, Llanuwchllyn	_____	48
Mark Evans, Bwlch y Sais	_____	6
Josia Evan, Cwmvreny	_____	6
Dafydd Evan, Henllan am goed	_____	24

	G.	No. of Books.
Rev. Morgan Gwynn, Bron-Aeron	_____	6
Rev. Maurice Griffith, Trefgarn	_____	6
Evan Griffith, Esq; Lanrhyd	_____	6
Mr. John Griffith, Cwmhwplyn	_____	18
Enoch Griffith	_____	6

	H.	No. of Books.
Rev. Rees Harris, Pwllheli	_____	48
Mr. Rees Harris, Swansea	_____	6
William Harry	_____	6
Mr. William Harry, Hendre	_____	6

	J.	No. of Books.
Rev. Thomas Jones, Trefach,	_____	12

Mr.

NAMES of the SUBSCRIBERS.

Mr. David John, Lan	—	—	23
Mr. David John, New ty'r Dwnin	—	—	6
Mr. John James, Dyffryn	—	—	6
L.			
Rev. Lewis Lewis, Pen cadair	—	—	40
Mr. David Lewis, Mydrim	—	—	6
Mr. John Lewis, Wern idu	—	—	6
M.			
Rev. William Maurice, Trefgarn	—	—	6
Elizabeth Morse	—	—	6
David Morse	—	—	6
Mr. Stephan Maurice, Cil cam	—	—	6
David Maurice	—	—	6
Evan Maurice	—	—	6
Thomas Maurice	—	—	6
Philip Maurice	—	—	6
Mr. Benjamin Morgan, Lanwynio	—	—	6
O.			
Mr. John Owen, Caean Môn	—	—	48
P.			
Rev. Mr. William Perkins, Denbigh	—	—	48
Mr. Joseph Philips, Maenclochog	—	—	19
Mr. John Palmer, Langan	—	—	6
Owen Picton	—	—	6
Mr. Philips, Cil rhyd	—	—	6
R.			
Rev. Lewis Rees	—	—	25
Rev. Josia Rees, Gellionnen	—	—	11
Thomas Rees	—	—	6
William Roach	—	—	6
S.			
Mr. Martin Sinclair	—	—	12
T.			
Rev. Richard Tiburton, Lanbrynmair	—	—	24
Rev. John Tiburton, Egeir dawan	—	—	18
Rees Thomas	—	—	6
Mr. Benjamin Thomas, Pen-pont-bren	—	—	6
Mr. David Thomas, Ffynnon cyll	—	—	5
Mr. Griffith Thomas, Moelfre	—	—	12
Mr. Rees Thomas, Lanboydy	—	—	6
W.			
Rev. Evan Williams, Bridgend	—	—	15
Rev. Peter Williams, Editor of the WELSH BAZILL	—	—	12
Rev. Thomas Williams, Mynydd bach	—	—	24
M. Philip Williams, near Croes-wen	—	—	6
Mr. Maurice Williams, near Llanllwni	—	—	6
Mr. Thomas Williams, Pen rhyw goch	—	—	6

ACHOS

[11]

A CHOSION
CYDWYBOD.

A CHOS I.

*Pa fodd y gwahaniaethwn rhwng Gweithrediad-
au Serchiadau naturiol a gwir Waith Gras,
mewn dyledswyddau crefyddol?*

* * * E ddaeth y Cwestiwn disgrifol hwn
yn ddiweddar i'm dwylaw yn y
Ffilm gwir eiriau hyn, ac wrth ei ddar-
llain ni's gallafwn lai na gweled
* * * ei fod yn cynnwys Gofyniad o'r
pwys mwyaf, ac am hynny tyb-
iais y gallai fod yn gymmwys iawn i'w gym-
meryd dan ystyriaeth, a rhoddi iddo attebiad
mor eglur ag y gallwn.

Yr wyf yn cyfaddel ei fod yn ymofyniad tra-
agos a buddiol, y fath ag sy yn gofyn rhyw
faint o fedr i'w ateb ef, ond llawer mwy o
gywreinrwydd ysprydol i'w gymmwysfo at ein
calonnau a'n cyflyrau ein hunain. Chwi a wel-
wch yn hawdd bwys ac anhawddra'r Cwestiwn,
wrth ei ddarluniad rhydd a chyfrinachol; fel
hyn,

Y mae llawer yn myned ac yn dyfod oddi-
wrth ordeinhadau yr Efengyl yn gwbl ddiysgog,
diofal, ac aneffrous; heb fod ganddynt wir
barch am rym a bywyd crefydd, ac heb amcanu

B

dim

dim yn rhagor na'r hurf o honi. Yr cyfryw rhai
mae i gofyniad pŵerennol yn beth difylw : a'u
diofalwch hwynt fydd yn brofiad eglur fod cyf-
lwr eu beneidiau neu dymherau eu calonnau
yn bur alarus a thruenus, er na's gwyddant ei
fod, neu ynteu y maent yn hollol ddiofal yn ei
gylch. Y mae ferchiadau rhai eraill yn gryf-
ion ac yn fywiog iawn pan fyddont yn disgwyl
wrth, neu'n ymrwymo mewn dyledswyddau cre-
fyddol y fath ag yw darllain, gwrando, canu,
a gweddio. Felly fe ddichon y dynion hyn, ac
y maent yn wyllo yn fynych o dristwch neu
lawenydd.

Maent yn fynych yn disgwyl wrth foddion
grâs gyda llawer o foddionrwydd yn eu hwyneb-
pryd, a llawer o ddagrau yn eu llygaid. Yr wyf
yn cydnabod bod yr ymddangosiadau hyn yn
dra hyfryd a gobeithiol mewn cynulleidia, ac
weithiau yn amlygu fod Yspryd Duw ar waith
yn eu calonnau hwynt : a llawer o Grifft'nogion
sy harod i goelio bod yr ordeiniadau hynny yn
wir fuddiol lle mae yr anwydau fel hyn yn cael
eu cynhyrfu, gan gyfrif y rhai hynny yn odfeydd
wedi eu colli, lle nad yw hi felly.

Onid rhaid i mi ddal sylw yma fod gennym
achos mawr i amneuo am danom ein hunain, ac
ni's dylem wneud hyn yn rheol i farnu defnydd-
ioldeb ordeiniad wrthi; ond gwneuthur ymo-
fyniad ymhellach, pa un a bod y cynhyrfaidau
hyn o'n meron, neu'r argraffiadau hyn arnom, yn
weithrediadau serochladau naturiol yn unig, (me-
gis y gallant fod yn fier) neu wir waith gras
ysprydol.

A thyma'r unig Gwestiwn dan ystyriaeth.

Yr wyf yn ofni bod llawer yn cael eu twyllo
yn ofnadwy â gweithrediadau natur, gan feddwl
eu bod yn arwyddion digonol o bresennoldeb a
bendith Duw yn ei ofodiadau ei hun : pan ar y

llaw

llaw arall, y mae llawer yn cael eu digalonni yn ddisgail, ac nad ydynt yn teimlo y cyfryw gynhyrbiadau cryfion ag eraill, gan feddwl fod hyn yn arwydd eglur o ddifffwythder ac anfuddioldeb yr ordeinladau.

Fel na byddo i ni gael ein twyllo na'n digalonni yn afrefymmol trwy'r pethau hyn, gadewch si mi gan hynny bellach gynnyg attebiad eglur a difrifol i'r gofyniad hwn, gan edrych i fynu at Yforyd Duw i wneuthur y cyfan yn oleu i'ch dealltwriaethau, ac i'w gymmwysfio yn agos at eich cydwybodau.

- Mis doymurwn gynnyg yr yftiriaethau canlynol fel paratoad i atebiad uniongyrch, ac yna myned ymlaen at yr eglurhad ei hun.

n Daliwch i'w, i'w gall ferchiadau y meddwl
 gael en cyffwr yn hollol mewn ffordd naturiol
 dan ordeiniadau dwyfol. Fe ddygir i mewn
 brawf o'r pwng hwn yn orau trwy ofod o'eh
 blaen rai o'r fydd hynny, yn mha rai y dichon
 natur eil hwn gael ei hargraphu arni a'i chyffroi
 dan foddion grâs.

- E. Fe ddichon ferchiadau'r meddwl gael eu
 cyffroi trwy llythrennau naturiol. Fel hyn, Pan
 fydd dyn yn thyfal ddifgwyl dan weinidogaeth
 y gair, fe ddichon gael cynhyrriad ynddo ei
 hun yn unig trwy brydferthwch dull yr ymad-
 rodd, neu gymmwyder y iaith, neu gan uchder
 neu don llefenydd y pregethwr, neu daerni
 gwelodig o'r madrodd at y bobl; se all y cyffwr-
 yngyllytiadau a'r rhai'n gyffroi y ferchiadau
 mewn ffordd bus golwgldgar heb ddim effeithiau
 ysprydol a chadwedigob yn cyd-fyned â hwynt;
 canys pwerau natur yn unig a gyffroi fel
 hyn, a gallwedd y meddwl naturiol a osodir ar
 waith mewn ffordd hyfryd, neu anhyfryd, fel
 hyn y tebygid yr oedd hi gyd â gwrandawyr y
 prophwyd Ezeiel fel y crybwyllwyd, Ezeai. 33

32. *Wlele di iddynt hefyd fel cân cariad un hyfryd
lais, ac yn canu yn dda : canys gwrandawant dy
ciriau ond ni's gwnant hwynt.* Na fydded i neb
gan hynny benderfynu fod ordeinhadau yn fudd-
iol iddynt am eu bod yn hoff ac yn hyfryd i'w
clustiau ; canys fe ddichon dull ymadrodd y
pregethwr wneuthur argraph naturiol ar ei
wrandawyr, heb ddim effaith ysprydol a def-
nyddiol. 2. Fe gyfodir y ferchiadau weithiau
trwy * gyd-darawiad tymherau naturiol, nid
dull neu ffordd y pregethwr yn unig y mae'r
cyd-darawiad hwn yn olygu, ond y matter y
mae efe yn draddodi hefyd. Os bydd y pregeth-
wr ei hun yn ymddangos yn ddisgrifol iawn yn
ei araith, ac yn cael mawr gyffroad wrth yr hyn
y mae yn draddodi, mae hyn yn fynych yn
gweithio yn dra phwerus at ferchiadau natur-
iol ei wrandawyr mewn ffordd o gyd-dymmer.
Os ymddengys efe yn fawr ei gonfern, hwythau
hefyd a deimlant gonfern o gyd-dymmer gyd
ag ef. Os bydd efe yn ymddangos ei fod wedi
cael ei gyffroi, ac yn ymddigryfu yn y gwaith,
hwythau fyddant tiwy gyd-dymmer yn gyfran-
nogion o'i ddigrifwch ef, i'r fath radd ag yr
wylant ag y llawenhant gyd ag ef yn weithred-
ol. Drachefn, os bydd y gweinidog yn gosod
allan ryw beth a'r fydd yn ei natur ei hun yn
ferchiadol iawn, mewn iaith eglur hynod. Yma
mae gallu areithyddiaeth yn gweithio ym medd-
yliau'r gwrandawyr y cyffelyb dymmer a'r hyn
y mae efe yn ei adrodd mes ddisgrifio. Fel hyn,
os bydd y gweinidog yn gosod allan mewn ym-
adroddion galarus iawn ddiodefiadau a gloesau
Crist; fe all ei adroddiad ef o'r amgylchiadau
cyffrous hyn gynhyrfu meddyliau'r bobl yn unig
mewn

* Mae tymherau naturiol yn gweithredu pan fyddo
llawenydd neu dristwch un dyn yn gweithio yr unhyw
dymmer mewn arall.

mewn ffordd o gyd-darawiad ferchiadau, heb wneud dim argraphiadau cadwedigol neu ysprydol ar eu calonnau hwynt; ac fe ddichon na b'o dim ychwaneg yn y gweithrediadau hyn ar y ferchiadau na'r hyn y mae y rhan fwyaf o ddynion, wyf yn gredu, yn rhwymedig i deimlo pan f'ont yn darllain yn ystyriol yr hanes wiwgof am *Joseph* a'i frodyr, trwy yr hon y mae'r ferchiadau o lawenydd a thristwch, forriant a boddlonrwydd, y naill ar ol y llall yn cael eu cyffroi mewn ffordd bur naturiol. 3. Fe gyfyd y ferchiadau weithiau dan ordeinhadau yn hollol oddiwrth ysgogiad naturiol ac opiniyngar. Fe ddichon dyn gyfarfod mewn pregeth â'r hyn sydd yn cytuno â'i archwaeth ef neu yn cwmpo i mewn â'i feddyliau blaenorol: ac fel y mae yn naturiol i ni ymfoddloni ac hoffi ein hopiniynau ein hunain, am hynny pa bryd bynnag y cyfarfyddom â'r hyn sydd yn gyttunol â hwynt yr y'm yn angenrheidiol yn cael ein boddloni a'n diddanu. Os bydd yr hyn a ddyrchefir mewn pregeth yn cadarnhau yn gryf, neu'n egluro yn brydferth yr hyn yr y'm ni yn ei gredu, fe dynn hyn allan yn sicr yr hyfryd a dymunol ferchiadau'r meddwl: ond na fydded i ni gasglu oddi yma ein bod heb dderbyn dim budd ysprydol neu fod yno ddim ychwaneg nag effaith naturiol oddi wrth achos naturiol, canys yn yr holl foddlonrwydd hyn fe ddichon na b'o dim ysprydol neu efangylaidd, er mai gwirionedd efangylaidd yw'r hyn yr ydym yn ymfoddloni ynddo.

Ar y llaw arall, ni a allwn gyfarfod â rhywbeth mewn pregeth ag all ein diflasu, neu ein hanfoddloni; ac fe all hyn gyffroi anwydau cyfattedbol; ac ni allwn fod yn barod i gyfrif yr anwydau hyn yn wir zel dros y gwirionedd, mewn gwrthwynebiad i gyfeiliornad; etto, ar

ol yr holl gyffroadau hyn, fe ddichon na b'o dim yn ysprydol, neu arogl bywyd yn cael ei ddwyn adref at ein calonau, neu ddim gweithrediadau o wir ras yn yr enaid. Ymhellach, 4. Fe all y ferchiadau wedi eu cyfodi yn fwy neu lai, ymddibynnu mewn mesur mawr ar ein *tymherau naturiol priodol ein hundain*. Canys ni a wyddom fod rhai o dymmer mwy csmwyth tyner a ferchiadol nag eraill, ac fe gyffroir a chynhyrfir y rhai'n yn haws dan ordeinhad nag eraill, ac maent yn fynychach yn cael eu toddi'n ddagrau. Am hynny ni ddylai hyn yn wastadol gael ei gyfrif yn radd mwy o weithrediadau'r Yspryd, yn gymmaint ag y gall ddyfod yn fynych oddi wrth achos ag sy yn hollol naturiol. Fel hyn y gwelwn fel y gall argraphiadau naturiol, cyd-darawiad tymmer naturiol, ysgogiad naturiol, a thymherau priodol naturiol fod yr unig achos neu achlysur i gyfodi y ferchiadau dan ordeinhad; ond i ragflaenu un camfyniad i ddigalonni neb, gadewch i mi fyned ymlaen i ddal sylw.

II. *Nad yw y ferchiadau a gynhyrfir fel hyn mewn ffordd naturiol ddim yn bresiad mewn un wedd yn ddrwg ynddo ei hun.* Nid oes pechod yn yr argraph, cyd-darawiad tymmer, ysgogiad, neu dymmer naturiol, da i ni eu bod yn cael fel hyn eu cynhyrfu os na arweiniant ni ymaith oddi wrth yr Efengyl, neu eu camgymmeryd am weithrediadau gras cadwedigol, yn wit os cwympwn i'r camfynied hwn, fe ddichon fod yn ganlyniad tra pheryglus, ac yn foddion ofnadwy i'n gwneuthur i gamfarnu ein cyflirau a'n profiadau, wedi cael ein twyllo gan argraphiadau naturiol yn lle rhai ysprydol.

Ni amcenir trwy hyn i'ch rhwymo ohwi i attal neu fogi y cyfryw weithrediadau naturiol o eiddo'r ferchiadau, gan eu bod o'r fath ag a ddarfu

ddarfu Duw natur eu ffurfio ynnom; ond yn unig ein dysgu ni, pa fodd i'w gwahaniaethu hwynt oddi wrth yr hyn sydd wir ysprydol a chadwedigol, fel na b'o i ni gam-gymmeryd natur yn lle grâs, o herwydd pa ham ni a fynnwn ymhellach ddal sylw,

III. Y gall Gweithrediadau Serchiadau naturiol fod yn foddion, yn mwylb yr Yspryd Glan, i gynhyrfu a dwyn ymlaen waith Grâs ysprydol. Fe ddichon Duw fendithio tymmer neu gyd-darwiad serchiadau naturiol, a'u gwneud yn foddion o ddaioni ysprydol. Llawerdyn trwy ei ferch naturiol a ddygwyd ac a gadwyd dan weinidogaeth yr Efengyl gyd a phlefer; a hyn a fu'r achlysur cyntaf iddo gael ei genhedlu trwy'r Efengyl. Llawer a gawfant eu dal felly trwy wresogrwydd neu arelthyddiaeth Gweinidog yr Efengyl, fel i'w dwyn i mewn i Ragorfreintiau y rhai a fendithiwyd er eu lles tragwyddol. Cofiwch cyflwr *Ruth y Moabites*; fel y darfu i'r ferch naturiol cryf oedd ganthi i'w mam yng hyfraith *Naomi*, er ei dwyn i fynu mewn eulun-addoliaeth, ei dwyn i mewn i wlad *Israel* gyd â'i mam; ac yn y ffordd felus, raddol hon, y gorchfygwyd neu ynnillwyd hi i adael ei gaudduwiau, ac i ymddiried ynghysgod adenydd Duw *Israel*. Pa mor odidog y darfu i ferch naturiol ac ysprydol uno yn y geiriau hynny, *Ruth* i. 16. *Dy bobl di fydd fy mhobl i, a'th Dduw di fy Nwr i.* Ac fel y mae llawer yn cael eu dal er eu dinystr gan y pethau hynny fy yn gafaelu ar eu serchiadau naturiol ar y cyntaf; felly, bendigedig fyddo Duw, se ddugir rhai at Grist yn yr un rhyw fodd. Ymhellach, mae yn angenrheidiol i ddal sylw,

IV. *Fod gwaith Grâs cadwedigol mewn ordinhadau yn fynydd yn cynhyrfu ein serchiadau naturiol i ymarferiad difrifol.* Mae gan Ras a fo'n gweithio

gweithio yn gryf yn y galon effaith; ie, ar anfwydd ddynol trwy ddylanwadau yr Yspryd Glan, a bair ac a ddug allan gyfnewidiad mawr yn agwedd pweroedd y natur ddynol; felly mae serchiadau naturiol yn achlysurol trwy fendith Duw yn dwyn dynion dan foddion Gras, ac i feddiant o ras; felly y dichon serchiadau naturiol gael eu bendithio yn y fath fodd ag i fod yn achlysur i dderbyn Gras a chysur ysprydol. Tra ar y tu arall, fy dichon gwaith Gras fod yn achlysur i lawer o argraphiadau ar ein tymherau dynol.

Ond, er bod y pethau hyn, fel hyn wedi eu cyfylltu ynghyd yn fynych, ac yn cyd-weithio gyd â'u gilydd, etto y mae gwahaniaeth yn wastadol rhyngthynt o'r pwys mwyaf, am hynny y mae hyn yn fy arwain i gasglu y cwbl ynghyd mewn trefn i roddi attebiad uniongyrch i'r Cwestiwn a ofodwyd ger bron.

Fe newidia yr hyn a ddywedpwyd ddull y Gofyniad mewn mesur. Canys, gan fod serchiadau naturiol ac ysprydol wedi eu huno felly ynghyd, nid y Cwestiwn yw, pa un ai'n serchiadau naturiol a gynhyrfir, neu yn unig ein serchiadau ysprydol a gyffroir mewn ordeinhadau; ond pa fodd y cawn ni wybod pa un a bod dim ychwaneg nâ'r hyn sydd bur naturiol ynghyffroadau ein serchiadau dan ordeinhadau dwysol? Fe ddichon fod, ac yn gyffredinol y mae llawer iawn o'r hyn sydd yn naturiol yn cydfyned â'r hyn sydd ysprydol a chadwedigol, ac fe all fod na b'o dim o'r hyn sydd ysprydol a chadwedigol, lle mae llawer o'r hyn sydd naturiol. Mewn trefn i wahaniaethu pethau sydd yn anghyttuno yn yr achos hwn, gadewch i ni ofod y Gofyniad canlynol attom ein hunain:

1. *Pa un a bod yr hyn sydd yn cyffroi ein serchiadau dan ordeinhad yn wir ysprydol ac efangyl-aidd?*

aid
yddi
dra
ficer
fe'n
gyfta
gaf
breg
cyffr
fudd
mae
iada
xxii
gyd
dim
iada
nada
Ond
yspry
o'r l
gwi
cyn
yn
cym
cyff
thau
eu l
ufrw
lud
fand
rhy
ddy
ryw
2
fere
ydys
hall
iada
leg

aidd? Weithiau fe'n cynhyrfir trwy areith-
yddiaeth y iaith, tŷn y llais, neu weddeidd-
dra yr ymadrodd. Ac os hyn yw'r cwbl, yn
ficer nid oes yma ddim ond natur. Weithiau
fe'n cynhyrfir trwy'r matter a draddodir yn
gystal a thrwy ddull yr ymadroddiad; ond yf-
gatfydd mai'r rhan allanol neu historiol o'r
bregeth yn unig fydd yn ein cyffwrdd ac yn ein
cyffroi ni, heb gael oll ein cyffroi gan y rhan
fuddiol bwysfawr ysprydol o honi, os felly y
mae, nid oes yma ddim ond cyd-darawiad serch-
iadau naturiol, fel merched *Jerusalem*, *Luc*
xxiii. 27, 28. yn gweled ddioddefiadau Crist
gyd â dagrau o doffuri, heb weled, na chael
dim argraph trwy'r diben ysprydol o'i ddioddef-
iadau ef; neu heb ystyried y canlyniadau of-
nadwy o honynt ar y ddinas a'i phrefswylwyr.
Ond, os gweithir ar ein serchiadau mewn *modd*
ysprydol, trwy ein parch i'r rhannau efangylaidd
o'r bregeth y mae. Canys, mor belled ag y mae
gwir ras yn gweithio, yr hyn fydd bennaf yn
cynhyrfu'r meddwl, y pethau hynny ydynt fy
yn golygu trefni Gras, Jechydwriaeth yr enaid,
cymmwylder i ac ardderchawgrwydd Crist, a'r
cyffelyb; ac os gwneir ni i deimlo grym y pe-
thau ar ein meddyliau yn y fath fodd ag y byddo
eu hargraph arnom wrth feddwl am bechadur-
usrwydd pechod, cyflawnder y cyfammod, go-
lud Gras, ffordd yr Yspryd yn argyhoeddi, troi,
sancteiddio, a chysuro'r enaid, dyma yn awr
rhyw beth yn ychwaneg na natur; oblegid ni
ddyfsg natur ni byth i olygu na phrifio y cyf-
ryw bethau ysprydol mewn ffordd ysprydol.

2. *Ni a ddylem ymosyn, nid yn unig a ydyw ein*
serchiadau yn cael eu cynhyrfu, ond yr un modd a
ydys yn cyffwrdd a'n calonau a'n cydwybodaau yn
hollol. Mae gwahaniaeth mawr rhwng serch-
iadau a'r gydwybod mewn ystyriaethau o'r natur
hyn:

hyn: mae'n beth o'r pŵys mwyaf i ni adnabod
 y gwahaniaeth hyn, canys oddieithr argaphu'r
 gydwybod, ni fyddi'r holl gyffroadau a'r ar-
 graphiadau eraill o'r ddiwedd i'w cadwedig o'n
 Can hynny gofynwn i ni ein hunain, a ydym ni
 yn gweled: ac yn teimlo'r peth a draddodir yn
 y gair yn perthyn i ni ein hunain? Ai fel y
 mae'r peth yn perthyn i'r cyffwrdd, ein tymmer
 neu ein dyfedswydd ni ein hunain fydd yn eb
 wneud i'f yn hyfryd ac yn chwerau i ni? Iddy-
 fod a'r matter hyn yn nes atom ein hunain.
 Byddwn fywio i'w ofod o'r adref at ein heni-
 cidiau yn neillduol. Pan fyddom yn gwrando,
 neu yn myfyrio ar yr athrawiaeth o lygiad
 natur, a ydyw hyn yn gweithio ynnom ymof-
 tyngiad, am ein bod yn gweled ac yn teimlo
 mai ein cyffwrdd ni ein hunain yw? Pan f'om yn
 gwrando athrawiaeth Crist, ym ei Brynedigaeth,
 ei law, a'i Gyfiawnder, Ba beth fy'n cynhyrfu
 yn awr ein meddylini? Ai'n hollol am ein bod
 yn hoffi'r athrawiaeth, a chael ein bodloni a'r
 dul o'i phregethiad? neu ynteu am fod y gwir-
 ioneddau pŵysafwyr hyn yn cael eu cynhyrfu
 at ein gydwybodau fel yr unig fail o'n goballt,
 a'r matter priodol o'r gyffwrdd heneidiau, dan
 wir deimlad o bechadurfrwydd ac euogrydd
 ein pechadur ein hunain? Pan fyddo'n astro
 angenrheidrwydd dylawadau grasot a phwe-
 usot Ysopryd yn cael eu gofod allan yn y fath
 fod i'r cynhyrfu ni a ydyw hyn yn unig am
 ein bod yn hoffi'r testyn, y pregethwr neu ei
 ffordd ef? neu ynteu am fod gennym yn eiddo
 heneidiau cyn y cyfarnfa ohug a rheimlad o'n
 heisiau o honnynt, ac am ein bod yn gobeithio,
 ac yn chwennych cael ein gwneud yn gyfran-
 nogion o honnynt? Ymhellach, pan fyddom yn
 gwrando pregeth a fo'n chwilio ac yn golod
 allan yn eglur nodau ac arwyddion o gyfiawder
 o'gyl

ogel neu beryglus, neu nodau o hwyddwng neu
 ddar: yn awr dalw'n falw, a ydyw hyn yn cy-
 ffwrdd a'n farchiadau, ac os ydyw, Pa beth
 yw'r achos? Ni am ein bod yn cael ein dwyn
 fel hyn i boli yn ddi-fisfol ein calonau, ein
 cyflwr, a'n tymherau, a chael ein gobaith a'n
 hofnau wedi eu codi fynu ar ynegwyddor hon?
 Fel hyn, ymhob achos, ymosynniwn pa beth
 fy yn gweithio a'n farchiadau o'rth ddarlain
 neu wrando y Gair, a'i golwg sydd gennym o'n
 perthynas â'n neu'n hawl i'r pethau a drath-
 wydd os felly, mae hon yn effaith yn fwy na
 natur, o herwydd ni chymhwysa natur fel
 hyn o honi ei hyn byth o'n gair at ein calonau
 a'n cydwybodau.
 Ac ni allwn fod yn ffer, i fod pwnged mawr
 iawn wedi ei ynnill fwy'r gair ac i'w deinhadau
 yr Eifengyl, os deuant fel hyn yn agos at ein
 cyflwr neu ein tymher. Yn gymmaint a bod
 achos i ofni, i'w llawer yn hyseddlon i'r gair,
 ac mewn rhyw ffordd yn gael eu hargraphu ag
 ef, y rhai na chawfant erioed fel hyn eu dwyl-
 bigo i'r bywyd i'w dyddos ef. Yn hyseddlon i'w bod
 yn agos i'w ffer, i'w calonau ni wedi
 eu hargraphu yn y fath fodd ag i'w gysfiroi grafusau'r
 Xpryd i'w weithradu yn ein heneidiau. Ni's gellir
 byth wneud hyn heb y fath gymhwysiad o'r
 gair at y gydwybod ag a ddesgrifiwyd eisoes; a
 lle bo'r hunan-gymhwysiad hwn, anfynd y
 mae'n methu bywio can a chynhyrfu'r grafusau
 hyn. Ond yn gymmaint a bod yn hyseddlon i'r gair
 gael ei gangymmiwyf o'rth ag at dderchafu gau-
 obaith, neu genhedlu anobaith os nad wy, sam
 hynny mae'n angenrheidiol i'r chwanegu'n west-
 iwn hwn at yr un o'r blaen. A ydyw pre-
 gethiad y gair yn ein darostwng dan deimlad
 o'n gwaelder, anberlyngdod, euogrwydd, a'n
 llygredd ein huanain? A ydym ni trwy'r gair
 wedi

wedi ein gwaghaus o hunan, wedi ein gwneud i gasau ein hunain, o herwydd ein halogrwydd a'n ffield-dra? A ydyw ein dymuniadau wedi eu derchafu ar ol Crist, ei ras sancteiddiol, ei gyfiawnder cyfiawnhaol? A ydym ni trwy hyn yn cael ein cyffroi i ffoi at Grist, i bwysu arno, i ymgais ar ol cyd-agweddiad ag ef, ac i'w garu ef fel un oll yn hawddgar? Mewn gair, a ydym ni trwy foddion gras wedi ein tynnu ymaith oddi wrth hunan, cnawd, a phechod, at Grist Iesu am gyfiawnder a nerth? Od oes y fath gynhyrifiadau a rhai'n yn cael eu hennyn neu eu cyffroi yn ein calonau wrth ddarllain, gwrandao neu weddio, mae'n amlwg fod grasufau yr Ysryd ar waith. Ac er hyn, dan ordeinhad, lle y teimlir y fath brofiadau, fe ddi-chon llawer o gyd-darawiad ag argraph naturiol fod; etto nid oes achos i ni ammeu gweithrediadau gras, o herwydd fod natur yn gweithlo; ond yn hytrach dylem fendithio Duw am ei fod yn gweled yn dda i droi y serchiadau naturiol i ffordd ysprydol neu eu gwneud hwynt yn foddion i ddwyn ymlaen yr hyn sy wir ysprydol ac efangylaidd. Ond mewn trefn i ragflaenu pob camfynied ar y pen hwn, fel na byddo i ni gael ein twyllo a rhith, yn lle gwir rasufau, fe fydd yn angenrheidiol i wneud un ymofyniad ychwaneg.

4. A ydyw'r cynhyrifiadau hyn o'r serchiau yn gweithio ynnom dueddiad sanctaidd, ac yn dwyn effaith sanctaidd ar ein calonau a'n bucheddau. Y mae'r gweithrediadau hyn o'eiddo'r enaid dan ordeinhadau yn dwyllodrus yn sicr, byddent mor gryfion, mor hyfryd, mewn ymddangosiad, ac mor efangylaidd ag yw bosibl, twyllodrus bydynt heb fod ganddynt yr argraph o sancteiddrwydd arnynt. Os yw'r argraphiadau boddhaol hyn yn tueddu i'n gwneud yn llai gwiliadibaw

wrus

yn erbyn pechod neu lai gofalus i gyflawnu ein dyledswydd; os ydynt yn ein llanw â rhyw ddychymmyg boddhaol na raid i ni gymaint ofni pechu, neu ni raid i ni fod mor ddiwyd mewn dyledswydd, o herwydd bod y cwbl yn ddiogel; os yw'r cynhyrfiadau hyn o'r ferch yn cynnwys y fath ddychymmygiadau, maent yn nòd anffaeledig fod y profiad yn dwyllodrus, niweidiol a dieflig. Ond os bydd y gweithrediadau hyn o eiddo'r enaid yn tueddu i gynnyddu ein casineb at bechod, a'n gwiliadwriaeth yn ei erbyn, ac i ddyrchafu ein cariad at Grist a gwir sancteiddrwydd; os ydynt yn gadael y fath archwaeth ar eu hol ag sydd yn gwneud pechod yn chwerw, ac yn rhoddi i ni flâs ar, ac hyfrydwch yn ffyrdd yr Arglwydd; os byddant yn cynnyddu ein parch i enw Duw, a'n cariad i'w bobl, ei ordeinhadau a'i orchymynion; yna ni a allwn fod yn fier eu bod o natur ysprydol a chadwedigol. Gadewch i ni yn awr gasglu y cwbl ynghyd a'i gymhwyso ef attom ein hunain trwy ychydig sylwiadau, er addysg a holiad.

1. Dysgwch oddiyma, *nad oes un gras o eiddo yr Yspryd heb ei rith*. Fe ddichon natur rithio gwir ffydd, trwy grediniaeth hanefiol, hi ddichon ddynwared gwir obaith trwy ryfygu ar fwynhad rhagorfreintiau efangylaidd, dichon ddynwared gwir gariad trwy gariad at foddion gras ar egwyddorion natur, hi ddichon ddynwared gwir dristwch duwiol trwy wylofain cyddymmer dan bregeth gyffrous, hi ddichon ddynwared gwir lawenydd yn yr Arglwydd trwy ymhyfrydu mewn ordeinhadau efangylaidd ar egwyddorion hunan-gyfiawn a chnawdol.

2. Dysgwch oddi yma, *fod barnu graddau ein budd dan ordeinhad wrth radd ein serch, yn ffordd*
C dwyll-

diwyllodrus o farnu. Ni a allwn gael y budd mwyaf, pan fo'n ferchiadau leiaf, a'r budd lleiaf pan fo'n ferchiadau fwyaf; canys nid y gradd, ond natur a rhyw yr argraphiad fydd i ni edrych attynt, pan fyddom yn ymofyn o ydyw'r gair yn fuddiol i ni, neu nid yw. Fe ddyru hyn ddefnydd o argyhoeddiad i rai, a chysur i eraill os edrychant arno yn ddyladwy. A wyt ti yn ymhyfrydu yn fynych, ac yn cael dy doddi yn ddagrau dan ordeinhad? na phenderfynia yn y fan dy fod yn Grifftion cynnyddus; canys fe all y rhan fwyaf, os nid y cwbl o'r profiad hwn gyfodi oddi wrth dynerwch tymmer naturiol yn hollol, neu oddi wrth argraphiadau naturiol a wnaed arnat ti trwy fywiogrwydd y pregethwr, neu harddwch dull ei ymadrodd. O'r tu arall, os ansynych yr wyt ti yn cael dy gyffroi mewn modd bywiog, neu i radd teimladwy dan ordeinhad? paid er hynny a digalonni dy hun ar un waith, canys er y diffyg hwn gall fod gennyt gariad didwyll at Grift, casneb at bechod, a dymuniad ar ol sancteiddrwydd, wedi ei ddyrchafu, a'i gadarnhau; ac os dyma dy gyflwr, nid gwrandawr anghofus ydwyt, ond gwneuthurwr y gair, er nad wyt mor ferchiadol ag yw rhai eraill.

3. Dyfsgwch oddi yma, *pa fodd i ofod gofyniadau priodol atoch eich hunain, i wybod a ydych mewn gwirionedd yn cael budd trwy un ordeinhad diwyfol.* Pan edrychoch yn ol ar foddion gras a fwynhafoch, neu ar y dyledswyddau ysprydol a gyflawnafoch, ymddiddenwch â'ch eneidiau mewn rhyw fath fodd a hyn; "O fy enaid ti
 " fuost yn awr mewn dyledswydd werthfawr,
 " yn niwynhau rhagorfraint ysprydol, ond pa
 " fodd y bu gyd â thi yn thi? A fum i yn gwbl
 " ddideimlad, neu oni bum i mewn rhyw iesur
 " a fy

“ a fy ferch yn fywiog, a than ryw argraph,
 “ neu yn ddiddanus? neu a fum yn gwbl ddi-
 “ ferch yn gwrandu, ac wrth weddio, &c. yn
 “ sicr mae gennyf achos mawr i ymofwng ac
 “ i gywilyddio, am fod fy nghalon wedi bod
 “ mor galed, a phwerau fy enaid mor resynol
 “ wibiog, neu mor fufgrell, ac mor anweithgar,
 “ pan yr oedd pethau o anfeidrol bwys yn cael
 “ eu traethu. Ond, os cetais fy nhoddi, fy
 “ moddioni, neu argraphu arnaf, onid oes
 “ gennyf etto beth achos i fod yn eiddigus
 “ drofod fy hun, rhag bod yr hyn a fu yn fy
 “ enaid yn ddim ond gwaith naturiol yn hollol,
 “ yn lle gwaith gwir ysprydol? Gadewch i
 “ mi gan hynny ddyfod i boliad agos a difrifol.
 “ Pa beth oedd yr hyn a'm gwnaeth i wylu neu
 “ lawenhau, a'm boddlonodd neu a wnaeth
 “ argraph arnaf? A ddarfu i'r gwirioneddau
 “ gogoneddus hynny a draddodwyd ym mhre-
 “ gethiad y gair, neu'r negefeuon pwysfawr
 “ oedd gennyf â Duw mewn gweddi, gyffroi fy
 “ meddwl? a nerthwyd fi dan yr crdeinhad i
 “ gymhwyso'r pethau hyn at fy nghyflwr fy
 “ hun? A wnaethpwyd fi yn wrefeg i feddwl
 “ am fy lles fy hun ynddynt, neu am fy mher-
 “ thynas fy hun â hwynt? a gynbyrfodd yr
 “ argraphiadau hyn fi i fyned allan o honof fy
 “ hun, a thafu fy enaid ar Grift am gyfiawn-
 “ der? A gafodd fy ferchiadau o obaith neu ofn,
 “ o lawenydd neu dristwch, eu cyffroi fel y'm
 “ tynnwyd ymaith o hunan a phechod, at
 “ Grift a'i ras? A oedd dim argraph sanctaidd
 “ ar y profiadau hyn, ac a adawiant hwy ar eu
 “ hól ddim archwaeth i'm gwneud i yn fwy fy
 “ hiraeth ar ol Crist a sancteiddrwydd, a chael
 “ fy ngwaredu oddi wrth allu, halogrwydd, ac
 “ ymarfer pechod? Os dyma fy nghyflwr i,

“ mae gennyf achos i fendithio Duw am bre-
 “ fenoldeb ei ras a dylanwadau ei Yspryd ef;
 “ ac mor belled yr wyf yn cael fy mhrofiad yn
 “ ddiffygiol yn y pyngciau neillduol hyn, mor
 “ belled a hynny y gelwir arnaf i ddarostwng
 “ fy hun o flaen Duw am fychdwr ac an-
 “ ffrwythlondeb fy nghalon yn y dyledswyddau
 “ ysprydol hyn.”

Fel hyn, ar y cwbl, gellwn weled pa fodd
 i wahaniaethu rhwng gweithrediadau ferch
 naturiol, a gwaith gras ysprydol. Ond mi a
 ddymunaf arnoch i fod yn ddifrifol am addysg-
 iadau yr Yspryd Glân, pa rai sydd yn hollol
 angenrheidiol i gymhwyso yr hyn a ofodwyd
 allan at eich calonnau eich hunain, ac i'ch
 nerthu i roddi barn union am danoch eich hun-
 ain mewn achos mor ysprydol ac mor bwysfawr.

ACHOS II.

*Pa drefn sy raid i Grifftion gymmeryd mewn am-
 gylchiadau o ddadfeiliad i gael drachefn iachus
 a bywiog hwyl enaid, fel y byddo iddo gynnal cym-
 mundeb diffuant ac agos â Duw ynghanol tra-
 fferthion a negeseuon y bywyd hwn?*

Fe gasglwyd y cwestiwn hwn oddi wrth y
 llythyr canlynol:

“ **M**I a gollais yr archwaeth a'r blas a bro-
 “ fais unwaith ar bethau Duw, trwy
 “ liofiogrwydd o achosion bydol, ac ymyrraeth
 “ dwfn â hwynt, a mi a ddaethum yn ddieithr
 “ ddyn galarus i'r cymmundeb diffuant hynny
 “ â Duw, a fu cyn hyn fy llawenydd pennaf;
 “ ac yr wyf wedi dadfeillio cymmaint yn y fu-
 “ chedd grifft'nogol, fel y gallaf weithiau adael

“ heibio

“ heibio y dyledswyddau o weddi ddirgel a
 “ myfyrdod, ac ar brydiau eraill, mi a’u cyf-
 “ lawnais hwy gyd â ffurfioldeb ac oerfelgar-
 “ wch, ac etto nid wyf yn bywiog deimlo fy
 “ ngwrthgiliadau galarus hyn. Yn wir, weith-
 “ iau fe’m northwyd i alaru am fy nghyflwr tru-
 “ enus ger bron Duw, ac i bledio â’r bendigedig
 “ Iesu, y Phyligwr mawr a daionus, am fy
 “ iachau a’m cynnorthwyo. Ond oeh! mae
 “ pethau yn aros gyd â mi fel o’r blaen, ac od
 “ oes cyfnewidiad yn fy nghyflwr, yn wir yr
 “ wyf yn meddwl ei fod er gwaeth.”

C Westiwn ydyw hwn yr wyf yn credu, fydd
 yn berthynafol i gyflyrau llawer o bobl
 Dduw, yn y dydd tywyll a dirywledig presenol,
 pan y mae cynnifer o brofedigaethau ac anhawf-
 derau i oeri eu zel, i wanhychu eu llawenydd,
 a’u llanw hwynt â ffurfioldeb a difatterwch yf-
 pryd yngwafanaeth y Pryniawdwr. Nid yw
 gyd â ni fel y bu gyd â’n hen dadau. Nid yw
 eu zel, eu ffydd, a’u cariad hwy gennym ni.
 Nid ydym ni yn oftyngedig fel hwynt hwy,
 nac mor wiliadwrus a hwy yn erbyn y temta-
 siynau a’r pechodau i ba rai yr y’m agored. Nid
 ydym ni yn amlygu fod gennym yr adnabydd-
 iaeth o rym crefydd ag oedd ganddynt hwy. Nid
 y’m yn rhodio mor agos gyd â Duw a hwy. Yn
 fyrr, y mae’r enw, a’r ffurf gennym ni, ond
 nid oes gennym gymmaint o’r bywyd, yr yf-
 pryd, a’r grym duwioldeb, ag oedd gan ein hen
 dadau yn awr mewn gogoniant : yr y’m ni yn
 fwy bydol, yn fwy hunanol, yn fwy balch ac
 uchel, yn fwy diosaf ac esgeulus o’n tymherau
 a’n hymarweddiad, ac yr y’m ni wrth bob ar-
 wyddion yn fwy tebyg i Grifft’nogion o fewn
 ychydig na hwynt. Ond bendigedig fyddo
 Duw, nid felly y mae gyd â phawb. y mae

ychydig o rai fy'n chwennych anrhydeddu Duw,
 trwy fywiol ffydd, zel weddus, rhodiad agos a
 gostyngedig; ychydig a'r fydd a'u gofal i gyr-
 raedd graddau uchel mewn gras, ac i gadw
 cymmundeb beunyddiol â Duw, ynghanol am-
 rywiol drafferthion y bywyd hwn. Ni's gallant
 fyw heb Dduw. Nid y'nt byth yn esmwyth,
 ond pan fyddont yn teimlo ei hyfryd a bywiog
 bresenoldeb ef gyd â hwynt; a'u heneidiau,
 mewn canlyniad o hono, wedi eu gwrefogi a'u
 hadfywio, ac yn anadlu allan ddymuniadau am
 dano. Hyn y debygid oedd cyflwr y dyn a
 ddanfonodd y cwestiwn uchod. Chwi wyddoch
 ryw beth am ardderchowgrwydd cymmundeb
 â Duw, fy nghyfaill anwyl, chwi a brofasoch
 pa beth yw cael blas melus ar bethau dwyfol;
 ac yr ydych yn awr yn llawn anesmwythder am
 y colled a gawsoch trwy drafferthion a medd-
 iannau'r byd hwn, ac yr ydych yn chwennych
 cael adfywiad o'ch profiad gynt, a chael eich
 enaid mewn cyflwr bywiog, iachus, a blodeuog
 drachefn. Nid ydych yn un ar eich pen eich
 hunan yn hyn. Y mae llawer, yr wyf yn coel-
 io, yn llafaru yr un iaith a chwithau, teimlo yr
 un pethau, a chanthynt yr un dymuniadau, ac
 mor belled ar golled i wybod pa beth i wneud.
 Peth o fawr bwys ydyw. Bydded i Yspryd Duw
 fy nerthu i'w ateb yn-y fath fodd, ag allo trwy
 fendith Duw, fod yn effeithiol i ddwyn eich
 enaid chwi ac eraill yn nes at Dduw, a'ch byw-
 hau i ganlyn yr hyn fydd yn tueddu i ddwyn
 ymlaen eich cynnydd mewn gras, a'ch gwneud
 yn Grist'nogion blodeuog a bywiog! — Ond
 cyn y b'o i mi yn uniongyrch ateb y cwestiwn,
 dymunwn wneuthur dau neu dri o sylwiadau
 arno ac a ddichon roddi calondid i ddynion
 yn y fath amgylchiadau, yn gyftal a bod yn
 ochel-

ocheliad iddynt yn eu holrheiniad ar ol y byd hwn. — Ac,

1. *Trugaredd neillduol yw, pan deimlom gyflwr o ddadfeiliad, i ni gael ein rhybuddio yn fuan o'i herwydd, a'n gwneud yn deimladwy o hono.* Pan y mae Duw ar rod di'r fendith o iachawdwriaeth, yn gyntaf y mae efe yn gwneud y pechadur yn deimladwy o'r angenrheidrwydd o honi. Felly, pan fyddo efe ar fedr adfywio ei waith yn yr enaid a fu yn rhedeg ar gyfeiliorn oddiwrtho, yn gyntaf y mae efe yn rhoddi iddo deimlad o'i *wrthgiliad*, yn dangos iddo o ba le y syrthiodd, pa estron yw efe i fywyd crefydd, pa aniolchgarwch y bu efe yn euog o hono, a pha faint y dianrhydeddodd efe y Duw hwnnw a'i galwodd allan o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni ef. Y mae gorwedd mewn cwsg, fel y gwnaeth *Dafydd* ar ol ei odineb a'i fwrddrad, yn ofnadwy. Oh! natur pechod yw caledu. Y mae'r Cristion yn fynych yn cael ei syfyrdanu a'i ferwino gantho. Mae'n cae ei lygaid, ac yn caledu ei galon ef. Fe gollodd mewn rhyw fesur ei zel a'i fywiogrwydd. Y mae ei rasusau ef yn gwywo. Mae ei ddyledswyddau ef yn oerion a ffurfiol. Ie, mae yn fynych yn eu hesgeuluso. Nid oes gantho mo'r cymmundeb hwnnw â Duw a fwynhaodd efe unwaith, ac etto y mae yn ymddangos fel pe b'ai yn foddlon. Grefynnus gyflwr! Bendithiwch Dduw am nad hwn yw 'ch cyflwr chwi. Yr ydych chi yn ymddangos yn deimladwy o'r cyflwr afiachus y mae eich enaid yntho. Chwi welwch nad yw gyd â chwi fel yn y misoedd o'r blaen. Bendithiwch Dduw, Gristnogion, os ydych chi yn deimladwy o ddim dadfeiliad, od yw eich llygaid yn agored, a'ch eneidiau wedi eu hargraphu â theimlad dwfn o'r colled

colled o gymmundeſt a Duw, eſgeuluſdra dyled-
fwydd, neu ffurfioledeb ynthi.

2. *Ni a ddylem ei chyſrif yn drugaredd, os
ydyſm yn ddiſrifol yn chwenſnych adfywiad, pan
f'om dan ddadfeiliad. Mae'n debygol fy nghyf-
aill, mai dyma'ch cyflwr chwſi. Tebygwn fy
mod yn eich gweled yn cwymſo i lawr o flaen
Duw, wrth edrych ar odſeydd o gymmundeſt
o'r blaen, a than deimlad dwſn o'ch amgylch-
iadau dadfeiliedig, yn eich elywed yn oſtyngedig
yn dywedyd yn y modd canlynol: " Arglwydd,
" dangos i mi pa beth a fynni di i mi ei
" wneuthur. Dymunwn gydnabod fy mynych
" ommeddiad o ddyledfwydd, fy niofalweh
" a'm heſgeuluſdra mawr, ac a fynnwſn fod yn
" ddwſn deimladwy o'r colled a gefais. Oh!
" bywhâ dy waith yn fy enaid, ac na ad i mi
" orwedd yn y cyflwr nychlyd hwn! Arglwydd,
" bywhâ, bywhâ'r galon fuſgrell hon, ailennyn
" y wreichionen ſanctaidd, a gwna fi oll yn
" fyw i rydi!" — Pa mor ddedwydd yw pan
li'n cynnorthwyir i laſaru y fath iaith, a chael
ein heneidiau yn y fath dymmer a hon! Ond ar
y llaw arall, bod yn ddiſofal a diſatter, bod yn
eſmwyth, ac yn foddlon yn y fath amgylchiadau,
ſydd nod ofnadwy fod crefydd yn gwanhychu
yn ein heneidiau, ac nad oes ymddangosiad yn
brefenol o gyſnewidiad. Yr oedd Dafydd, pan yn
effro, nid yn unig yn deimladwy o'r cyflwr peryg-
lus y buafai yntho, ond yr oedd yn chwenſnych
cael adfywiad o waith Duw yn ei enaid, fel y
gallai drachefn ſwynhau cymmundeſt ag ef, blo-
deuo a llwyddo yn y bywyd dwyfol. Am hyn-
ny fe weddiodd yn ddiſrifol ar fod i Dduw ed-
rych arno yn rafol, a dychwelyd atto. *Pſal.*
*li. 7.**

3. *Y mae yn beth anhawdd i ymdrin llawer â'r*
byd

byd,
iad
i'n
neſ
cad
ma
wag
dyn
orm
ath
ei a
Du
ſwy
y g
gras
gan
Ma
iſel
gor
goſ
o g
gor
dyl
dyl
ei g
y m
byd
wy
ddy
ag
Du
os g
trw
dig
am
wy
pa

byd, a chynnyddu mewn gras. Trwy ymddirymiad ein calonnau, mae'r *byd* wedi dyfod yn elyn i'n heneidiau, yn rhwystr yn ein ffordd i'r nefoedd. Y mae llawer, fel y gwr ieuangc, yn cadw eu meddiannau, er colli eu heneidiau. Y mae'r Cristion ei hun, yr hwn a brofodd ei wagder, ac annigonolrwydd y byd i ddigoni dymuniad anfarwol, yn barod i'w garu ef yn ormod, ac yn ei brofi yn ddalfa ac yn rhwystr athrist iddo ef ar amserau. Dymunai yn fynych ei adael ar ei ol pan fyddo yn myned i addoliad Duw, fe a'i canlyn ef o ddyledswydd i ddyledswydd, fe ettyl ei gymmundeb â Duw, fe arwain y galon ymaith, ac a laesa yr ymarferiad o bob gras. Pa mor barod yw'r cristion i ymchwyddo gan falchder ar gyfrif ei feddiannau blodeuog? Mae'n rhaid i ni wrth ras mawr i'n cadw yn isel mewn amgylchiadau llwyddianus enaid neu gorph — A ydyw'r Cristion wedi fuddo mewn gofalon bydol? Yma y mae efe mewn perygl o gael ei lenwi â gormod helbul, ac o roddi gormod o'i amser yn y *byd*, er esgeuluso rhai dyledswyddau pwysfawr crefydd, ynghyflawniad dyladwy pa rai y mae'r bywyd dwyfol yn cael ei gynnal i fynu yn yr enaid. Fel hyn gan hynny y mae'n anhawdd i'r rhai sy'n ymdrin llawer â'r *byd* i gynnyddu mewn Gras. Yr wyf yn crybwyll hyn, i fywiocau'r Cristion i ddisgwyl yn ddyfal wrth y moddion angenrheidiol hynny tu ag at gadw i fynu deimlad bywiol o bethau Duw yn ei enaid, ac i'w gadw rhag digalondid, os gwel ar un amser iddo golli hwyl ei enaid, trwy ei amrywiol ofalon helbulus, neu brofedigaethau oddi wrth y *byd* hwn. Nid wyf yn ammeu nad dyma fel y mae gyd â llawer. Fe wyr llawer o honoch chwi, fy anwyl gyfeillion, pa beth yw colli cymmundeb â Duw trwy draf-
ferthion

ffierthion y byd hwn ; pa beth yw cael anhwylio eich eneidiau ; pa beth yw cael eich temtio i esgeulustra dyledswyddau. Dymunwn ddwyn fy hunan i mewn gyd â chwi, a gosod fy llaw ar fy ngenau, a llefain allan, euog, euog. Pa beth a wnawn ni gan hynny yn y fath amgylchiadau anhyfryd ? Y mae hyn yn fy arwain i yn uniongyrch i ateb yr holiad ; hynny yw, *Pa reolau sy raid i ni gymmeryd i gael drachefn hwyl enaid iachus a bywiog, fel y gellir cynnal cymmundeb diffuant ac agor â Duw ynghanol trafferthion a negeseuon y byd hwn ?*—Y mae'n gofyn dyn o brofiad mawr i roddi ateb cymmwys i'r fath gwestiwn pwysfawr. Tan deimlad o'm gwendid fy hun yn hyn yma, yr wyf yn gobeithio i mi daer ddeisyf cynnorthwy Ysryd Duw, mewn canlyniad o hynny yr wyf yn gobeithio i'm meddwl gael ei gyfarwyddo yn y pethau canlynol, y rhai a ddymunwn i yn awr yn oftyngedig eu hyfpyfu i chwi fel yn angenrheidiol yn y cyflwr hwn.

Yn gyntaf, *Holwch yn ofalus i mewn i'r achos o'ch dadfeiliad.* Bod Duw yn dwyn rhyw gyttuddiau ar ei bobl mewn ffordd o hen-arglwyddiaeth fydd eglur, os edrychwn i mewn i'w air ef : ond pan attalio efe ddylanwadau neillduol ei Ysryd oddi wrthym, y canlyniadau ydynt colli cymmundeb ag ef, grafusau yn gwywo, a dadfeiliad mewn perthynas i fywyd crefydd yn ein heneidiau, gellwn yn ddioed gasglu i ni ddianrhydeddu Duw mewn rhyw beth neu gilydd, a'i gyffroi ef fel hyn mewn rhan i'n gadael ni. Anghenrheidiol yw gan hynny i ymofyn am yr achosion o ymadawiad Duw oddi wrthym, nid er ein cyfarwyddyd presenol ond dros yr amser i ddyfod. A oedd *Job* yn dra awyddus am wybod pa ham yr oedd Duw yn ymryson

ymry
fydd
ach
mwy
bod
fy en
ac y
hwn
chwe
ym
adae
a'n f
golli
ni ei
ol o
yn p
deinl
Iesu,
Oh!
o'r b
glwy
a llav
t eid
ofni
felly
amly
ymh
Ys
falch
fol.
yma
ein h
ir, a
hwn
Duw
us y
fu'r

ymryson ag ef mewn ffordd o gyftudd, ac oni fyddwn ninnau ymosyngar i chwilio allan yr achosion o'n dadfeiliad presenol? Y mae colli mwynhad ysprydol yn llawer mwy athrist na bod dan gyftuddiau tymhorol. Tyred gan hynny fy enaid; a deuwch fy nghyfeillion crist'nogol; ac yn neillduol deuwch chwi fy nghyfaill yr hwn a anfonasoch attaf yr achos uchod, ac yn chwennych cael adfywiad, deuwch a chwiliwn, ym mha beth y darfu i ni gyffroi Duw i ymadael ni. Pa beth a fu'r achos o'n hoerfelgarwch a'n ffurfioldeb diweddar? Pa fodd y daethom i golli dim o'n zel dros Grift? Pa fodd y cawfom ni ein harwain i esgeuluso dyledswyddau ysprydol o weddi, myfyrdod, &c? Pa ham nad y'm yn profi presenoldeb yr Yspryd Glan mewn ordeinhadau, ac yn tynnu ein heneidiau ar ol yr Iesu, ac yn tywallt ei gariad yn ein calonau? Oh! pa ham nad yw gyd â ni fel yn y misoedd o'r blaen, pan eisteddasom dan gysgod yr Arglwydd, a'i bresenoldeb yn llanw ein heneidiau a llawenydd anrhaethadwy? Mae gennym achos i eiddigeddu wrth ein calonau drygionus, ac ofni iddynt ein dwyn ni i gyfeiliorni, ac felly ni a dristasom yr Yspryd Glan, ac esfe a amlygodd ei anfoddlonrwydd — Ymosynwn ymhellach —

Ysgatfydd ni a gawfom ein dyrchafu ormod gan falchder, gelyn mawr yw balchder i'r bywyd dwyfol. Fe gyffrôdd yr Yspryd yn fynych i dynnu ymaith ei bresenoldeb, gan ein gadael i ni ein hunain mewn rhyw sefwr fel ein darostyngir, ac na thybiom am danom ein hunain tu hwnt i'r byn a ddylem. Balchder a gyffrôdd Duw i adael Pedr, a gwelwch mor waradwyddus y syrthiodd esfe, *Luc xxii. 33. 57—61.* Fe fu'r apostol Paul yn debyg o gael ei ddwyn ymaith

ymaith gan falchder, ie, dan y mwynhad uchel hynny y ffafriwyd ag ef; am hynny fe gafodd gennad Satan i'w gernodio, 2 Cor. xii. 1 — 7. Mae rhai yn feilchion ar y byd, yn cynnyddu mewn golud a'u calonnau yn ymddyrchafu, fel pe baent yn fwy hoff gan, neu fod ganthynt fwy o hawl yn Nuw, nag eraill. Ai dyma'ch cyflwr chwi, fy nghyfeillion? Holwch; a ddyrchafodd meddiannau tymhorol neu ysprydol chwi yn ormod? A fu dim o'r calonnau ofer hyn yn gwenieithio i chwi, fel dynion o ryw deilyngdod neillduol, ac oni buoch chwi yn barod i ymchwyddo â'r cyfryw feddwl, ac oddiar y fath dyb yn edrych ar eraill gyd a diystyrwch anghrist'negol?

Eilchwaith, Ysgatfydd fe'ch arweiniwyd trwy eich mwynhad i letteua diogelwch cnawdol a di-
ofalwch yspryd. Ni fuom yn fynych yn euog o hyn, trwy ddrygioni alaethus ein calonnau, ac felly dioddefasom golled anrhaethadwy, fe'n temtiwyd ni yn fynych i feddwl fod ein cyflwr yn ddiogel ac yn sicr ar ol mwynhad ysprydol, nad oedd a'n difuddiai oddi wrth yr etifeddiaeth addawedig; fe roddodd Duw i ni arwydd eglur o'i gariad tragywyddol i'n heneidiau, am hynny nad oedd raid i ni fod gymmaint mewn dyledswydd, ond y gallem gymmeryd ychydig ryddid, a mwynhau ychydig o bleserau a chysuron y bywyd presenol, a hynny yn cydsfyll a'n gobaith am un gwell. Ysgatfydd na bu i ni sugno i mewn y meddyliau hyn yn rhy awyddus, am fod ganthynt ymddangosiad tég, ond hwy fuant yn wenwyn i'n heneidiau: canys, tra buom yn cymmeryd y rhyddid diniweid hyn, ni a aethom yn ddiarwybod yn ddiofal a diogel, ac a gollasom ein llawenydd ysprydol. Fe all hyn fod eich cyflwr mewn perthynas

perthynas i fwynhad tymhorol. Ymosynwch gan hynny a arweiniodd y pethau hyn chwi i *ddiofawch a diogelwch enawdol yspyd?* Fe allai i Dduw gynnyddu eich da, a rhoddi yn helaeth i chwi bob peth i'w mwynhau. Yr ydych fel Hawer o'r byd, yn aml eich cysuron; a rhaid i chwi fod fel hwythau hefyd mewn tymmer ag yspyd. O, y mae yma berygl mawr! Maent yn tybied eu hunain yn rhy gyfoethog i fod yn grefyddol ac y parcha Duw hwy ar gyfrif eu sefyllfa, ac oni bu hyn yn brofedigaeth i chwi ar amserau, ac felly chwi a leithasoch yn eich zel, ac yn eich cymmundeb a'ch cyfeillach agos â Duw?

Drachefn, *Ysgatfydd i chwi garu'r byd hwn yn ormod, Os car neb y byd, nid yw cariad y Tad yn aros yntho ef, i Ioan ii. 15.* Er nad ydych yn caru y byd yn ystyr yr apostol, etto chwi ellwch ei ferchu gymmaint ag i beri i Dduw eiddigeddu a thynnu ymaith yr arwyddion neillduol o'i gariad oddi wrthych; y mae ym mhob ffordd yn anaddas i'r broffes o gariad at Dduw i ni hoffi pethau presenol gymmaint; a rhoddi'r dirmyg mwyaf i'n Hemmanuel bendigedig yw; fel pe buasai fwy o odidowgrwydd yn y byd nag yntho ef, neu fel pe na's buasai efe yn rhan ddigonol i ni. O grist'nogion ymosynwch; ymosynwch, fy nghyfaill, pa fodd y mae eich calon yn bod mewn perthynas i'r byd. A fuoch chwi yn dibrisio eich Arglwydd, a'ch Priod, y gorau o'ch cyfeillion wrth brisio'r byd yn ormod? —

Eilechwaith, *Ysgatfydd, trwy liosogrwydd o negeseuon, cawsoch eich temtio i esgeuluso'r dyledswyddau hynny, ym mha rai y mae Crist'nogion yn cyfarfed â Duw, a thrwy y rhai y cafodd eu heneidiau eu hadfywio.* Y mae pob dyledswyddau

yn hardd yn eu hamfer. Y mae amfer i ofalu am y byd, ac amfer i fod ynghylch achosion yr enaid. Bod yn ddiwyd yn ein galwedigaeth yn fier fydd yn ddyledswydd. Nid yw'r Cristion diosaf a diog yn ei achosion bydol, o ddim anrhydedd i grefydd. Ni fynwn dastu dim dirmyg ar ddiwydrwydd yn nilyniad ein gorchwylion cyfreithlon, ond yn hytrach ei ganmol. Ond ni a ddylem gofio, nad oes gan y byd hawl i'n holl amfer ni. Yr oedd *Martha* yn drafferthus ynghylch gwneuthur parottoad i'n Harglwydd, pan ddylasai hi fod wrth ei draed yn gwrando ei athrawiaeth ef, *Luc* x. 38. 42. Felly mae'r Cristion yn y byd, pan ddylai fod gyd â'i deulu neu yn ei ystafell. Fe allai bod eich negeseuon yn fawrion; yr ydych yn rhwym i fod yn fynych mewn cymdeithas. Mae hyn yn demtatiwn i chwi esgeuluso rhyw ddyledswyddau pwysfawr, ie dyledswyddau a wnaed yn felus ac yn hyfryd i'ch eneidiau. Chwi a ganiattewch i mi fod yn gwbl rydd. Mae'r holiad dan ystyriaeth yn rhoddi cyfleustra i mi fod felly. Ac y mae llwyddiant ein heneidiau o'r fath bwys ag fy yn ei ofyn. — Ni's gallaf lai na chael fy'm tueddu i dybied fod y cymdeithasau prydnhawnol ag fydd mor fynych, ie ymhlith proffeswyr yn niweidiol i fywyd crist'nogol. Gadewch i mi yma eglurhau fy hun rhag ofn camfynied. Nid wyf yn meddwl, ein bod i ochelyd pob cymdeithas a chyfeillach yn yr hwyr, y mae cyfeillach grist'nogol yn angenrheidiol a defnyddiol iawn; ie tra byddom ni yn rhwym yn achosion y bywyd hwn. Fe fydd yn angenrheidiol yn fynych i Grifion fod ymhlith y rhai hynny ysgatfydd nad ydynt felly. Ond pan dreulir cymmaint o amfer mewn prydnhawnol ymweliadau, clwbau, &c. ag fydd yn attal, ac yn

yn achos o esgeuluso yn fynych ddyledswyddau
y teulu a'r ystafell, neu yn gadael ond ychydig
amser i'r pethau hyn, am hynny nid yw rhy-
fedd eu bod yn colli tir yn y bywyd ysprydol;
yn enwedig, os mynych yw'r ymarferiad hyn.
Ni a ddylem gofio, nad yw gwir grefydd yn
sefyll mewn siarad llawer, ond mewn cyfeill-
ach ddirgel â Duw, ac mewn profiad o'i bre-
senoldeb a'i ras bywioccaol. Yn wir, y mae
gan gyfeillach grist'nogol dueddiad rhagorol i
ddwyn hyn ymlaen: ac Oh! na buasai fwy o
hyn yn ein plith! ond y mae harddwch mawr
a llawer o fedr grist'nogol mewn gwneuthur
pethau yn eu hamser, ni ddylai un ddyledswydd
wthio allan neu attal cyflawniad un arall. Ga-
dewch i mi apelio at eich cydwybodau, O brof-
feswyr, a gofyn i chwi ychydig gwestiynau.
Ai 'ch arfer gynefinol yw treulio eich pryd-
nhawnau oddi allan? Beth yw'r canlyniad? A
ydych chi yn cael eich teulu mewn hwyl addas
i uno mewn addoliad cyfeillgar pan ddeloch
adref? Yn hytrach, onid ydynt yn flinedig
gan drafferthion y dydd, ac yn dymuno cael
gorphwysdra? Mae'r ddyledswydd yn y fath
amgylchiad yn fynych yn cael ei chwttogi yn
alaethus, os nid yn cael ei hesgeuluso yn hollol;
a pha fodd y bydd hi yn yr ystafell? anfynych
y caiff honno ymweliad prydnhawnol. Nid oes
gennych chi ddim amser i edrych i mewn i'ch
henaid, i alaru dros bechodau'r dydd, neu ail
gofio y trugareddu o hono: dim amser i ddar-
llain neu fyfyrto. Un esgeulustra o'r fath hyn
a wna le i arall, ac er hyn y mae profeswyr
yn esmwyth ddigon. O Grist'nogion, ai dyma
fel y bu gyd â neb o honoch chi? ai felly y
bu gyd â chwi fy nghyfaill? a fu amltra eich
achosion, neu a rwystrodd eich ymrwymïadau

chwi yn fynych rhag bod yn eich ystafell? Pa beth a gollasoch? Ond och? yr ydych yn esniwyth ac yn tybied na all neb eich beio cyhyd ag y buoch mewn cymdeithas gyd â rhai o gyfeillion yr *Iesu*. Ewch ymlaen felly, ac edrychwch beth a fydd y canlyniadau: chwi a gollwch yn raddol flas ar rym a phleserau orefydd, a'ch zel a ddirywia yn ormodol i ymddadleuon. Chwi ellwch siarad llawer am Dduw, ond ni rodiwch ond ychydig gyd ag ef. Pardynwch fy rhyddid fy anwyl gyfeillion: nid wyf yn dwyn un achwyniad yn eich erbyn chwi, ond yr hyn a ddymunwn ddwyn yn fy erbyn fy hun; ac am hynny dymunwn ofod fy hun ar ymofyn yn gystal a chwithau. Fel hyn chwiliwch i mewn i'r achosion o'ch dadfeiliad. Rhoddais i chwi rai esampiau i gyfarwyddo a helpu eich holiadau, ond na arosfych yma, ond chwiliwch yn ofalus bob peth trwy'r hyn y gallech annog Duw i dynnu ymaith ei bresenoldeb neillduol oddiwrthy.

II. Pan gaffoch allan achosion eich dadfeiliad, ymostyngwch ger bron yr Arglwydd, gwillwch yn ofalus yn eu herbyn rhagllaw, ceisiwch deimlad bywiol o'ch colled, a gweddiwch yn daer na byddo i Yspryd Duw eich gadael, ond yn rasol, ddychwelyd atoch. Fel hyn y lwyd â *Dafydd*, am yr hwn y dywedafom eisoes, pan gafodd efe deimlad o'i bechodau, mor oftyngedig y syrthiodd efe i lawr o flaen Duw, cydnabu a galarodd am ei wrthgiliadau. Yr oedd efe yn eiddigus rhag iddo gyffroi Duw i dynnu ymaith yn hollol ei bresenoldeb a'i Yspryd oddiwrtho: fe ymbleddiodd ag ef am ddychweliad ei ffafr, ac am iddo adferu y cyfuron dwyfol hynny a brofodd efe o'r blaen, ond wedi eu colli yn ddiweddar, *Sal. li. 11, 12.* Er na buom ni yn

yn annog Duw i attaf oddiwrthym ei bresenol-
deb neillduol trwy wneuthur y fath bechodau
amlwg a chyhoeddus a *Dafydd*, etto oni chawfom
ni ein dal yn rhy agos at y byd? Oni ddarfu i
ni eisgeuluso rhai o dylediwyddau mawrion
pwyslawr y fuchedd gristnogol? oni buom yn
rhy feilchion, rhy ddiosol, a rhy ddisfraw yn
ein tymmer, ein rhodiad, a'n hymddygiad?
oni fuom yn cellwair a Duw? yn ddiau se we-
ddai i ni ymostwng o'i flaen ef, os ydym yn
disgwyl ei ddychweliad attom. Ni a ddylem
nielau attu ef gyd ag wylofain, a galarnad;
dylem yn fynych ymegnio gael teimlad o'n han-
niolchgarwch ar ein calonnau; Dylem yn
fynych alaru o flazen yr Arglwydd, a gosod nod
ar y pethau hymny a fuant *achosion o'n dadfeiliad*,
fel y byddo i ni wilio rhagddynt yn ol llaw.
Edrychwch yn ol yn fynych ar y colled a gaw-
foch. Ystyriwch y cyflwr nychlyd y bu eich
eneidiau ynho tra bu'r Ysryd ar encil oddi-
wrthyhych. Ystyriwch mor gyfiawn y gallai efe
eich gadael, pe buasai yn fanwl i graffu ar eich
gwrthgifiadau: ac O! rhyfeddwch ei anfeidrol
amynedd, a gweddiwch yn ddisgrifol am ei Yf-
pryd i ddychwelyd ac anadlu ar eich eisgyrn
fychion. Bydded eich gosol beunyddiol i ddei-
lyf ar Fduw i gadw eich calonnau, a'ch ferch-
iadau, i fywiocau eich eneidiau, ac nid eich
gadael i oerfelgarwch a ffurfioldeb. Pan gyng-
horwyd Israel i ddychwelyd at yr Arglwydd,
wedi iddynt bechu, hwy a gyfarwyddwyd i
ddychwelyd trwy weddi, ac fe'u haddysgwyd
hwy pa fodd i weddio, neu pa beth i lasaru.
Hof. xiv. 2, 3. Cymmerwch eiriau gyd a chwi,
a dychwelwch at yr Arglwydd. Dywedwch writho,
Madden yr holl anwiredd, derbyn ni yn ddaionus,
a thalon i' lor ein gwefusau, &c. Mae gweddi
yn gymmwys i bob cyflwr, ac nid yw byth i'w
hesgeuluso.

esgeuluso. *A oes neb mewn adfyd? gweddied, Iago v. 13.* A oes neb wedi syrthio, gofidio'r Yspryd, a cholli mewn rhyw fesur y bywiogrwydd a'r cryfder enaid a brofodd unwaith? Dychweled at Dduw trwy weddi. Cymmerwch eiriau gyd â chwi, sef y geiriau hynny a roddodd Duw i chwi, a dewch atto ef; cymmerwch addewid yn eich llaw, a dewch a phlediwrch â Duw am ddychweliad ei bresenoldeb a'i Yspryd.

III. *Gwnewch synych ddefnydd o'ch perthynas gyfammodol â Duw wrth bledio ag ef, ac â'ch heneidiau.* Nid yw'r dyn a anfonodd i mewn yr achos dan ystyriaeth yn ymddangos ei fod ef yn ammeu ei fod yn Grifftion. Ymae dull y cwestiwn yn arwyddo hynny; ac ar hyn, mi af ymlaen i roddi i chwi y cyfarwyddyd angenrheidiol hwn. Yn wir fe all rhai ddywedyd, na's gallant hwy bledio *perthynas gyfammodol*; am eu bod yn sawr iawn yn y tywyllwch yn ei gylch, ac am hynny yn ofni ei bledio ef. — Mewn ateb i hyn, yn y cyffredinol, *deliwrch sylw* — Cyhyd ag y profoch chwi eich bod wrth olygu a phledio eich *perthynas gyfammodol* yn cael eich bywhau, eich darostwng, eich gosod yn erbyn pob pechod, ac yn cael eich llenwi â chariad at Grifft a'i wasanaeth, edrychwch ar hyn fel tyfhiolaeth o'ch hawl yn y cyfammod. Plediwrch gan hynny, fy nghyfeillion, eich *perthynas gyfammodol* â Duw, os mynnwch ei bod yn well gyd â'ch heneidiau, a bod yn y fath hwyl a chadw cymmundeib â Duw.

I. *Plediwrch ef â Duw.* Y mae'r teimlad o hono yn tueddu yn sawr iawn i roddi i chwi ffydd a gwrelogrwydd mewn gweddi, ac i'ch llaw a gobaith o bresenoldeb a ffaf Duw. Mae yma ymaefymiad gogoneddus i wneud defnydd o hono gyd â Duw: llawenychwch yntho ef fy anwyl gyfaill, a gwnewch synych

arfer

arfer o hono. Mynych dafwch eich hun wrth
 'ffol-droed gorseddfainge Duw, a gelwch arno
 yn y fath iaith a hon : — “ Arglwydd onid dy
 “ eiddo di wyf? oni ddewisfaist ti fyfi O Dad
 “ er tragywyddoldeb, ac a arfaethaist rod-di-
 “ chydwrïaeth i mi? Oni ymrwymaist ti O
 “ Dduw galluog drofod, cytunaist i ddodi fy enw
 “ yn llyfr y bywyd, ac mewn canlyniad o hyn,
 “ daethost, a thi a ddioddefaist yn fy lle? Ac
 “ oni adnewyddast ti fyfi, O Yspryd tragy-
 “ wyddol, a gosodast fel fawr y nesoedd ar
 “ fy enaid? os nâd dy eiddo wyf, Arglwydd,
 “ pa beth y mae'r fath esamplau o gymmunde-
 “ â thydi yn arwyddo? Pa beth y mae'r cariad
 “ hwn i'r Iesu, a'r dymuniadau hyn ar ol cyd-
 “ agweddiad a'i deulu yn arwyddo? Onid yw
 “ y rhai'n fel cynifer o dystion o' th gariad tra-
 “ gywyddol? Ac O! a fydd i ti fy ngadael i
 “ wywo a nychu, a myned yn oerllyd ac yn
 “ ffurfiol? Oni ddeui di ac ennyn y wreich-
 “ ionen sanctaidd hon o newydd, a dwyn ym-
 “ laen dy waith gyd ag effaith hollalluog?
 “ Yr wyf yn cydnabod, Arglwydd, fy mod yn
 “ anheilwng o' th ffafr: mi a bechais, ac a
 “ haeddais dy dragywyddol anfoddlonrwydd.
 “ Oni ryngodd bodd i ti o' th anfeidrol ras i
 “ ofod fy enw ym mhlith dy ddewisedig rai
 “ yn rhol llyfr tragywyddoldeb? A adewi di fi?
 “ Arglwydd, dy weithred di dy hun oedd hon,
 “ dy rydd weithred, ac mi a ddymunwn yn
 “ oftyngedig bledio hyn. Am hynny tyred ac
 “ ymwel â'm henaid, tywallt dy gariad yn fy
 “ nghalon, madden fy ngwrthgiliadau, a nertha
 “ fi i lawenhau yn dy gariad cyfammodol, a
 “ gweithredu fel un ag fydd a hawl wirionedd-
 “ ol ynddo.” — Plediwch fel hyn â Duw, a di-
 llynwch esampl y Salmydd, yr hwn ym mhob
 cyfyngder tymhorol ac ysprydol a alwai ar
 Dduw.

Dduw, fel ei Dduw ef. Oh! y mellder, y
gwynfydedigrwydd fydd yn gynhwysedig yn y
ddau air hyn, *Fy Nuw!*

2. *Mynych arferoch yr un ymresymiad, a phled-
iwech y berthynas gyfammodol hon a'ch heneidiau.*
Pan weloch eich heneidiau mewn perygl trwy
bechod; pan golloch eich hwyl a theimlo oerfel-
garwch a ffurfioldeb, a thrasserthion y byd yn
eich temtio i ddiotalwch mewn, ac eisgeulafdra
o ddyledfwydd; plediwch a'ch heneidiau yn y
fath fodd a hwn — " O fy enaid! a ydwyf yn
" gwneuthur fel etifedd gogoniant trwy fod mor
" ddiffrwyth, mor ddiffraw, ac mor ddiotal!
" Beth, a garodd y Tad fi o dragywyddoldeb,
" a rhoddi i mi ei Fab? A ddifoddefodd yr Iesu
" drofot fi; A adnewyddodd yr Yspryd fi yn
" weithredol? Mewn canlyniad o hyn oll, ai'r
" nesoedd yw fy rhan? A anwyd fi i gogoniant?
" Oh! beth, mor oerllyd, mor ffurfiol: Ni's
" gadawaf di, O fy enaid, yn y cyflwr gwywed-
" ig hwn. Mi a blediar a thi gariad tragwyddol
" y Tad: mi attolygaf arnat trwy dyner dos-
" turiaethau Mab Duw, yr hwn a roddodd ei
" hun drofot: mi gymhellaf arnat gariad an-
" feidrol yr Yspryd, yr hwn a ddywedodd wrth-
" yt, *bydd fyw*, Ni's gadawaf di nes gwelwyf
" bethau yn well gyd a thi. Oni ddichon y
" Tad achwyn yn gyflawn arnat? Gwranddo, O
" fy enaid pa beth y mae efe yn ddywedyd —
" Beth, a edrychais i arnat o dragywyddoldeb
" ag anfeidrol gariad, ac ai dyma'r taledigaeth
" a gaf gennyf? A ydyw hwn fel un o'm llestri
" etboleddig i? A aethum i heibio i filoedd ac
" edrych arnat ti? ac ai dyma'r holl ystyriaeth
" fydd o'th rwymedigaethau i mi? Clyw'r
" Iesu yn dy geryddu di yn addfwyn, O fy enaid
" diog; gan ddywedyd, Beth, a gerais i di cym-
" maint fel ag y bum farw drofot? A fu dydd
" dy

“ dy brynedigaeth di ar fy nghalon i er tragy-
 “ wyddoldeb? ac a fydd fy achos, fy ngogon-
 “ iant i mor fychan ar dy galon di; gwel fy
 “ enaid chwyfedig, gwel fy loesau chwerwon, a’r
 “ cwbl i’th gadw di rhag marwolaeth dragy-
 “ wyddol: ac oni cheri di fi yn fwy? Clyw’r
 “ Yspryd Glân yn dwyn ei achwyniad yn dy
 “ erbyn, ac yn ymliw â thi — oni ddaethum i
 “ mewn canlyniad o gariad tragywyddol y Tad,
 “ a phwrcas y Cyfryngwr, i’th ddwyn di o dy-
 “ wyllwch i oleuni? Pa arwyddion a roddais
 “ i ti o gariad cyfammmodol, pa fodd y tawelais
 “ i dy gydwybod drallodedig, tywelltais ar led
 “ gariad ylachawdwr yn dy galon, bum yn ys-
 “ pryd gras a gweddi ynnot, ac yspryd o fab-
 “ wysiad hefyd? Beth, a wyt tithau mor an-
 “ niolchgar, mor oer, ac mor ddifraw? — Fel
 “ hyn gall Duw’r Tad, y Mab, a’r Yspryd
 “ Glân, edliw i ti, a’th geryddu, O fy
 “ enaid: ac oni chaiff hyn dy gynhyrfu di?
 “ Arglwydd, y mae fy nghalon yn dechreu
 “ toddi; mae’n tyneru, ac yn cael ei gorchtygu
 “ gan gymmaint o gariad! O tyred a gwna â
 “ fi fel y gwelych yn dda! Bydded i mi gafau
 “ pechod; bydded i mi dy garu di gyd â mwyr
 “ wresogrwydd, ac edrych ar bob mwynbad
 “ daearol gyd â difatterwch, a defnyddio’r
 “ cyfan i’th ogoniant.” — Plediwch fel hyn
 eich perthynas gyfammmodol â Duw, a’r canlyn-
 iadau, â’ch heneidiau. Gwnewch ef yn fynych,
 a chwi a gewch weled trwy fendith Duw, y
 bydd yn foddion dymunol i’ch nerthu chwi i
 fyw uwchlaw’r byd hwn tra byddoch yntho;
 a’ch darostwng am bechod; a’ch bywhau dan
 bob dadfeiliad; ac o’ch dwyn i dymmer yspryd-
 ol a nefol tu ag at gadw cymmundeb â Duw,
 ynghanol trafferthion y byd hwn.

IV. Os mynnwch chwi gadw i fynu gymdeithas
 â Duw,

â Duw, tra byddoch yn rhwym yn achosion y byd. Cymmerwch ofal a gwiliwch ar eich tymmer, eich dibenion, a'ch golygiadau. — Chwi ellwch yn gyfreithlon ddilyn y byd gyd â diwydrwydd; ond cymmerwch ofal ar i chwi ddilyn y rheolau hynny ag fydd yn angenrheidiol i gadw eich calonnau mewn pellder priodol oddiwrth y byd, rhag iddynt gael eu dwyn ymaith gyd ag ef, a chael eu dyrysu yntho. Defnyddiwch gymmaint bob dydd o amser ag alloch dros Dduw. Cymmerwch ofal neillduol am hwyl eich eneidiau, cyn dechreu eich gorchwylion bydol. Byddwch ofalus na byddo i'r byd ymlusgo mewn i'ch calonnau pan godoch y boreu. Y mae'ch tymherau yn y boreu o bwys mawr. Ymdrechwch i dafu heibio'r byd; ac na ymosodwch ar eich gorchwyl hyd oni thaer geisioch bresenoldeb a bendith Duw gyd â'ch ac arnoch. A manwl ystyriwch yn eich ystafelloedd achosion y dydd, y profedigaethau yr ydych yn debygol i fod yn agored iddynt; byddwch daer gyd â Duw am ei bresenoldeb neillduol i'ch cadw: ac O! ymdrechwch am gael eich calonnau wedi eu hargraphu â chariad yr Iesu, a chwi fyddwch mewn llai perygl o gael eich dwyn ymaith gan demtasiynau'r dydd. Fe ddywedir am *Colonel Gardiner* ei fod ef yn treulio dwy awr gyd â Duw bob boreu*. Os byddai ei filwyr i gychwyn am bedwar o'r gloch, efe fyddai i fynu am ddau. Yr wyf yn credu i'r hwyl honno a gafodd efe yn ei 'stafell fyned gyd ag ef ar hyd y dydd. Nid wyf yn meddwl wrth hyn mai dyledswydd pob un o honoch chwi fy nghyfeillion, yw treulio dwy awr yn eich 'stafelloedd bob boreu: ond yr wyf yn credu, os na chymmerir gofal i osod heibio ryw faint o amser i Dduw, na's gall y dyn hwnnw byth fod mewn cyflwr

* Bywyd Col. Gardiner, Tu Dalen 6o.

blodeu
i mi
nid yn
iechyd
gyd â
hunai
Duw
yn y c
Iesu w
allan c
eich h
ion a'
oddi
Gwili
iwch
ogoni
goche
ac ann
ymdre
yspryo
gwilia
bod y
presen
amme
wch g
iannus
bethau
I. C
yw bod
ffydd
ein gw
ni fod
Duw t
gwyli
iddyn
byth y
fynu f
nau cy

blodeuog mewn perthynas i'w enaid. Gadewch i mi ddywedyd wrthyh, mae codi yn foreu nid yn unig yn dda er iechyd y côrph, ond er iechyd yr enaid hefyd, os treulir ychydig amser gyd â Duw, ac i ymddiddan â'n calonau ein hunain. O fy nghyfeillion, ymdrechwch â Duw yn eich oriau boreuol am ei bresenoldeb yn y dydd, ac ymdrechwch am gael cariad yr Iesu wedi ei ennyn yn eich calonau, cyn eloch allan o'ch 'stafelloedd : a gwiliwch ar dymmer eich henaid ar hyd y dydd. Holwch eich dibenion a'ch golygiadau, yr egwyddorion a'r fail oddi wrth ba rai yr ydych yn gweithredu. Gwiliwch ar eich calonau twyllodrus. Rhodiwch fel yngwydd Duw. Yn olaf, bydded i ogoniant Crist fod yn agos at eich calonau, a gochelwch bob peth a all ddianrhydeddu Duw, ac annog ei Yspryd i'ch gadael chwi. — Wrth ymdrechu fel hyn i goleddu hwyl a thymmer ysprydol, a rhodio gyd â gostyngeddwrwydd a gwyliadwriaeth, chwi a rowch dystiolaeth eich bod yn Grist'nogion trwyadl ; gellwch ddisgwyl presenoldeb Duw gyd â chwi. Ac nid wyf yn ammen nad trwy ei fendith ddwyfol ef y gellwch gael eich heneidiau mewn cyfiwr llwyddiannus. Dymunwn bellach ddiweddu yr ychydig bethau hyn gyd â dau o sylwiadau. —

1. *Oddi yma yr ydym yn gweled, nad peth hawdd yw bod yn Gristion blodeuog.* Rhaid i ni ymarfer ffydd yn fynych ; rhaid i ni fod yn fawr ar ein gwyliadwriaeth yn erbyn pechod ; rhaid i ni fod yn fynych yn ein 'stafelloedd, gan geisio Duw trwy weddi, yn holi ein hunain, yn cadw gwyliadwriaeth fanwl ar ein calonau, rhag iddynt ein twyllo ni. Ni all Cristion diotal fod byth yn un blodeuog. Os mynnwch chwi dyfu i synu fel *Cedrwydd mawrion*, a blodeuo fel *prenau cyfiawnder*, na fyddwch oerllyd, difywyd, a diotal

diofal ynghylch eich tymherau a'ch ymarwedd-
iad. Rhaid i chwi fod fel gwylwyr yn wastadol
ar eich gwyliadwriaeth ; rhaid i chwi fod fel
rhedegwyr yn cyrchu at y nod â'ch holl egni ;
ac fel milwyr, rhaid i chwi ymbarottoi i'r rhyfel,
a dyfod i'r maes â'ch arfogaeth am danoch, fel
y galloch gael manteision beunyddiol ar eich
gelynyon ysprydol, a gallu o honoch fyned o
nerth i nerth, o un gradd o ras i'r llall. Mae'n
gofyn cael gras lawer mewn ymarfer cyn bydd-
om yn Grist'nogion bywiog, y fath ag fydd yn
gogoneddu Duw ym mhob amgylchiad bywyd,
a chael llawer o bresenoldeb Duw, a dylanwadau
gwaistadol allan o gyflawnder diddysbydd ein
Pryniawdwr.

2. Ni a ddylem bob un ofalu ymosyn pa fodd y
mae gyd â'n heneidiau, ac os ydym yn dadfeilio i
roddi clust i'r cysarwyddiadau a roddwyd cisoes.
Na ddodwch heibio fatter o gymmaint pwys yn
hŵy ; ond holwch a ydych yn Grist'nogion
mewn gwirionedd, neu nid ydych, ac ym mha
amgylchiadau, p'un a'i cynnyddu, neu ddadfeilio
yr ydych ; os yn dadfeilio, gadewch i mi ddeisyf
arnoch ystyried yr hyn a ddywedwyd ar y testyn
hwn, a meddyliwch ei bod yn llawn bryd i
chwi ddeffroi o gwsŕ. O ! os oes gennych ddim
gofal am anrhydedd Crist, dim gofal am heddwch
ac iechyd eich heneidiau gwerthfawr, ym-
drechwch am gael pethau yn well gyd â chwi.
Bydded eich lwynau wedi eu gwregysu, a'ch
lampau yn llosgi ; ac na fydded neb o honom
ni dan y fyndod lleiaf pan nesao angy, ond,
ein bod yn gallu dywedyd trwy ras y pryd hyn-
ny, *Ymdrechafom ymdrech deg ; gorphenasom ein
gyrfa ; cadwasom y ffydd.* O hyn allan rhoddwyd
coron cyfiawnder i'w chadw i ni, yr hon a rydd yr
Arglwydd, y Barnwr cyfiawn i ni y dydd hwnnw,
ac nid i ni yn unig, ond i baub a garant ei ym-
ddangosiad ef.

ACHOS

Dyn d
arfe
nych
deill
neu

Fe fei

“ B

“ M

“ delty

“ yr a

“ yn f

“ card

“ y rh

“ Ond

“ dirio

“ lwr

“ gyrc

“ tybia

“ Mi

“ gynn

“ wait

“ chw

“ fynia

“ Ar h

“ mi a

“ hyd

“ fy na

“ neu y

“ fel y

“ ydys

“ a mir

“ o bro

ACHOS III.

Dyn difrifol, yr hwn sy'n petruso i gydlynio â'r arfer gyffredin o chwareu Cardiau, yn chwen- nych gwybod pa un ai bod y petrusder hwn yn deilliaw oddiwrth afreidiol dynerwch cydwybod, neu oddi wrth rybuddion ffyddlon Ysryd Duw?

Fe feilfaenwyd, ac fe dynnwyd y cwestiwn uchod allan o'r llythyr canlynol:

“ *Barchedig Syr,*

“ **M**YFI yn oftyngedig wyf yn cymmeryd
 “ rhyddid i gyflwyno i'ch hystyriaeth
 “ deityn, a fu'n bwys mawr ar fy meddwl. Yn
 “ yr amser aeth heibio yr oeddwn yn ymhoffi
 “ yn fawr, ac yn arfer y difyrwch o *chwarau*
 “ *cardiau* heb euogrwydd cydwybod, fel y mae
 “ y rhan fwyaf o bobl ieuaingc yn gwneuthur.
 “ Ond er pan y profais i fod yr Arglwydd yn
 “ dirion (yr hyn wyf yn gobeithio yw fy nghyf-
 “ lwr dedwydd) mi adewais heibio yn union-
 “ gyrch yr arfer gyffredin o hono, fel peth y
 “ tybiais oedd yn anaddas i'r enw cristnogol.
 “ Mi a wrthsefais fynych brofedigaethau a
 “ gynnygwyd i mi er fy nghydsyniad; ond un-
 “ waith mewn cymdeithas yn awyddus am y
 “ chwareu, ar eu taer gymhelliad mi a gyd-
 “ syniais, ond nid heb lym geryddon cydwybod.
 “ Ar hyn myfi ddirgel addunedais na byddai i
 “ mi a wnelwn ag ef, ac mi gedwais fy ymroad
 “ hyd yma. Fy ymofyniad yw pa un ai bod
 “ fy naccad yn amheuan afreidiol cydwybod,
 “ neu ynteu rybuddion oddi wrth Dduw. Ac
 “ fel y mae'r amser yn nesau ym mha un yr
 “ ydys yn arfer chwareu cardiau yn gyffredin,
 “ a minnau allaf ysgatfydd gwympto yn y ffordd
 “ o brofedigaeth, yr wyf yn chwennych gwy-
 “ bod,

“ bod, os cydsyniaf, a fydd i mi bechu yn
 “ erbyn Duw, ac (os felly) pa le mae'r drwg
 “ o hono yn neillduol yn gynnwysedig ?”

Yr wyf Syr

Eich, &c.

“ P. S. Gadawaf i'ch barn chwi i lunio
 “ cwestiwn oddi wrth y meddyliau hyn, a
 “ fyddo yn gymmwys i'r achos.”

FEL ag y mae'r fath yspryd cydwybodol yn
 rhedeg trwy'r llythyr uchod, yr wyf yn
 tybied y gall lasaru iaith llawer o galonnau, ac
 am hynny mi gyflwynaf fy hun yn barottach i
 ystyriaeth o'r testyn.

Ni's gellir ateb y deifysiad difrifol a gyn-
 hwyfir yn y llythyr blaenorol heb fyned i mewn
 i haeddiant yr achos; canys nid oes un ffordd
 arall i adnabod pa un ai bod yr ofnau sy'n ein
 cydwybodau ni mewn perthynas i un ymarfer
 neillduol, yn afreidiol neu union, heb fyned at
 air Duw fel rheol dyledswydd, i edrych pa beth
 a allom ni gasglu oddi yno trwy ganlyniad cywir
 mewn perthynas i'r pwngc. Am hynny, cyn
 belled ag y mae fy marn i yn cyrhaeddyd, dy-
 munwn yn ddifrifol ac yn ffyddlon i ganmol fy
 hun wrth bob cydwybod dynion yngolwg Duw.

Gadewch i mi ddywedyd ychydig bethau ag
 fydd yn berthynasol i gardiau a chwariaethau
 eraill yn y cyffredin; ac yna ystyried pa beth sy
 yn briodol i'r chwareu hwn, ag eraill o'r un-
 rhyw; ac felly yn raddol i ddangos i chwi ym
 mha le a pha belled y mae efe yn gyfreithlon
 neu yn anghyfreithlon.

1. Y mae'r difyrwrch hwn, ynghyd ag
 eraill, yn ddrwg yn ddiau, pa bryd bynnag y di-
 lyner ef gyd â'r fath amgylchiadau â'r rhei'ny ag
 fydd yn niweidiol ac yn wradwyddus; os arferir
 ef

ef g
 me
 ar
 gref
 yn
 ysta
 uche
 ofai
 am
 etto
 bynn
 trwy
 yr A
 chw
 lai m
 iada
 ag e
 yn m
 pob
 leiaf
 yn c
 2.
 yngl
 a di
 i bro
 yn a
 fod
 wrac
 bod
 eu h
 'nog
 y ch
 fer h
 neb,
 ofer
 nau
 A
 hoed

ef gyd â chymdeithas ddrygionus; os dilynir ef mewn oriau anamferol; os bydd yn torri mewn ar ddyledswyddau rheolaidd, perthynafol neu grefyddol y teulu; os bydd yn doddi heibio neu yn gyrru i gongl ddyledswyddau dirgel yr ystafell; os bydd yn achos o ddala gwyftlon uchel, neu yn cyffroi y llygredigaethau o ddigofaint, cynfigen, ac ymddial, neu yn gosod fail am dyngu, ymrysonau, ac anhrefn. Ac y mae etto yn fwy neillduol i'w ffieiddio, pa bryd bynnag y b'o calonnau dynion wedi eu caledu trwy dwyll pechod, i ryfygu ei arferyd ar *ddydd yr Arghwydd*. Ni's gall y rhai fy yn gynefin â'r chwareu hwn, ac yn cymmeryd rhyddid yntho, lai na bod yn deimladwy, fod y fath amgylchiadau ffiائد yn fynych mynych yn cydfyned ag ef: a chan ei fod yn dwyn gyd ag ef, neu yn magu y cyfryw ddrygau; am hynny fe ddylai pob un ag sydd dan effaith crefydd yn y radd leiaf, a chanddo gydwybod tu ag at Dduw, fod yn ofnus ac yn ochelgar i anturio arno.

2. Drwg yn ddiau ydyw y chwareu hwn, ynghyd ag eraill, *cyn belled ag y mae yn wradwydd a dianrhydedd i broffes crefydd*. Mae'n wradwydd i broffeswr roddi ei hun i fynu i un difyrrwch yn anghymmedrol, ond i broffeswyr crist'nogaeth fod yn chwareuwyr cardiau cyhoeddus sydd yn wradwydd gyd â nôd. Pan ddeler i wybod eu bod yn ddilynwyr o'r ymarfer hon, fe ddiddymir eu henwau ynghyfrif pob gwir ddisfrifol Grist'nogion, ac eglwyfi efangylaidd; a phan daenir y chwedl hwn am danynt, neu welir yr ymarfer hon yn eu plith, ni ddyrchafir eu bri gan neb, ond gan y rhai penrydd, hoyw-wych ac ofer o'r byd, ac y mae yn caledu dros ben galonnau y cyfryw na osodasant Dduw ger eu bron.

Ac fe gydnabyddir yn gyffredin ac yn gyhoeddus fod hwn yn ddifyrrwch gwradwyddus

wrth ffurf yr ysgriſen cyfraith trwy ba un y rhwymir gwyr ieuaingc yn brentysiaid ; canys fe'u rhwymir yn y 'sgriſenadau hyn i ymgadw rhag cardiau a difiau, a chwariaethau anghyfreithlon eraill. Yn ddiammeu fe ſefydlwyd y ffurf hon yn y 'sgriſenadau hynny dan yr ystyr-iaeth fod y difyrrwch neu'r chwareuon hyn yn ſaglau neillduol i ieuengctid.

Am hynny od oes gan broffeswyr un math o barch cydwybodol i'w gair da fel Crift'nogion, maent yn rhwym oddi wrth yr egwyddor hon i ymgadw rhag yr ymarfer wradwyddus.

3. Mae'r difyrrwch hwn, ynghyd â rhai eraill yn ddiau yn ddrwg, *mor belled ag y mae'n dwyn magl yn ei natur ei hun.* Yn awr y mae'n am-
lwg iawn oddiwrthefampl fod yn ychwareu hwn
ryw beth neillduol ag ſy'n llygad-dynnu ac yn
rhwydo. Pa mor gryf y mae'n caethiwo'r ſerchi-
iadau, pa mor rhyfedd y mae'n dwyn ymaith y
galon, a pha mor gadarn yw ei rym i lanw'r
meddwl â gwagedd ! I'r fath radd, fel y rhaid
i ddyn fod ar ei wyliadwriaeth hyd yr eithaf, i
ddiangc rhag cael niweid anrhaethol i'w enaid.
Am hynny rhaid i'r difyrrwch hwn fod yn ang-
hyfreithlon yn ſicr, pan y mae'n llygad-dynnu
y meddwl, ac yn ei lanw o wagedd a chnawd-
olrwydd ſerchiadau. Heblaw hyn mae yn
hyspys, fod yntho ryw bleſer niweidiol ag ſydd
yn weithredol yn ennyn y ſerchiadau, ac yn
gwneud dynion i'w hoffi yn ormodol, ac i ym-
oſod arno fel pe b'ai yn beth o'r pwys mwyaf
i gael cyfleusderau iddo, a rhyddid yntho. Ac
i ddywedyd yn y cyffredin, pa mor gryf yw
ei weithrediad ef ar y meddwl, fel y mae pob
rheſymau ac annogaethau, a phob rhybuddion,
ie a'r profiad ei hun o'r anſanteifion ſydd yn
cyfodi oddi wrtho, yn gyfangwbl yn rhy wein-
ion i dynnu'r meddwl oddiwrtho. Y mae llawer
o ddyn-

o ddynion yn ei hofli cymmaint fel yr ymadaw-
ant yn agos â phob peth yn hytrach nâ chael
eu cadw oddi wrth y pleſer iwynedig hwn.
Gyd â pha awydd afrifed y mae rhai yn ei ddi-
lyn; pa fodd y blinir ac y trifeir hwy yn eu
calon pan siommer hwynt, a pha ddigofaint a
gyfyd yn eu meddyliau yn erbyn y cyfryw ag a
fydd mor ffyddlon a'u ceryddu neu eu rhwyſtro?
a rhaid yw cyfrif y dyn hwnnw yn rhy dduw-
iol, yn wallgof crefyddol, neu yn elyn i bleſſer
a gynnygo ddywedyd gair yn ei erbyn. Pa bryd
bynnag yr elo pethau i'r fath bellder a hyn
neu'r cyffelyb, y mae yn arwydd eglur fod y
chwareyddion wedi meddwi yn hollol ar eu ple-
ſerau cnawdol.

4. Y mae'r difyrwrch hwn ynghyd ag eraill
yn ſicr yn ddrwg, *pan y mae yn anghymhwys o'r
enaid i ddyledſwyddau yſprydol.* Fe ganiatteir yn
barod fod rhyw ddifyrwrch yn wir angenrheid-
iol, ond pan fyddo, nid yw ymbellach nag y
mae'n addas i laeſu'r meddwl dros amſer oddi
wrth foddylſryd mwy aſtud, neu eſmwythau'r
corph i'w wneud yn gymmwysaſh i gyflawnu
dyledſwyddau angenrheidiol. Y mae difyrwrch
wedi ei ganiattau a'i amcanu trwy drugaredd i
gymhwys o'r corph a'r meddwl i ddyledſwydd-
au yſprydol a naturiol. Ond yn ſicr y mae yn
rhaid i ddyn graſol gydnabod fod y rheol gan-
lynol yn union. Y mae pob chwareu bynnag
fyddo yn weithredol yn anghymhwys o'r dym-
mer, a hwyl y meddwl i ymarferion deſofionol
cyn belled a hynny yn profi eu hunain eu bod yn
niweidiol ac yn dra beus. Ac am hynny y mae
yn rhaid i bob dyn ag fydd gantho ddim golwg
at rym duwioldeb yn ei enaid ei hun farnu a
chondemaio ei hunan fel yn euog o flaen Duw
pa bryd bynnag y byddo yn ymrwymo yn fath y
chwarinaethau, neu'r fath radd ag a anghym-
hwyſo

hwysfo ei enaid i gymmundeſt â Duw. A phe
cadwai pob proffeswr at y rheol hon, a holi ei
hun wrth y prawf hwn, nid wyf yn ammeu na
orfyddai iddo yn ebrwydd i adael heibio'r arfer
hon oddi wrth ei brofiad ei hun. Rhowch i
mi gennad yma i ofod un cwestiwn at eich cyd-
wybodau; cwestiwn yw ag fydd yn angenrheidiol
i'w ofod yn ddifrifol attoch chwi, a chennych
chwithau attoch eich hunain.

*Pa un ai'ch bod yn weithredol yn profi eich
hunain yn ol chwareu cardiau wedi eich anghym-
hwysfo trwyddo i waith ysprydol?* Ac yr wyf yn
cadarn feddwl pe bai pob un o honoch (fydd yn
gwybod beth yw cymmundeſt â Duw) yn ffydd-
lon i chwi eich hunain, chwi a gaech weled
trwy brofiad athrist fod y chwareu hwn yn elyn
tiwyadl i fywyd crefydd.

Wedi dwyn i lawr yr ystyriaeth hon fel hyn
at brofiad ei hun, deisyfais gennad i gynnyg
yr ystyriaethau canlynol i'ch meddyliau.

Gan y profir fod llawer o ddrygau yn hy-
nod gydfyned a'r chwareu hwn, ei fod yn
neillduol ddianrhydeddus a fwynedig, a'i fod
mewn gwirionedd y fath elyn i fywyd crefydd,
pa beth all fod y rheswm o hyn? Onid oes
rhyw gymmaint o le i dybied ei fod ef yn *ddryg
yntho ei hun*, os nad yw felly pa fodd y mae yn
digwydd fod y fath ddrygau fel yn angenrheidiol
yn glynu wrtho, neu yn ei ganlyn? Ond, os
anghyfreithlon yw pa le mae'r dryg neillduol o
hono yn gynnwysedig. Pell y fyddwyf fi oddi
wrth fwyhau matterion o unrhyw yn gam-
wedus, er fy mod yn deall y tybia llawer, y
rhai a allant weled y leiniau hyn y rhaid fod
cynnygiad i brofi'r chwareu hwn yn *ddryg yntho
ei hun* yn tarddu oddiwrth ormod manyldra a
chwyreirwydd neu betrusder cydwybod. Ond
gadewch i mi ddeisyf eich amynedd dros
ychydig,

ychydig
ddylia
eglur

Y
testyn
sancta
mod
ond o
iad ef
bren,
wrth
ei uni
hon
goelb
pa le
bynna
beth
deg,
wein
cyrha
weled
tu hw
peth,
neu b
bynna
Duw,
fod po
iad d
ddam
yn y
yn fe
gwyl,
ficer fe
chi e
bynna
peth y
a ddy
eglur

ychedig, tra bwyf yn cynnyg gosod allan fy mddyliau ar y pen hwn gyd â phob rhyddid ac eglurdeb.

Y mae'r cwbl sydd gennys i ddywedyd ar y testyn hwn wedi ei feilio ar le eglur o'r sgrifen sanctaidd, ond mae'n cael ei eigeuluso yn ormod *Diar. xvi. 33. Coelbren a fwrir i'r arphed* ond oddiwrth yr *Arghwydd mae ei holl lywodraethiad ef*; hynny yw, pa bryd bynnag y bwrir coelbren, y mae ei derfyniad neu ei drefniad oddiwrth *Jehofah ei hun*. Y mae efe yn ei gleimio fel ei unig uchelfr faint. Fe ymddengys fod y ddiareb hon yn wir mewn perthynas i bob math o goelbrennau pa un ai gwladaidd neu grefyddol, pa le bynnag, ymha fodd bynnag, neu pa bryd bynnag y bwrir ef. Canys ymhob achosion beth bynnag pan fwrier coelbren a'i fwrw yn deg, fe wneir trwy hynny ganlyniad yn ddamweiniol ac yn anferennol; ac nid yw o fewn cyrhaeddiad medr neu allu dynol i sicrhau, rhagweled, neu benderfynu'r digwyddiad: ac od yw tu hwnt i ddyfais neu fedr ddynol i derfynu'r peth, i bwy gan hynny y mae efe yn perthyn neu briodoled pwy ydyw? Gan hynny pwy bynnag sydd yn credu rhagluniaeth gyffredinol Duw, rhaid iddo o angenrheidrwydd gydnabod fod pob digwyddiadau yn gyffredinol dan arweiniad dwyfol, yn fwy enwedigol y rhai sydd yn ddamweiniol. Ac os ydyw Duw i'w gydnabod yn y digwyddiadau hynny sydd yn dyfod arnom yn feunyddiol, heb eu rhagweled, heb eu disgwyl, ac heb eu hamcanu gan un creadur; yn sicr fe ddylai rhagluniaeth ddwyfol gael ei pherchi *etto yn neillduol* gennym ni, pa bryd bynnag y byddom o'n gwir fodd yn gwneud peth yn ddamweiniol ac yn anferennol. Ni ddylem gan hynny gasglu oddiwrth y testyn eglur uchod a'r ymresymiad arno, na ddylem ni
mewa

mewn un achos wneud peth gyd a bwriad yn ddamweiniol mewn perthynas i ni heb ryw wir ymddibyniad ar, ac ymottyngiad i ragluniaeth ddwyfol. Gydâ'r fath hwyl enaid, y gellir bwrw coelbrennau ar achosion priodol, heb ddim ni-weid neu fai *: ac heb ryw faint o'r fath hwyl meddwl wrth fwrw, neu dderbyn coelbren, yr ydym ni yn wir ddiffygiol yn ein parch i *Jehofa* fel Duw rhagluniaeth, a bwrw bod achos y coelbren yn briodol ac yn gyfiawnhaol. Ond os anturiwn ni fwrw coelbren ar wael achosion, os byddai yn halogrwydd i olygu *Jehofa* yn y fath achosion; yna yr ydym yn euog o gellwair a'r hyn a ddylai gael ei drin gyd â pharch difrifoli'r Arglwydd fel goruwchfarnwr pob damweiniau. Ac yn ienwedig y rhei'ny ag ydym ni mewn bwriad yn gosod eu terfyniad allan o'n cyrhaeddiad ein hunain.

Ysgatfydd gofynnir yn barod, Pa beth y mae'r holl ymresymmu hyn yn perthyn i'r testyn presennol? Neu, Pa fodd y gellir cymhwyso hyn at chwariaethau cardiau a difiau? gadewch i mi yn fyrr osod y peth hyn attoch gyd â golwg ar y difyrwch mewn dadl.

Yr wyf yn addef fod llawer o'r llwyddiant yn y chwariaeth hon yn ymddibynnu ar fedr a manwl sylw ychwareuwr; canys dichen chwareuwr medrus wneuthur mantais mwy o law ddrwg, nag a all eraill o law dda. Ond etto, pa un ai bod gan ddyn law dda neu ddrwg, mae'n ymddibynnu yn gyfangwbl ar dorri,

* Mewn achosion o angenrheidrwydd a phwys, lle ni's gallwn heb syrthio i ymrysonau dinyltriol benderfynu y pwng, mewn dadl. Y mae yr Arglwydd yn caniatáu i ni yn rasol goddi penderfyniad y peth atto ef ei hun trwy coelbren, ond i ni wneud hyn gyda golwg priodol atto ef fel pentrefnydd. Ddar xviii. 18. *Y coelbren a awna gyhbennau beidio ac a wabana rhwng cedyrn.*

cymmysgu

cym
iad t
Mi
unig
mysg
fydd
nheg.
dwyl
ei arf
fe w
ragw
mae
briod
hyn t
coelb
rhesw
neu y
dwyll
cyfiav
fynia
y chw
derfy
ac fel
ei ad
An
afreid
i Duw
os ga
rhagl
halogr
mo hu
ac a a
dra w
calon
iawn
och r
iaith
difyrr

cymmysgu a dosparthu y cardiau ; ac amgylchiad tra phwysfawr yw hyn yn y chwariaeth. Mi a ofodaf fwriad coelbren yn y peth hyn yn unig yn y dull hyn. Yr hwn sydd yn cymmysgu, neu yn torri ac yn dosparthu y cardiau, sydd yn ei wneuthur ef naill ai yn *deg* neu yn *annheg*. Os gwneir ef yn *annheg*, yna mae yma dwyll, cogiaeth, dichell ac anonestrwydd yn cael ei arfer yn y chwareu, ond os gwneir ef yn *deg*, fe wneir yn y fath fodd na ddichon un dyn ragweled pa ochr a gaiff y fantais. Felly y mae yma beth mewn bwriad yn cael ei ddodi yn briodol ddamweiniol ac ansicr; nid yw ac ni's gall hyn fod ddim arall ond gweithred bur o fwrw coelbren. Felly se'n dugir yn angenrheidiol i'r rheswm dwybig hwn, y naill ai bwrir coelbren, neu ynte y dygir y chwareu ymlaen mewn ffordd dwyllodrus ac anonest. Am hynny os cymmer cyfiawnder le yn y chwariaeth, mae yma derfyniad. Terfyniad o ganlyniad pwysfawr yn y chwariaeth wedi ei ofod mewn bwriad allan o derfyniad medr dynol, rhagfeddwl, neu dyfais; ac felly mae'n rhaid i derfyniad y peth hwn gael ei adael i le arall, i ryw allu anweledig.

Am hynny a ydyw yn amherthynafol neu afreidiol i ofyn, pa le gadewir y terfyniad? ai i *Duw*, ai i *ddiafol*, neu i *ddamwain* a *thyngedfen*? os gadewir y terfyniad i *Duw* ei hun fel *Duw* rhagluniaeth, ni's gellir cyfrif hyn ddim llai na *halogrwydd*: ac yr ydym yn sicr na *chyfrif Duw* mo *hwnnw* yn *ddieuog* a *gymmero ei enw ef yn ofer*: ac a allwn ni, gyda dim difrifwch neu weddeiddra wrth chwareu cardiau ddywedyd yn ein calonnau, Arglwydd dyro i mi ran berffaith gyfiawn? Mi a wn na's gellwn, a *chwithau* a wyddoch na's gellwn. Ni's gellir cyfrif y cyfrywiaith calon neu weithred yn weddus mewn difyrrwch; ac y mae'r rhai ag sydd ganthynt ddim

ddim difrifwch yn eu hysprydoedd ym mhell
oddiwrth y meddwl, ac ni allant oddef y gwrth-
darawiad yn eu cydwbodau.

Mi ofynnaf etto ymhellach, os nid yw'r ter-
fyniad yn cael ei adael i'r Arglwydd, ai i'r dia-
fol y mae? nag yw, chwi a ddywedwch mewn
un modd. Yr ydych yn ffeiddio hyn yn gym-
maint a'r cyntaf, fel ag y mae yntho ddarn o
ddewiniaeth. Yn ganlynol fe gadewir ef i *ddam-
wain* neu *ddim*. I ddywedyd nid yw yn cael
ei adael i *ddim* yw dywedyd nad yw yn cael
ei fwrw ar neb, yr hyn sydd yn wrthwyneb i'r
peth ei hun; o blegid fod y peth yn weithred-
ol ac yn fwriadol wedi ei fwrw ymaith oddi
wrth ein terfyniad ni, ac oddi wrth fedr dyn-
ol a dyfais. Ac am hynny fe gadewir i *Lwc*,
damwain, neu dyngهدfen. Y mae'r meddwl
hwn yn well na'r cyntaf, ac y mae'n dra eglur
fod y terfyniad yma oddi wrth y iaith gyffred-
inol a arferir yn y difyrrwch hwn; yn yr hwn
nid oes dim yn fwy cyffredin na siarad yng-
hylch *Lwc*, *damwain* a thyngهدfen. Ond yna
cofiwch, os gadewir y peth i *ddamwain* pa beth
yw ond gosod tyngهدfen yn lle rhagluniaeth
Duw? Math o *Baganiaeth* neu *eulun-addoliaeth*
ydyw hyn. Fe ellir dywedyd yn wir, mewn
trefn i foddioni a gwenieithio'r gydwybod nad
oes gennych chwi un meddwl neu amcan wrth
gymmysgu'r cardiau i wneud a, pŵl at neb, nag
at *Dduw*, y *diasol*, nag at *ddamwain*; ac am
hynny ni's gellir eich cyhuddo o'r drygau hyn
ag ydys yn eich drwgdybio. Ond y mae yn
hawdd ateb, mai er nad yw eich diben pellaf
chwi yn unig ond difyrru eich hunain, ac i
ddwyn ymlaen y chwareu yn deg, etto mae
diben mwy agos yn dyfod i mewn yn amlwg,
sef eich bwriad gweithredol, os ydych yn oneſt
ac yn deg yw gosod y peth allan o'ch cyr-
haeddiad

haeddiad
eich cy
i chwi
Ac os y
bwrw y
fyniad
chwi y
coelbren
ydych
mai pa
un ai'ch
y mae'r
coelbren
oddi wr
wed na
wneuth
pa un a
grybwy
a rhaid
yn rhy
oes cymm
heb ein
yn gyfri
Y m
gwasgu
chyffred
ddynt,
bod wrt
yn gynh
Ac yn d
hyn yn
gellir ei
byrhau
Ond y
i gynnyg
lai na th
maint o
Chwi

haeddiad eich hunain, ac allan o gyrhaeddiad eich cydymaith a'ch cwmpeini, mewn trefn i chwi ddisfyrnu eich hun trwyddo ac yntho. Ac os ydych yn fwriadol ac yn broffesedig yn bwrw ymaith y terfyniad oddi wrth benderfyniad medr dynol a rhagfwriad, fe weddai i chwi yn fawr iawn y rhai fydd yn bwrw y coelbren hwn yn ddisfrifol ymosyn pa le yr ydych yn ei fwrw, gan gosio ar yr un pryd mai pa beth bynnag yw eich meddwl, neu pa un ai'ch bod yn meddwl yn ei gylch neu beidio, y mae'n wirionedd cyffredinol, mai pan fwrir coelbren i'r arphed fod ei holl lywodraethiad oddi wrth yr Arglwydd. O Broffeswr na ddywed nad oes gan Ragluniaeth Duw ddim i wneuthur yn y fath achosion gorwag. Canys pa un ai dywedwn ai peidio, y mae'r testyn a grybwyllwyd uchod, o gyrhaeddiad cyffredinol a rhaid iddo fod felly. A ydyw'r achosion hyn yn rhy wael i Ragluniaeth ddwyfol? Pan nad oes cymmaint ag aderyn y to yn syrthio i'r ddaear heb ein Tad ni, a bod hyd yn oed gwallt ein Pen yn gyfrifedig.

Y mae'n ddrwg gennyf fy mod yn gorfod gwasgu a chymmiell y fath wirioneddau eglur a chyffredinol, am eu bod yn cael eu torri trwyddynt, ie, gan Broffeswyr eu hunain trwy eu bod wrth arferiad yn anwybodus o'r drwg fydd yn gynhwysedig mewn disfyrnwch siawns o'r fath. Ac yn ddiau prin y gellir galw y chwariaethau hyn yn ddiniweid. Diniweidrwydd pa rai ni's gellir ei gynnal ddim amgen na chae allan, byrhau neu gwtogi'r Rhagluniaeth Duw.

Ond y mae gennyf un meddwl disfrifol arall i gynnyg i'ch ystyriaethau. Yr hwn ni allaf lai na thybied fydd raid iddo gael rhyw gymmaint o bwys ar feddwl pruddaidd.

Chwi a wyddoch ynnoch eich hunain, mai
pa

pa bryd bynnag y bwrier y coelbren hwn yn y
 chwareu fod gennych ofal mwy neu lai yng-
 hylch y terfyniad yn eich meddyliau; y mae
 eich ferchiadau mwy neu lai ar waith, mewn
 ffordd o ddisgwyliad a gobaith i edrych pa fan-
 teision a ddyry damwain i chwi, neu ddwyn
 oddiarnocho yn y chwareuaeth. Ac nid yw'r
 gwahaniaeth ddim mawr iawn; os chwareuwch
 am ryw goeg beth, neu ynte am ddim; canys
 y mae pob dyn mewn rhyw radd yn ofalus
 ac yn chwannog i gael y fantais o law dda,
 naill ai oddi wrth yr egwyddor o ennill neu an-
 rhydedd. Canys os ydych chi yn gwbl ddisfat-
 ter ynghylch terfyniad y chwareu, ac ynghylch
 cael mantais neu elw yntho, yr ydych yn weith-
 redol yn colli holl blefer a digrifwch y chwareu.
 Y gobaith a'r gofal hwn yw ffynnon yr holl
 blefer sydd yn cydfyned â'r difyrrwch i chwi;
 a hyn fy'n cadw eich ferch atto. Yn ganlynol
 mae gennych ryw radd o obaith o gael llaw dda
 neu ofn o gael llaw ddrwg: a rhyw orfoledd a
 phlefer os cwmp y cyntaf i'ch rhan, a rhyw
 dristwch a gofid os y diweddas ddaw i'ch rhan,
 wrth gymmysgu a dosparthu allan y cardiau.
 Gadewch i mi gan hynny yn ddisfrifol ddeisyf
 arnoch i edrych yn ol pa beth fy'n cyffroi ferch-
 iadau eich meddyliau, ar ba beth yr adeiledir
 hwy, pa beth yw eu gwrthddrych a'u seilfaen?
 ai nid *damwain*, lwc, neu *dyngedfen*? os nad e,
 pa beth arall oll fod y sail o'r cynhyrfiadau a'r
 ferchiadau oddi wrth ba le y tarddodd y prif
 blefer o'r difyrrwch. Yn ddiau chwi a gyttun-
 wch fod terfyniad y peth (fy'n cyfodi y cyn-
 hyrfiadau tumewnol hyn, y gobaith, yr ofnau,
 neu yr ymddibyniadau hyn) yn cael ei fwrw
 oddi wrth bob creadur, oddi wrth bob medr a
 gallu dynol i *ddamwain*, neu *dyngedfen*: ac os
 felly, onid yw hyn, mewn ffordd o brofiad yn
 gyftal

gyftal
 Edryc
 iad,
 eu cy
 driftw
 Ac os
 gymh
 chwar
 blefer
 neilld
 ym y
 On
 ffordd
 gweit
 peth
 un Arg
 etto;
 agos a
 a mes
 perthy
 eu cal
 arfer o
 Y n
 ig iaw
 perthy
 ed fel
 yw'r
 o gell
 ffugiol
 goreu
 yn y f
 ffredin
 Yn
 hon ei
 rheidio
 ffeswy
 ganaid

gyftal a gofod tyngedfen yn lle Rhagluniaeth? Edrychwch ai nid dyma wir ddarluniad yr holiad, Pa bryd bynnag y b'o eich meddyliau wedi eu cynhyrfu a gobaith neu ofnau plefer neu dristwch, ynghylch daioni neu ddrwg y llaw. Ac os bydd hyn, neu mor belled ag y mae, yn gymhelliad eich serch atto; a'ch plefer yn y chwareuaeth, Pa enw a ellwn ni ei roi i'r fath blefer a hwn? Ac a ellwn ni ryfeddu ei fod mor neillduol yn maglu ac yn meddwi, fel yr ydym yn gyffredinol yn gweled ei fod?

Ond, os nad yw yr hyn a ddywedwyd mewn ffordd o ymresymau ar natur coelbren, a gweithrediadau angenrheidiol y meddwl ar y peth a derfynnir trwyddo, yn dwyn gyd ag ef un Argyhoeddiad, dymunwn brofi un ffordd arall etto; a hynny trwy wneuthur appêl syml ac agos at galonnau a chydwybodau y rhei'ny sydd a mesur o ofn Duw ger bron eu llygaid, mewn perthynas i weithrediadau eu meddyliau, barnau eu calonnau, a geiriau eu gwefusau, yn yr ymarfer o'r difyrrwch hwn.

Y mae yn bosibl, y meddyliwch mai ychydig iawn sydd yn yr holl ymresymiad hyn mewn perthynas i natur ac amcan coelbren. Bydded felly ynte: ond edrychwn yn nesaf pa beth yw'r canlyniadau a'r effeithiau anocheladwy o gellwair fel hyn a rhagluniaeth dan yr enw ffugiol o *Lwc* a thyngedfen: canys yn fynych goreu gwelir diniweidrwydd neu ddrwg peth yn y ffrwythau a'r effeithiau uniongyrch a chyffredinol o hono.

Yn awr, mi anturiaf haeru fod yr ymarfer hon ei hun yn *gyffredinol*, ac megis yn *angenrheidiol*, yn gwneud yr effeithiau hyn a'r broffeswyr: 1. Meddyliau Paganaid. 2. Iaith Baganaid. 3. Serchiadau Paganaid; y mae

rhaf'n eu gid gyd â'u gilydd yn fynych yn arwain i mewn. 4. Arferion Paganaid.

Chwi ellwch ddychrynu wrth glywed y penau neillduol hyn. Pa fodd bynnag, y cwbl yr wyf fi yn ddeifyf yw, fod i chwi roi iddynt y pwys hwnnw, ar briodol Holiad, ag y fydd dybygit ganddynt yn weithredol arnoch chwi eich hunain a'ch profiadau.

1. Fe ymddengys fod y tybiau Paganaid hyn yn ganlyniad anocheladwy o'r ymarfer hon. Y mae yn gweithredol gyfyngu eich meddyliau am ragluniaeth Duw. Y mae yn peri i chwi dybied yn barod, fod Duw yn gadael rhyw bethau i ddamwain a thyngedfen. Ac yn wir ni feiddiwch fod yn eglur, cyson, ac yn weddus helaeth yn eich meddyliau mewn perthynas i ddwyfol drefniad pethau damweiniol, heb wneuthur rhyw rwyg ar, neu beri rhyw ddrwg dybiau yn, eich cydwybodau mewn perthynas i'r ymarfer hon, ym mha un yr ydych cystal a chytuno i adael trefniad y digwyddiad, ni's gwyddoch i *ba le*, neu o'r hyn lleiaf ni feiddiwch feddwl pa un ai bod hi mewn gweithred yn cael ei phenderfynu yn ol gwir athrawiaeth rhagluniaeth.

Mae'r difyrrwch hwn yn eich arwain yn naturiol i feddwl fod damwain yn golygu ac yn llywodraethu'r chwareu; fod tyngedfen weithiau yn cymmeryd y naill ochr, ac weithiau yr ochr arall, mewn math o ffordd arglwyddiaethol. Y mae yn tueddu yn naturiol i beri i chwi dybied fod rhai dynion yn lwccus ac yn llwyddiannus, tra mae eraill yn anlwccus ac yn aflwyddiannus. At hyn y gellwn 'chwanegu, fod lliaws o dybiau paganaid, yn cyfodi oddi wrth, neu yn gwneud eu ffordd i mewn, i'ch meddyliau; fef, fod tyngedfen (neu Ffortun)

yn

yn g
myl
new
y dd
i chw
ddyc
ficer
gana
fwy
ar y
wyf
Cristi
feddy
myny
anoch
hynn
nych
ffordd
lonrw
ol ei
ochra
oddi
hyn
2.
anoch
mor
Lwc,
reu?
ad an
llwydd
gywir
mi of
ymad
Cristi
hyd y
ef, ac
pan y
adrod

yn gweni ar rai, ac yn gwgu ar eraill; pe cym-
mylgid y cardiau mewn rhyw ffordd arall, os
newidiwn ni ein lleoedd, &c. fe dry hyn gwrs
y ddamwaia ffordd arall. Gadewch i mi ofyn
i chwi yn eon, pa un ai nid ydych yn cael y fath
ddyghymmygion yn eich meddyliau? Ac yn
ficer nid yn unig ofer yw'r fath dybiau, ond Pa-
ganaidd ac ynfyd i'r gradd uchaf, a chanddynt
fwy o ddrwg a llygriad ynthynt nag allom ni
ar yr olwg gyntaf yn barod ganiattau. Yr
wyf yn wir yn dra theimladwy, na ddichon un
Cristion o berchen barn, a chydwybod yn ei
feddyliau sofr gofleidio'r fath dybiau: ond etto
mynych arfer o'r chwareuaethau hyn a edy yn
anocheladwy eu llygriad ar ein meddyliau; a
hynny weithiau i'r fath radd, fel ag y chwen-
nych dyn yn weithredol gael ei ddifysu yn y
ffordd hon, o herwydd y digrifwch a'r bodd-
lonrwydd, y mae efe yn ei gael wrth weled (yn
ol ei dyb) pa fodd y mae Ffortun yn newid
ochrau, gan ddymuno a gobeithio iddi droi
oddi amgylch yn ei ffafr ynteu. Fe gadarnheir
hyn eu gid ymhellach trwy ddal sylw.

2. Fe ymddengys fod iaith Baganaid yn
anocheladwy yn canlyn yr ymarfer hon. Pa
mor ddiball yr y'm yn clywed y geiriau hyn
Lwc, Damwain, Ffortun, yn nilyniad y chwa-
reu? Mor rhydd y mae y chwareuwyr yn siar-
ad am *ddynion lwccus, dwylo lwccus, a lleoedd
llwyddiannus ac aflwyddiannus*? Dyma iaith
gywir bwrdd y cardiau, fe wyl pawb. A gad i
mi ofyn i ti, o broffeswr, pa un ai ydyw'r fath
ymadroddion a rhai'n yn gymmwys i wefusau
Cristion? Byddai yn hytrach i un feddwl fod
hyd yn oed eu fwn yn dramgwydd i'w glustiau
ef, ac i'w yrru ymaith oddi wrth y difyswch,
pan y mae yn gwybod fod y cwbl o'r dull ym-
adrodd hwn yn uniongyrch yn wrthwyneb i'r

athrawiaeth grist'nogol o Ragluniaeth ddwyfol.
Ie ymhellach.

3. Y mae ferchiadau Paganaid yn ganlyn-
iad anocheladwy o'r ymarter hon. Oddi yma
y cyfyd yn naturiol y fath gynhyrifiadau enaid
a rhai'n; dymuno i Ffortun ein ffafrio ni, yn
gobeithio y bydd iddi, a hollol ymddibyniad
arni am ein llwyddiant yn y chwareu; gofidio a
bod yn anesmwyth o blegid ein Ffortun, os
byddwn yn anlwccus anghyffredin, cenfigennu
arall pan debygid fod Ffortun yn ei ffafrio yn
fwy na ni; bod yn foddlon ac yn llawenhau
pan ddelo llaw dda i'n rhan, ac yna yn gorfo-
leddu yn ein meddyliau ar y rhai nad ydynt
mor happus a llwyddiannus yn y peth hynny.
Ac fel y gŵyr pawb fod llwyddiant y chwareu
yn mawr ymddibynnu ar ddamwain; am hyn-
ny, cyn belled ag y mae calon dyn mewn gofal
am y terfyniad, gan fod ei ennill neu ei anrhyd-
edd yntho, cyn belled a hyn mae amrywiol
gynhyrifiadau'r enaid yn anocheladwy yn cael eu
cyffroi. Felly y mae yma lawer iawn o an-
wydau wedi eu sefydlu ar ddamwain, a chwedi
eu cyffroi ganthi. Mae'r dymuniad atti, yr
ymddibyniad arni, a phan byddo hi yn gwgu,
mae yno naill a'i ymostfyngiad iddi, neu an-
foddlonrwydd tu ag atti, neu genfigennu a go-
fidio wrth llwyddiant un arall. Ac ni's gellir
llai na chydabod fod y ferchiadau hyn a gyff-
roir fel hyn, yn gweithio yn fynych gyda nerth
mawr, ac yn amlygu eu hunain yn weledig yn
wynebpryd, geiriau, a gweithredoedd dynion.
Yn awr, y mae rhai o'r anwydau hyn yn
ddrwg ynddynt eu hunain; megis anfoddlon-
rwydd a chenfigen. Maent eu gid yn gyffred-
inol wedi eu cyffroi i radd anghymmedrol: ie,
y mae'r ferchiadau hyn, sef gobaith, ofn, ym-
ostfyngiad, ymddibyniad a llawenydd, y rhai yd-
ynt

ynt g
fod y
ed ag
annog
arall i
nad y
ond tr
waeth
Canys
honoc
hyn y
yn yn
nac y
neu g
wrth
araila
Am
y fath
ydych
a'r cy
a fyd
chwa
i chw
yr ym
ai pei
fo yn
arno
yn dy
au dry
yn c

* M
ddibyn
fath fa
&c. w
ddi ni
dyn yn
ion ar
fod dd
ddylid

ynt gyfreithlon ynddynt eu hunain, yn dyfod i fod yn Baganaid, ac yn bechadurus cyn bell-ed ag y mae Ffortun yn wrthddrych ac yn annogaeth ganthynt. A phe baem yn rhoi tro arall i'n hanes am yr anwydau hyn, a bwrw nad ydynt yn cael eu cyffroi wrth Ddamwain, ond trefniad dwyfol; fe wnai hynny y matter yn waeth, trwy ddwyn i mewn halogrwydd eglur. Canys y n ddiau ni ddewisech alw y pleſer o gael o honoch law dda, yn ddiolchgarwch i Dduw, na hyn yn ymostyngiad, od oes gennych law ddrwg, yn ymostyngiad i ragluniaeth Duw; ddim mwy nac y dewisech alw un gradd o anfoddlonrwydd neu genfigen yn y chwareu yn anfoddlonrwydd wrth drefniad Duw, neu genfigennu wrth un arailam y fantais a roddes Duw iddo*.

Am hynny edrychwch i mewn i'ch profiad yn y fath ddifyrwch, a gwelwch pa mor belled yr ydych yn euog o'r meddyliau hyn, y iaith hon, a'r cyfryw gynhyrfiadau calon. Ac yna chwi a fyddwch yn rhwymedig i ganiattau fod y chwareu hwn yn ddrygionus ac yn wenwynig i chwi, pa un a wneloch a chaniattau unioneb yr ymrefymiaid blaenorol am natur coelbren, ai peidio. Er y gall un brin dybied fod dyn a fo yn dal sylw ar yr effeithiau paganaidd hyn arno ei hun, yn methu barnu o ba le y maent yn dyfod; gan fod hyd yn oed natur y profiadau drwg hyn, a natur y drwg ag fydd ynthynt, yn cyhoeddi allan eu bod mewn ymarfer a

* Mewn difyrwch arall lle nid yw llwyddiant yn ymddibynnu ar rym ein medr neu ein nerth ein hun, nid oes y fath fagl, o herwydd yno y mae ein gobaith, ein hofnau &c. wedi eu feilio ar sylwedd, ac am hynny gallant fod yn ddi niweid. Ond mewn chwariaethau damwain y mae dyn yn y perygl mwyaf o ollwng ei ferchiadau yn rhyddion ar y *petb* hynny, ag fydd, os ydyw ddim, ac ni's gall fod ddim arall ond rhagluniaeth dwyfol, yr hon yn ddiau ni ddylid chwareu na chellwair â hi fel hyn.

phrofiad yn gosod ffortun yn lle rhagluniaeth. Nid rhaid i ni ryfeddu ar yr egwyddorion a'r fylwiadau hyn os dug hoffder at, a'r dilyniad o'r difyrrwch, y cyfryw effeithiau.

4. *Mae ymarferion ac effeithiau Paganaid*, yn tueddu yn naturiol, i wneud dynion i golli eu parch i Dduw, mewn achosion cyffredin y bywyd, i beri iddynt anghofio fod digywyddiadau damweiniol dan drefniad pen-llywodraethwr mawr yr holl greadigaeth, trwy eu priodoli hwy i ddamwain, heb edrych ddim yn uwch. Maent yn dueddol i dynnu'r galon oddiwrth Dduw, ac yn anhwylo yr ysbryd i ymarferion defosiynol. Maent yn llenwi'r meddwl a'r fath ddychymygion, barnau, dymuniadau, gobaith ac ymddibyniadau, ag fydd yn anaddas i grifion pruddaidd, yn ddinystriol i rym duwioldeb, ac y maent yn rhwystr diball i ysbryd duwioldeb. Maent yn gyffredinol yn cae allan addoliad Duw yn y teulu a'r 'stafell, neu yn ei yrru i gongl. Ac fel y mae archwaeth at y difyrrwch yn cynnyddu, felly yn gyfattedbol y mae parch a blas ar grefydd fywiog ysbrydol yn dadfeilio; a'r rhai fydd yn glynu fwyaf wrtho, ydynt y cyfryw a'r fydd yn byw heb Dduw yn y byd.

Fe ellir gwneud hyn eu gid yn gymhwyfiad at rheiny oll fydd yn ymroddi i'r ddifyrrwch hwn. A oes neb o honoch chwi, a'ch cydwytodau yn cael eu taro gan y pethau hyn a osodwyd o'ch blaen? Pa mor isel y dylech ymofwng o flaen yr Arglwydd, am i chwi rodio ynghyngor yr annuwiol, i chwi sefyll yn ffordd pechaduriaid, ac hefyd eistedd yn 'stol gwatwarwyr? Ceisiwch yn daer gan Dduw yr Yspryd sanctaidd i sicrhau yr argyhoeddiad yn eich calonau, fel hoel mewn lle sicr, fel na'ch haloger byth mwy â'r llygredigaethau hyn.

Ond a oes neb o honoch chwi, fydd yn gwneuthur

thur p
yn ho
i mi
difyrr
i chw
genny
neu e
dygw
'nogio

Mi
feiddi
iadau
wneut
ol, gy
mewn
oes ne
yn y
ofn D
grefydd
iau ei
nau e

On
nad y
achlyf
iau a'
anfyn
mewn
wch
effeith
nwn y
gellid
ddrwy
a ydy
eid i
pa m
ddyle
chwi
a goso

thur proffes o grefydd, y cyfryw a gair yn, ac yn hoffi yr ymarferion hyn? Rhewch gennad i mi ymresymmu â chwi: pa beth fydd yn y difyrrwch hwn, a'r fydd mor flafus a rheibiedig i chwi? A ydyw'r plefer mor fawr, neu a oes gennych gymmaint gariad at eich hanrhydedd neu eich ennill wrth chwareu cardiau, fel ag y dygwch hwy yn ogyfawch a 'ch enw fel crist-nogion, neu les eich heneidiau gwerthfawr?

Mi a obeithiwn fod llawer o honoch chwi na feiddiwchddilyn ychwareu hwn gyda'r amgylchiadau drwg hynny, ag y mae y rhan fwyaf yn ei wneuthur trwy lynu wrtho ar oriau anamferol, gyda gwyfllon uchel, yn gyhoeddus, neu mewn cymdeithas ofer di-grefydd, &c. Ac od oes neb o honoch chwi yn myned ym mlaen yn y ffordd hon, rhaid i mi gyhoeddi, nad yw ofn Duw ger bron eich llygaid; a'ch proffes o grefydd nid yw ddim arall ond magl i'ch eneidiau eich hunain, ac yn foddion i galedu calonau eraill.

Onid oes rhai, ie llawer o honoch chwi, nad ydych yn petruso am y chwareu hwn yn *achlysurol*? yr ydych yn boddioni eich meddyliau a'r tyb hwn, nad ydych yn ei arfer ef ond anfynych, a hynny ar amserau cyfaddas, ac mewn cwmpeini priodol, am hynny ni's gellwch weled dim drwg yntho, neu weled dim effeithiau drwg oddi wrtho. Dewch, ymosynnwn yn ddifrifol i mewn i'r matter hwn. Er y gellid gochelyd tyngu, cynhennu, cymdeithas ddrwg, ac oriau anamferol yn y chwareu hwn, a ydyw yn canlyn, ei fod gan hynny yn *ddiniw-eid* i chwi? A ddarfu i chwi erioed ddal sylw pa mor anghymmwyys oedd eich tymherau i ddyledswydd ysprydol ar ei ol? A dda'fsoch chwi sylw erioed ei fod ef yn foddion i fyrhau a gosod heibio ddyledswyddau teuluaid a dirgel?

gel? A ddal'foch chwi erioed sylw pa effeithiau drwg mae yr ymarfer hon yn gael ar eich plant a'ch gweision? I ddyfod yn agosoch, a ellwch chwi ochelyd rhag iddo halogi eich meddyliau eich hunain a dychymmygion ang-hrist'nogol, neu halogi eich gwefusau ag iaith wrthwyneb i iaith *Canaan*? O'm rhan i, ni's gellais erioed weled pan gyfarfyddai Crist'nogion ynghyd ar y difyrrwch hwn, y gallent ochelyd dull ymadrodd Paganaid, neu'r cyffroadau Paganaid hyn o'r meddwl yn y chwareu mwy nag eraill. Ac er bod yn rhy naturiol i chwi edrych yn ysgafn ar y pethau hyn, etto rhaid i ni haeru, fod y cyfryw weithrediadau y serchiadau, a'r ffurfiau hyn o ymadrodd, ag a'ch arweinir iddynt fel hyn ymhell o fod yn feiau bychain. Yn wir, mi a wn fod pethau o'r natur hyn yn ymddangos yn ddi-bris ac yn ddi-ystyr i'r rhai hynny nad ydynt yn gofalu yn ysprydol am gynhyrifiadau cyntaf y meddwl, neu'r geiriau segur a ddywedant. Ond yn sicr, od oes gennych un gradd o ofn Duw o flaen eich llygaid, a chariad Duw yn eich calonau, ehwi a welwch mai eich dyledswydd anhep-corol yw gochelyd gwranddo ar yr hyn sydd mor Baganaid, ac i gadw eich hunain rhag cael eich denu i'r meddyliau a'r anwydau hynny ag y mae y fath iaith yn lasaru. Diammeu fod gan y pethau hyn ryw fath o *wall-gofriwydd* a *fwyngyfaredd*, fel trwyddynt y mae'r meddyliau a'r serchiadau, a'r iaith ynghylch *dihansod* pethau (canys y fath yw damwain a ffortun, heb Ragluniaeth Duw: A pheth all fod yn fwy afresymmol, pa beth a all ddiystyru y natur ddynol yn fwy, na fod gobaith, ei dymuniadau, a'i hymddibyniadau wedi ei feilio a'u sefydlu ar yr hyn sy betffaith ddim? Ac yn ol hanes 'sgrythurol a rhesymmol o'r hyn ydych yn ei gylch,

ei gylch
y rhessi
ar ddi
Rha
ystyria
muno
mor w
iol yn
effeith
reithlo
ffordd
ol; ac
feryd
wybod
rhith
chwi g
rhag e
Bagan
eich m
lonnau
iwch e
hyn, t
chwi a
eich h
amhosi
fagl o
myned
us yn
arfer w
geulus
fell; y
Duw
mwyth
hanol
gyd a
bob m
i chwi

ei gylch yn y chwariaethau hyn, mae gennych yr hyswm mwy a i feddwl eich bod yn euog, neu ar ddibyn *halogedigaeth* ac *eulun addoliaeth*.

Rhaid i mi bellach orchymyn y cyfan i'ch ystyriaeth ddifrifol ac i fendith Duw, gan ddy-muno arnoch gofio fel ag y mae y chwareu mor waradwyddus i broffesiwyr, yn dra niweidiol yn ei dueddiad, ac yn dra swynedig yn ei effeithiau, fe ellir yn gyfiawn ammeu ei gyfreithlondeb yntho ei hun. Rhaid yw, mae'r ffordd ddiogelaf yw ymgadw oddiwrtho yn hollol; ac ni's gall lai na bod yn beryglus i'w arferyd ar un achos. Os mynnwch gadw eich cydwybodau yn ddirwystr, ac ymgadw rhag pob rhith drygioni, y mae'n dra angenrheidiol i chwi gadw ymbell oddi wrth y difyrrwch hwn, rhag eich clustiau gael eu halogi gan leferydd Baganaid, eich gwefusau gan iaith Baganaid, eich meddyliau a barnau Paganaid, a'ch calonau a serchiadau Paganaid. Ac na thybiwch ei fod yn beth hawdd i ochelyd y drygau hyn, tra byddoch yn dilyn yr ymarfer hon : os chwi a wir ddeliwch sylw a holi eich calonau eich hunain, chwi a brofwch fod yn drwyadl amhosibl i gyd-ddwyn a'r chwareu a gochel y fagl o hono. Mewn perthynas i chwi sy'n myned ym mlaen yn ewyllygar ac yn rhyfygus yn y difyrrwch hwn, gan ei wneud yn ymarfer wastadol a'ch dirfawr hyfrydwch, er esgeuluso neu ddibrisio crefydd y teulu neu'r 'stafell; y mae yn eglur iawn, nad oes gennych ofn Duw ger bron eich llygaid. A pha mor esmwyth bynnag gall eich cydwybodau fod yng-hanol y chwariaethau hyn, etto cymmerwch gyd â chwi, y rhybudd cyhoeddus hwn, mai am bob meddwl drwg, ac am bob gair segur, rhaid i chwi roddi cyfrif yn nydd y farn.

• Fe brofwyd yn eglur wrth drin yr achos uchod fod chw-
 reu cardiau, a chwareuaethau eraill o natur ddamweiniol yn be-
 chadurus, am fod Rhagluniaeth Duw yn eu terfynu. Ac eil-
 chwaith y mae rhyw fath arall o ddifyrwch yn anghyfreithlon,
 sef, pan fyddir yn arfer pechodau neu wendidau dynion mewn
 corph neu yspryd yn fatter o ddifyrwch, hwy a ddylent yn hy-
 trach i'n tristhau na'n llawenhau : Ac hefyd, pan y byddom yn
 difyrru ein hunain ag ymladd ceiliogod a baeddu Teirw, Eirth, a
 Chŵn, gyrru Ceffylau am arian, a'r cyffelyb, yr hyn ni's gall fod
 yn uniawn o herwydd fod y llid a'r creulondeb sydd gan un
 creadur at y llall yn brawf eglur o ddesgynniad y felldith arnynt
 hwy mewn canlyniad i gwmp dyn, am hynny tristhau y dylid yn
 hytrach na llawenhau. Barn y rhan amlaf o ddifynyddion yw bod
 rhai ymarferiadau difyrwch yn gyfreithlon pan y gwnelir yn gym-
 medrol, megis faethu, rhedeg heb elw, nosio, hela, a cherddoriaeth
 ag eraill o rym corph, neu doethineb y meddwl, gyd a'r gocheliad
 hyn na byddont yn lledratta ein hamfer na'n ferchiadau oddi wrth
 bethau mwy eu pwys ac sy'n perthyn i'n cyrph a'n heneidiau, ac
 na b'o un golwg at elw na hunan-glod wrth eu harfer, ond gyd
 a'r diben i'n cymhwyso yn well i gyflawnu ein hamrywiol rwym-
 edigaethau.

A C H O S IV.

*Pa fodd y gall dyn farnu pan fyddo addewid neu
 fygythiad yn dyfod at ei enaid, pa un ai oddi
 wrth Dduw, neu oddi wrth Satan y mae ?*

Chwi a gewch y cwestiwn hwn yn gynnwys-
 edig yn y llythyr canlynol :

“ Barchedig Sir,

“ **M**YFI wyf ddyn a fum dros rai bly-
 nyddau yn ganlynwr proffesedig o'r
 “ Iesu, cefais le yn ei dŷ, mwynheais ragor-
 “ freintiau mawrion, a chefais fanteision uwch-
 “ law llawer gan eistedd tan weinidog ffyddlon,
 “ a thyner : — Ond, dan y moddion hyn o
 ffrwyth-

“ ffrwyth-
 “ yn d
 “ fy m
 “ laen
 “ ngha
 “ y da
 “ ny y
 “ hony
 “ fedig
 “ wyf
 “ ymg
 “ hytra
 “ neb
 “ Ac e
 “ friso
 “ byn
 “ oes g
 “ Ond
 “ chw
 “ wrth
 “ i ych
 “ fywy
 “ Crist
 “ fedda
 “ chyn
 “ edig
 “ wyl.
 “ fy m
 “ ni fe
 “ tho,
 “ ei wa
 “ der :
 “ mod
 “ nedda
 “ ymd
 “ attab
 “ fod S
 “ thura

“ ffrwythlondeb, och! yr wyf fi yn debyg i fod.
 “ yn ddiffwrwyth ac anfuddiol, ac ’rwyf yn ofni
 “ fy mod yn myned yn ol mewn crefydd, ac ym-
 “ laen mewn pechod : a pheth fy waeth mae fy
 “ nghalon mor galed, fel nad wyf yn galaru am
 “ y dadfeiliadau hyn fel y dylwn; ac am hyn-
 “ ny yn ofni nad wyf yn ddigon teimladwy o
 “ honynt. Cyn gynted ag yr ymgynnigo pro-
 “ fedigaeth, yr wyf yn cydsynio â hi, fel yr
 “ wyf yn mynych feddwl, pa un ai mod i yn
 “ ymgadw oddi wrth ddrwg foefau mawr yn
 “ hytrach o eisiau temtasiwn nag o wir gafi-
 “ neb attynt, ac o gariad at sancteiddrwydd.
 “ Ac etto yr wyf yn gobeithio fy mod yn di-
 “ frifol ymdrechu, gweddio, ac ymroi yn er-
 “ byn pechod trwy allu Crist, yn gwybod nad
 “ oes gennyf ddim digonol o’m heiddo fy hun.
 “ Ond a allaf fi wneuthur hyn yn fymf a
 “ chwympo mor fynych? Yr wyf fi yn glynu
 “ wrth ordeinhadau’r Efengyl; ond ofni’r wyf,
 “ i ychydig bwipias, gan fy mod yn oerllyd a di-
 “ fywyd dan y cyfan. Yr wyf yn clywed cariad
 “ Crist yn cael ei ofod allan yn felus; ond ni
 “ feddalheir y galon rewlyd oerllyd hon, ni
 “ chynhyrfir ac ni tefydliir y ferchiadau meth-
 “ edig a di-fywyd hyn ar yr Iachawdwr an-
 “ wyl. Ni’s gallaf ei alw ef, *fy Mhrymwr* rhag
 “ fy mod yn twyllo fy enaid fy hun; ac etto
 “ ni feiddiaf ddywedyd nad oes gennyf ran yn-
 “ tho, rhag i mi fod yn anniolchgar, a gwadu
 “ ei waith ef. Fel hyn yr wyf mewn cyfyng-
 “ der : ond hyn fydd raid i mi ddywedyd, fy
 “ mod yn dymuno galw yr Iachawdwr gogo-
 “ neddus, *fy Arglwydd a’m Duw*. Peth arall a
 “ ymddengys i’m digalonni yw hyn. — Mewn
 “ ateb i gwestiwn er ys talm chwi a brofasoch
 “ fod Satan yn fynych yn dwyn allan ysgry-
 “ thrau i ddychrynu y Cristion ofnus. Yn awr,
 “ dyma’r

“ dyma'r peth, oni ddichon efe ymrithio ar
 “ lun angel y goleuni, a dwyn addewidion i'n
 “ meddyliau, ac felly ein twyllo? Os felly, pa
 “ fodd y gall creadur tlawd farnu pa bryd y
 “ bydd addewid neu fygythiad yn dyfod oddi-
 “ wrth Dduw, neu Satan, yn enwedig, pan de-
 “ bygid welthiau fod addewidion yn felus, yn
 “ amserol, ac yn bwerus yn cael eu gosod adref
 “ at yr enaid, ac wedi hynny bygythion ofn-
 “ adwy yn ymddangos i ddyfod gyd â chym-
 “ maint nerth? Yr wyf yn deisyf arnoch gym-
 “ meryd y pethau hyn i'ch ystyriaeth, os tyb-
 “ i'wch chwi eu bod o bwys digonol; a bydd-
 “ ed i'r Yspryd tragywyddol, gwaith yr hwn
 “ yw, eich cyfarwyddo i roddi ateb cyfaddas,
 “ fel y gallwyf farnu mewn rhyw fefur am fy
 “ nghyflwr; p'un a'i rhagrithwr wedi'm lliwio,
 “ neu wir gredadyn wyf, er fy mod yn sicr mai
 “ un tlawd ac anheilwng iawn! O na allwn
 “ brofi hyn wedi ei wneud yn dda ar fy enaid!
 “ *Y rhai a cheithiant yn yr Arglwydd a adnew-*
 “ *yddant eu nerth.* Yn awr mae Duw yn ffydd-
 “ lon, a'r addewid yn bendant; hwy a *adne-*
 “ *wyddant*, &c. yn sicr gan hynny, pe disgwyl-
 “ iafwn yn iawn wrth yr Arglwydd, neu pe
 “ buafwn o fewn rhwymyn y cyfammmod tra-
 “ gywyddol, hyn a fuasai fy nghyflwr. Yr
 “ wyf yn meddwl, os wyf yn fwy di-fywyd ar
 “ un amser na'r llall, mai ar fwrdd yr Arglwydd
 “ yr wyf, felly yr wyf yn meddwl weithiau; y
 “ pechwn lai trwy esgeuluso nag wrth ddisgwyl
 “ yn y fath dymmer anweddus, fel yr wyf gan
 “ mwyaf yn gwneuthur. O galon galed wrth-
 “ ryfelgar! O greadur di-deimlad ac aniolch-
 “ gar! yn ddiau pe gwelech fy ngwaelder, ni
 “ farnech chwi byth yn dda am fy nghyflwr.

Y mae'r

Y

nynt.

I.

bwyll

II.

y dich

neu fy

yn cae

I. C

amgyl

yn g

lydd

anffru

crybw

rwydd

myned

peth.

wyn a

argael

hyn fy

fywyd

au nag

eiddru

casglu

beidio

anghyt

mae y

esgeulu

supper

mawr y

dyn hw

tunol

haeddu

fer i n

o hony

hesgeu

Y Mae'r achos hwn yn cynawys amryw o bennau neillduol; ni fyddai gymmwys i ni fyned heibio iddynt heb ddal sylw arnynt. Mi ddymunwn.

I. Ystyried yr amgylchiadau neillduol a grybwyllir yma.

II. Atteb y cwestiwn pwysfawr hwn, Pa fodd y dichon dyn farnu pa un ai bod addewid neu fygythiad yn dyfod oddi wrth Dduw; neu yn cael ei dwyn gan satan, i'r enaid?

I. Gadewch i ni gymmeryd golwg ar yr amgylchiadau neillduol, neu'r achwynion sy yn gynnwysedig yn yr achos hwn, y rhai fydd yn amrywiol. Mae yma *ddiffwythder* ac *anffrwythlondeb* dan lawer o foddion yn cael eu crybwyll. Mae yma *oerfelgarwch* ac *atheimladrwydd* yn cael achwyn arnynt. Mae yma *ofni* *myned yn ol*, ac etto heb deimlad cyfaddas o'r peth. Y mae'r dyn hwn yn neillduol yn achwyn ar *farweidd-dra wrth fwrdd yr Arglwydd*, ac argael ei ddwyn ymaith gyd â *themtasynau*; yf hyn sy'n *peri ofn*, rhag ei fod yn ymgadw oddiwrth fywyd drwg anfoesol yn hytrach o eisiau profedigaethau nag oddiwrth gasineb at bechod a chariad i *sanct-eiddrwydd*. Mae efe mewn cyfyngder, pa un ai casglu a wna fod gantho hawl yng Nghrist neu beidio. Mae'n *ofni* fod ei *synych fyrthiadau* ef yn *anghyttunol* â *phrofiad o ras Duw*. Ac yn olaf, mae yn barod i derfynu y *pechai* *efe lai trwy esgeuluso* *nag wrth ddisgwyl wrth yr ordeinhad swpper yr Arglwydd*, o herwydd ei *oerfelgarwch mawr yno*. Dyma'r amrywiol achwynion y mae'r dyn hwn yn ei wneuthur, a rhai'n eu gid yn gytunol a phrofiad y Cristion, ac am hynny yn haeddu eu hystyried. Yn wir ni chaniatta amfer i ni gymmeryd sylw neillduol ar bob un o honynt: etto ni's mynnaf yn gyfangwbl eu hesgeuluso; ac am hynny mi a wnaſ ychydig

G

o syl-

o sylwiadau cyffredinol, a'r a f'o mewn rhyw ystyr yn eu cyrhaeddyd hwynt oll, ac yn tueddu i gyfarwyddo, i gefnogi, a nerthu y Cristion dan ei amrywiol ofnau.

1. *Trugaredd anrhaethol yw pan fyddo gennym deimlad dwfn a gostyngedig o'n diffwrwythder, marweidd-dra, a'n hanffrwythlondeb, a chael ein cynnorthwyo i'w lledu o flaen yr Arglwydd.* Yn wir diffwrwythwyr hollol y tir ydyw rhai dynion. Ni ddygant wir ffrwythau, ac etto yn gyfangwbl ddiotal yn ei gylch. Maent yn mwynhau holl ragorfreintiau yr efengyl, wedi eu bendithio â holl foddion gras; ac etto yn hollol anheimladwy o fatterion mawrion tragwyddoldeb. yn efroniaid i bob gwir grefydd; ond, er hyn eu gid, yn tybied yn dda am danynt eu hunain; ac yn dywedyd fel rhagrithwyr, *Saf ar dy ben dy hun, ac na thyred yn agos i ni; canys cyfiawnach ydym nâ thi.* Ofnadwy yw bod yn y fath gyflwr! ond ai hwn yw'ch cyflwr chwi, fy nghyfaill anwyl? yr ydych chwi yn teimlo oerfelgarwch a difatterwch dan y moddion, ac yn ofni eich bod yn hytrach yn myned yn ol nag ymlaen. Yr ydych chwi yn achwyn caledwch ac anheimladrwydd: ond cofiwch nad yw *caledwch teimladwy yn wir galedwch.* Mae efe yn hytrach yn fendith nag yn farn, ac am hynny yn galw am ddiolchgarwch. Syrthni teimladwy yw ag y mae yn galu o'i herwydd, ac nid fel syrthni hollol y pechadur anedifeiriol. A ydych chwi ddim yn dwyn eich achwynion at Dduw, ac yn dywedyd wrtho am eich oerfelgarwch, eich ofnau, a'ch anheimladrwydd? A ydych chwi ddim yn ymddangos yn ostyngedig yn eich golwg eich hun ar y cyfrif hwn? A ydych chwi ddim yn euogfarnu eich hun o'ch haniolchgarwch, ac yn casau eich hunan am eich gwaelder? Nid nod rhagrithwr yw hyn, ond yn hytrach o wir Gristion.

Y mae

Y mae
oldeb
dda g
ddang
ar gy
oes g
farnu
fewn
ddang
olwg
yn ca
oni, o
ddaro
wafta
y b'o
ffordd
Efeng
nogion
rhewi
wedi e
terwch
ffrwyt
2. 2
mewn
yn fod
felgaru
â dymu
ar ol
yn ym
chwi y
A ydy
A ydy
gafineb
au am
pethau
ddim
am rad
yn cyf

Y mae rhagrithwr yn ymgadw oddi wrth anfoesoldeb allanol, ac yn tybied fod pob peth yn dda gyd ag ef : ond y mae'r Cristion yn ymddangos yn wael ac un gas yn ei olwg ei hun ar gyfrif pechadurusrwydd ei galon. Er nad oes gantho neb pechodau cyhoeddus i euogfarnu ei hun o'u plegid, etto, pan edrycho oddi fewn mae efe yn cael yno ddigon i beri iddo ymddangos yn ffaidd ac un ddirmygedig yn ei olwg ei hun. Trugaredd neillduol yw ein bod yn cael ein gwneud yn deimladwy o bla, drygioni, oerfelgarwch ein calonau, a chael ein llwyr ddarostwng o'u plegid. Y mae Ysbryd Duw yn wastadol yn dangos i'r Cristion pa beth yw, fel y b'o iddo yn fwy ewyllysgar ymhyfrydu yn y ffordd o lechydwrïaeth a osodir allan yn yr Efengyl. Am hynny byddwch ddiolchgar, Grist'nogion, nad yw eich eneidiau yn hollol wedi eu rhewi a marwino, ond eich bod yn deimladwy, wedi eich cyffroi a'ch darostwng am eich difatterwch a'ch claiarineb, diffwrwythder a'ch anffwrwythlondeb dan foddion gras.

2. *Tystiolaeth dda ydyw o'n bod yn Grist'nogion, mewn gwirionedd, pan nad ydym yn esmwyth ac yn foddlon dan deimlad o'n diffwrwythder a'n hoerfelgarwch, ond profi ein calonau wedi eu llenwi â dymuniadau, a chael ein cynhorthwyo i ymdrechu ar ol mwy o sancteiddrwydd. A ydych chwi yn ymfoddloni ar achwynion? Neu a ydych chwi yn tybied mai digon yw eu coffhau hwynt? A ydych chwi yn ewyllysgar yn gorphwys yma? A ydych chwi yn cael ynoch ddim hunan-gasineb ar gyfrif y pethau hyn, dim deisyfiadau am fywiogrwydd enaid, dim gofal am gael pethau yn well gyda chwi? A ydych chwi ddim yn gweddio, ymegnio, ac ymdrechu am radd a mesur mwy o ras?—Yna yr ydych yn cyfgu yn sicr, ac y mae yn llawn bryd*

❧ 2

deffroi!

deffroi! Amgylchiad ofnadwy yw bod fel y drws ar ei golyn, a bod heb ddymuniad am gyfnewidiad! eistedd i lawr, ac egwan ddymuno bod yn well, ond heb allu cael calon i weddio, ac i ymdrechu am dymmer mwy ysbrydol a chydffurfiad cynhyddol â Duw! hyn weithiau, yn agos iawn yw cyflwr y Cristion, pan fyddo dan rym unrhyw lygredd neillduol. Mae pechod wedi peri gormod anheimpladrwydd yn ei enaid, a'i holl bwerau ysbrydol fel pe baent yn cyfgu; megis yr oedd gyd â *Dafydd*, pan ddaeth *Nathan* atto ef. Ond a ydyw felly gyd a chwi, fy ngalarwr crist'nogol? Oni allaf fi ateb drosoch a dywedyd, Nag yw? A ydych chi yn foddlon i fod yn y fath gyflwr? A ydych chi ddim yn dymuno ac yn hiraethu am fod pethau yn amgen gyd â chwi? Ie, a ydych chi ddim yn gweddio, yn ilefain, ac yn ymdrechu i gael pethau wedi eu newid gyd â chwi? A ydych chi yn foddlon gyd ag ychydig ddymuniadau egwan? Chwi ellwch weithiau, fy nghyfaill, i'ch tyb eich hun, ymddangos eich bod yn y fath gyflwr: ond ar brydiau eraill onid ydych chi yn llawn o ofal sanctaidd yn ei gylch? Onid ydych yn galw ar eich enaid cyfglyd i ddeffroi? Onid ydych chi yn deisyf am gael teimlo cariad Crist yn toddi eich calon galed a charregog? Onid ydych chi cyn dylediwyddau yn gofalu am ymgadw oddiwrth oerfelgarwch a difrawder? Ac onid ydych chi yn niwedd dylediwyddau yn ymddarostwng ac yn cywilyddio dan yr olwg o'ch mawr amherffeithrwydd? Ac a ydych chi ddim o newydd yn cymmwyso gwaed Crist am bardwn? Ac a ydyw hyn i gyd ddim prawf o Grifftion? A oes yn hyn i gyd ddim teimlad o odidawgrwydd sancteiddrwydd, gwir gariad atto, ac am hynny tyftiolaeth o waith gras yn y galon? O bendithiwch Dduw, am fod pethau felly gyd â chwi, y gellwch chi apelio atto ef,

y dyn
mwy
mwy

3.

neu ei
neilldu
ydym
neilldu
anadd
dwynt
tymhe
Weith
ni's g
yr ydy
enaid
yn ga
cariad
clywo
brofia
hyn y
oddi v
gwah
i ni y
ac o c
calon
un m
Crist
yn g
tymh
Nid
ond
ac yn
Na t
urus
i'r yf
eich
gwre
ni oer

y dymunech fod eich enaid wedi ei lenwi mwy o gariad atto, a chael ei ddwyn i dymmer mwy gwreflog a bywiog !

3. *Ni dylem ni wneuthur ein tymherau anwadal, neu ein bod yn cael ein dwyn ymaith gan demtasiwn neillduol, yn nod o'n bod yn rhagrithwyr.* Nid ydym ni i farnu ein hunain wrth un weithred neillduol yn ein bywydau, neu wrth un dymmer anaddas, a allern trwy rym profedigaeth gael ein dwyn iddi; ond wrth dueddiad cyffredinol ein tymherau, ein dymuniadau, a'n hymarweddiad. Weithiau yr ydych yn hollol dywyll oddi fewn ni's gellwch alw Crist eich lachawdwr. Weithiau yr ydych yn cael yno ferwindod athrist: mae'ch enaid yn edrych fel y ddaear yn rhew'r gauaf, yn galed ac yn anghymmwys o argraph: nid yw cariad lachawdwr trugarog yn eich toddi pan y clywoch ef. Y mae hyn oll yn cyd-sefyll â gwir brofiad o ras Duw. Nid yw yr amrywiol dymherau hyn yn anghyffredin. Pa beth fy raid i ni gasglu oddi wrthynt? Nid y'nt ond yn unig dangos y gwahaniaeth fy rhwng daear a nefoedd, a dangos i ni y cyflwr o amherffeithrwydd yr ydym ynddo, ac o effeithiau athrist, pechod hyd yn oed mewn calon wedi ei hadnewyddu; ond nid ydynt mewn un modd yn rhoi achos i farnu nad ydym ond Crist'nogion o fewn ychydig. Y mae'r rhagrithwr yn gyffredin mewn un dymmer: ond y mae tymherau'r Cristion yn wastadol yn anwadal. Nid yw ei wybr ef yn wastad drosti yn eglur: ond fel y mae'r wybr naturiol weithiau yn eglur ac yn dywyll; felly mae gyd ag enaid y Cristion. Na thynnwch gan hynny un canlyniad anghyffurus oddi wrth eich amrywiol dymherau. Bydded i'r ystyriaeth o hyn eich cadw yn oftyngedig, eich gwneuthur yn wylidwrus, a'ch llenwi â gwreflogach dymuniadau ar ol y nefol fyd, lle ni oera byth o'ch cariad, ni attal dim o'ch mwyn-

had o Duw, ond na fernwch oddi yma nad ydych
Grist'nogion mewn gwirionedd.

4. *Ni a ddylem yn wastadol gadw eddigedd dduw-
iolaf ein calonnau; etto ni a ddylem gymmeryd gofal
a gwilio yn erbyn anghrediniaeth.* Ni a ddylem yn
wastadol lawenhau gyd â dychryn. Ar bob tor-
riad allan o bechod, ac ar bob attaliad o'n hwyl,
ni a ddylem gyffroi, ymosyn i'r achos o hono, a
gwilio'r galon gyd â phob diwydrwydd, gan
wybod ei bod yn dwyllodrus uchlaw pob peth, ac yn
ddrwg diabaith. Etto nid ydym ni i roi lle i ddadl-
euon ac anghrediniaeth, o herwydd bod ein calon-
nau yn dwyllodrus: canys, os felly, rhaid i ni
yn wastadol fod dan rym ofnau blinion a chyfyng,
ac heb byth fwynhau dim boddlonrwydd o hedd-
wch, gan ddywedyd, *ni a allwn gael ein twyllu.* Y
mae gwahaniaeth mawr rhwng eiddigedd dduwiol
ac anghrediniaeth. Os gwedi holi ein cydwy-
bodau na byddent yn ein condemnio, nid oes
gennym ddim achos i fod yn anesmwyth. Ni
wyr y dyn hwn pa farn i roi mewn perthynas
iddo ei hun, mae arno ofn dweyde ei fod yn Gristion,
mae cynnifer o amgylchiadau yn ymddangos i w
ddigalonni; ac etto ni fynnai efe wadu yr hyn
a wnaeth Duw drosto. Peidiwch a chloffi rhwng
dau feddwl. Os cyn belled ag yr ydych yn adna-
bod eich calonnau, cawsoch eich cynhorthwyo i
roi eich hun i *Jesu Grist*, a'i dderbyn ef yn ei
holl enwau; os nad yw eich cydwybod yn eich
gwrthddywedyd, pan ddywedoch, eich bod yn go-
beithio eich bod yn caru'r Gwaredwr; chwiellwch
a dylech roi barn ffafriol mewn perthynas i'ch
cyswllwr, ac i ddisgwyl am eglurach tyftiolaeth yr
Ysbryd i wneuthur y peth yn eglur i chwi. Na
fyddwch yn wastadol, sy nghyfeillion, yn ammeu;
ni all hynny fod o ddim gwasanaeth i'ch heneid-
fau. Fe dorrai hyn i mewn ar eich heddwch,
dianr ydeddu Dduw, ac ysgatfydd a'i hannogai
i'ch gadael yn y tywyll. O gobeithiwch ac

ymdd
hyder
ddio
i chy
neilld
iant.

5.
fod ei
wn m
ein se
ai or
neu g
eu cy
y llaw
grell,
pan e
chon
yn cy
fod y
etto
myne
arwe
am hy
man.
y'nt
corph
i fyw
felly
petha
rhai
dywa
iog;
Grist
cyfoe
hyfry
iadau
wyni
a'r ta
gwed

ymddiriedwch yntho! na fwriwch ymaith eich hyder. Ymdrechwch am fyw mewn tymmer ddiolchgar, gan ystyried pa beth a wnaeth Duw i chwi, a llawenhewch ym mhrofiadau o'i ras neillduol, a rhoddwch i Dduw yr holl ogoniant.

5. *Ni a allwn fod yn Grist'nogion tyfadwy, heb fod ein serchiadau yn wastadol yn fywiog.* Os barnwn ni ein cyflwr a'n cynnydd mewn gras wrth ein serchiadau, ni a fyddwn mewn perygl naill ai oredeg i holl wallgofrwydd gwylltenthustasm, neu gwympo i anobaith. Fe all serchiadau gael eu cynhyrfu ac etto na b'o yno ddim grâs : ac, ar y llaw arall, ni a allwn fod a'n serchiadau yn fustgrell, neu fod fel y tebygid heb ddim serchiadau, pan ein cydmharer â rhai dynion ; ac etto fe ddi-chon, nid yn unig fod gennym ras, ond hefyd yn cynhyddu mewn gras. Fe all ein serchaidau fod yn farwaidd, a'n heneidiau oll ar dân ; ac etto ni a allwn fod yn gwir garu Crist, ac yn myned ymlaen ryw faint yn y bywyd dwyfol, fe arweinir Crist'nogion yn fynych gan serchiadau ; am hynny mae eu gobaith yn wastadol yn bwhwman. Os na byddant fywiog maent yn barnu nad y'nt ddim gwell na rhagrithwyr. Ansfawdd y corph a wna wahaniaeth mawr mewn perthynas i fywiogrwydd neu syrthni ein serchiadau ; ac felly gwna cyflwr presennol y corph : A dylai'r pethau hyn gael eu hystyried yn wastadol. Gall rhai wylo pryd y fynnon ; pan na's gall eraill dywallt deigrin. Ymddengys rhai oll yn fywiog ; mae eraill o drymmach golwg, ac etto yn Grist'nogion dwys tyfadwy, a chanddynt brofiad cyfoethog mewn pethau dwyfol. Yn ddiau peth hyfryd a buddiol hefyd yw cael codi ein serchiadau trwy wirioneddau dwyfol. Pan fyddo olwynion ein cerbydau yn symmud ymlaen yn fywiog, a'r tân yn llosgi o'n mewn, mae'n felus myfyrio, gweddio, darllen, gwrando, neu ymddiddan. Etto

nid oes i ni farnu am waith Duw yn yr enaid wrth fywiogrwydd ein serchiadau yn gyfangwbl. Yn wir, pan fyddo dyn wrth natur o serchiadan bywiol, yn profi oerfelgarwch a difatterwch cynnyddol at ddyledswyddau ysbrydol, ac oll yn fyw pan f'o yn dilyn pethau'r byd, mae hyn yn argoel trist o'r lleiaf o dymmer ddrwg. Ond er nad yw efe yn cael ei enaid yn fywiog mewn dyledswydd; etto os bydd ef yn llafurio ar ol mwy o farw-hâd i'r byd, od yw ef yn dirgel alaru ar ol Duw, ac yn achwyn o herwydd pechod; od yw efe yn cyrchu ymlaen at y nod; ac yn ceisio ar ol mwy o gyd-ymffurfiaid â'r Iesu; od yw efe yn fwy gofalus yn erbyn pechod a mwy gwyliadwrus ar ei galon ei hun; mae efe yn Gristion tyfadwy, er wrth ddisgwyl wrth Dduw na ddichon efe gael ei serchiadau mor fywiog ag y mynnai. Nid yw'r pren yn tyfu yn unig yn yr haf, pan fyddo yn ymddangos yn ei holl wychder; ond yn y gauaf hefyd pan f'o yn ymddangos i'r llygaid megis yn farw. Felly dichon y Cristion yn ei dymhorau gauaf dyfu mewn gostyngeddwrwydd, mewn adnabyddiaeth o'i galon ei hun, ac mewn cariad i Grist, a sancteiddwrwydd, er bod cymmylau a thywyllwch oddi amgylch iddo, ac fe dichon ei wynebpryd fod yn llwfr.

6. *Ni ddylai anfywiogrwydd ac oerfelgarwch mewn ordeinhadau ein digalonni rhag disgwyl wrth Dduw ynddynt.* Os rhaid i ni roi ymaith ddisgwyl wrth Dduw o herwydd hyn, nid oes i ni weinidogaethu yr ordeinhadau, o herwydd mae pob Crist'nogion ar amserau yn profi yr oerfelgarwch hyn. Ni a ddylem ymddarostwng o'i herwydd ond nid digalonni, y mae yn anhyfryd i ni brofi marweidd-dra yn ein hysprydoedd; ond ni ddylai hyn ein tramgwyddo. Ni a ddylem chwilio i mewn i'r achosion o hono, ysgatfydd na chymmerasoch ddim poen na gofal i gael eich eneidiau mewn tymmer wresog, cyn i chwi ddyfod i'r or-

deinha
odd yr
mor o
fanwl
ysgaty
euog
Fe dd
eneidia
wch g
garwch
na dd
chwyr
ar un
Arglw
pechai
yw hy
mai ei
Arglw
fod all
osod
mai y
Am h
iadau,
maint
fydd h
ruthro
ysgaf
amyn
duol o
i fwy
Os
iadau
ydych
llafuri
nattur
ddisgw
roi i c
ydych

deinhadau. Na ryfeddwch, gan hynny, os ciliodd yr Ysryd oddi wrthych. Fe allai na's buoch mor ofalus ag y dylasech i gadw gwiliadwriaeth fanwl ar eich calonnau mewn ordeinhadau. Neu, ysgatfydd yr oedd rhyw bechod ag oeddech yn euog o honno, yr hwn ni alarasech o'i blegid. Fe ddichon am hynny fod Duw ymhell, a'ch eneidiau fod yn oerion ac yn ddiffywyd. Ymofynwch gan hynny i mewn i'r achos o'ch oerfelgarwch, ac ymdrechwch gael ei symmud; ond na ddigalonner chwi. Mae'r dyn hwn yn achwyn yn neillduol, mai, *od yw ef yn fwy diffywyd ar un amser na'i gilydd, mai wrth swpper yr Arglwydd y mae efe, am hynny mae fe yn meddwl y pechai lai o esgeuluso, nag o ddisgwyl wrthi.* Nid yw hyn ddim canlyniad naturiol. Dichon bod mai eich dyledswydd yw disgwyl wrth fwrdd yr Arglwydd; etto mewn rhai amgylchiadau gellwch fod allan o ffordd dyledswydd. Ysgatfydd i chwi osod gormod pwys ar yr ordeinhad, a thybied mai yno yn wastadol y byddech gysurus a bywiog. Am hynny Duw a ddisapwyntiodd eich disgwyl-iadau, fel y caffoch eich dysgu na ddodoch gymaint pwys ar ordeinhadau. Darfu i chwi ysgatfydd bwyso gormod ar eich parottoad, neu ynteu ruthro yn rhy ryfygus ar yr ordeinhad. Neu ysgatfydd dichon Duw, er profiad o'ch ffydd a'ch amynedd, dynnu ymaith ei bresenoldeb neillduol oddi wrthych i'ch darostwng, ac i'ch dwyn i fwy o ymddibyniad ar Iesu Grist.

Os mynnwch ddisgwyl wrth Grist gyd a golygiadau ysprydol, ac mewn tymmer ysprydol; od ydych yn wiliadwrus dros eich calon, ac yn llafurio am olwg bywhaol o gariad Iesu, a gwir natur ac amcan yr ordeinhad; ewch ymlaen gan ddisgwyl wrtho ef. Mewn amser fe a ddichon roi i chwi ei bresenoldeb cysurus. Cofiwch, nad ydych wrth eich pen eich hun yn eich achwynion;
a chwi

a chwi ellwch dderbyn gwir fudd oddi wrth ordeinhad, er na byddoch mewn tymmer mor ddymunol, ag y mynnech. Wedi rhoddi i chwi yr ychydig bethau hun er eich calondid a'ch cyfarwyddyd, bellach mi âf ymlaen i ystyried y cwestiwn neillduol a osodwyd yma ger bron :

II. *Pa fodd y gall dyn farnu pan fyddo addewid neu fygythiad yn dyfod at ei enaid, pa un ai oddi wrth Dduw, neu oddi wrth satan y mae?* Y mae'r achlysur o'r cwestiwn hwn fel y canlyn: Fe ddarfu i'r dyn hwn brofi rhai o addewidion gair Duw yn cael eu dwyn gyd â melusder a gallu ar ei feddwl; a'r rhai'n a ganlynwyd gan fygythion ofnadwy, y rhai a debygid fydd yn dyfod gyd a chymmaint grym. Yn awr y mae yn beth o bwys mawr i adnabod pa un ai bod y rhai'n yn dyfod oddi wrth Yspryd Duw, neu oddi wrth satan; neu pa un o'r rhai'n fydd yn briodol yn perthyn i ni, ac yn pwyntio allan ein cyflwr ni, Pa un ai yr addewid neu'r bygythiad; fel na b'o i ni dwyllo ein hunain ar y naill law â gau obaith, ac etto na roddom ffordd i anghrediniaeth ar y llall, od oes gennym galondid i obeithio. Mae satan yn fynych yn ymrithio yn angel y goleuni, yn gyftal ag yr ymddengys yn y dull o lew rhwadwy, a gwneud defnydd o addewidion yr ysgrythur a'i bygythion i ddwyn ymlaen ei amcanion. Gan hynny mae'n fatter o bwys i allu gwahaniaethu pan fo y rhai'n yn dyfod oddi wrth satan, a phan y delont oddi wrth Dduw. Mi a gaf gan hynny ddangos dau neu dri pheth, y rhai wyf yn obeithio a fydd yn ddigonol i'ch cyfarwyddo a'ch tywys yn yr achos llefiol pwysfawr hwn. Ac,

I. *Gadewch i ni ymosyn, pa fodd y gallwn ni wybod pa un ai bod addewid, neu un rhan gysurus o'r ysgrythur, ag a ddyger i'n meddyliau, yn dyfod oddi wrth Dduw, neu oddi wrth satan.* Ac, i'n har-

wain

wain y
waftad
heneid
ni, a'i
rediad

I.
ynddyn
ur att
yr ym
ddirge
neilld
o ddy
addew
ogi â
amme
ni's g
a'r fyc
orchy
llygre
marw
pa un
wrth
ei fedd
wrthg
bardw
gan w
wrtho
drallo
yneuo
orion
Duw;
A gy
y dom
garwr
wrth
fydd y
ei ddw
ddifyr

wain yn ein penderfyniad o hyn, ni a ddylem yn wastadol ystyried amgylchiadau a chyflwr ein heneidiau, ar yr amfer pan ddel yr addewid attom ni, a'i diben a'i hamcan, ei thueddiad, a'i gweithrediad uniongyrch arnom ni.

1. *Ni a ddylem ystyried yr amgylchiadau yr y'm ynddynt, pan ddel addewid neu ran gysurus o' sgrythur attom.* Er siampl — A ydym ni yn byw yn yr ymarfer o bechodau adnabyddus? A ydym yn ddirgel neu yn gyhoeddus yn coleddu un chwant neillduol? A ydym ni yn byw yn yr esgeulusdra o ddyledswyddau eglur apwyntiedig? Os daw addewid attom yn y fath amgylchiadau, i'n cefnogi â gobaith o'r nefoedd, mae gennym achos i ammeu ei dyfodiad oddi wrth Dduw; o herwydd ni's gallwn dybied yr amlyga efe ei hun i neb, a'r fydd yn rhodio mewn anufudd-dod eglur i'w orchymynion ef. A ydyw Cristion dan allu un llygredd neillduol? A ydyw efe yn gyfgyld, marw, a diofal? Mae gantho achos i ammeu pa un ai bod addewid gysurus yn dyfod oddi wrth Dduw, od oes y cyfryw yn dyfod o flaen ei feddwl, oddi eithr iddo gael ei ddarostwng am ei wrthgiliadau, ac iddo ffoi at waed Iesu am bardwn. Fe geryddodd Duw yn wastadol ei bobl, gan wgu arnynt, pan redent ar gyfeiliorn oddi wrtho ef, Salm lxxxix. 30, 33. Am hynny fe drallodwyd Dafydd ei hun yn doft, wedi iddo fod yneuog oodineb a mwrddrad. Y mae pob egwyddorion ac ymarferion *Antinomiaidd* yn ffaidd yngolwg Duw; ac felly dylent fod yn ein golwg ninnau. A gysura Duw greadur, a fo yn ymdroi yn y dom o bechod? Na wna: od ydych chwi yn garwr pechod, nid oes gennych un addewid oddi wrth Dduw i'ch cynnal; a pha beth bynnag fydd yn dyfod o'r fath ger eich bron, y mae yn cael ei ddwyn gan satan, yr hwn fydd yn ymdrechu i ddifysu y rhagrithwr â gobaith hyfryd o'r nef,

ac

ac felly ei arwain ef i ddiogelwch peryglus. Hol-
wch gan hynny eich amgylchiadau : Pa fodd y
mae gyd a chwi, pan ddel addewid? A gafodd
eich cyflwr chwi ei ofod allan fel uchod? Yna
mae eich amgylchiadau yn ofnadwy ac yn alaethus
mewn gwirionedd! ond, od yw eich eneidiau
mewn tywyllwch, yn galaru a hiraethu ar ol eich
Arglwydd abfennol; od y'ch yn newynu a fych-
edu am Gyfiawnder; od y'ch yn ymgais ar ol
teimlad o gariad Duw, gan rodio yn oftyngedig
gyd ag ef, ac yn cyrchu tu ag at raddau mwy
o sancteiddrwydd; yn y cyflwr hwn, pan gaffo
un addewid ei dwyn i'ch meddwl gyd ag un
gradd o allu, chwi ellwch benderfynu ei bod yn
dyfod oddi wrth Dduw.*

2. *Ni a ddylem chwilio i ddiben a thueddiad union-
gyrch addewid a ddyger i ni, a'i heffaith arnom ni.* Er
fiampl, od yw hi yn ein suo i ddiogelwch neu
ddifrawder, ac yn rhoi i ni ryw obaith o fywyd
tragwyddol, erein bod yn ddiotal ac yn ddideimlad;
od yw hi yn ein harwain i ryfyg, yn ein hannog
i bechu, ac etto yn ein sicrhau ni o ran yn Iesu
Grift; gallwn edrych arni fel yn dyfod oddi
wrth satan, yr hwn sy'n ewyllysgar i roi i ni bob
annogaeth ag a allo, a'r na b'o yn gweithio
ynom gafineb at bechod, a chariad i sancteidd-
rwydd.

* Gallaf yma 'chwanegu un ffordd, trwy'r hon y gallwn ad-
nabod pa un ai bod gennym hawl yn yr addewidion ag y'm yn
gael yngair Duw. Ni a allwn yn gyffredin ddal sylw ar ryw
beth mewn addewid, ag fydd yn disgrifio y dynion fydd â hawl
ynthi fel hyn, yr addewid ogoneddus honno yn Esay xli. 10.
"Nac ofna; canys yr ydwys fi gyd â thi: na llwfrhâ; canys
"myfi yw dy Dduw: cadarnhâf di, cynhorthwyaf di hefyd, a
chynhaliâf di â dheulaw fy nghyfiawnder." Y mae yr addewid
yn eglur wedi ei gwneuthur i'r rhei'ny "fydd yn ofni nad yw
"Dau gyd â hwy, ac yn llwfrhau, rhag na bo Duw yn Dduw
"iddynt hwy." Y rhei'ny gan hynny, ag fydd yn yr amgylch-
iadau hyn, fydd ganddynt hawl yn yr addewid — Fel hyn ni
a allwn gael rhyw beth mewn addewidion a lleoedd cyfurus eraill
o'r ysgrythur gan mwyaf, i'n cyfarwyddo pa un ai bod gennym
hawl ynddynt neu nid oes.

Ond,

Ond
a daw
feddod
os byd
a'n lle
ostyng
dwr y
i fwy
ein ha
dymm
wedi e
engyl
fod od
Y mae
yr ena
datgud
y byd
diben
gweith
ei dey
byddon
yw ef
hynny
addew
oddi w
II. C
dychryn
iaeth o
er defn
i ateb
bwys
oddi w
wrth y
yr un c
om o
ystyrie
golygu
ac yna
daw by

Ond, ar y llaw arall, os addewid, pan ddel, a dawdd ein calonnau celyd, ac a'n lleinw a rhyfeddod o gariad a gras cytoethog neillduol Duw; os bydd iddi nid yn unig wasgaru ein hofnau, a'n llenwi a gorfoledd, ond ein gwneuthur yn oftyngedig; os yw hi'n gwneuthur yr Iachawdwr yn fwy anwyl gennym, a thueddu i'n dwyn i fwy o gyd-ffurfiad Duw; yn fyr, od yw hi yn ein harwain i dymmer mwy efengylaidd, ief y dymmer honno ag fy'n gogoneddu Duw, ag fy wedi ei haddasu i ddull lechydwrïaeth yn yr Efengyl; yna ni a allwn benderfynu eu bod yn dyfod oddi wrth Dduw, ac nid oddi wrth y gelyn. Y mae'r addewid, ag fy'n cael y fath effaith ar yr enaid, yn ateb yr holl ddibenion i ba rai y datguddiwyd hi. Yn awr ni's gallwn ni feddwl; y byddai i *Satan* ddwyn addewid i ateb y dibenion pwys - fawr hyn: hyn a fyddai gweithredu yn ei erbyn ei hun, ac i ddinystrio ei deyrnas: canys pa fwyaf gostyngedig y byddom, mwy anwyl yw Crist gennym, a llai yw effaith *Satan* arnom. — Fel hyn, gan hynny, mae gennym achos i benderfynu fod addewid yn yr amgylchiadau hyn yn dyfod oddi wrth Dduw.

II. *Gadewch i ni ystyried bygythion a rhannau dychrynlyd o'r ysgrythur.* — Fel y mae amrywiaeth o'r rhai'n yngair Duw, a hwy a amcenir er defnyddioldeb, etto fe mynych ddefnyddir i ateb dibenion eraill; felly mae yn beth o bwys i ni adnabod, pan ddel y rhai'n attom oddi wrth Yspryd Duw, a phan ddelont oddi wrth y gelyn. Yn awr ni a allwn gymmeryd yr un drefn o farnu am y rhai'n, fel y gwnaethom o farnu am yr addewidion; hynny yw, ystyried yr amgylchiadau yr ydym ynthynt, a golygu diben ac amcan bygythion, pan ddelont, ac yna holi eu heffaith arnom ni. Fel hyn, os daw bygythion neu rannau brawychus o'r ysgrythur

thur gydag amcan i'n 'speilio o'n cyfur ysprydol, figlo ein ffydd, a'n dwyn i anobaith, ni a allwn farnu eu bod yn dyfod oddi wrth Satan, ac nid oddi wrth Dduw. Ond, od y'm ni yn ddiog ac yn ddifraw; os buom ni yn rhedeg i bechod, gan esgeuluso dyledfwyddau adnabyddus, ac heb fod etto yn ddeffrous; os y moddion a arferwyd, ni chawfant eu gwneuthur yn effeithiol i'n hadfywio, ac i'r bygythion a'r rhannau ofnadwy hyn gael eu dwyn i'n meddyliau gyd ag amcan i'n deffroi ac i'n cynhyrfu i fwy o ddiwydrwydd yn ein gyrfa grist'nogol; yn olaf, od oes ganthynt yr effaith hyn arnom, ni a allwn farnu eu bod yn dyfod oddi wrth Dduw; canys hyn yw'r dibenion yr amcanwyd hwynt. Mae gennym amrywiaeth o anwydau i weithio arnynt. Amcan yr addewidion a'r arwyddion anwylaidd o gariad Crist &c. yw cyffwrdd â greddfau gwychaf natur ddynol, i gynhyrfu'r anwydau tyneraf. Amcan y bygythion, a dangosiadau ofnadwy o uffern &c. yw i'n cyffroi, i'n cymmell, ac megis, ein gyrru. Fel hyn y mae Duw yn gwneuthur defnydd o amryw ymresymiaid i ddechreu a dwyn ymlaen ei waith ynom. Y defnydd hyn gan hynny a ddylem wneuthur o rannau mwy ofnadwy o'r ysgrythur. Golwg arnynt a ddylai beri i ni ryfeddu y gras hwnnw, a'n tynnodd ni fel pentewynion o'r llosgfeydd tragwyddol; a'n llenwi ag eiddigedd dduwiol ar ein calonnau; ein gwneuthur yn ddifrifol i ymosyn pa un ai'n bod yn Grist'nogion mewn gwirionedd; a'n cynhyrfu i gyrchu ymlaen, gyd a firiolder, at y nod am yr uchel gamp o alwedigaeth Duw yng Nghrist Iesu.

Pan fo addewidion yn ymddangos i gael eu dwyn gyd a'r golygiad hyn, a phan y bo ganthynt yr effaith hyn arnom, maent fel moddion yn

yn nw
yn att
ni a
cwbl,
ein fa
laen y
nyddio
maent
heneid
belled
elyn e
Fel hy
a gaw
ddau a
ymofy
ynthy
yr add
effaith
chwi e
ddaeth
gelyn.
fylwiao

Pa

yw'r cr
man
mynyc
dyfrha
i lidiaw
gyfnew
od, cae
a'r ho
gwybo
pa beth
ddwl!
ol gyd
ef i'r fy
rwydd
luniaet

yn nwyllaw Duw er ein lles. Ond pan f'ont yn attalein gobaith ac un ein tynnu i anobaith, ni a allwn farnu fod llaw Satan yno. Ar y cwbl, cyn belled, ag y mae bygythion yn dwyn ein sancteiddrwydd a'n mantais ysbrydol ymlaen yn fwy, cyn belled a hynny maent yn ddefnyddiol, ac yn ateb eu diben; ond cyn belled y maent yn gwanhau ein dwylaw, digalonni ein heneidiau, a'n harwain oddi wrth Dduw, cyn belled a hynny y gwnair defnydd o honynt gan elyn ein heneidiau er ein niwaid ysprydol. — Fel hyn gan hynny ymofynnwch, chwi y rhai a gawfoch addewidion, neu fygythion, neu'r ddau ar eich meddyliau gyd ag un gradd o rym, ymofynnwch pa amgylchiadau yr oeddech ynthynt. Pa beth oedd tuedd union-gyrch yr addewidion neu'r bygythion hyn, a pha effaith a gawfant arnoch chwi; ac oddi yma chwi ellwch mewn rhyw fefur farnu pa un a ddaethant oddi wrth Dduw, neu oddi wrth y gelyn. Mi a gaf bellach ddibennu gyd ag un tylwiad, hynny yw.

Pa mor ogoneddus yw'r nef ac mor ddedwydd yw'r credadyn yno! yma yr ydym yn bwnwman rhwng gobaith ac ofn; yr y'm yn mynych grogi ein telyn ar yr helyg: yr y'm yn dyfrhau ein gorweddfa â dagrau, ac yn agored i lidiawgrwydd y olew rhuadwy. Oddedwydd gyfnewid, pan gyrhaeddôm y trigfannau uchod, cael pob pechod wedi ei lwyr ddinystrio, a'r holl ofnau wedi eu gwasgaru! heb gael gwybod mwyach, pa beth yw tywyllwch, neu pa beth y mae un gradd o oerfelgarwch yn feddwl! Oh gyflwr dymunol! cael bod yn bresenol gyd â'r Arglwydd, a chael ei gynddrycholder ef i'r fywiogi ein heneidiau â hyfryd wresogrwydd yn ei wasanaeth! cael holl droion Rhagluniaeth wedi eu gosod ger ein bron, a phob

peth cuddiedig wedi ei ddatguddio! cael ed-
rych yno ar yr amrywiol brofiadau o'r doe-
thineb a gras Duw yn ein Hiechydwrriaeth! cael
gweled ein hunain wedi myned yn ddiogel
dros yr Iorddonen, ac yn ymddangos yn holl
ogoniant plant Duw, gan orfoleddu fel bren-
hinoedd ac offeiriad! Oh fendigedig fydd!
“ Hentfych well, yr hyfryd ddydd, pan y bydd
“ fel hyn gyd â mi! Oh deued yr amser gwerth-
“ fawr, pan gaffor babell ddaearol hon ei mal-
“ urio! bryfied y llawen fumud, pan gaff-
“ wyf wared ar unwaith o'm holl bechodau,
“ a'm holl ofidiau; pan na bydd achos i'm
“ am addewidion na bygythion, y naill i'm
“ cyfuro, na'r llall i'm deffroi; ond yn cael
“ gogoneddus a dirwystr olwg ar y dyrchafedig
“ gyfryngwr, a melus a chyflawn ddatgudd-
“ iadau o'i gariad, i gadw'r tân sanctaidd o
“ hŷd i losgi ynwyf, ac i'm llenwi â llawenydd
“ anrhaethol, i'w fodi yn ddi-flino, ac un ddi-
“ derfyn!” Gallwn hiraethu ac anadlu fel
hyn am y cyflwr nefol, a gwneud y gogoneddus
gyfnewidiad yn amser yr Arglwydd ei hun.

A C H O S V.

*Pa mor belled y dichon Dyn farnu am Gryfder
neu Wendid ei Ffydd wrth ddisgleirdeb neu dy-
wyllwch ei Dymmerau?*

Y MAE tyfiant grâs ynghalon y gwir gred-
adyn yn beth dirgelaidd iawn; ac nid oes
un pwngc ymha un y mae Crist'nogion yn gyff-
redin yn cael eu dyrysu yn fwy, ac ymha un
y maent yn fwy mynych yn camfynied, nâg
wrth

wrth
Peth c
barnu
yspryc
yn y
hunain
yn da
meddv
gorwe
rhwng
i farn
ffydd
ein ty
thybie
yn wa
drallo
iawn
wrth
un Cr
tymm
yn rh
wrthi
fydd
maent
ar ol
y'm
awr
ni a e
iol;
disgla
dydd,
Fe
mew
ais;
rai an
cynn
anha
ac a
ol i'r

wrth farnu cryfdwr neu wendid eu grasufau. Peth cyffredin iawn yw bod y rhei'ny fydd yn barnu eu hunain yn *dadfaelio* mewn profiad ysprydol, yn gyfryw ag sy'n gwir gynnyddu yn y fuchedd ddwyfol; ag i rhei'ny gyfrif eu hunain yn *gwella*, y rhai mewn gwirionedd fy yn dadfeilio, ac yn gwywo. Ni allaf llai na meddwl fod feilfaen y camfyniadau hyn yn gorwedd yn eu gwaith yn peidio iawn farnu rhwng *ffydd* a *tymherau*. Yr y'm yn dueddol i farnu y cyntaf wrth yr olaf; gan gyfrif ein ffydd a'n grasufau eraill yn gryfion, pan f'o ein tymmerau yn fywiog ac un gysurus; a thybied fod yn rhaid bod ein ffydd yn fier yn wan, pan fo ein tymmerau yn dywyll ac yn drallodus. Ond, pe b'ai y rheol hon yn uniawn a safadwy, ni fyddai un math o anhawfdra wrth fesur gradd gras ynom; o herwydd ni all un Cristion fod ar golled i wybod a ydyw mewn tymmer gysurus neu anghysurus; ond bod hon yn rheol ammhriodol i ni fesur graddau ein gras wrthi, fydd eglur iawn; o herwydd nid oes dim fydd fwy cyfnewidiol na'n tymherau, fel y maent yn wastadol fel llanw a thrai yn naill ar ol y llall. Yn yr ystyriaeth hyn braid yr y'm un dydd yn yr un hwyl; ie, fe wna un awr yn fynych gyfnewidiad mawr yma: ond ni a ellir meddwl fod gras ei hun mor gyfnewidiol; canys *llwybr y cyfiawn fydd fel y goleuni disglair, yr hwn a lewyrcha swysfry hyd ganol dydd*, *Diar.* iv. 18.

Fe gymmerwyd yr achos hwn dan ystyriaeth mewn canlyniad o ddau lythyr gwahanol a gefais; un yn golygu tymmerau cysurus, a'r llall rai anghysurus. Y mae'r ddau lythyr hyn yn cynnyws ynthynt amryw ymosyniadau ac anhawfderau, y rhai oll fydd yn cyd-gyfarfod ac a allant gael eu heglurhau trwy ateb priodoli'r cwestiwn a soniwyd uchod. Chwi a

gewch y llythrau eu hunain wedi eu doddi yn eu lleoedd priodol, y lle rhoi'r ateb neillduol iddynt.

Am hynny gwelwch yn dda i rod-di clust astud i'r ystyriaethau canlynol mewn perthynas i ffydd a thymmerau.

I. *Y mae ffydd gref yn achlysur o dymmer gysurus a disglair.* Rhaid caniattau hyn oddi wrth natur ffydd gadwedigol ac oddi wrth fynegai pendant gair Duw. Nid oes dim yn tueddi yn fwy, gymmeryd ymaith ein ham-euon, i egluro ein-tystiolaeth, ac i gysuro ein calonau, nag ymarferiadau cryfion a bywiol o ffydd yn yr Arglwydd Iesu, fel lachawdwr rhad a chyflawn. Gosodir ffydd yn fynych mewn cyferbyniad i ofnau trallodus. *Gobeithias*, medd yr eglwys, *ac nid ofnaf*, Efa. xii, 2. Yr y'm yn darllen hefyd am *orfoledd ffydd*, a *sicrwydd ffydd*; am gael ein llemwi a phob llawenydd a thangnefedd gan gredu, ac am lawenhau trwy ffydd yng Nghrist gyd â llawenydd anrhaethadwy a gogoneddus. Y mae'r ymadroddion, 'sgrythurol hyn yn cyflawn dyfidiolaethu, nad oes un gwell ffordd o gael ein tyfidiolaeth yn eglur, a'n cyfuron yn gryfion, na thrwy ymarfer ein ffydd, ein hymddiried, a'n hymddibyniad ar lachawdwr rhad a gogoneddus. Gan hynny os mynnwn fod yn wir gysurus, dymunwn ac ymdrechwn i fyw trwy ffydd ar Grist, a ymestynwn at weithrediadau uniongyrch o ymorphwyfiad arno; canys pa fwyaf y gwelom trwy wir a chymhwysiadol weithrediadau ffydd o radlonrwydd a chyflawnder gras Duw yng Nghrist, mwyaf eu gid a gawn o gynnor-thwyadau a chysuron efangylaidd. O'r tu arall, rhaid i ni ddal sylw, fel ag y mae

II. *Gwendid ffydd yn achlysur o dymmerau ty-wyll ac anghysurus.* Gan fod *ofn* a *ffydd* wedi eu

gosod

gosod
llall, a
felly h
dadfe
yn rho
edigae
achos
llewyr
am y r
gynted
Crist,
radlaw
Pedr p
myn
fel pe
ag y
Crist:
gyndd
ffydd y
a'i gal
tonnau
buddic
hyn,
pa han
neu an
all fod
sanctei
a rhad
Wee
hyn, o
canlyn
der ne
wrth
herau.
ddau b
wedpw
III.
anghys

gofod mewn cyferbyniad uniongyrch y naill i'r llall, am hynny, fel y mae ffydd yn gwanhau, felly hefyd y mae ofnau yn cryfhau. Y mae dadfeiliad ffydd yn ei grym a'i bywiogrwydd yn rhoi lle i'n llygredigaethau weithio, i brofedigaethau ruthro arnom a'n gortrechu, ac yn achos o'n hofnau gofydus; ac yna fe gilia llewyrch wyneb Duw ymaith, a'n tyftiolaeth am y nesoedd a dywyllir ac a gymmylir. Cyn gynted bynnag y dechreuom anghredu gallu Crist, ffyddlondeb yr addewidion, neu hollol radlawnder gras, digalonni yr ydym. Felly *Pedr* pan oedd yn rhodio ar y dwfr wrth orchymyn Crist ac yn nerthi Crist, *fe'i cynhaliwyd*, fel *pe* buasai yn rhodio fych-dir, felly cyhyd ag y parhaodd ei ffydd yng ngallu a chariad Crist: ond mor gynted ag y gwrandawodd ar gynddeiriogrwydd y gwynt, ac y gwanhaodd ei ffydd yng Nghrist y mae efe yn dechreu soddi; a'i galon yn llesghau, a'i gorph yn suddo yn y tonnau. A deliwch sylw pa gerydd tyner a buddiol y mae Crist yn roi iddo o herwydd hyn, *Matt. xiv. 31. O tydi o ychydig ffydd, pa ham y petrusaist?* Y mae llawer o betruso neu ammeu yn arwydd o ychydig ffydd. Ni all fod dim yn fwy niweidiol i'n cyfur a'n sancteiddrwydd, na drwgdybio hollalluogrwydd a rhad Ras Crist.

Wedi gwneuthur a phrofi y ddau ystyriaeth hyn, dichon fod rhai yn barod i feddwl, y canlyn yn anghenrheidiol, fod i ni farnu cryfder neu wendid ein ffydd, ymhob achosion wrth ddisgleirdeb neu dywyllwch ein tymherau. Uniawn fyddai y casgliad, oni b'ai y ddau beth canlynol. Canys, er yr hyn a ddywedpwyd, etto.

III. *Gall credadyn fod mewn tymmer dywyll, anghysurus, ac etto fod yn gryf mewn ffydd; a hynny*

hynny nid yn unig yn y gras o ffydd, ond yn ei gweithrediadau hefyd. Yr wyf yn addef, y gall hyn ar yr olwg gyntaf ymddangos fel dirgelwch ac yn gwrthddywedyd yr hyn a ddywedwyd o'r blaen. Ac y mae hyn yn un peth ag fydd yn blino ac yn tramgwyddo ein cyfaill, ysgri-fennydd un o'r llythyrau, pan y mae yn go-fyn, "onid rhagorfreintiau ac effeithiau ffydd "yw goleuni a heddwch?" Mae'r ystyriaeth hyn, fy nghyfaill, yn ddyrus nid i *chwi* yn unig, ond i lawer eraill. Gan hynny gadewch i mi geisio dangos i *chwi*, mewn modd eglur a goleu, fel y mae yr achos yn cywir sefyll. *A ydyw go-leuni a heddwch yn effeithiau neillduol ffydd?* Yr wyf yn ateb, ydynt; ond nid yn y tath ffordd ag sy'n meddwl fod yn rhaid i'n holl drallod a'n tywyllwch ni ddeilliaw oddiwrth *eisiau* neu *wendid* ffydd. Ychydig o siamplau ysgrythurol a wna hyn yn dra eglur. Pa beth a debyg-wch *chwi* am gyflwr yr eglwys, megis y gosodir allan yn Mica. vii, 8? Yr oedd yr eglwys ar yr amser hynny mewn tywyllwch mawr, a than achwynion trymion, ac etto yn gadarn, i.e., yn gadarn iawn mewn ffydd; fel yr ymddengys wrth yr ymadrodd a arferir yno. *Na lawenycha i'm herbyn, fy nghelynes! pan syrth-iwyf cyfodaf; pan eisteddwyf mewn tywyllwch, yr Arglwydd a lewyrcha i mi.*

Drachefn, onid oedd *Job* mewn tymmer dywyll iawn, a than ddirfawr gyfyngder yf-
pryd, pan y mae efe yn dywedyd, pe lladdai
efe fi, etto mi a obeithiaf ynddo? Job xiii. 15.

A pha beth a ddywedwn mewn perthynas i'r
wraig dlawd o Ganaan, a sonir am dani, Matt.
xv. 21—28. Yr hon a adnewyddodd ei dei-
sfiad, ac ni chymmerai ei gyrru ymaith trwy all
ymddangosiadol a gafodd gan yr Arglwydd *Iesu*?
Onid oedd ei chyfyngder hi yn fawr, ei henaid
mewn

mewn
yn dy
plant,
diamm
bod yn
rediad,
Gwir,
briusio
Mynyc
fel pro
hi law
mewn
plau o
cryfaf.
mwys
Od y
ddisgla
pa fod
a chref
ac ach
y peth
Cymm
turiol;
trwy
gryf ia
hwnnw
iawn,
yntho
ef, ac
Nid y
herwy
ymorci
hollol
ac un
gan dd
ganddo
i iawn
Yn

mewn dygn drallod, pan glywodd ein harglwydd yn dywedyd. *Nid cymmwys cymmeryd bara'r plant, a'i fwrw i'r cwn?* Ond y mae yn eglur diammeu fod ei ffydd hi yn wirioneddol; ie, ei bod yn gref iawn, taer a medrus yn ei gweithrediad, dan y trallod hwn, pan yr atebodd hi, *Gwir, Arglwydd; etto mae'r cwn yn bwytta o'r briufion sy'n syrthio oddiar fwrdd ei Harglwydd.* Mynych ddefnyddir y fath siamplau a roddais fel profiadau eglur o wir ffydd, er bod gyda hi lawer o wendid, amheuan, ac ofnau. Ond mewn gwirionedd y mae y rhai hyn yn siamplau o ffydd yn ei hymgais a'i gweithrediadau cryfaf. Chw! a ellwch gan hynny yn gymmwys ofyn, pa fodd y gall y pethau hyn fod? Od yw grym ffydd yn achlysur o dymmer ddisglair, a gwendid ffydd o dymmer dywyll, pa fodd y mae yn bosibl i ffydd fod mor fywiol a chref, ac etto profiad yr enaid mor drallodus ac achwyniadol? Mi wnaf fy ngoreu i egluro y peth dyrus hwn trwy gyffelybiaeth gyffredin. Cymmarwch pethau ysprydol a phethau naturiol; a bydded i rym ffydd gael ei ofod allan trwy nerth corphorol. Dichon dyn fod yn gryf iawn yn ei gorph, ie, ac arfer y nerth hwnnw i'r eithaf, pan fyddo dan faich trwm iawn, ac heb fod mor esmwyth neu gyfurus yntho ei hun, a'r hwn sydd o hanner ei nerth ef, ac heb un baich, neu ynteu un ysgafn. Nid ydym i farnu dyn yn wan yn hollol o herwydd ei fod yn diffygio, lluddedu, ac yn ymorcheftu; nac i farnu fod dyn yn gryf, yn hollol o herwydd ei fod fel y tebygid yn fywiog ac un esgud. Rhaid ystyried y beichiau sydd gan ddyn i'w dwyn, neu'r anhawfderau sydd ganddo i ymosod yn eu herbyn, mewn trefn i iawn farnu ei allu.

Yn awr cymmwyfych hyn at beth cyffelyb iddo.

iddo mewn achosion ysprydol. Pe profid dyn cadarn yn y ffydd ag fydd gantho lawer o ddyledfwyddau iw cyflawnu, ac amryw o brofedigaethau trymion i ymdrechu â hwynt, neu lawer o feichiau pwyſig arno; gall y pethau hyn ddodi ei ffydd gref i sefyll, neu mewn cyfyngder, ac megis yn barod i soddi a methu. Hwylallant gymmeryd ymaith, neu attal holl bleſer a llawenydd teimladwy ei ffydd, a pheri iddo achwyn tan drallod a thywyllwch. Felly chwi a welwch y dichon ffydd fod yn gref iawn, ie, yn gref iawn ei gweithrediad hefyd, ac etto heb fwynhau dim pleſer neu orfoledd, o herwydd y pethau mawrion y mae yn eu gwrthwynebu, ac yn ymladd yn eu herbyn. Gall yr ystyriaethau hyn hefyd gynnorthwyo ein deall yn yr ystyriaeth ddiweddas, yr hyn, yn

IV. *Y Gall dyn fod yn wan iawn mewn ffydd, ac etto fod ei dymmerau yn ddisglair ac yn gyfurus.* Nid yw'r cyflwr hwn oll yn anghyffredin ymhlith Crist'nogion. Deliwch sylw, ar ddyn newydd ei ddychwelyd o dywyllwch i oleuni, sy ag egwyddor o ras newydd blannu ynddo: ni's gallwn feddwl fod y cyfryw un yn gyffredin yn gadarn mewn ffydd, pan y mae'r had ond newydd hau yn ei galon, neu ond newydd darddu i fynu. Ac etto ni a welwn fod y cyfryw yn cael yn fynych ei ffafrio a llawenydd a chysuron neillduol. Ac eglur iawn yw, nad yw ffydd y Cristion ieuangc hwn etto wedi ei chryfhau neu sefydlu, er ei holl orfoledd a'i hyfrydwch ysprydol: canys, os bydd yno, ond ychydig ddiffyg o lewyrch wynebpryd Duw, neu os rhruthir arno gan brofedigaeth fechan, yna ni a gawn weled ei ffydd ef yn dra egwan neu anneallus, heb allu sefyll ergyd profedigaeth, nid yn gwbl ddeallus i ddirnad meddwl Duw yn cuddio ei wyneb. Y mae ychydig iawn o gyfnewidiad

gyfnew
gwydd
y dych
arwyd
ei ffaf
prydol
wl ei
ddenir
wên,
farnu
yspryd
gyfyng
eni yn
gawfar
etto y
iawn y
iau yn
llygred
aethau
Glan a
ni's ga
eu tym
heneid
mynydd
ed ag
eu llyg
eu dyc
hyn yn
wan,
yn gry
y rheir
yn fwy
ffydd,
yspryd
Gwa
gasglu
llythyr
yr hwn

gyfnewidiad mewn profiad yn fynych yn tram-
gwyddo ffydd, yn figlo ac yn digalonni gobaith
y dychwelwr newydd. Mae hyn yn sicr yn
arwydd anffaeledig fod ei ffydd ef yn wan, er
ei ffafrio a llawer o felusder a hyfrydwch yf-
prydol. Dichon plentyn bach yn gystal fedd-
wl ei fod ef yn dyn cryf, o herwydd y di-
ddenir ef ar liniau ei dad, ac yn mwynhau ei
wên, felly y gall dyn newydd ddychwelyd
farnu fod ei ffydd yn gref, am fod ei gysuron
ysprydol yn helaeth. Ni's dylem chwaith
gyfyngu y gyffelybiaeth hon i'r plentyn newydd
eni yng Nghrist; o herwydd mae llawer, ag a
gawfant ryw faint o sefydliad yng ias Crist, ac
etto yn wan mewn gwybodaeth, ac yn egwan-
iawn yn eu ffydd: ac ni a gawn y rhai'n weith-
iau yn cael mwynhâd mawr o'r Yspryd. Eu
llygredigaethau wedi eu darostwng, eu tystiol-
aethau yn eglur, trwy ddisgleirdeb yr Yspryd
Glan ar ei waith ei hun; ac o'r achos hynny
ni's gallant lai nâ bod yn gysurus a llawen yn
eu tynmerau dros amser. Yn awr y mae eu
heneidiau yn dywedyd, *Gosodaiſt gryfder yn fy
mynydd, ni'm syflir yn dragywydd.* Etto cyn gynt-
ed ag y cuddio Duw ei wyneb, neu ddioddef
eu llygredd gyfodi, mae eu heneidiau yn cael
eu dychrynu, a'u calonnau yn llwfrhau. Mae
hyn yn argoel eglur, fod eu ffydd yn ddiau yn
wan, hyd yn oed yr amser pan fo eu cysuron
yn gryfion. Ac fel hyn y mae'n digwydd, fod
y rhei'ny fydd weinïon mewn ffydd weithiau
yn fwyaf cysurus; a'r rhei'ny fydd gryfion mewn
ffydd, yn fynych yn meddu llai o'r cysuron
ysprydol hyn.

Gwedi gosod y pethau hyn ger bron, gallwn
gasglu cywir ateb i'r cwestiynau ag fydd yn y
llythyrau, a fu yn achlysur o'r darluniad hwn:
yr hwn a ellir ei ddosparthu fel hyn.

I. Pa fodd y gallwn ni wybod a ydyw tywyll-
wch ein tymmerau yn cyfodi oddiwrth wendid ein
ffydd? Y mae fylwedd y gofyniad yn gynhwys-
edig yn un o'r llythyrau, yr hwn fydd fel can-
lyn:

S Y R,

“**D**YN wyf, trwy olud ras, a addysg-
“wyd i adnabod a theimlo fy hun yn
“bechadur, ac fe'm ffafriwyd ag amlygiad eg-
“lur o gariad Duw yng Nghrist Iesu trwy
“addysgiadau a thystiolaeth yr Yspryd: ond
“erto yr wyf yn rhodio weithiau mewn tywyll-
“wch. A allaf fi yn oftyngedig geisio cennad
“i ofod y cwestiwn canlynol ger eich bron?
“Pa beth yw'r achos o'r tywyllwch hwn? Onid
“yw yn dyfod oddi wrth lygredigaethau tu-
“fewnol, oddi wrth brofedigaethau allanol,
“neu oddi wrth eisgeulusiad dyledswydd, neu
“gyflawniad pechod? Pa fodd y gallaf farnu am
“yr achos hwn, pan fwyf dan brofiad tywyll
“a thystiolaeth gymmylog, fel na's gallaf we-
“led yr hwn fydd hoff gan fy enaid? O-
“nid rhagorfreintiau neillduol ac effeithiau
“ffydd yw goleuni a chysur? O Syr! yr wyf
“yn fynych yn barodi drallodi fy enaid, rhag
“fy mod wedi pechu, a pheri i'r Arglwydd
“guddio ei wyneb oddi wrthyf.”

Mewn ateb i'r ymosfyniadau pwysfawr hyn,
rhaid i mi ddwedyd,

Os ydych chiwi, fy nghyfaill, yn gwybod eich
bod yn cyflawnu un pechod neillduol, neu'n
eisgeuluso un ddyledswydd neillduol, yn sicr fe
wanhâ'r wybodaeth hon eich hyder yn Nuw,
ac a bair i chiwi rodio mewn tywyllwch a
thralod; ac fe fydd gwirgyfur yn anghyrhaedd-
adwy, nes cael eich cynnorthwyo i gyfaddef
yn

yn rh
an-ga
cymm
fywio
Salm.

Tra
neu fa
glwyd
ei flin
neu g
wedyd
eddau
lus o l

Y n
o dyw
ond gw
ei wyr
a chyf
cydwy
acos,
dra yn
dderby
gyda
baich
syf arr
heb dd

Mew
neu de
fed yn
chymr
hyn, r
yn wa
rediga
temtat
a'u gw
rediaa
Mae'n

yn rhwydd eich pechod gyd a chywilydd, hun-
an-gafineb a gostyngeddrwydd, a chymhwyso
cymmmod gwaed Crist o'r newydd trwy ffydd
fywiol. Y mae'r Salmydd sanctaidd yn dyf.
Salm. xxxii. 3, 4, 5.

Tra tawodd, ac ni fynnai, rhag cywilydd, ofn,
neu falchder gyfaddef yn ddinag gerbron yr Ar-
glwydd, ei euogrwydd a'i bechod, fe gynnyddodd
ei flinder, ac yn methu cael dim esmwythder
neu gyfur: ond, pan agorwyd ei galon, a dy-
wedyd o hono, *cyffesaf yn fy erbyn fy hun fy anwir-
eddau i'r Arglwydd*, yna fe gafodd brofiad me-
lus o bardwn rhad.

Y mae tryfori euogrwydd yn achos digonol
o dywyllwch; ac ni ellwch ddisgwyl dim arall,
ond gwg Duw ar eich enaid neu absennoldeb
ei wyneb oddi wrthych, a'ch gadael mewn gofid
a chyfyngder yspryd. Gan hynny, fe ddylai eich
cydwybod yn ddisfrifol ymosyn i'r achos hwn:
ac os, ar holiad y ceir rhyw bechod neu esgeulus-
dra yngwaelod yr achwyniad hwn; ni ellwch
dderbyn dim gwir gyfur, hyd oni bo i chwi
gyda chywilydd a ffydd ostyngedig, fwrw eich
baich ar yr Arglwydd. A gadewch i mi ddei-
syf arnoch i ochelyd unrhyw gyfur, ag fydd
heb ddysfod i mewn trwy'r drws hyn.

Mewn perthynas i lygredigaethau tufewnol,
neu demtasiynau allanol. Fe all y rhai'n hefyd
fod yn achos o dywyllwch eich tymmerau, a
chymmylu eich tyffiolaethau. Ond yn yr achos
hyn, ni chanlyn yn uniongyrch, fod eich ffydd
yn wan. Os heb eu groesawi y mae y llyg-
redigaethau hyn, a bod galar o'u plegid, a'r
temtasiynau hyn yn cael eu gwrthwynebu
a'u gwrthsefyll, gall fod gras mawr, a gweith-
rediadau ffydd gref dan y fath amgylchiadau.
Mae'n wir, fe lyspeilia'r cyfryw lygredigaethau
H a them-

a themitafynau eich cyfur, ac a'ch rhwystrant rhag mwynhad agos a hyfryd o Dduw, cyhyd ag y goddefir iddynt ymosod arnoch, a'ch blino chwi. Ond os nad yw'r profedigaethau a'r profiadau annymunol hyn yn eich mawr ddi-galonni chwi, ond yn hytrach yn eich bywhau a'ch cyffroi i ymladd yn eu herbyn, ac yn eu marwhau yn nerth Crist; y mae Ffydd yn gref, er aflonyddu eich enaid. Tra b'o ffydd yn gweithredu dan yr anfanteision hyn; ni all eich llanw a gorfoledd a chyfur, nes iddi gael rhyw gymmaint o oruchafiaeth ar elynion eich heddwch; ond etto gall fod yn fywiog yn ei hymdrechiadau yn erbyn y temtasiynau hyn, ac yn pledio yr addewidion am waredigaeth oddi wrth allu y llygredigaethau terfysglyd hyn.

Chwi a ellwch farnu wrth yr hyn a ddywed-pwyd, pa un ai oddi wrth wendid eich ffydd y mae tywyllwch eich tymmerau, neu peidio. Os ydych yn mawr ddigalonni dan yr achwyniadau hyn, eich yspryd yn llyfrhau, fel yr ydych yn barod i roi arfau rhyfel i lawr, a gad-ael maes y gwaed; y mae hyn yn arwydd fod ffydd yn wan. Ond os, pan mae gorchudd ar eich tyftiolaeth, eich cynnorthwyir chwi i ymarfer gweithrediadau uniongyrch o ymorphwysiad ar, ac ymddiried yng Nghrist; os, pan gyfyd llygredigaeth, neu ymesyd profedigaeth nid ydych yn foddi, ond trwy hynny yn ymestwng o'u plegid a chael eich bywiocau i ffoi at Grist am nerth i farwhau pechod a gorchfygu profedigaeth, a'ch bod yn ymroi yn wastadol i ymladd, a gweddio, i weddio ac ymladd yn erbyn y gelynion ysprydol hyn; yna nid yw tywyllwch eich enaid yn cyfodi oddi wrth wendid eich ffydd. Ni ddylid edrych arno ond fel profedigaeth a phrawf o'i grym hi.

2.
wrth
au yn
ychy
neu fo
fodi o
iad;
ol y f
merau
barod
ei gae
chan
gorol
i'r cy
union
eu ter
fwyd
yn d
bwyne
i wyb
lonrw
arfer
By
fan h
fel y

" B
" aw
" ma
" i fa
" me
" yr
" thu
" a
" fyn

2. *Pa fodd y gallwn wybod pa un ai oddi wrth rym ein Ffydd y mae disgleirdeb ein tymmerau yn deilliarw?* Nid oes gan rai credinwyr ond ychydig neu ddim gwybodaeth o unrhyw gyfur neu foddlonrwydd yspryd, ond yr hyn sy'n cyfodi oddi ar wrth-d'rawiad neu hunan-ymholiad; ac am hynny maent yn gogwyddo yn hollol y ffordd hon, mewn trefn i gyrhaeddyd tymmerau disglaïr a thystiolaethau cyfurus: ac yn barod i edrych ar y boddlonrwydd y maent yn ei gael yn y modd hyn fel sierwydd ffydd, a chan mwyaf yr unig brawf o rym y Gras rhagorol hwn. Tra mae eraill am roi'r fath barch i'r cyfuron sy'n cyfodi oddi wrth weithrediadau uniongyrch ffydd ar Grist, fel y maent yn cael eu temtio i ddiystyru neu esgeuluso y ddyledswydd fawr o hunan-ymholiad. Ond y mae yn dra angenrheidiol i gadw priodol ganolbwynt rhwng y ddau ddibyn hyn, mewn trefn i wybod pa un ai bod gradd ein cyfur a'n boddlonrwydd yn dyfod oddi wrth gynnydd ag ymarfer o'r egwyddor ardderchog hon.

Byddai yn gymmwys i ddwyn i mewn yn y fan hon sylwedd y llythyr arall; yr hwn fydd fel y canlyn,

S Y R,

" **B**UM dros lawer o flynyddoedd aeth heibio
 " yn ymarferyd yn wastadol i neillduo
 " awr ddisfrifol at hunan-ymholiad: Ac fel y
 " mae yr unig reol anffaeledig yw Gair Duw,
 " i farnu pethau ysprydol wrthi, mi a gym-
 " merais (ar ol gweddio yn daer am gymmorth
 " yr Yspryd bendigedig) ryw destyn o'r ysgry-
 " thur; megis, *Cred yn yr Arglwydd Jezu Grist,*
 " *a chadwedig fyddi.* Wrth ddilyn yr Ymo-
 " fyniad pwysfawr hwn, mi ymdrechais gael

“ Hanes Ffydd, ei Ffrwythau a'i Heffeithiau,
 “ fel y disgrifir hwynt yng air Duw. Fe fu
 “ yr Effaith o'r ymarfer hon yn amrywiol
 “ mewn perthynas i'm cyfur, yn fwy neu lai
 “ fel y gallwn gael allan waith yr Yspryd ar
 “ fy nghalon. Yn awr, Syr, y Cwestiwn a
 “ osodaf yn oftyngedig ger eich bron yw hwn:
 “ Pa un a ddichon Credadyn yn ddibryder
 “ gymmeryd cyfur oddi wrth waith Yspryd
 “ Duw ar ei Galon, fel Tyftiolaeth o'i Hawl
 “ yng Nghrist?”

Y mae'r llythyr difrifol hwn yn disgrifio ymarfer, a fynnw'n ei chanmol yn ddifrifol i bawb sy'n chwennych myned yn ddiogel a chysurus ar hyd ffordd y nefoedd. Ac mewn perthynas i'r Cwestiwn a osodwyd yma ger bron, mi atebaf, heb y nâg lleiaf, y dichon ac y dylai credadyn ar hunan-ymholiad a gweddi ddifrifol, gymmeryd cyfur oddi wrth, a bod yn ddiolchgar am, a llawenychu ymhob tyftiolaeth o wir Ras, fel cynnifer o feliau yr Yspryd, trwy ba rai y feliwyd ef hyd ddydd y Prynedigaeth. Ond yna cofiwch, nad yw'r cyfuron hyn o honnynt *eu hunain* yn arwydd o gynnydd neu rym Ffydd: canys, os derbyn y credadyn ei holl gyfur oddi wrth y boddlonrwydd y mae'n ei gael yn y ffordd hon, mae'n brofiad fod ei ffydd yn wir, yn wan iawn; i.e., a'r cyfur o honi yn anwadal ac yn gyfnewidiol. Y mae ein cyfaill yn iawn gydnabod hyn yn ei lythyr, pan y mae yn dywedyd fod effaith ei ymarfer wedi bod yn *amrywiol* mewn perthynas i'w gyfur: Ac nid rhyfedd; canys, os adeilada dyn ei obaith ar ei dyftiolaethau hwy a fyddant seil-seini ansicr iawn; maent weithiau yn eglur, ac weithiau yn dywyll a chymmylog. Ond, ben-

digedig

digedig
 gobair
 mewn
 Ond
 Nghr
 yd ga
 Seiltar
 der h
 au ni
 o gree
 fur a
 yr un
 drusr
 byw
 yn of
 hunai
 ni, ta
 Gwag
 heilyr
 On
 cyfur
 iad y
 ffydd
 Ysgat
 di-eff
 yn cy
 yn gl
 heb d
 eiddio
 oes
 redia
 ur a
 syfrda
 hwn,
 einw
 fwy l
 euogr

digedig fyddo Duw! nid y rhai'n yw Sail ein gobaith ni; canys nid yw yn gynnwysedig mewn unrhyw beth a weithiwyd ynnom ni. Ond ym mherffaith radlawnder Gras yng Nghrist i bob enaid tlawd trallodedig gymmeryd gafaél arno, ffoi atto, a gorphwys arno. Seilfaen dragwyddol a safadwy yw'r rhadlawnder hyn o Ras, heb gysnewid gyda'n tymmerau ni. Ac yr wyf yn hollol gredu, fod llawer o gredinwyr yn dueddol iawn i lynuwrth y cyfur a geir oddi wrth nodau Gras (fel pe baent yr unig un)-fel y collasant lawer o rym a medrusrwydd fydd. Canys nid gwaith Ffydd yw byw a gorphwys ar y Gras fy ynnom ni, ond yn oftyngedig, ac yn hyderus i ymroddi ein hunain i rad a galluog Ras Duw sy tu allan i ni, tan wir olwg ac argyhoeddiad o'n gwendid, Gwagter, Halogrwydd, Euogrwydd, a'n Hanheilyngdod ein hunain.

Ond, os mynnwch wybod pa un ai bod y cyfuron yr ydych yn gael trwy hunan-ymholiad yn cyd-fyned a chynnydd a bywiogrwydd fydd, rhaid i chwi chwilio eu natur a'u rhyw, Ysgatfydd na fydd ond boddlonrwydd *oerllyd*, *di-effaith*. Yr ydych chwi wrth rym Rheswm yn cydmaru eich profiad â Gair Duw, ac felly yn glaiar yn tynnu y casgliad pwysfawr, ond heb deimlo yr effaith ferchriadol, fywiol a sancteiddiol fydd oddi wrtho. Os dyma'r ewbl, nid oes yma ddim o waith Ffydd neu weithrediad Gras ynddo. Ie, mae yn bosibl i'r cyfur a gaffer y ffordd hon fod o *natur a fyddo yn ysfrdanu yr enaid*. Pan dynnoch chwi y casgliad hwn, fe arferir yn unig i lonyddu gofalon ac eimwythau trallodion yr enaid, a'ch gwneud yn swy boddlon dan lywodraeth rhyw lygredd, dan euogrwydd rhyw bechod, neu dan awdurdod

tymmer gnawdol. Os dyma duedd y boddlon-
rwydd a gawloch trwy hunan-ymholiad, yn
wir, cyfur athrist ydyw! a bydded i'r casgliad
gael ei dynnu gyd â phob uniondeb ac eglur-
deb, etto mae yn profi fod tymmer yr enaid
yn beryglus ac yn ddadfeiliedig.

Unwaith yn ychwaneg: Fe ddylai Credadyn
wrth gyflawnu'r ddyledswydd o hunan-ymhol-
iad, gymmeryd gofal neillduol ynghylch ei ddi-
benion. Pa beth yw, yr ydych yn amcanu atto
wrth chwilio am dystiolaethau Gras o'ch mewn?
Ai cael sicrwydd o ddiogelwch eich cyf-
lwr, fel y galloch ddistewi crochlêf cydwybod
euog, neu yntau i symmud yr anesmwythder
hwnnw ag mae eich meddwl yn ei deimlo ar gyf-
rif grym llygredigaeth neu ddiogelwch cnawd-
ol; i wneithio eich meddwl a'r tyb hwn, fod
pob peth yn dda am fod gennych hawl sicr yng
Nghrist a'r Cyfammod? Os hyn yw eich am-
can a'ch dymuniad, rhowch i mi ryddid i ddy-
wedyd, mai trigo mewn pechod yw hyn o he-
rwydd yr amlhâ Gras. Ac am hynny mae'r
tyfiolaethau a gaffer ac a ddefnyddier fel hyn yn
dra pheryglus, ac i'w hammeu yn fawr iawn.

Ond, os ydych yn ymosyn am, ac yn def-
nyddio arwyddion gwaith Gras ar eich enaid,
i'ch dwyn ymlaen mewn helaethach Gweith-
rediadau o ffydd ar Grist, a'ch hannog i fod yn
fwy mynych, gwresog a hyderus yn eich my-
nediad atto am ddylanwadau newydd o Ras i
sancteiddio yr enaid, i ddarostwng Pechod, a
chryfhau'r galon; os felly y mae'ch cyfur o'r
iawn ryw, ac y mae disgleirdeb eich tymmer
yn profi grym eich Ffydd. Ar y cyfan, ni a
allwn gafglu,

3. Pa fodd y gallwn wybod pa un ai cref neu
iwan yw ein Ffydd, bydded ein tymmerau fel y
b'ont

b'ont.
did e
osod i
mewn
glair
pan e
i ffoi
nerth
llwfr
dymu
cael e
hyder
byn p
mae h
gall ei
fidiau
au yn
yn de
lad a
loni r
profi
bod e
yn eg
Mi
ion b
wyr n

Ch
fawl,
Ch
wch o
Ch
calond
A
Hw
digalo

b'ont. Nid yw tymmer dywyll yn profi gwendid ein Ffydd, ond pan ein digalonnir dani f'osod i lawr ein harfau yn erbyn pechod a fatan mewn ffordd o anobaith. Nid yw tymmer ddisglair chwaith yn profi nerth ein ffydd, ond pan ein bywiocceir ac ein cymmellir trwyddi i ffoi at Grift, ac ymddiried ynddo am fwy o nerth a gras. Od yw ein tymmerau yn dywyll, llwfr a thrallodus; a'u bod yn bywiocchau ein dymuniadau ar ol Gras cadwedigol, a'n bod yn cael ein cyffroi i daer weddiau, a phledio yn hyderus am fendithion Gras, ac ymladd yn erbyn pechod a phrofedigaeth yn nerth Crist; y mae hyn yn profi fod ein ffydd yn gref, er y gall ein cyfuron fod yn fychain iawn, a'n gofidiau yn fawrion iawn. Od yw ein tymmerau yn ddisglair, ac yn hyfryd, a'n beneidiau yn derbyn eu holl gysuron oddi wrth eu teimlad a ninnau yn dechreu ymddiried neu foddioni mewn gras cyfrannogol; y mae hyn yn profi fod ein ffydd yn wan ac yn anfedrus, er bod ein cyfuron yn gryfion, a'n tystiolaethau yn eglur i ni ein hunain.

Mi a gaf ddiweddu'r cyfan gyda'r Cynghorion byrion a chynnwysfawr canlynol i gredinwyr mewn perthynas i'w tymmerau.

A ydyw eich tymmerau yn gysurus?

Chwi a ellwch eu gwneud yn achlysur o fawl, ond nid o'ch balchder.

Chwi a ellwch eu gwneud hwy eich hyfrydwch ond nid eich Rhan.

Chwi a ellwch eu gwneud yn achlysur o'ch calondid, ond nid fail eich Diogelwch.

A ydyw eich tymmerau yn dywyll ac yn anghysurus?

Hwy a ddylent eich darostwng, ond nid eich digalonni.

Hwy

Hwy a ddylent eich *bywiocau*, ac nid eich *rhwyfio* i geisio Gras angenrheidiol ac addas.

Hwy a ddylent eich gwneud i weled eich *gwagder* eich hunan, ond nid peri i chwi am-
meu *cyflawnder* Crist.

Dylent beri i chwi weled eich *anheilyngdod* eich hunain, ond nid eich peri i ammeu *erwyllysgarwch* Crist.

Dylent beri i chwi weled eich *gwendid* eich hunain, ond nid peri i chwi ammeu *gallu* Crist.

Dylent beri i chwi ddrwgdybio eich *Calonnau* eich hunain, ond nid cadernid a rhadlawnder yr *Addewidion*.

A C H O S VI.

*Pa un a oes gan ddyn, yr hwn a fu yn bechadur mawr, unrhyw sail i ddisgwyl maddewant, a chysuron yr Yspryd Glan; a pha un a ddichon ese fod yn gyfrannog neu beidio o holl ordin-
hadau Duw?*

Fe dynnwyd y Cwestiwn hwn oddi wrth y lly-
thyr canlynol:

Barchedig Syr,

“**C**Ymmeraf, y cyfleusdra hyn i geisio eich
“barn ar gyflwr fy enaid, yr hwn fydd
“fel y canlyn: Dyn wyf a gefais ddygiad i fynu
“crefyddol; ond, och! yn fuan dilynais du-
“eddiadau gwael fy nghalon fy hun, ac ni
“ymgedwais rhag dim, pa mor halogedig byn-
“nag y byddai, byd oni ryngodd bodd i Dduw,
trwy

“ trw
“ ddr
“ ion
“ poe
“ llan
“ llyd
“ fyn
“ oed
“ dda
“ cyfl
“ Ddu
“ bech
“ gon
“ law
“ er h
“ tyrie
“ i am
“ y C
“ eich
“ iddo

A
iol i a
fyned
rhoddi
chyfur
Mewn
mewn
y dda

I. P
adur m
a chusu
II.
beidio o

" trwy ymddiddan a gwr da ynghylch natur
 " ddrwg pechod, i daro argyhoeddiadau dyfn-
 " ion ar fy meddwl. Yna, pa ddychrynfoydd,
 " poen, a chyfyngder a deimlais! Pa fodd y
 " llanwyd fy meddwl a chabledau dychryn-
 " llyd! Fel y bernais fy mod i wedi fy rhoi i
 " fynu i feddyliau anghymmeradwy, ac nad
 " oedd lle i edifeirwch, pe taer geisiwn hi trwy
 " ddagrau. Mi a fum, dros ddeunaw mis, yn y
 " cyflwr brawychus hwn, pan ryngodd bedd i
 " Dduw fawrhau golud ei Ras i'r pennaf o
 " bechaduriaid, trwy ddanfôn y Diddanydd go-
 " goneddus i ryddhau fy enaid, a pheri i mi
 " lawenhau a llawenydd anrhaethadwy. Ond,
 " er hyn i gyd, pan edrychwyf yn ol, ac yf-
 " tyried fy ngwaelder mawr, yr wyf yn barod
 " i ammeu ei wirionedd, am hynny danfonais
 " y Cwestiwn uchod. Bydded yr Arglwydd
 " eich cynnorthwy i roi ateb cyfurus a buan
 " iddo!"

A CHOS yw hwn ag yr ydym yn mynych
 gyfarfod âg ef; ac yn deilwng o'n hyf-
 tyriaeth ddisgrifol, fel y byddo yn sudd-
 iol i annog llawer o bechaduriaid trallodedig i
 fyned yn iawn at Grist am Iechydwrriaeth, a
 rhoddi iddynt y golygiadau mwyaf rhyfeddol a
 chyfurus o olud Gras Duw datguddiedig ynddo.
 Mewn gobaith y bydd i'r dibennion hyn gael
 mewn rhyw fesur eu hatteb, dymunwn ystyried
 y ddau beth hyn:

I. Pa un a oes gan ddyn, yr hwn a fu yn bech-
 adur mawr, un rhyw sail i ddisgrwyl maddeuant
 a chysuron yr Yspryd Glan?

II. Pa un a ddichon efe fod yn gyfrannog neu
 beidio o holl ordinhadgu Duw?

I. Yr

1. *Yr wyf i ddangos, Pa un a oes gan ddyn a fu yn bechadur mawr, unrhyw sail i ddisgwyl maddauant, a chysuron yr Yspryd Glan.* Os parhan yn galed y mae efe, ac yn gyndyn, yn ymroi i fyw mewn ufudd dod i un* trachwant a gwyn bechadurus, nid oes le iddo ddisgwyl pardw na chysuron yr Yspryd Glan. Ond os, dan argyhoeddiad pechod y daw efe at y Cyfryngwr, yn ewyllysgar i'w dderbyn ef, ac ymestwng iddo yn ei holl enwau, (yr wyf yn barnu mai dyma gylwr y dyn hwn) yna gellir ateb y Cwestiwn yn rhwydd yn y cadarnhad, a'i galonnogi trwy yr ystyriaethau canlynol.

1. *Ei fod yn berffaith gyttunol â Gras a Thrugaredd Duw; iddo bardyno y pennaf o Bechaduriaid, a'u ffafrio hefyd (os myn efe) a chysuron ei Yspryd; am hynny mae yw sail i obaith.* Y mae Gras Duw yn berffaith rad yn lechydwrriaeth ei bobl. Pan ddewifodd efe hwynt o dragwyddoldeb, fe'i golygodd dan enw gwrthryfelwyr, am hynny yn anhaeddiannol o'i ffafr, ac yn deilwng o'i ddigofaint tragwyddol: A phan y mae efe yn dyfod mewn amser i gymhwyso attynt lechydwrriaeth, mae'n eu cael yn feirwon mewn camweddan a phechodau. Rhad Ras sydd yn gosod y Seilfaen; a rhad Ras a orphen yr adeiladaeth ysprydol, ac esyd y maen uchaf o hono. Pan y mae ein Harglwydd yn gofyn i'w Dad, pa ham y dadguddiodd efe ddirgelwch i'r cyfryw Fabanod ief ei ddysgyblion ef, a'u cuddio hwynt oddi wrth y doethion a'r deallus, y mae ef yn dywedyd, *Ie, O Dad; canys felly rhingodd bodd i ti, Mat. xi. 25.* Gan roi y cwbl ar rydd ben-arglwyddiaethol Foddlonrwydd Duw. Os yw Duw yn berffaith rydd yn ein Hiechydwrriaeth, ac nid yw yn pallu'r Bendithion o honi ar gyfrif yr anhaeddiant llei-

af

af neu
ddichon
tal a r
edd: y
dercha
ie, can
ein ho
lonni:
meu G
odd Du
honynt
helaeth
eddu y
af. M
adur de
o'i ffeir
ei Bar
Ond, C
iawn?
yn dry
anheilw
ddengy
lechyd
mawr
iaid ei
iddo.
onnogi
feidrol
" Arg
" gyfe
" iaid.
" angh
" adur
" bard
" hau
" adur
" mi

af neu anheilyngdod fydd ynnom ni, yna fe ddichon pardyno y Pechaduriaid mwyaf yn gyftal a rhei'ny na redasant i'r unrhwy ormod rufedd: yn enwedigol, os ystyriwn fod Duw yn derchafu golud ei ras * yn ein Hiechydwrriaeth; ie, canys dyma'r diben mawr oedd ganddo yn ein holl Iechydwrriaeth. Ni ddylai neb ddigalloni ar gyfrif maintioli eu pechodau neu ammeu Gwirionedd y mwynhad ysprydol a roddodd Duw iddynt, am eu bod yn anheilwng o'honynt. Y mae golud Gras Duw yn anfeidrol helaethach na haeddiant pechod, ac yn gorsoddu ynghyflawn faddeuant o'r trofeddiadau duaf. Mi a debygwn, fy mod yn gweled y pechadur deffroedig yn cael ei daro a theimlad dwfn o'i ffeidd-dra, a'i glywed ef yn gwrthddadleu ei Bardwn o herwydd ei fawr anheilyngdod. Ond, O enaid! a ydwyf ti yn wir yn halogedig iawn? A ydyw dy bechodau yn dra lliosog, ac yn drymion iawn? Ai ti yw'r creadur mwyaf anheilwng? Yna mwy tra rhagorol yr ymddengys Gras Duw, yn dy bardwn, cyfur, a'th Iechydwrriaeth; mwyaf i gyd y caiff y diben mawr oedd gantho yn Iechydwrriaeth Pechaduriaid ei atteb, ac fe ddychwel mwy o ogoniant iddo. Chwi a ellwch mewn modd hyfryd gallonogi eich hunan a'r ystyriaeth o'r Gras anfeidrol helaeth hyn, a dywedyd, — “Gwir, “Arglwydd, yr wyf yn anheilwng: ie, mi a “gyfenwn fy hun yr anheilyngaf o'th Greaduriaid. Ond, O! ni fynwn, ie ni feiddiaf “anghred, gan ddywedyd, Fy mod yn bechadur rhy fawr i'r Duw o gymmaint trugaredd. “bardyno. Oni byddai hyn, Arglwydd, i lei- “hau cyfoeth dy drugaredd? O! os y pechadur mwyaf ydwyf fi a achubaisf ti erioed, “mi a fyddaf yn rhyfedd-dod y nef; mi a

* Esay lvii. 7. Rhuf. v. 17.

“gleimias

"gleimias hawl tu hwnt i fy holl gyd-saint i
 "gammol golud dy Ras; a thithau, Arglwydd,
 "a ryfeddir gan bawb am dy drugaredd a am-
 "felygwyd i gteadur mor anheilwng.
 : 2. *Y mae yn gyttunol a gogoniant holl briodol-
 iaethau Duw i bardyno a chysuro y Pechaduriaid
 mwyaf; am hynny mae gan y cyfryw sail i obeithio.*
 Os ymddengys un peth i'w warafun, Cyfiawnder,
 a Sancteiddrwydd Duw, &c. yr angen-
 rheidrwydd o gospi'r troseddwr, ac i ddiogelu
 llywodraeth foefol Duw oddi wrth lygriad ac
 ammbarch ydyw. Pe ni buasai un Cyfryng-
 wr, un Machniydd i sefyll yn lle'r pethadur, i
 wneuthur iawn am bechod, a phwrcasu ben-
 dithion ysprydol a thragwyddol; fe safasai y
 rhai'n fel rhwystrau tragwyddol ar ffordd ma-
 ddeuant a Iechydwriaeth Pechadur. Ond yn
 gymmaint a bod Cyfryngwr wedi ei barottoi;
 a'i fod ynteu hefyd yn Dduw ac yn ddyn;
 wedi ufuddhau'r gyfraith yn ein natur ni, a
 dwyn y gofp haeddedigol am bechod; yn gym-
 maint a bod haeddiant anfeidrol yn yr aberth
 a offrymmodd, ac felly yn gymmeradwy; y
 mae ffordd agored i gyfrannu pob bendith gad-
 wedigol, mewn perffaith gyfondeb ag anrhyd-
 edd y gyfraith a'r Rhoddwr o honi i bechadur,
 ie y pennaf o hohynt; canys y mae rhinwedd
 yr aberth cymmodlon anfeidrol hwn yn rhagori
 ar wenwyn a haeddiant pechod. Pa rewydd-
 ion gogoneddus dda y dylai rhai'n fod i bob
 dyn euog! Wele drugaredd a gwirionedd yn
 ymgysarfod, cyfiawnder a heddwch yn ymgys-
 anu, i gyd yn perffaith gyd-gordio yn Iechydw-
 riaeth yr anheilyngaf! Gwelwch Gyfiawnder
 yn rhoi heibio ei gleddyf dychrynlyd, ac yn
 uno gyd a Gras a Thrugaredd i ddal allan y
 deyrnwialen euraidd! Gwelwch y gyfraith yn

derbyn

derbyn
 deddfw
 oledde
 nghyfr
 ynt yr
 cael ei
 io am,
 yn gyfi
 ffydd l
 iawn f
 hao od
 Ac a
 awr, r
 i chw
 erioed
 iad gar
 ffaith
 yd, fe
 madde
 ond ar
 fel gw
 chwi i
 law ef
 a'eh ac
 hynny
 gyfiaw
 ent mo
 yn cyst
 heilwn
 hanhei
 chwylo
 ein Cy
 adfywi
 gwydd
 wedd g
 hau od
 ddango

derbyn yr anrhydedd mwyaf trwy ufudd-dod y deddfwr! Gwelwch holl ofynion pob priod-oledd o'r Duwdod yn cael eu cyflawn ateb yng nghyfyngdod Crist, gogoniant pob un o hon- ynt yn cael eu diogelu, ac etto annogaeth yn cael ei rhoddi i'r pennaf o bechaduriaid i obeith- io am, a cheisio lechydwrriaeth! Wele, Duw yn gyfiawn, ac etto yn cyfiawnhau y neb fydd o ffydd Iesu, Rhuf. iii. 26. Ffyddlon yw efe a chyfi- iawn fel y maddau i ni ein pechodau, ac y'n glan- hao oddi wrth bob tanghyfiawnder! 1 Ioan i. 9. Ac a ellwch chwi ammeu lechydwrriaeth yn awr, neu ddywedyd, ni all neu ni fyn Duw roi i chwi gysuron ei Yspryd? A ystyriafoch chwi erioed yr aberth a offrymmwyd, ei appwynt- iad gan y Tad, ei gymmodlon rinwedd, ei ber- ffaith dderbyniad? Ac a ellwch chwi ddywed- yd, fod eich pechodau yn rhy fawrion i'w maddau? A ddarfu i chwi, fy nghyfaill anwyl, ond amheus, wneuthur cymmwyfiad o Grift fel gwareddwr addas, holl ddigonol, a nerthwyd chwi i orchymyn eich enaid yn hollol i'w ddwy- law ef i gael eich cyfiawnhau, eich sancteiddio, a'ch achub yn dragwyddol! Gadewch i mi gan hynny ddywedyd wrthyich, fe all Duw fod yn gyfiawn, ie wrth faddau eich pechodau, bydd- ent mor fawrlon ag y mynnont, ac yn ei waith yn cysuro ac yn achub eich enaid, er mor an- heilwng y byddoch. Pan edrychom ni ar ein hanheilyngdod allan o Grift, fe'n llenwir a gor- chwyledd gofydus: ond pan edrychom ar Iesu ein Cyfyngwr, fe wasgerir ein hofnau, ac fe adfywir ein heneldiau a gobaith bywyd tra- gwyddol. Beth! Nid ydych yn ammeu rhin- wedd gwaed yr Iesu, Ei waed ef fydd yn glan- hau oddi wrth bob pechod, Ioan i. 7. Fe ym- ddangosai Duw, fel y mae ynddo ei hun yn

dân yfol i ni yn ein cyflwr euog; fe wnaei Gyfiawnder a'i Wirionedd i ni gryn. Ond edrychwch arno trwy'r Cyfryngwr, a chwi a welwch ei ddigofaint wedi llonyddu, a'i wyneb yn gwisgo gwên ogoneddus: Chwi a welwch Gyfiawnder a Gwirionedd hefyd o'ch tu, ie yn llafaru heddwch i'ch cydwybod drallodedig, ac yn sicrhau eich pardwn a'ch Iechydwriaeth. O chwi Bechaduriaid teimladwy a deffroiedig, edrychwch ar Iachawdwr croeshoeliedig! Golygwch ei Ing gwaedlyd yn yr ardd! Gwelwch y DŴ CADARN yn crogi ar y Groes! Ac yna llawenhewch a dywedwch, "O, y mae gobaith i ni! Na edrychwn ddim arnom ein hunain fel colledigion diobaith yn gymmaint a bod rhinwedd anfeidrol yng waed Crist. Ni a obeithiwn yn oftyngedig y bydd i Dduw bardyno'r fath bechaduriaid a nyni, er ein bod yn haeddu dyfnder trueni, ac y gyleh efe ein heneidiau halogedig yn y ffynnon lifseiriol honno, sydd wedi ei hagoryd i bechod ac aflendid."

3. Os ydym yn teimlo pechod, ymoffyngiad o'i blegid a dymuniadau ar ol iechydwriaeth, yn ffordd appwyntiad Duw, ni a allwn benderfynu fod i ni bardwn ac iechydwriaeth. Y mae rhai dynion yn ofni iddynt bechu y pechod anfaddeuol. Satan fy yn gweithio ynddynt y dychymmyg dychrynlyd hyn; ac y maent o ddydd i ddydd dan yr ystyriaeth drallodus o hono, ac yn barod i feddwl fod pob fail gobaith wedi darfod. Ond, pa beth bynnag yw'r pechod anfaddeuol; heb chwilio i mewn i'w natur, ni a allwn heb betrusder benderfynu, na buom ni ddim yn euog o hono, os ydym yn profi dim teimlad darostyngiol am bechod, dim meddalhad o'i herwydd, dim dymuniadau ar ol iechydwriaeth, a dim ewylllys-

ewyll
Grift
nys,
i gael
y ma
O ba
Onid
Fe d
braw
Yspr
calon
denu
chyd
Yspr
arwy
fadde
obeit
arwy
ion y
fod,
rhai
dra p
a len
oddi
rwyd
i'w d
ol hy
mae
chwi
eiriau
iau ev
Crist
gafod
brydf
ferchu
efe i
chwi
M

ewyllysgarwch i dderbyn yr Arglwydd Iesu Grist, fel y gosodir ef allan yn yr Efengyl. Canys, mi a ofynwn yma—Pa fodd y daethoch i gael teimlad darostyngiol o bechod? O ba le y mae y dymuniadau hyn ar ol iechydwriaeth? O ba le y daeth yr ymostyngiad hyn i Iesu Grist? Onid yw hyn i gyd oddi wrth Yspryd Duw i Fe ddichon golwg ar y ddeddf fygythiol ein brawychu a'n cyffroi: Ond gwaith neillduol Yspryd Duw, yn dwyn adref yr Efengyl at ein calonnau, yw ein llenwi â hunan-gafineb, a'n denu i sanctaidd hiraethu am gymmundeib a chydymffurfiaid â Christ. A pha ham y mae Yspryd Duw yn gwneuthur hyn? Onid yw yn arwydd eglur ein bod heb bechu y pechod anfaddeuol? Onid yw hyn yn annogaeth i ni obeithio fod iechydwriaeth i ni? Onid yw yn arwydd er daioni, y rhydd Duw i ni y bendithion yr ydym yn chwennych fwynhau? Fe all fod, ac y mae yn fynych argyhoeddiadau yn y rhai colledig. Ond a ddangosai Duw i ni ffeidd-dra pechod; a ddarostyngai efe ni o'i blegid, ac a lenwai efe ni â dymuniadau ar ol gwaredigaeth oddi wrtho; a ddatguddiai efe i ni ardderchawgrwydd Iesu Grist, a'n gwneuthur yn ewyllysgar i'w dderbyn ef yn ei holl Enwau; a'n gadael yn ol hynny i fod yn golledig? O! Na wnai. Y mae gennych chwi ei addewidion * i bledio, chwi bechaduriaid fychedig. Y mae gennych eiriau Crist ei hun i'ch † cefnogi, chwi eneidiau ewyllysgar. Os ydych yn ewyllysgar, y mae Crist felly hefyd. Gan hynny ymosynwch, a gafodd Crist eich ewyllys? a welwch chwi brydferthwch ynddo? a ydyw eich enaid yn ei serchu ef? y mae hyn yn fierwydd y maddeu efe i chwi, ac a'ch achub chwi, ac a rydd i chwi yr holl gysuron hynny ar y ffordd, a welo

* Mat. v. 16. † Ioan vi. 37.

efe yn angenrheidiol i chwi. Ni fydd maintioli eich pechodau ddim gwrthddadl iddo ef.

4. *Y mae Duw wedi maddeu, cyfuro, ac achub pechaduriaid mawrion.*—Megis y mae Duw wedi amlygu ei hun fel Duw sydd yn maddeu anwired, camwedd a phechod, hynny yw, pob math o bechodau; felly y gwnaeth efe ym mhob oes a chenhedlaethau. Edrychwn i mewn i'r Hen Testament, ac ni a gawn yntho ef lawer o siamplau. Yr oedd *Lot* yn euog o feddwedd a llosgach, Gen. xix. 3, &c. Yr oedd *Dafydd* yn euog o odineb a mwrdrad; ac ef a bardynwyd ac a gyfurwyd hefyd, Fe gwmpodd *Salomon* i eulunaddoliaeth. *Manasse* a fu yn euog o'r fath ffieiddra, ac a aeth tu hwnt i'r Paganizaid; etto efe a wnaethpwyd yn oruwch nod o drugaredd, 2 Cron. xxxiii. Ac y mae gennym y siampl fwyaf deffrous a hynod o gyfoeth gras penllywodraethol yn *Ephraim*. *Esay* lvii. 17, 18. *Am amwired ei gybydd-dod y digiais, ac y tarewais ef: ymguddiais a digiais, ac efe a aeth rhagddo yn gildynnus ar hyd ffordd ei galon.* Beth allefid ddisgwyl y ddywedai y Duw ag oedd wedi ei ddigio ond hyn, Gad iddo dderbyn ffrwyth ei weithredoedd? A amlygaf fi fy ngras i'r fath wrthryfelwr cyndyn? Fe allasai lasaru yn y fath iaith ofnadwy a hon. Ond gwelwch ras Duw, pa mor rhyfeddol! *Ei ffyrdd a welais, ac mi a'i iachâf ef: tywysaf ef hefyd ac adferaf gysur iddo, ac i'w alarwyr.* Fe all yr enaid ofnus ddywedyd, Siamplau dan oruchwyliaeth dywyll yw y rhai hyn, ac am hynny nid ydynt i'r pwrpas. Edrychwn gan hynny i mewn i'r Testament Newydd. Ac yno, y siampl gyntaf a'n synna ni yw *Pedr* yn gwadu ei Arglwydd, a chyd â llwon a rhegau ofnadwy. Mat. xxvi. 69, &c. Siampl arall a gawn yn *Saul* y *Pharisead*, yr hwn oedd yn erlidiwr tanllyd, cablwr haerllug; ac etto fe gafodd ef nid yn unig drugaredd

drugaredd pardynol, ond fe fwynhaodd lawer o gyfuron yr Yspryd Glân : ac y mae yn dywedyd am ei droedigaeth, ei fod yn batrwn o'r hyn a wnaï Crist yn yr oesoedd a ddeuai ; hynny yw, y pardynai ac yr achubai y pechaduriaid mwyaf, i *Tim. i. 16*. Sonir am bob math o bechaduriaid ymblith y *Corinthiaid* sancteiddiedig, i *Cor. vi. 11*. *A hyn fu rhai o honoch chwi*, hynny yw, rhai a fu yn *butteinwyr* ; eraill yn *eulyn addokwyr* ; eraill yn *odinebwyr* ; eraill yn *anllad*, neu o dymmerau ac arferion anllad ; eraill yn *wrrywgdywyr*, yn egog o bechod ffaidd *Sodom* ; eraill yn *lladron*, yn *gybyddion*, yn *feddiwon*, yn *ddisfennwyr*, ac yn *griбddeilwyr* : Ond yn awr gorfoledd gras goludog penllrywodraethol ydych, wedi eich *cysiauwnebau*, ac mewn mesur eich *sancteiddio* hefyd. Fel hyn y gwelwn i bob math o bechodau, ie, y rhai mwyaf annaturiol gael eu maddeu. Ac a ellwch chwi yn awr fy nghyfaill, ddywedyd, fod eich pechodau chwi yn fwy nag y gellir eu maddeu, neu na fyn Duw gysuro y fath creadur anheilwng ag ydych chwi ? A oes llawer o amgylchiadau nerllduol trymion yn cydfyned a'ch pechodau chwi ? A wnaethpwyd hwy ar ol trugareddau a gwaredigaethau mawrion ? Felly yr oedd rhai *Lot* a *Salomon*. A wnaethpwyd hwy gyd â mawr bwyll a rhagfwriad ; Felly yr oedd rhai *Dafydd*. A wnaethpwyd hwy yn fynych ? *Pedr* a wnaeth felly dair gwaith. Yn olaf, fe ddengys yr holl siamplau hyn, y gall Duw yn gyfiawn bardyno, ie, ei fod yn pardyno y pen-naf o bechaduriaid, ac yn rhoddi iddynt gyfuron ei Yspryd hefyd. Yn wir fe gafodd pechaduriaid mawrion weithiau ddychrynfeydd mawrion ; ond gorfoledd mawr a hyfryd a fu yn fynych yn eu canlyn. Yr ydym yn darllain yn hanes bywyd *Col. Gardiner*, am y cyfyngder tost

y bu efe yn hir ynddo : ond rhyngodd bodd i Dduw, ar ol ychydig amser, wasgaru y cwm-mwl, newid ei gyflwr galarus, a throï ei wyl-ofain chwerw yn foliant cyfurus. Felly ni's dylem ddigalonni o herwydd maintioli ein pechodau.

5. Cyn y gallom wybod pa un ai bod y cyfuron yr ydym wedi eu derbyn, yn gyfuron yr Yspryd, rhaid i ni ymofyn pa effaith a gawfant arnom ni. Chwi a welwch y gall Duw mewn perffaith gydgordiad â'i holl briodoliaethau, roddi bendithion iechydwriaeth i'r anheilyngaf o'i greaduriaid. Mewn trefn i chwi gael mwy o foddlonrwydd neillduol ynoch eich hunain, mewn perthynas i'r cyfuron hynny a fwynhasoch, a ddaethant hwy oddi wrth Dduw neu beidio? edrychwch yn ol ar y dymmer yr oeddych ynddi y pryd hynny, ac ymofynwch pa effaith a gawfant arnoch. Os gwnaeth y llawenydd a brofasoch, chwi yn fwy diosal, a gadael ynoch fwy o flys am bechod; os gellwch gyd â mwy o esmwythder ddilyn chwantau'r cnawd, chwantau'r llygad, a balchder y bywyd; yna y mae gennych achos i farnu mai twyll oedd y cwbl. Ond, os buoch yn oftyngedig ymofyn am iechydwriaeth, pan ryddhawyd fel hyn eich enaid; os gwnaeth y llawenydd a brofasoch bechod yn fwy atgas, y Prynwr yn fwy anwyl i chwi; os diddyswyd chwi yn fwy oddi wrth y byd, os llanwyd chwi â rhyfeddod ar yr olwg o ras neillduol, a'ch cym-mell yn fwy i weddi a moddion eraill tu ag at gynnyddu grym a bywyd crefydd yn eich calon; yna chwi a ellwch farnu fod Duw wedi cyfuro eich enaid â chyfuron ei bobl; ac yn ganlynol, nad oes gennych un achos i ddigalonni ar yr olwg o faintioli eich pechodau, fel pe buafent yn rhwystrau anorchfygol i amlygiadau gras pardynol

pardy
i latte
mlae
II.
adur
Iesu
ordinh
atteb
Pecho
a mae
wrth
yn, a
a allw
ragor
iwyd
ledfw
yn gy
y Duw
swpper
ostwn
redu
roddi
muno
â'i do
yn ei
haedd
dyled
a chw
cyfuro
wneu
pob G
ddi fw
i ysty
yn ym
wrth
hwy
fydd
bun

pardynol ac achubol.—Wedi ymdrech i fel hyn
i ateb y Cwestiwn cyntaf, yn awr mi a af ym
mlaen at yr ail : *im i howabed i. howabed i*

II. *Pa un a ddichon un, yr hwn a fu yn bech-*
adur mawr, ond roedi ei nerthu i gymhwysu yr
Iesu am lechydwrtaeth, fod yn gyfrannog o holl
ordinhadau yr Arglwydd? A Cwestiwn hawdd i
ateb yw hwn. Os nad yw maintoli ein
Pechodau yn ein cae allan oddi wrth drugaredd
a maddeuant. Nid yw yn ein cae allan oddi
wrth ordinhadau Duw. Od oes gennym ran
yn, a hawl i ogoniant tragwyddol fydd, yna ni
a allwn trwy'r uhrhyw ras gleimio hawl i holl
ragorfreintiau tŷ Dduw yma. Os na fedydd-
iwyd chwi yn eich babandod, yn fect eich dy-
ledswydd chwi yw bynny yn awr, fel y galloch
yn gyhoeddus roi eich enw i mewn dan faner
y Duw cadarn, mewn perthynas i'r ordinhad o
supper yr Arglwydd; os cawloch chwi eich dar-
ostwng am bechod a chwennych cael eich gwa-
redu oddi wrtho; os cawloch eich nerthu i
roddi eich hunain i'r Iesu; od ydych yn dy-
muno ei garu ef yn swy a chydymffurfio yn swy
â'i ddelw, ac yn dymuno disgwyl wrth Crist
yn ei holl ordinhadau yna chwi a ellwch gyr-
haeddyd y dibennion hyn; am bynny eich
dyledswydd yw dyfod at fwrdd yr Arglwydd;
a chwi a ellwch ei wneud mewn gobaith
cysurus o gael bendith a phresennoldeb Crist i
wneuthur yr ordinhad yn effeithiol i gr. fhau
pob Gras o eiddo'r Yspryd ynoch, a'ch hyffor-
ddi fwyfwy i'r etifeddiaeth nefol. Nid ydych
i ystyried maintoli eich pechodau pan fyddoch
yn ymofyn pa un ai'ch dyledswydd yw disgwyl
wrth Crist yn yr ordinhad hon; ond ystyried
hwyl a thymmer eich meddwl, y dibennion
fydd gennych, a'r egwyddorion oddi wrth ba
rai

rai yr ydych yn gweithredu. Y rhai hyn fyddi
benderfynu eich dyledfwydd, ac nid eich anh-
heilyngdod. Gadewch i mi gan hynny eich
galw i hunan-ymholiad. Chwi a fuoch yn bech-
adur mawr: a gawsoch chwi eich darostwng
ar y cyfrif hyn? A lanwyd chwi â chywilydd
a hunan-gafneb? A ddarfu i chwi yn nhym-
mer y mab afradlon dafu eich hun o flaen y Duw
digllon, gan ddywedyd gyd ag ef, “*Dad pechais*
“*yn erbyn y nef, ac o’th flaen dithau, ac nid yd-*
“*wyf mwy deilwng i’m galw yn fab i ti?*” Oh,
“*Nag ydwyf!*” Y mae’n fwy nag ydwyf yn
“*haeddu, Arglwydd, gael bod fel gwas cyflog.*
“*Yr wyf yn haeddu cael fy neol dros byth i’r*
“*ardaloedd uffernol: Ond, Arglwydd, estyn*
“*allan dy law, tyn fi megis pentewyn allan o’r*
“*gynneu dan, cymmer fi i’th deulu, ac na ad*
“*fi farw yn dragwyddol. Un ffaidd ydwyf*
“*fi, ond gwisg di fi â newid ddillad, fel nac ym-*
“*ddangofo gwarth fy nethder i.*” Allan ydwyf
“*fi, ond golch di fi yn y ffynnon honno a agor-*
“*wyd.*” Arglwydd! mi a ddymunwn fod yn
“*eiddo i ti.*” Gyfryngwr dyrchafedig! mi a
“*ddymunwn dy garu di.*” Wele! yn awr yr
“*wyf yn rhoddi fy hunan i fynu i ti yn hollol,*
“*Ond nid wyf yn deilwng o’th dderbyniad,*
“*canyf, Arglwydd, rhaid i ti wneuthur y cwbl*
“*droswyf ac ynwyf.*” Etto, yn gymmaint a
“*bod genyf dy addewid, ar honno y gor-*
“*phwysaf am gyfar a chalondid.*” — Onid hyn
yw eich cyflwr chwi, fy nghyfai!l? A gawsoch
chwi eich nerthu fel hyn i ddyfod at Iesu? Gan
hynny y mae genych hawli holl ordinbadan yr
Arglwydd. Deuwch yn oftyngedig, dan deim-
lad o’ch hanheilyngdod o ffaf Duw: etto deu-
weh yn galonnog, gan fwrw eich hun ar yr Ar-
glwydd, gan ddisgwyl iddo gyflawni (yn ei
ffordd

ffordd
wriae
y dda
a’r no
1. I
chydwr
gogone
ddoeth
y grea
ddoeth
Pan y
yw be
merod
chael
derau,
i Ddu
wedi t
gyflaw
eraill y
O fy e
hwn o
fydd m
gonian
wedd p
ryfelw
hyn, v
iaeth
celyd,
tynnu
dyrch
rhyde
hinoec
der, p
ol! C
creadu
berffe
waith,
lobio

ffordd ei hun) addewidion ei ras yn eich iechyd-
wriaeth gyflawn a thragwyddol. — Wedi ateb
y ddau gwestiwn fel hyn, mi a ddiweddas gyd
â'r nodau hyn.

1. Dyfsgwn oddi yma, *mai prynedigaeth ac ie-
chydwrriaeth trwy Iesu Grist yw'r gwaith mwyaf
gogoneddus o eiddo Duw.* Fe amlygodd Duw ei
ddoethineb, ei allu, a'i ddaioni yngweithredoedd
y greadigaeth : ond yma y gwelwn amryw
ddoethineb Duw ; yma y gwelwn olud gras.
Pan ystyriom ni garacter y cadwedigion, pa beth
yw bendithion iechydwrriaeth, a'r drefn a gym-
merodd Duw i'w sicrhau, ni's gallwn lai na
chael ein llenwi â'r rhyfeddod mwyaf. Pa uch-
derau, pa ddyfnderau doethineb a chariad y bydd
i Dduw faddeu ac achub gwrthryfelwyr ! ei fod
wedi trefnu ffordd i wneud hyn yn gytunol â'i
gyflawnder a'i sancteiddrwydd ! “ Tra mae
eraill yn myfyrio ar amrywiol rhyfeddodau natur,
O fy enaid, bydded i mi edrych ar y dirgelwch
hwn o ras Duw ! Bydded i mi weled y *Dduw
sydd mewn cnawd*, ac edrych ar frenhin y go-
goniant yn ymddarostwng i gymmeryd arno ag-
wedd gwas, i ufuddhau a dioddef yn lle gwrth-
ryfelwyr euog ! Bydded i mi mewn canlyniad i
hyn, weled gras yn ymddisgleirio yn iechydw-
riaeth pechaduriaid, yn gorchfygu calonnau
celyd, yn maddeu i'r trofeddwyr mwyaf, yn
tynnu pentewynion allan o'r gynneu dân, yn
dyrchafu y creaduriaid gwaelaf o stad o ddian-
rhydedd, cyfyngder, a thrueni, i fod yn fren-
hinoedd ac offeiriaid i Dduw ! — Oh, pa boff-
der, pa blefer, sy rald i hyn roi i feddwl rhelym-
ol ! Cân y Seintiau uchod yw, rhyfeddod y
creaduriaid sydd wedi cyrrhaeddyd i gyflwr o
berffeithrwydd eithaf. Y maent dros byth ar
waith, yn chwilio i mewn ac yn rhyfeddu
dirgel-

dirgeledigaethau gras Duw: ac a gyfrifwn ni ddim o honynt yn destynau cymmwys o'n dwys fyfyrddod yma? Oh, ddallineb ac anheimpladrwydd y cyfryw nad ydynt yn gweled dim prydferthwch, dim gogoniant yn ffordd iechyd-wriaeth!

2. Dysgwn oddi yma, na ddylai neb ammeu cael iechydwrïaeth o herwydd maintiol ei pechodau. Y mae amheuaeth ddirgel yn llechu ym mynwes y pechadur, ac yn lladd ei filoedd, ie ei ddeng miloedd. Pan fyddo unrhyw argyhoeddiad ar y meddwl, y mae yn fisial yn ebrwydd i'r pechadur truan, ei bod yn ofer iddo obeithio am drugaredd; fod y fath amgylchiadau trymion yn cydfyned â'i bechodau, fel na faddeuir iddo ef. Hefyd, fod anhawfderau crefydd mor fawr, fel na's gall byth ddifgwyl i'w gorchfygu hwynt; am hynny cystal y gall barghau yn ei olrheiniadau presennol, a mwynhau cymmaint plefer ag allo, a rhoddi heibio bob meddyliau o fod yn Gristion. A'r fath ddychymygiadau, y mae'r pechadur yn mogi pob argyhoeddiadau, ac yn awyddus ddilyn pleserau cnawdol, gan ddibrisio'r canlyniad ofnadwy. Ai dyma gyflwr neb o honoch chwi? Chwi ellwch bawdd farnu mai dytais Satan ydyw, tu ag at eich sicrhau yn fwy dan ei lywodraeth. Nid yw eich pechodau yn rhy fawrion i'w madddeu; na chwaith nid yw anhawfderau Crefydd yn anorchfygol i'r cyfryw a ymddiriedo yng ngallu Crist. Fe bardynwyd llawer a fu mor wael a chwithau: am hynny na anobeithwch, ac felly trigo mewn pechod. Oh, na allwn dy ennill di bechadur! mi arferwn bob moddion a fyddai bosibl. Mi a wnawn fy ngorau i osod o'ch blaen chwi holl olad gras Duw, eich cymmeryd at groes Crist, na dangos i chwi aberth anfeidrol.

anfeid
hir o'r
achul
ymyg
deliwo
un am

3. I
nog pob
iaeth,
pechod
fel yr
ac me
trugar
mewn
hwydd
gaiff a

Pa far
fydd
llygr
hynn

FE
phwys
o'r lly
hir, et
amryw
herwy
iawn.

anfeidrol. Mi ofodwn o'ch blaen chwi gofrestr
hir o'r pechaduriaid pennaf, a bardynwyd ac a
achubwyd. Am hynny na feithrinweb y dych-
ymyg peryglus, nad oes trugaredd i chwi; ond
deliwwch sylw ar yr argyhoeddiadau dwys a fu
un amfer ar eich meddwl, ac edrychwch at yr
Iesu am gyfiawnhad ac iechydwriaeth.

3. *Er bod yr hyn a ddywedwyd yn achlysur i an-
nog pob pechadur i edrych at yr Iesu am iechydw-
riaeth, etto nid yw yn annog neb i drigo mewn
pechod. Y rhai a ddywedant oddi yma, Pechwn,
fel yr amlhao gras, ydynt mewn bustl chauerwder
ac mewn rhwymedigaeth amwired. Nid oes dim
trugaredd, dim iechydwriaeth i'r rhai a drigant
mewn pechod. Y neb a guddio ei bechodau, ni
hwydda, ond y neb a'u haddefo, ac a'u gadawo a
gaiff drugaredd, Diar. xxviii. 13.*

A C H O S VII.

*Pa farn a ddylai'r dyn hwnnw roi arno ei hun, ag
fydd yn gwybod ei fod mewn tymmer dywyll a
llygredig, eithr yn profi ei hun yn anfoddlon i
hynny, ac yn fusgrell tani?*

FE gymmerwyd y Cwestiwn tra buddiol a
phwysfawr hwn, i'w ystyried mewn canlyniad
o'r llythyr canlynol; yr hwn, er ei fod yn dra
hir, etto ni fydd yn *ffin* i'r rhei'ny a brofasant
amrywiol dymmerau yn yr yrfa grist'nogol; o
herwydd ei fod i gyd yn ysprydol a phrosiadol
iawn. Y mae fel y canlyn:

S R R,

SYR,

" **B**UM yn hir yn rhodio yn anghyfurus, gan
 " feddwl fod fy nghyflwr yn wahanol
 " oddi wrth brofiad cyffedin pobl Dduw, dan
 " eu tywyllwch a'u hammeuon, mi a ddeisyf-
 " wn gael eich barn a'ch cyngor arno. Mi a
 " wn mai peth cyffredin yw bod y rhai a ad-
 " newyddwyd trwy ras yn achwyn ar lygredd
 " tufewnol, ar rym eu pechodau, ac ar wendid
 " eu grasufau, o herwydd abfenoldeb Duw, ac
 " ar amheuan ac ofnau trallodus fydd yn canlyn
 " y pethau hyn. Ond, ym mhlith hyn i gyd,
 " y mae yno gariad Duw, a dymuniadau ar ei
 " ol, yr hyn fydd amlwg wrth eu hymngais di-
 " frifol am dano; fel y dywed yr Eglwys:
 " *Dymuniad ein henaid fydd at dy enw, ac at*
 " *dy goffadwriaeth. A'm henaid y'th ddymunais*
 " *liw nos; a'm hyspryd hefyd o'm mewn y'th fore*
 " *geisias.* *Esey xxvi. 8, 9.* Y mae Crist yn
 " werthfawr iddynt hwy: a phe gallech eu
 " gwneud hwy yn sicr o'u bawl ynddo, hwy a
 " lawenychent, ac a fyddent gyfurus; gan
 " wybod mai ynddo ef y caent bob peth a
 " fyddai eisiau arnynt, doethineb, cyfiawnder,
 " sancteiddrwydd, a phrynedigaeth. Ond nid
 " yw felly gyd â mi.

" Och! y mae fy nghalon i wedi dieithro
 " oddi wrth Dduw, yn llesg ac yn wrthwyneb
 " i ymarferion Crefydd. Mi gollais bob plefer
 " mewn pethau ysprydol. Ni's gallaf fi alw y
 " Sabbath yn hyfrydwch, na disgwyl wrth un
 " ordinhad gyd â phlefer. Pell wyf fi oddi
 " wrth yr hyn a ddesgrifir yn Sal. i. 2. Ei
 " *cauyllys fydd yng nghyfraith yr Arglwydd, ac*
 " *yn myfyrto ynddi ddydd a nos.* Ac mor belled
 " y mae yn rhaid i'm hiaith fod oddi wrth yr
 " hon y mae'r Salmydd yn arfer, Sal. cxix. 97.

Mor

" Mor gu gennyf dy gyfraith di ! hi yw fy mysyr-
 " dod beunydd. A'r geiriau hynny yn Esay lili.
 " 2. Nid oes na phryd na thegiach iddo, &c.
 " sydd debyccagh i'naith fy nghalon a'm ffyrdd
 " i ; ac feiddichon Duw achwyn arnaf fel yn
 " Hosea viii. 12. Mi a 'sgrifennai iddo bethau
 " mawrion fy nghyfraith, ac fel dieithr-beth y
 " cyfrifwyd.

" Pan ymgrymmwyf o flaen yr Arglwydd yn
 " y dirgel, mewn tymmer gaeth y byddaf ; nid
 " diolchgar, fel un yn cael braint ; ond oddi
 " wrth yr ystyriaeth o angenrheidrwydd an-
 " hepgorol, gwedi fy argyhoeddi o'm heisiau
 " o drugaredd.

" Pan nad ydwyf yn gyfangwbl mewn tym-
 " mer fufgrell, farwaidd, a dideimlad, yr wyf
 " yn galaru ger ei fron o herwydd llygredig-
 " aeth druenus fy natur, a'r effeithiau echryf-
 " lon o hono trwy yr holl ddyn, yn ymddan-
 " gos mewn balchder, anghrediniaeth, ang-
 " hosio Duw, a'r cyffelyb. Ond y mae'r pethau
 " hyn yn fy ngofidio i yn hytrach fel ag y maent
 " fy nhrueni, nag fel fy mbechod ; ac am
 " hynny yr wyf yn ofni, nad wyf yn dyfod at
 " Grist fel y rheiny a dyanir gan y Tad.

" Mi a ofodaf fy enw wrth y cofrestr hynny
 " Truan, a gresymol, a thlawd, a dall, a noeth,
 " Dat. iii. 17. Fe debygai un, lle b'o teimplad
 " o'r pethau hyn, y byddai i'r ymadroddion
 " mwyn, isel, ac annogaethol yn y geiriau
 " nesaſ gyffroi ychydig o ddiolchgarwch
 " profiadol, yn y fath ymarfer ag y byddai
 " ychydig hyfrydwch. Ond pell iawn yw fy
 " mhrosiad i oddi wrth hwn. Gwir yw, ni
 " allaf lai na chydachod fod y ffordd o lechyd-
 " wriaeth ag a appwyntiodd ac a sefydlodd
 " Duw yr Iachawdwr yn gwbladdas i'm cyflwr

“ truenus a digymmorth i; ac o herwydd
 “ laddewidion rhad, diammmod yr efengyl y mae,
 “ bod dim gobaith yn cael ei gadw yn fy enaid:
 “ (Ond chwi a wyddoch mai gobaith a oedera
 “ wanhaf r galon.) Yn yr ymarfer â'r gobaith
 “ rhad hwn, gallaf weithiau bledio â Duw, os
 “ hyd heddyw yr wyf yn hollol dan rym me-
 “ ddwl cnawdol, fe all trwy ei ras penarglwydd-
 “ iaethol fy nychwelyd a'm hachub, yn gytunol
 “ â holl briodolizethau gogoneddus ei natur;
 “ etto fe wyr yr Arglwydd pa mor anheimlad-
 “ wy wyf, a pha mor anniolchgar am yr an-
 “ nogaethau hyn.

“ Os edrychaf yn ol ar hen brofiadau, pan y
 “ rhodiais yn fwy cyfurus, cofio yr wyf am y
 “ drwg dybiau a gyfododd y pryd hynny yn fy
 “ meddwl; yn ammeu nad oeddwn mewn
 “ gwirionedd yn caru Crist uwchlaw pob peth,
 “ a dewis pethau ysprydol a nefol.
 “ Megis y cyfododd yr amheuan hyn oddi
 “ wrth waith tufewnol, felly y mae edrychiad
 “ yn ol ar fy muchedd yn eu sicrhau; tra yr
 “ wyf yn barnu wrth y rheol hon, O helaeth-
 “ rwydd y galon y llafara'r genau. Canys ni
 “ wn i am un ddyledswydd yn fy fuchedd
 “ grist'nogol, a esgeulusais i yn swynâ llafaru
 “ am bethau Duw; mewn rhan, trwy lwfrda
 “ fy nhymmer naturiol, ond yn bennaf, trwy
 “ ddiffyg teimlad addas o'r datguddiadau gogo-
 “ neddus a grasol a wnaeth efe yn ei air.
 “ Cefais wedi'r nos hon o dywyllwch tufewn-
 “ ol fy ngheryddu un waith aceilwaith â chroes
 “ ragluniaethau; a than y rhai'n yr wyf yn
 “ profi tueddiadau fy meddwl yn gweithio yn
 “ gryfion ar ol y creaduriaid, er yn llefsg iawn
 “ ar ol Duw. Ond ynghanol y cwbl, yr wyf
 “ yn cael llawer o drugareddau mawrion, etto, o
 “ eisiau

“ eisiau
 “ had
 “ rha
 “ allo
 “ neu
 “ Os
 “ au
 “ yn
 “ ac
 “ ma
 “ fyn
 “ est
 “
 “ fy
 “ at
 “ dy
 “ yn
 “ yn
 “ pre
 “ ob
 “ no
 “ na
 “ ffa
 “ y
 “ ne
 “ i i

C
 yr hv
 Cwef
 ddarl
 ystyri
 asoch
 yn y
 hwn
 ein c

" eisiau diolchgarwch, yr wyf yn colli y mwyn-
 " had o hionynt. Chwi a gantattewch yn hawdd,
 " rhaid bod cyflwr y dyn yn drallodus iawn na
 " allo edrych tu a'r ddaear na'r nef, o fewn
 " neu oddi allan gyd â dim pleſer neu gyfur.
 " Os dres ychydig funudan y bydd pwys gofidi-
 " au tufewnol yn ychydig ysgafnhan, mi fyddaf
 " yn teimlo pwys rhai allanol yn gwasgu ar,
 " ac yn cadw i lawr fy ysprydoedd; ac telly y
 " mae yn cymmylu o hyd, a llid Duw heb ei
 " fymmud ymaith, ond ei law fydd etto yn
 " estynedig.

" Tebygwn i mi gymmeryd gofal wrth ofod
 " fy nghyflwr ger eich bron, heb fyned ormod
 " ar yr ochr dywyll, yr hyn ysgatfydd y mae
 " dynion dan dywyllwch yn barod i wneud. Ac
 " yn awr, Syr, gofynaf, Pe b'ai yr Arglwydd
 " yn fy ngalw allan o'r byd yn fy nghyflwr
 " presennol, a ellwch chwi weled dim lle i
 " obeithio y cawn i fy ngwneuthur yn gyfran-
 " nog o etifeddiaeth y Saint yn y goleuni? O
 " na b'ai i'r Arglwydd, yr hwn fydd yn per-
 " ffaith adnabod fy nghyflwr, a pha mor bell
 " y mae fy ngharakter wedi ei dynnu yn y lli-
 " nellau hyn, i noddi i chwi oleuni chwiliadwy
 " i iawn ddirnad yr achos pwyffawr hwn!"

CAWSOCH yr achos fel hyn wedi ei dynnu
 allan yn helaeth mewn rhes o brofiadau,
 yr hwn a gynnwysir, mewn ffordd ferr, yn y
 Cwestiwn dan yr ystyriaeth bresennol. A phan
 ddarlhenoch ac ail edrych dros yr achos hwn yn
 ystyriol, mi a anturiaf i apelio attoch, os prof-
 asoch mewn mesur yr amrywiol dymmerau fydd
 yn y fuchedd grist'nogol, pa un a ydyw'r achos
 hwn mor neillduol ac anghyffredin, ac y mae
 ein cyfaill yn meddwl. Mor bell oddi wrth

hyony, fel ag yr wyf yn hollol gredus, oddi wrth fy mhrosiad fy hun, a'r amrywiol nodau a wneuthym ar brosiad eraill, y dichon y nifer fwyaf o wir Grist'nogion gymhwyso o fewn ychydig, bob pen neillduol o'r achwynion hyn attynt eu hunain ar amserau. Pan y mae ein cyfaill yn byspysu fod ei achos yn ymddangos yn wahanol oddi wrth brosiad cyffredinol pobl Dduw; er bod ei feddyliau mewn rhyw fesur yn uniawn, etto mae ef yn eglur fawrhau gweithrediadau gras Duw mewn eraill, ac yn eu lleihau mewn perthynas iddo ei hun. Ond cofiwch, fy anwyl gyfaill, pe ymddiddanech yn brysur â'r credinwyr achwyniadol hyn am gariad a dymuniad ysprydol pa rat y dywedaf oeh mor gryf, chwi a'u caech yn hollol anewyllysgar i ganiattau'r cyfan mewn perthynas iddynt hwy eu hunain, ac yn achwyn yr un modd a chwithau; chwi a'u caech, mewn cyfrinach, mor barod i feddwl a dweud yn ffafriol am danoch chwi ag yr ydych chwithau i feddwl a dweud am danynt hwythau.

Y mae'r yspryd achwyniadol hyn yn rhy gyffredin yn ein dyddiau ni ym mhblith Crist'nogion; er bod ynddo ryw beth o'r dymmer hoff honno o gyfrif eraill yn well na hwy eu hunain. A ydych chwi yn tybied fod eu cyflwr hwy yn well na'r eiddo chwi? Pob calon a wyr am ei chwerwder ei hun, ac y mae yn rhy barod i'w fwyhau. Ond nid oes achos i chwi ddigalonni, o herwydd eich bod yn meddwl eich bod yn gweled y gras hwnnw yn gweithio ynthynt hwy, yr hwn nid ydych yn weled ynnoch eich hunan; mwy nag fydd ganthynt hwy i ddigalonni o herwydd eu bod yn gweled gras yn gweithio ynnoch chwi tan eich achwyniadau, yr hwn ni phrosant ynthynt eu hunain,

huna
neillo
fod
achw
neillo
W
llwfr

I.
yn yr
II.
lydd
III

or.—
ar en
achw
heuo

I.
yn y
nwys
y ma

I.
fyddo
nhue
ac ni
twy
hon,
ymof
yn a
eithri
amfer
anhe
foddl
o'u h
i ddy
eich
tra b

hunain; na ddywedwch, fod eich achos yn neillduol ac yn anghyffredin; chwi a ellwch fod yn ficer, fod y rhan fwyaf o Grist'nogion achwyniadol yn meddwl fod eu cyflwr yn fwy neillduol hefyd.

Wedi parottoi'r ffordd i attal y fath feddyliau llwfr, mi a gaf ystyried y *tri* pheth hyn :

I. Mi a af dros y pethau neillduol ag fydd yn yr achos hwn ar wahan :

II. Rhoddaf fy marn ar y cyfan gyd â'u gilydd ar un olwg : Ac yna,

III. Diweddu gyd ag ychydig eiriau o gyngor. — Ac O na ddanfonai Ysryd Duw ef adref ar eneidiau y sawl ag fydd yn yr un modd yn achwyn, a than yr un cyfyngderau ac amheuan !

I. Y mae yr *achwyniadau neillduol ag fydd yn y llythyr hwn* yn llofog, ond fe ellir eu cynnwys eu gyd dan y pennau canlynol, yn y drefn y mae'r llythyr yn eu gosod hwynt.

1. Mewn perthynas i'ch *Dyledswyddau crefyddol*. Yr ydych yn achwyn eich bod yn anhueddol iddynt, ni ellwch ymhyfrydu ynddynt, ac ni's gellwch weled dim o brydferthwch Crist trwyddynt. Tymmer enaid athrist iawn yw hon, yn ddiammau, a'r fath ag fydd yn gofyn ymostyngiad dwfn. Ond na thybiwch ei fod yn achwyniad ag y mae plant Duw yn ddi-eithriad iddu. Y mae'r goreu o gredinwyr, ar amserau, mewn tymmer gnawdol, fufgrell, ac anheimladwy. Ond er hynny ni allant fod yn foddlon iddi na thani chwaith : Y maent-allan o'u helfen, tra byddont fel hyn allan o dymmer i ddyledswyddau ysprydol. Ai nid hwn yw eich cyflwr chwi ? Os felly, bid ficer i chwi, tra byddo yr afiechyd ysprydol hwn yn profi

anhwyl eich tymmer, y mae eich anesmwythder dani, a'ch anfoddlonrwydd iddi yn arwydd addewidiol o adnewyddiad eich natur, ac oddi-ogelwch eich cyflwr. Nid wyf yn ammeu, nad ydych yn gwbl anfoddlon i'r tymmerau hyn, ac o ddyfader eich calon yn dymuno cael eich gwared oddi wrthynt, a chael o'r newydd blefer ysprydol mewn ordinhadau, a gweled gogoniant Duw, fel y gwelfoch chwi gynt yn y cyssagr. Er na's gellwch ymbleferu mewn ordinhadau dwyfol; etto yr ydych yn ei chwen-nych: er na's gellwch weled tegwch Crist yn-
thynt; etto chwi a ddywedwch, *Yr wyf yn ewyllysio gweled yr Iesu.* Os desgrifiad uniawn o sail a thueddiad eich enaid yw hyn, yna rhaid dywedyd, fod etto *ddymuniad eich enaid at ei enw, a'i goffadwriaeth ef.*

2. Mewn perthynas i'ch *desofsynau a'ch ymbil-iau.* Yr ydych yn achwyn eu bod yn cael eu cyflawnu gyd ag yspryd gwafaid, nid fel un yn mwynhau baint, ond fel un wedi eich gyrru gan angen anocheladwy. Bendithiwch Dduw, am ei fod ef trwy yspryd argyhoeddiad, a thrwy adnabyddiaeth agos o honoch eich hun, yn eich gyrru at *orseddfaingc gras.* Y mae yn arwydd nad ydych yn gwbl ddifywyd, anwybodus, musgrell, neu ddi weddi. Trugaredd yw eich bod un amser yn gallu pledio â Duw am fendithion ysprydol, ac ymdrechu ag ef, fel un mewn cyflwr anghenus, a diymgeledd. Ac eglur yw, nad ydych yn gwbl ymddifad o bob annogaeth, neu holl dynniadau'r Tad; o herwydd fe a'ch gogwyddir at *orseddfaingc gras.* Naelwch y dymmer hon yn *gwbl wafaid*; o herwydd, er bod angen yn eich gyrru, etto y mae ambell gydewyn o rad ras yn eich gwahodd. Gwir yw, ni a ddylem yn wastadol ei chyfrif yn faint am-

amhri
fa yr
yn fra
enrhe
ni, yr
yng M
yr yd
megis
gan e
y cyfr
hynny
teimla
gwir
trwy

3.
au all
dany
athrif
bod y
trueni
ofyn,
eich
anghr
yn dr
theim
balcha
eich y
esmwy
nattur
pecha
fod y
wilyd
ofid i
o hon
wydd
bai o
bynna
yw o

amhrifiadwy ein bod yn cael dyfod at drugareddfa yr Arglwydd. Ond beth fydd yn ei gwneuthur yn fraint? Hyn yn bennaf; o blegid bod angenrheidrwydd ein hachos, a'n cyflwr diymgeledd ni, yn ei gofyn. A phan yr eloch at Dduw, yng Nghrist, dan deimlad o'ch angen eithaf, yr ydych yn wir yn myned i fwynhau braint; megis y ffodd y dyn-leiddiad i'r ddinas noddfa, gan ei chyfrif yn drugaredd fawr fod gantho y cyfryw ddinas i ffoi iddi. Ymdrechwch gan hynny i ddyfgu prifio 'r fraint oddi wrth y teimlad o'ch angen, yn gymmaint ag y bydd ei gwir werth yn cael ei ddyrchafu cymmaint arall trwy helaethrwydd eich cyflwr anghenus.

3. Mewn perthynas i'ch *achlufurol ddeffroadau allan o'ch syrthni arferol*. Yr ydych yn galaru danynt am llygredd eich natur, a'r effeithiau athrist o hono; ond yr ydych yn achwyn eich bod yn galaru o'u plegid, yn hytrach fel eich *trueni*, nag fel eich *pechod*. Ond gadewch i mi ofyn, Pa beth yw'r achos eich bod yn cyfrif eich llygredd, a'i effeithiau, mewn balchder, anghrediniaeth, anghofio Duw, a'r cyffelyb, yn drueni? Pe na buasai gennych wir olwg a theimlad o'u pechadurusrwydd, buasai eich *balchder* eich *plefer*, buasai eich *angbrediniaeth*, eich *ymffroft*, buasai eich *angof* o Dduw, eich *esmwythder*, a'ch *boddlonrwydd*. Gall llygredd natur fod yn drueni i un nad yw yn gweled y pechadurusrwydd o hono? Addichon balchder fod yr faich i'r hwn nad yw yn gweled yn cywilydd o hono? A all anghrediniaeth fod yn ofid i un nad yw yn gweled yr afresymmoldeb o honi? A all anghofio Duw fod yn annedwyddwch iddo ef, yr hwn nad yw yn gweled y bai o hono? Na ddichon, yn sicr. Pa bryd bynnag y teimlir y rhai'n fel trueni, yr achos yw o herwydd y gwelir hwynt fel *pechodau*.

an. Yr olwg arnynt yw *Tail* yr achwyniadau hyn, ag iŷ yn eu gwneuthur mor llwythog ac yn annymunol.

4. Mewn perthynas i *annogaethau efangylaidd*. Yr ydych yn achwyn, er eich bod yn gweled eich hun yn refynol ac yn druenus, etto eich bod yn anheimpladwy o honynt, ac yn anniolchgar am danynt. Yn wir arwydd athrist o ffydd wan, a di-fywyd yw hwn. Ond chwi a roddafoch eich hunan reswm digonol, pa ham nad ydych yn teimlo eich hun yn ddigon diolchgar am y gwahoddiadau gogoneddus, ac annogaethol hyn, trwy goffa fod y *gobaith a oeder yn gwanhau'r galon*, Diar. xiii. 12.

A ydych chwi fel hyn yn wan eich calon, o herwydd oediad eich gobaith? Cofiwch, nad yw hyn ond yr un peth ag y mae'r ddyweddi yn y *Caniadau* yn ei alw bod yn *glaf o gariad*, Can. v. 8. Profiad neillduol iawn yw hwn : canys, fel y dywedir yn gyffredin, fel y mae ffydd yn cynnyddu neu yn gwanhau yn ei gweithrediad, felly y mae pob *Gras arall*. Ond achos yw hwn, lle mae *cariad*, megis yn gweithredu mewn dymuniad yn gryf; ond *ffydd* yn wan ac yn barod i ymollwng. Ac a ellwch chwi ryfeddu, fod eich enaid heb ddim diolchgarwch teimpladwy am yr addewidion efangylaidd hyn, pan y mae yn hyŷpys i bawb mai rhaid bod gradd uchelo ffydd cyn gallo dyn gael ei nerthu i fod yn ddiolchgar teimpladwy am addewid *noeth*, tra oeder cyflawniad o'r addewid, a'r enaid yn griddfan ac yn llesgau o eisiau'r bendithion addawedig?

5. Mewn perthynas i'ch *hen brofiadau*. Soniafoch, pan yr edrychech yn ol arnynt, fod gennych, hyd yn oed ar yr amser goreu, eiddigedd yn eich meddwl, rhag nad oedd y cwbl ddim rhagor nâ gwaith ar y wyneb; ddim yn

ddigon

ddigon
casglu
wedi
ac fell
rhwng
och y
i mi g
un no
ddang
eiddig
duwio
ed odd
yn eio
eiddig
eu gw
yn ach
hynny
yn dd
oes ff
reswm
hen a

6.

arwe
edryc
eich
ych
pecho
yr eŷ
naby
un an
olwg
gudd
rhai
genm
nad
Or
waha

ddigon dwfn ac ysprydol, tebygid eich bod yn caislu oddi yma, nad oedd yr eiddigedd hyn wedi cyfodi oddi wrth rybuddion Yspryd Duw, ac felly yn dangos nad oedd y cwbl yn iawn rhwng Duw a'ch enaid chwi, ie pan rodiastoch yn fwy cyfurus nag yn awr. Ond rhwch i mi gennad i dynnu caisliad arall oddi wrth yr un nod. Tebygid fod y profiad hwn yn arddangos eich bod hyd yn oed y pryd hynny yn eiddigus o honoch eich hunan ag eiddigedd duwiol: ac y mae'r drwg dybiau hyn mor bell-ed oddi wrth fod yn arwyddion o fod y gwaith yn eich calon yn fâs, y mae eu cydfynediad â'r eiddigedd duwiol hwn yn amgylchiad ag sydd yn eu gwneuthur yn fwy tebygol i fod yn wir ac yn achubol. Os ymbiliafoch ar Dduw y pryd hynny, ac os gellwch yn awr, yn ddisrifol ac yn ddiragrith, ar iddo eich chwilio, a gweled a oes ffordd annuwiol gennych, y mae genaych reswm mawr i obeithio fod yn eich profiadau hen a newydd ryw beth o wir waith gras.

6. *Mewn perthynas i'ch ymddygiad a'ch ymarweddiad presennol.* Yr ydych yn dal sylw fod edrychiad yn ol ar hyn yn achlyfur i gadarnhau eich drwgdybiau cyntaf. Ond pa ham? A ydych chwi yn byw o'ch gwirfodd mewn un pechod adnabyddus? A ydych chwi yn byw yn yr esgeulusdra gwaftadol o un ddyledswydd adnabyddus? Neu a ydych chwi yn ymarfer ag un anwiredd dirgel, gan ei guddio yn ddiwyd o olwg y byd, pan y gwyddoch na's gellwch ei guddio rhag yr holl-wybodol Dduw? Os un o'r rhai'n yw eich cyflwr chwi, yna yn wir y mae gennych lawer o achos i ddrwgdybio eich hun nad ydych ddim gwell na rhagrithwr lliwiog.

Ond y mae yr hyn a soniafoch yn beth o lwyr wahanol natur. Yr ydych chwi yn methu llafaru

llafaru am bethau Duw mor rhydd ag ydylech;
ac y byddech, pe baech dan ystyriaeth deimlad-
wy ac addas o bethau mawrion Duw; yr yd-
ych yn addef fod yr esgeulusdra hwn yn dyfod
mewn rhan oddi wrth eich tymmer lwfr wrth
natur, fe roir barn dyner a ffafriol am hyn,
ac, ar y cyfan, yr ydych yn deimladwy o, yn
achwyn dan, ac yn ymdrechu yn erbyn y byr-
dra hyn. Yna yn sicr, ni's gellir casglu dim
oddi yma i gadarnhau eich drwg dybiat chwi
mewn perthynas i'ch cyflwr; ond yn unig profi
nad yw tymmer eich enaid mor ysprydol a
bywiol, ac y dylai fod; yr hyn fydd yn rhoi
lle i alarnad a deffroad, ond nid i eiddigedd a
digalondid.

7. Mewn perthynas i *ragluniaethau croes a*
ffafriol y rhai a gyfarfu â chwi. Yr ydych yn
achwyn nad yw y blaenaf yn debygol i'ch di-
ddyfnu oddi wrth y creadur, ac nad yw yr olaf
yn cynhyrfu ynnoch yspryd o ddiolchgarwch.
Dyma brofiad eilwaith fydd yn galw am ddwfn
ymostfyngiad enaid. Ond, os dylai dynion cre-
fyddol yn wastadol ammeu eu cyflwr, am nad
yw rhagluniaethau yn cael ei sancteiddio felly
fel ag y dymunent neu ddisgwyliant, rhaid i ni
bawb roddi fynu ein gobaith. Y mae effaith
buredigol rhagluniaethau cystuddiol yn fynych
yn guddiedig dros encyd o amser; ac effaith
ddymunol rhagluniaethau trugarog yn fynych
yn cael eu hattal dros yr amser pretenol, o he-
rwydd eu bod yn cydfyned â blinderau tufewnol
ac allanol; megis yn eglur y mae eich cyflwr
chwi.

Fel hyn y cynnygais ychydig feddyliau, yn
rhwydd ac yn fyrr ar rannau neillduol yr ach-
wyniad yn yr epistol hwn, ac yn awr myned
ymlaen,

II. I roddi fy marn ar y cwbl ar un olwg; yr hyn a gaiff ei wneud yn yr ychydig hyfpyfiadau byrion canlynol.

Yr wyf yn meddwl fod holl leferydd yr achwyniadau profiadol hyn yn arwyddocau,

1. Eich bod wedi syrthio i'r peth ag yr ydych chi fel y tebygid mor ochelgar yn ei erbyn; gan fyned yr ochr dywyll; yn gosod allan y gwaethaf o'r achos, heb ofalu neu ddal sylw pariddfannau anghaethadwy fydd yn gweithio dan yr achwyniadau hyn.

2. Fod yr Arglwydd wedi rhoddi i chi lygaid i edrych i mewn i chi eich hunan, i ddal sylw ar y rhan brofiadol o grefydd; fel un na's gellir ei foddloni â'r ffurf o honi; ac felly yn fedrus iawn yn y ddyledswydd o hunan-ymholiad. O na b'ai gennych y gelfyddyd o ddefnyddio eich profiad, nid i'ch digalonni, neu'oh llwfrhau, ond i'ch bywhau, i'ch cyffroi, a'ch annog i ffoi at, ac ymddiried yng Nghrist am ras a chyfiawnder!

3. Fod ynghanol yr holl achwynion hyn, wir ddymuniad yn eich enaid ar ol sancteiddrwydd a chysur efangylaidd. Ac er bod eich tymmer mor dywyll, eich calon mor ofnus, eich enaid mor llygredig, a'ch serchiadau mor aneffrous, etto mae yno gariad at Grist a sancteiddrwydd yn eich enaid; nid oes ond bod y pleſer a'r hyfrydwch o'r cariad ysprydol hwn wedi attal neu wasgu i lawr gan rym yr achwyniadau trymion hyn, ac, os felly, yr ydych chi yn cywir ateb nodau y rhai hynny y mae Crist wedi eu cyhoeddi yn wynfydedig, Matt. iv. 3—6.

4. Fod holl rasfau seilfaenol yr Yspryd nid unig ynnoch chi, ond mewn gwirionedd yn gweithredu dao, ac yn erbyn yr anhwylderau ysprydol

ysprydol hyn. Yr egwyddor o ffydd sydd yn gwnenthur anghrediniaeth yn faich i chwi. Yr egwyddor o obaith sydd yn ymdrechu a'ch ofnau. Yr egwyddor o gariad sydd yn peri i chwi achwyn ar eich murweidd-dra. Yr egwyddor o aflyngelddrwydd sydd yn gwnenthur i chwi gafau eich balchder, a'r egwyddor guddiedig o ddolchgarwch sydd yn peri i chwi weled a galarn o herwydd grym annolchgarwch yn eich enaid. Pa ddyfnaf y byddo eich blinder ar gyfrif y clefydau ysprydol hyn, cryfach sydd y dyfiolaeth o fod egwyddorion yn eich calon ag sydd yn wrthiwynebol i'r llygredigaethau tusewnol hyn.

III. Yr wyf yn dyfod yn awr i ddiweddau dyd ag ychydig eiriau o addysg.

Nac amcenwch at esmwythder dan rym y clefydau enaid hyn, megis i fod mewn un math o berygl o orphwys yn foddlon yn eich presennol athrist dymmer; ond byddwch yn egniol am ddyfod allan o honl, a chael eich gwared oddi wrthi. Ac, mewn trefn i wneud hyn, ewch ymlaen yn y ffordd y soniasoch ac a gymmerasoch: *Gan gysaddef* eich bod yn resynol, truenus, tlawd, dall, a noeth: *Gan gydwalod* fod ffordd iechydwriaeth trwy Grist yn gweddu yn gymmwys i'ch cyflwr anghenus chwi: *Gan ersyn* ar Dduw, ar fail ei rydd, arglwyddiaethol, ac achubol ras, iddo ef, od ydych etto ym mustl chwerwder, eich adnewyddu a'ch sancteiddio; *gan gefnogi* eich hun ger ei fron a'r meddwl hwn, y gall efe adnewyddu, pardyno, ac achub eich henaid mewn perffaith gydgordiad â holl briodoliaethau ei natter: a *chan bledio* ag ef y gogoneddai efe ef ei hun yn swy wrth eich achub, nag wrth eich condemnio; yn swy wrth eich gwaredu oddi wrth y dymmer

dymm
fwy t
fywio
fusgre
au, hy
eich c

Pa fo
luai
hun

Fe an

"

"F

"

"we

"fy

"cre

"och

"Ch

"pro

"edo

"ma

"fyo

"han

"fel

"due

"ban

"ibla

loub

dymmer athrist hon, nâ'ch gadael ynddi; yn
fwy trwy rod-di i chwi ei ras bywioccaol ac ad-
fywiol, nâ thrwy eich gadael, mewn tymmer
fusgrell lygredig a chnawdol: A'r ymresymiad-
au, hyn y gellwch lenwi eich genau a chefnogi
eich calon ger bion yr Arglwydd.

A C H O S VIII.

*Pa fodd y trefnir creu amseroedd dyledswydd Deu-
luaidd a Dirgel i ogoniant Duw, ein cysur ein
hunain, a hysod y rhai sydd o'n hamgylch?*

Fe anfonwyd y Cwestiwn hwn vnghyd a'r lly-
thyr canlynol attaf:

“ *Barchedig Syr,*

“ **F**E adnewyddodd yr ystyriaeth o'ch ateb
“ i'r Cwestiwn ar y trydydd ar ddeg o *Dach-*
“ *wedd*, rai anhawfderau a fu yn tynych ar
“ fy meddwl mewn perthynas i amseroedd
“ crefydd deuluaidd a dirgel. Chwi a nodaf-
“ och y pryd hynny, fod yr aml Glwbau a
“ Chymdeithasau prydnhawnol, ym mhlith y
“ proffeswyr presenol yn drâ niweidiol i'r fuch-
“ edd ddiwyfol. Yn awr, yn gymmaint ag y
“ mae ein dyledswydd ni yw gwneuthur cre-
“ fydd i ymddangos yn hawddgar i bawb o'n
“ hamgylch, ac yn neillduol i'n teuluoedd; ag
“ fel y gallo ymarfer reolaidd gyson o grefydd
“ dueddu i ennill y rhei'ny o'n hamgylch i
“ barchu, o'r hyn lleiaf, yr hyn a fuont o'r
“ blaen ysgatfydd yn ei ddiystyru; oni all
L “ mynych

“ mynych dorri trwy amseroedd crefydd deu-
 “ lualdd ddwyn dirmyg arni yng olwg ein
 “ plant a'n gwafanaeth ddynion? ac oni all y
 “ cyflawniad o honi weithiau un pryd, weith-
 “ iau pryd arall, roi achos iddynt feddwl mai
 “ gorchwyl yw hi ar ein dewifiad? Ac etto,
 “ ar y llaw arall, y mae llawer o amgylchiad-
 “ au annisgwyliaidwy yn digwydd ac yn fyn-
 “ ych yn peri i ni ei gadael heibio, pan ysgat-
 “ fydd y byddo yn amser priodol, ac i'w gos-
 “ od heibio hyd yr awr ddiweddaf o'r dydd;
 “ pan ydym yn gyffredinol yn anghymmws
 “ i wafanaeth Duw. Mewn perthynas i gre-
 “ fydd ddirgel, llawen y fyddai gennyf yn was-
 “ tadol ei chyflawnu yn yr hwyl meddwl go-
 “ reu, yr hon ni all fod pan fyddom yn swrth
 “ trwy ludded y dydd; ond och! se fu hyn yn
 “ ormod fy nghyflwr i. I ragflaenu hyn, me-
 “ ddyliais weithiau, y mae yn awr gennyf
 “ ychydig amser, ac am hynny gwnaf y go-
 “ reu o hono; etto, pell y bu fy meddyliau
 “ oddi wrthi, o herwydd trafferthion a dig-
 “ wyddizdan'r dydd, a bum yn amheus, pa un
 “ a gyflawnwn y ddyledswydd, ai peidio. Am
 “ hynny danfonais attoch y gofyniad uchod
 “ gan obeithio y gall yr ateb iddo roi i mi
 “ foddlonrwydd mewn perthynas i'r llwybr y
 “ dylwn rodio yntho.”

TESTYN o fawr bwys, yn galw am ein
 hystyriaeth yw hwn. O na baem ni yn
 cael ein nerthu i'w ystyried gyda'r difri-
 fwch eithaf, a chyd â llawn fwriad, trwy ras
 dwyfol i ddilyn pob argyhoeddiad ag a ellir ei
 wneud ar ein meddyliau mewn perthynas i'n
 ddyledswydd! Fel y gallwyf ateb y gofyniad
 fel y byddo nid yn unig yn addas i'r dyn neill-
 duol

duol hwn, ond hefyd i bawb ag fydd yn cell-
wair a'r dyledswyddau sanctaidd hyn, mi a
dallaf allan fy meddyliau yn y drefn ganlynol:

I. *Y mae Grefydd deuluaidd a dirgel foreu a
huwr, ymhob ffordd yn gweddu i'r Character crist-
nogol, a changhennau angenrheidiol a phruysfawr
o'r ddyledswydd grist'nogol ydynt.* Yn ficer nid oes
dim amhriodol ynthynt, ond yn hytrach addat-
rwydd digonol i'r broffes yr ydym ni yn ei
gwneuthur. Y maent yn profi fod y Cristion
oll o un ddarn; ac pa mor brydferth, pa mor
hardd yw cyffondeb mewn un o'r enw sanct-
aidd hwnnw! Y mae gan rai yr holl ymddan-
gosiadau cyhoeddus o Grist'nogion gwresog,
hywiog, a thyfadwy: Maent yn pledio tros
Grist, ac yn tykiolaethu eu cariad iddo wrth ei
fwrdd. Ond edrychwch i mewn i'w teuluoedd
ac ni chewch chwi yno ddim archwaeth gwir
grefydd. Pa fath anghyffondeb yw hyn! Fe
ymroddodd *Josua*, y *byddai iddo ef a'i dylwyth
wasanaethu yr Arglwydd*, *Jos. xxiv. 15.* Ac
Abraham a gafodd nod o gannmoliath arno gan
Dduw ei hwn am ei ofal a'i ddiwydrwydd i
addysgu i'w blant a'i dylwyth ffordd yr Ar-
glwydd, *Gen. xviii. 19.* Fe allai nad yw gwe-
ddi deuluaidd yn hanfodol i'r Cristion; ond
nid yw ddim anrhydedd i bennau-teuluoedd yn
proffesu duwioldeb, i ddweud nad oes ganthynt
grefydd yn eu Teiau. Y mae y rhai nad yd-
ynt yn foddlon i'w hesgeuluso yn gyfan-gwbl,
yn ei chyflawnu ar ddydd yr Arglwydd, eraill
bob prydnhawn. Ond ai cyflawnu yr enw
Cristion fel pen teulu ydyw hyn? Onid oes
cymmaint o angenrheidrwydd am addoliad, a
chymmaint o harddwch yntho y boreu a'r
prydnhawn? Onid yw yn beth mwy cyfurus i
weddio am waredigaeth oddi wrth bechod y

boreu, na chyfaddef y beiau hynny y syrthi-
afom iddynt o'i ddiffig, yn y prydnhawn? ym-
arfer oedd ag y cafwyd ein hen deidau ynthi.
Gallaf ddywedyd mai ymarfer yw ag y'n ang-
enrheidiol tu ag at fod yn Grist'nogion blodeu-
og: Ymarfer ydyw ag a ofododd Duw ei tel
wrthi ymhob oes, trwy fendithio y personau,
a'r teuluoedd hynny a ym ynodd yn ddisrifol
wrthi. — Mewn perthynas i grefydd ddirgel yr
wyf yn coelio, na all un Cristion proffesedig
wrthddadlêu yn ei herbyn, er bod gormod o'r
cyfryw yn ei hesgeuluso; ac am hynny rhaid
bod eu beneidiau mewn cyflwr nychlyd. Ni's
gallwn fod yn Grist'nogion llwyddiannus, a bod
ond ychydig gyd â Duw yn y dirgel. Yr yd-
ym yn cyfarfod â Duw yma, yn gyftal ag mewn
ordinhadau cyhoeddus, ac yma y mae efe yn
dwyn ymlaen ei waith yn ein beneidiau, yn
rhoi i ni gymmundeib ag ef ei hun, ac yn ein
hyfforddi i ogoniant.

II. *Fe ddylid cyflawnu crefydd deuluaidd a dir-
gel yn y cyfryw fodd, ac ar y cyfryw amferocdd,
ag a fyddo yn tueddu fwyaf i anrhydeddu Duw, a
dwyn ymlaen ddaioni eneidiau.* Gan hynny, ni
ddylem ni ddim gweddio, neu ddarllen y 'Igrý-
thureau, mewn modd diog ac ysmala, fel pe
baent yn ddyledswyddau o ddim pwys. Dysgu
ein plant a'n gwafanaeth ddynion i edrych ar-
nynt yn ddibris ydyw hyn, ac yn ganlynol fel
yr hyn a ellid ei gyflawnu neu peidio. Ni ddy-
lem ni ddim cyflawnu dyledswyddau teuluaidd
mewn brys, fel pe baem yn chwennych myned
ymaith, neu'n meddwl eu bod yn faich: Ni
ddylem ni ddim eu cyflawnu yn anamierol
chwaith, pan fyddo hi yn fwyaf anhebygol i
Dduw gael ei anrhydeddu neu ein beneidiau
gael eu llesau. Ni a ddylem eu cyflawnu gyd
a'r

a'r di
maw
medd
eu ha
fydd,
a ddy
hynny
fwydd
hattob
dybie
eiriau
neu m
ar dat
drach
fod;
hynny
ledsw
dechre
met f
cael c
air D
hunai
hunai
ac er
hyn,
bresen
iol i'r
teulu
III.
ein h
dechre
wed y
fod y
pan o
gel, a
lawna
Tu a
dow

a'r difrifwch eithaf, gweddio gyda mawr ferch,
mawr barch, a thaernl enaid, fel y bo i ni daro
meddyliau y rheirny o'n hamgylch ag ofn Duw,
eu hargyhoeddi o ardderchawgrwydd gwir gre-
fydd, a'u dwyn i barchu pethau sanctaidd. Ni
a ddylem eu cyflawnu hefyd ar yr amferoedd
hynny ag y bo dibenion mawrion y dyled-
swyddau hynny yn fwyaf tebygol o gael eu
hatteb. Fel hyn, yn y statell, ni ddylem ni
dybied eu bod yn ddigon i ddweud ychydig
eiriau mewn gweddi, mewn modd di-fywyd,
neu megis gwalch yr *India* (Perot) yn llafaru,
ar dafod yn unig, ac yno eu prysuro ymaith
drachefn, fel pe b'ai'r ddyledswydd wedi dar-
fod; ni ddylem ni ddim dewis yr amferoedd
hynny ohwaith pan na allom gyflawnu'r ddy-
ledswydd fel y dylem. Ni a ddylem yndrechu
dechreu ar ddyledswyddau y statell yn y dym-
met fwyaf difrifol, ac yn gyffredinol, amcathu
cael cymmaint o amser ag i ddarllen cyfran o
air Duw, ei ystyried ef yn ein meddyliau ein
hunain, cymmeryd golwg ar ein calonnau ein
hunain, ac yna ceisio yr Arglwydd trwy weddb
ac erfyniad. Wrth gyflawnu y dyledswyddau
hyn, yn y modd hyn, ni a allwn obeithio am
bresennoldeb a bendith Duw i'w gwneud yn llef-
iol i'n heneidiau ein hunain ac eneidiau ein
teuluoedd.

III. Ni ddylem ni ddim disgwyl hyd oni's caffom
ein hunain merun tymher ddymunol fyddiog, cyn
dechreu o honno ar y dyledswyddau hyn. Fe ddyl-
wed y dyn a anfonodd attom yr achos hwn i
fod yn fynych yn profi ei hun allan o hwylo
pan oedd ganthio amser i gyflawnu addoliad di-
gel, ac felly bu mewn cyfyngder pa un a gyfl-
lawnai y ddyledswydd honno, neu peidio.
Tu ag i ein cyfarwyddo yu hyn, ni a allwn

ddal sylw — Os nad ydym i ddisgwyl wrth Dduw
 hyd oni chaffom ein heneidiau mewn tymmer addas,
 ni a allwn beidio disgwyl wrtho oll. — Er siampl
 — Bwriwch, mewn perthynas i ddyledswydd y
 istafell, y mae gennych gyfleudra iddi y nos,
 ond yr ydych yn cael eich henaidd yn anhwy-
 lus; y mae'r byd yn gwaflu i mewn i'ch medd-
 wl, ac yn eich anghymmwyso i ddisgwyl wrth
 Dduw; neu ryw gyfyngderau a gyfarfu a chwi
 wedi terfysgu eich meddyliau, neu ynte yr
 ydych yn profi syrthni a chyfgadrwydd athrist
 enaid. Ar y cyfrif hyn yr ydych yn disgwyl
 hyd ddiwedd y dydd, gan obeithio y bydd y
 pryd hynny yn well gyd a chwi: ond och!
 agos yr un yw, ie, ytgatfydd y bydd yn waeth
 gyd a chwi; y mae'r awr o orphwysfa yn agos-
 hau ac eisiau ychydig esmwythder ar natur eg-
 wan. A raid i chwi adael heibio'r ddyledswydd
 bellach am fod eich enaid yn anhwyllus? Am
 yr un rheswm chwi ellwch ei hesgeuluso o
 ddydd i ddydd, ac felly byw yn y gomeddiad
 hollol o honi. Os ydym yn anghymmwyso i
 ddyledswydd, etto, os tybiwn mai hwn yw'r
 cyfleudra mwyaf addas i gyflawnu dyledswydd-
 au'r istafell, cofleidiwn ef. Galwn ar ein hen-
 eidiau i ddeffroi; darllenwn air Duw, ac awn
 ymlaen i weddio; se all ein heneidiau fod yn
 well cyn diwedd y ddyledswydd, gall ein serch-
 iadau gael eu hadfywio, a'n calonau celyd eu
 weddalbau; ni a allwn deimlo gweithrediadau
 pwerus cariad yr Iesu, a chyfodi oddi ar ein
 gliniau wedi ein bywiocau a'n cadarnhau. Yn
 olaf, os disgwyliwn ni am dymmer dda, ni all-
 wn esgeuluso pob dyledswydd, ie addoliad cy-
 hoeddus. Nid oes i ni goffeidio syrthni, neu
 fod yn ddiosol ynghylch tymmer ein heneidiau
 a rhuthro i mewn i bresennoldeb Duw heb ddi-
 frifwch.

frifwe
 gyd a
 edig
 cyhoe
 ydym
 ymdre
 yn fo
 ein he
 " ena
 " teu
 " o'u
 " On
 " gyf
 " nee
 " ng
 " bet
 " roi
 " Ar
 " wy
 " mh
 " wy
 " i'th
 " boe
 " boe
 " iau
 ar dd
 eich
 o ddi
 " Yr
 " nu
 " y'
 " oer
 " Ty
 " eu
 " wy
 " Efe
 " gal

frifweh. Ni a ddylem gymmeryd ychydig boen
gyd a'n calonhau oerllyd, rhewlyd, a chrwydr-
edig cyn dechreu o honom ar ddyledswyddau
cyboeddus neu ddirgel, ac ystyried pa beth yr
ydym yn myned yn ei gylch. Fe ddichon
ymdrechiad mewn rhyw fodd o'r fath hyn fod
yn foddion i fywchau ein hystyriaeth a llanw
ein heneidiau â difrifwch neillduol — “ O fy
“ enaid yr wyf ar ymosod i fod yn enau i'm
“ teulu at Dduw, i ddarllen ei air, ac i fyned
“ o'u blaen mewn dyledswyddau crefyddol :
“ Ond Oh ! Pa ham yn y dymmer anystyriol
“ gyfgyld hon ? Ystyria pa beth yr wyt yn my-
“ ned yn ei gylch, a boed i mi fod ar fy
“ ngwiliadwriaeth, rhag i'm teulu weled rhyw
“ beth yn fy yspryd neu ymddygiad ag a allo
“ roi iddynt ddiflafdod ar un rhan o grefydd.
“ Arglwydd, gwresoga di fy nghalon fel y gall-
“ wyf â ferchiadau bywiol dy geisio tros fy
“ mhlant a'm gwasanaethwyr anwyl, y gall-
“ wyf alaru tros eu pechodau, a'u gorchymyn
“ i'th ras a'th gadwraeth, fel y gallont gael
“ boddlonrwydd ynghylch sylwedd crefydd a
“ bod gennyf finnau wir ofal dros eu heneid-
“ iau anfarwol.” — Neu, os ydych yn ymosodi
ar ddyledswyddau dirgel, ymdrechwch gael
eich meddyliau yn hwylus. Gyd a rhyw ffigur
o ddifrifwch dywedwch wrth eich eneidiau —
“ Yr wyf yn myned i neillduo ychydig fu-
“ nudau oddi wrth y byd i gyflawnu addoliad
“ y 'stafell. Ond, O fy nghalon ! pa ham mor
“ oerllyd ? Pa ham y mae'r difatterwch hyn ?
“ Tyred, o fy enaid ! bydded dy lwynau wedi
“ eu hamwregysu, a'th oleuni yn llosgi : pwy a
“ wyr na's gallaf gyfarfod a'm Harglwydd ?
“ Efe a all fy ffafrio â'i bresennoldeb grasol, a
“ gallaf ei phrofi yn awr hyfryd. Ymaith gan
“ hynny

hynny a'r meddylliau ofer hyn.—Pa le mae fy
 "sydd, fy zel, fy nghariad?" Fel hyn, me-
 gis na ddylem ni ddigswyl am dymmer add-
 as, felly ni ddylem ni rithro yn rhyfygus ar
 ddyledswyddau, ond ymdrechu am gael ein
 meddylliau yn rhyddion oddi wrth anheimlad-
 rwydd a chruwrydiad, a'u cael wedi eu llanw a'r
 difrifwch ysprydol hynny ag sydd yn gyfateb-
 oh i'r ddyledswyddau sanctaidd ein gelwir at-
 tynni.

IV. *Yngymaint, ag nad oes un awr neillduol
 yn appwyntiedig yngair Duw i gresydd deuluaid
 a dirgel.* Felly rhaid i ni gyfarwmu y dyledswydd-
 au hyn ar yr amseroedd, ag yr ydym ni yn barnu
 yn fwyaf addas i gyfeusdra y ddwy, ac i ateb y
 dibanion a'u gosodiad. Mewn perthynas i'r am-
 ser neu awr gweddi deuluaid, peth yw ag a
 ddylid ei addasu i amgylchiadau teuluoedd, fel
 ygwneidom y rhan hon o gresydd mor hawdd
 ag yw posibl, fel na byddo i'r rheiny tan ein
 gosaf eirych arni yn faich, ac ymuno ynddi
 yn rwygachlyd. Os bydd meistr yn arfer aw-
 durtod arglwyddiaethol yn yr achos hyn, yn
 penau yr amser, heb ymgynghori pa beth all
 fod yn fwyaf addas i'r teulu, efe a all trwy y
 fath amodhineb godi rhagfarn ym meddylliau
 rhai o'r teulu yn ei erbyn, ac yn erbyn yr add-
 oliad hynny ag sydd mor bwyfig. Fel y mae
 llawer yn ymddihynnu ar ddoethineb dyn, felly
 gadewch i mi roi i chwi y cyfarwyddiadau can-
 lynol:

1. *Edrychwch arna fel matter o ofal manwr i
 gyfarwmu yn addas gresydd deuluaid a dirgel.*
 Yn yonall y mae achos eich teuluoedd yn y
 llall; y mae achos eich eneidiau eich hunain.
 Gan hynny na thrinwch y pethau hyn fel mat-
 terion dibris, ond fel yn deilwng o lawer o ast-
 udrwydd,

udrw
 mew
 a un
 eich
 ddi
 Ac m
 mae
 ydyc
 ych
 ddefo
 mlae
 fford
 eich
 gyfla
 atdeb
 2.
 gyfar
 Dduw
 y pet
 yn f
 am fe
 londe
 ech
 fford
 tu ag
 teulu
 eich
 swyd
 hun
 iant
 ewyl
 ac an
 ddibe
 fydd
 chwi
 ar bo
 6. ac
 au ne

udrwydd, gofal, a meddylfryd i'w cyflawnu mewn modd ag allo fod yn fuddiol i'r rhei'ny a unant gyd â chwi, a gweithio ar feddyliau eich plant a'ch gwafanaethwyr, a'u hargyhoeddi hwy fod sylwedd a phwys mewn crefydd. Ac mewn perthynas i grefydd y 'stafell, yno y mae llwyddiant eich eneidiau eich hunain. Os ydych yn esgeulus, neu yn ddiolal yma, yr ydych yn debyg i fyned ymlaen mewn ffordd ddefodol di-fywyd, ac heb fyned un cam ym mlaen ond mewn ymddangosiad ar hyd eich ffordd i'r nesfodd. Gan hynny mae'n gofyn eich ystyriaeth ddifrifol, pa fodd a pha bryd i gyflawnu y dyledswyddau hyn, fel y gallont ateb y dibenion mwya gwerthfawr.

2. *Dygiwch y matter at Dduw trwy weddi am gyfarwyddiad.* Ni a ddylem edrych i fynu at Dduw ymhob amgylchiadau, yn enwedigol yn y pethau hynny ymha rai y mae ei ogoniant yn fwyaf amlwg. Mae'r peth hyn yn galw am fesur mawr o ddoethineb, difrifwch, ffyddlondeb, ac ymroad; am hynny chwi a ddyl-ech edrych yn fynych i fynu atto ef am hyfforddiad, ac am bob peth a fo'n angenrheidiol tu ag at gyflawnu yn fuddiol ddyledswyddau'r teulu a'r 'stafell. Ymbiliwch â Duw ar iddo eich argraphu ag ystyriaeth o bwys y dyledswyddau hyn i'ch teulu a'ch eneidiau chwi eich hunain; ar eiddo eich nerthu i olygu ei ogoniant ynddynt; ac ar iddo eich gwneuthur yn ewyllysgar i ymlynu wrthynt yn y fath fodd, ac ar y fath amferoedd ag a allo ateb rhyw ddibenion mawr a gwerthfawr i'r cyfryw rai a fyddo yn uno gyd â chwi ynddynt. Fel hyn chwi a ellwch ddisgwyl bendith Duw atnoob, ar bob cyfarwyddyd ag a addawodd, *Diar. iii.* 6. ac ar yr hyn sy'n gymmwys i'ch cyfyngderau neillduol.

3. *Yn*

3. Yn gymmaint ag nad oes un cyfarwyddiad
 neu archymyn neillduol yngair Duw mewn perthyn-
 at i awr addoliad deuluaid a dirgel, felly nid
 oes dim bai os na chodwir yr un amser gesodedig.
 Nid oes gan rai teuluoedd ond ychydig rwystr.
 Fe oddet eu hamgylchiadau hwy yn hawdd i
 ofod awr neillduol at addoliad. Etto, ar amser-
 au fe all hyd yn oed y rhai hyn gael eu rhwy-
 stro trwy ryw ddigwyddiadau annisgwyladwy,
 rhag i gadw yr amser appwyntiedig. Na thyb-
 ied y rhai'n eu bod yn feius yn hyn: canys
 nid yw'r amser gymmaint a'r addoliad a'r dull
 o hono. Ni all teuluoedd eraill sefydlu un awr
 neillduol, y mae eu hamgylchiadau o'r fath ag
 fy yn ei wneud yn anymarferol heb yr anghyl-
 leusdra pennaf. Nid yw cadw rheol sefydledig
 yn angenrheidiol anhepgorol i beri'r teulu dyb-
 ied yn dda am grefydd. Hwy a allant trwy
 ddefod gwmpo i mewn i ffurfioldeb, a cholli
 yr yspird o addoliad. Pan y cyflawnoch ei
 weithiau y pryd hyn, ac weithiau pryd arall,
 nid yw ddim yn tueddu i leihau eu parch iddo,
 os na fydd yn ddeilliaw oddi wrth esgeulusdra
 amwg ynoch chi, a'ch bod yn myned yn ei
 gylch mewn modd addas. Fe wel eich teulu-
 oedd yn gyffredin y rhewm pa ham nad yd-
 ych yn cadw yr awr, hwy a'u pwyfant mewn
 rhyw fesur yn eu meddyliau eu hunain, ac a
 roddant eu barn ar eich trefn. Am hynny ni
 a ddylem fod yn ofalus, pa fodd yr ydym yn
 gwneuthur, fel y byddo i ni gadw yn eu me-
 ddyliau dybiau anrhydeddus am grefydd, ac et-
 to, i ochelyd suddo i ffurfioldeb a choel gre-
 fydd. — Fel hyn, mewn perthynas i addoliad
 dirgel, nid ydym i roddi un math o barch coel-
 grefyddol i un awr neillduol, ond yn bennaf
 golygu y dull o'r cyflawniad.

4. Holwch

4. *Holwch yn ddifrifol ac yn hollaf yr uchel, a chymmerwch y ffordd honno a phiddengys i uchwr oren i anrhydeddu Duw, ac i dderehafa eich ddi-ioni eich han a'ch teulu.* Yma dymanwn fod yn dra neillduol mewn perthynas i addoliad boreu-ol a phrydnhawinol.

1. *Mewn perthynas i addoliad boreuol* — *Mewn perthynas i'r 'stafell*; se debygid ei bod yn addi- gon eglur, os cyflawnir y dyledfryddau hynt yn fuddiol mai'r amser goreu yw cyn yr elom ynghylch y byd. Os ni a'u hesgeulusa hyd nes i ni fyned ynghylch ein achosion bydol, ni a'i cawn yn beth ankawdd i'w cyflawnu mewn modd difrifol addas, mewn tymmer rydd oddi wrth wibiadau: cymmwyfai yw i ni roi i Dduw ein horian cyntaf. Da yw dechreu'r dydd gyd ag ef. Am hynt gwiliwch a'neich tymherau pan y codoch; ac os treulioch blawer o amser gyd a Duw y boreu, ac fel y byddo er eich cynnydd mewn Gras, ac er eich ysprydol elw, ymarferwch i godi yn foreu.

O Grifion diogel pe adwaenit pa gymmun- deb melus a gafodd rhai gyd â Duw yn nysed- swyddau yr 'stafell, tra fodd ti yn hepiant ar dy wely, yn sicr se aeth gynhyrfiai ac aeth ddeffroai di. Oh, yr manudau gwerthfawr a aethant heibio, tra yr oedditi yn dywedyd, Etto ychydig gyfsgu, ychydig hepiant; nid yw hi amser i godi! nid rhyfedd dy fod yn cael dy galon mor oerllyd a'r bywyd dwysol mor wan, ac mor nychlyd yn dy enaid. Nid oes ond ychydig amser gennyf i'w cyflawnu. Yn wyt yn treulio cynnifer o oriau mewn cwsg, fel cyn cynted ag y codi o'th wely mae dy orohwyl- ion yn galw am danat; ac felly rhaid i ti maill ai esgeuluso dy 'stafell neu ynte mawr gwtogi ei dyledfryddau, a'u cyflawnu hwynt mewn modd oerllyd a dibris.

Mewn

Mewn perthynas i grefydd deuluaidd yn y boreu.
 Pa un a ymddengys yn fwy cymmwys a phriodol i alw'r teulu, ynghyd cyn gynted ag yw posibl, neu ynte ei hoedi hyd oni byddom wedi dadebru natur ddynol, ac eistedd i lawr fel teulu wrth ein pryd bwyd boreuol? Yn ddiau y cyntaf a debygir fod yn fwy cymmwys. Etto nid yw pob teuluoedd yn yr unrhyw amgylchiadau ac am hynny ni all pawb wneuthur yr un modd. Ni fynnwn i ddim trwy hyn eich annog i ddisatterwch neu esgeulusdra o'r dyledswyddau hyn, ond ei adael i'ch doethineb mewn perthynas i'r amser. Pwyswch y peth yn ddisfrifol; ac os gellwch alw'r teulu ynghyd, neu cynnifer ag a aller eu hepgor oddi wrth achosion angenrheidiol y bywyd. Gwneler ef cyn gynted ag yw posibl, o herwydd y pryd hynny mae'ch meddyliau chwi a hwythau yn fwyaf rhydd oddi wrth derfysgiad: ond os bydd i chwi gyfarfod â rhwystrau annigwiliadwy, etto na esgeuluswch yr addoliad, ond deliwch asael ar y cyfleusdra cyntaf i'w gyflawnu.

2. *Mewn perthynas i'r addoliad prydnhawnol.*
 Ystyriwch eich gorchwylion yn y prydnhawn, a chosfeidiwch yr amser a ymddengys yn fwy cyfleus i chwi eich hunain a'ch teuluoedd. —
Mewn perthynas i chwi eich hunain yn y 'stafell.
 — Os gellwch dreulio ychydig amser gyd a Duw cyn yr eloch allan, Gwneler ef; ac fe all hyn fod yn foddion i'ch cadw ynghanol neb ryw demptasiynau a allo ddigwydd yn eich ffordd, a'ch cadw rhag tymmer meddwl ag allai fod yn ddianrhydedd i Dduw, ac yn niweidiol i'ch eneidiau eich hunain. *Mewn perthynas i'ch teuluoedd* — gellwch gymmeryd yr un drefn gyd a hwynt hwyd, ond rhaid i'ch achosion ym-

ddang
 ef he
 pryd
 rwyf
 Duw
 eich
 flinde
 ddiwe
 trwy
 a alla
 uno
 rwyd
 i Ddu
 yw b
 rwyd
 gwyli
 Os na
 cosfe
 yn gy
 ni fyr
 pryd
 teulu
 ar bry
 ineb
 Crist
 Yn
 law,
 eich
 awr
 meth
 rhwy
 ar eio
 rhyde
 nerth
 modd
 ydyck
 neu e

ddangos yn angenrheidiol, cyn y galloch ei ofod
 ef heibio hyd at awr anamferol. Od yw eich
 prydnhawnau yn gyffredinol gennych yn ddi-
 rwystr, fel ymddengys yn gymmwysaf i addoli
 Duw cyn eich swpper. Y pryd hynny y mae
 eich ysprydoedd ryddaf, eich cyrph yn lleiaf o
 flinder; ond, os chwila'i ddihris hyd yr awr
 ddiwedda, gelliwch fod yn anghymmawys iddo
 trwy ffwdan y dydd; a'ch teuluoedd wedi blino,
 a allant edrych arno yn hytrach yn faich, nag
 uno ynddo gyd ag un gradd o bleiser a boddlon-
 rwydd. Offrymu'r cloff a'r elwyfus yn aberth
 i Dduw fyddai hyn: Am hynny gochelwch, os
 yw bosibl. Ond, os na ellir ei ragflaenu, o he-
 rwydd rhyw ddigwyddiadau difymmwth, yna
 gwyliwch dros eich teuluoedd rhag syrthni.
 Os na fydd eich prydnhawnau yn ddirwystr, yna
 cosfeidiwch yr amser hynny y mae rhagluniaeth
 yn gynnyg i chwi. Na chamfyniwrch fi yma;
 ni fynwn i anhog dynion i arferiad o dreulio eu
 prydnhawnau oddi cartref, er esgeuluso eu
 teuluoedd, a'u stafelloedd. Ond, fel na's gellit
 ar brydiau ochelyd hyn, felly arferwch y doeth-
 ineb hynny ag fydd yn gweddu i'ch onw fel
 Crist'nogion.

Yn fyrr—na fyddwch yn rhy betrus ar y naill
 law, neu esgeulus ar y llaw arall. Na feddyliwch
 eich bod yn feius, am eich bod yn methu cadw
 awr sefydledig, neu o herwydd eich bod yn
 methu cyflawnu eich ymroddau, o herwydd
 rhwystrau, os bydd eich teuluoedd yn gorwedd
 ar eich meddyliau, a'ch bod yn chwennych an-
 rhydeddu Duw yn eich teiau, a chael eloh
 nerthu i gyflawnu dyledswyddau teuluaidd mewn
 modd difrifol, parchus ac addysgiadol. Ac nid
 ydych yn ewyllysgar yn rhodd lle i ddim diogi
 neu esgeulusdra; ond yn gofalus willed yn erbyn

pob peth fydd a thuedd ynddo i ddianrhydeddu Duw, ac i roi i'r rhei'ny o'ch hamgylch ddim meddyliu dibris am grefydd. — Gwedi rhoddi fel hyn rai meddyliu ar y testyn pwysfawr hwn, mi a ddiweddaſ gyd â chymhwysiad neilltuol at amrywiol fath o ddynion. — Ac,

1. *I'r rhei'ny fydd yn esgeuluso crefydd y teulu a'r ystafell.* Aoes neb o'r fath yn eich plith chwi? A ydych chwi yn eich galw eich hunain yn Grist'nogion? A ydych chwi yn proffesu? Beth, ac etto erioed heb weddio mewn teulu, na'r ystafell ychwaith? Yr wyf yn tosturio wrthych â'm holl galon. Goddefwch i mi ymresymmu â chwi ychydig ar y Pen hwn. Ni feiddiaſ ddywedyd, nad ydych yn Grist'nogion, o herwydd nad ydych yn gweddio yn eich teuluoedd; ond gallaf yn sicr ddywedyd, nad ydych yn ymddwyn fel y cyfryw. O! a ydych chwi ddim byth yn ystyried yr esampl athrist ydych yn ei gosod o flaen eich anwyl blant a'ch gwaſanaethwyr? A ydych chwi byth yn ystyried y creulondeb yr ydych yn euog o hono tu ag at eu heneidiau? A ydych chwi byth yn golygu y dydd ofnadwy hwnnw, pan y byddo yn rhaid i chwi roddi cyfrif o'ch goruchwyliaeth? A ydych chwi yn broffeswyr, ac etto heb ddim o Dduw yn eich teuluoedd? A welodd eich gweision gymmaint mewn teulu digred ag yn eich teulu chwithau? Pa ddianrhydedd ydych, chwi rieni a meistrad anghrefyddol, pa ddianrhydedd i'r achos Crist'nogol? Nac achwynwch byth ar ddrygioni eich plant, annuwioldeb eich gweision: ni ddyſgaf och chwi hwy erioed yn well trwy esampl yn eich teulu: ni weddiaf och erioed gyd â hwynt. — Ac a ydych chwi yn esgeuluso crefydd yr ystafell hefyd? yna gallaf ddywedyd gyd â sicrwydd, nad ydych chwi ddim Crist'nogion ond mewn

mewn eow. Y mae eich gobaith am ieshydwr-
iaeth ei gyd yn ofer : yr ydych chiwi etto yn
eich pechodau. O! gadewch i mi fod yn daer
arnoch i ystyried, cyn y byddo yn rhy ddiwedd-
ar! Y mae eich eneidiau yn meirw, yn ne-
wynu, yn suddo i wared, ac fel'u collir yn fuan
dros byth, oddieithr i rad ras eich cippio fel pen-
tewynion allan o'r gynneu dân. O! tra bydd-
och yn traethu heddwch, heddwch, pa mor
ofnadwy, os daw dinystr disymmwrth arnoch,
fel gwewyr esgor ar wraig feichiog, yna ni
chewch, ac y mae'n amhosibl i chiwi, ddiango,
O na's gellwn eich tynnu neu eich gyrru ar eich
gliniau.

2. *Mi a ddymunwn gyfeirio fy ymadrodd at y
rheiny sydd yn cadw i fynu addoliad teuluaid
mewn rhan, ond nid yn rheolaidd. Y mae rhai
o honoch, ysgatfydd, yn cyflawni dyledswydd
ar ddydd yr Arglwydd yn unig. Ni ellwch
adael y dydd hwn fyned heibio, heb ddangos
i'ch teuluoedd fod gennych fyw barch i grefydd,
er y gellwch ei dibrisio trwy yr holl wythnos.
A pha ham y mae hyn? Beth a ydyw crefydd
o ddim pwys ar ddydd o'r wythnos? A ydyw
eich teuluoedd byth i'w doddi mewn meddwl am
Dduw a thragwyddoldeb yn yr wythnos? Ni
ellwch ysgatfydd gael amser. Y mae eich aghof-
iod y cyfryw na's gellwch fod gartref hyd oriau
anamserol, ac yna yr ydych chi mewn mesur wedi
eich anghymmwyso i'r ddyledswydd, ac felly yr
ydych yn ei hesgeuluso. Fel hyn chiwi foddwch
dueddiad i blefer neu gymdeithas bob pryd hawn
ac a esgeuluswch eich eneidiau eich hunain a'ch
teuluoedd. Esgusodwch y rhyddid wyf yn gym-
meryd tu ag attoch; yr wyf yn ei chymmeryd,
yr wyf yn gobeithio, od wyf yn adnabod fy
nghalon fy hun, o barch i anrhydedd fy Mhrynwr,*

a rhyner gariad at eich eneidiau chwi. Y mae eraill yn cyflawnu dyledswydd bob prydnhawn, ond nid y boreu. Eich gwrthddadl mwyaf yn erbyn addoliad boreuol, yr wyf yn ddeall, yw eisiau cyfleusdra. Ond, pe byddai i chwi adael eich gwelyau 'chydig yn foreuach, a threfnu eich achosion gyd â phwyll, chwi a welech yn fuan wgedd yr eigus hwn, a chaech amser yn hawdd i gyflawnu addoliad boreuol. A ellwch chwi gyd â rheswm ddifgwyl bendith Duw arnoch yn y dydd. A dal hi ddim o'i gosyn dros deulu? Collwch y dichen eigus dyccio gyd â dynion ond nid gyd â Duw. A ellwch chwi ddywedyd wrtho nad oes gennych amser? O, ystyriwch yr achos hwn.

3. Dymunwn gyfeirio fy ymadrodd at y rhesymydd yn cadw addoliad teuluaid foreu a phrydnhawn. A dymunwn alw arnoch i holi eich dibenion a'ch arcanion yn y cwbl ag ydych yn ei wneuthur, i ymosyn a ydych yn gyffredinol yn cyflawnu crefydd deuluaid, ac yn ymofiwng ger bron Duw o herwydd eich diffygiradau. Pa mor gloff yn fynych y bu eich dyledswyddau. Pa mor amherffaith y cawfant eu cyflawnu? Pa mor fynych y rhedafoch drostynt megis tasg? A ofafafoch am iddynt atgraphu ar eich plant a'ch gwafanaethwyr wir ystyriaeth o grefydd? Oni foddlonafoch ar weddi yn unig. A chwanegafoch addysg atti? O, a ddarfu i achos eneidiau eich teuluoedd bwyso ar eich calonnau? A weddiafoch drofoch eich hunain a hwythau fel dynion mewn gwir ddifrifwch, ac a ymdrechafoch i rodio yn gytunol a'ch gweddiau? A fuafech chwi yn ofalus i fyw yn y cyflawniad o'r dyledswyddau hyn a ofodafoch i fynu yn eich teuluoedd? Ai'ch ymdrech yw, rhodio yn y cyfryw fodd, fel na byddo iddynt feddwl yn wael am y grefydd honno yr ydych yn ei phroffesu?

ffesu?
eich t
ned d
4.
newyd
y cyfr
aidd.
ydych
gwedd
adrodd
ddefny
wch
yn ha
bob at
y rha
modd
Nac
reuada
hwy
gynhy
yn eic
ac ym
road i
tebol
gan hy
ofnwo
aethu.
a attol
dith D
am fw
humain
chael
ydych
wch i
gyd â
weled
hwn,

Resu? ewch ymlaen fy annwyl gyfeillion yn eich teuluoedd a'ch stafelloedd, ac na ddigalonned dim chwi.

4. *Dymunwn gyfeirio fy ngeiriau at y rhai fydd newydd ddechreu byd.* Y mae yn anhawdd gan y cyfryw yn fynych ofod i fynu grefydd deuluaidd. Ond, O fy nghyfeillion, am ba beth yr ydych yn cywilyddio? A ellwch chwi ddim gweddio gyd â'r fath gyfondeb a ffraethineb ymadrodd ag y gellwch feddwl y byddwch yn ddefnyddiol. Na ddigalonnwch; ond dechreuwch yn nerth yr Arglwydd, a chwi a'i cewch yn llawer gwell ná'ch holl ofnau. Nid yw Duw bob amser yn gwneuthur y gweddiau gwybach y rhai mwyaf defnyddiol, ond yn bendithio moddion gweinïon i ddwyn yn y blaen ei waith. Nac ofnwch, fe rydd efe annogaeth i'ch dechreuadau bychain. Os rhowch chwi le i ofnau, hwy a gynnnyddant arnoch, ac yn ganlynol fe gynhydda eich anhawsura i ofod crefydd i fynu yn eich teuluoedd. Ewch at Dduw gan hynny, ac ymbiliwch arno roi i chwi galonddid ac ymroad i rodio ger ei fron yn eich teulu yn gyfatebol a'ch character. Gosodwch i fynu grefydd gan hynny yn enw a nerth yr Arglwydd; ac nac ofnwch, chwi a'i cewch yn feistr da i'w wafanaethu. Nac esgeulufwch addoliad teuluaidd, mi a attolygaf arnoch. Os ydych yn disgwyl bendith Duw ar eich achosion yn y byd; os ydych am fwynhau heddwch yn eich meddyliau eich hunain; os ydych am gael teulu crefyddol, a chael llwyddiant yn eich eneidiau; yn fyrr, os ydych am anrhydeddu Crist yn eich dydd, gosodwch i fynu addoliad teuluaidd. O, dechreuwch gyd â Duw, a gwnewch i bawb o'ch amgylch weled eich bod ynghanol eich masnach â'r byd hwn, yn dymuno cael eich golwg wedi ei sefydlu

fyddu yn bennaf ar fydd arall, ac yn gwneuthur achosion eich eneidiau eich gorchwyl pennaf!

5. *Dymunwn gyfeirio fy ymadrodd at y rheirny fydd yn meddu y rhagorsfaint o fod mewn teuluoedd lle mae crefydd yn cael ei chadw i fynu.*—Ac,

(1.) *Dymunwn lefaru wrth blant*—A chwi, fy nghyfeillion ieuaingc, y rhai fydd gennych y rhagorsfaint o rieni duwiol, a chyd â hynny holl ragorsfreintiau crefydd deuluaidd, y mae gennych achos yn wir i fod yn ddiolchgar. Pa nifer o blant fydd nad ydynt yn clywed dim ond cabl-eddau oddi wrth eu rhieni, nac yn gweled dim ond yr hyn sy yn tueddu i wenwyno eu meddyliau, ac i gynnyddu y casineb hynny at bethau dwyfol, a anwyd gyd â hwynt! Ond chwi a gawsoch eich addysgu mewn egwyddorion crefydd; chwi a gawsoch esampl dda o'ch blaen. Chwi a wyddoch fod eich rhieni yn eich caru; canys y maent yn gwylied dros eich eneidiau; y maent yn wylw trosoch; y maent yn eich dwyn at orfeddfaingc gras, ac a lawenychent eich gweled yn blant i Dduw. O ddedwydd eneidiau! pa nifer o ddeisyfiadau a fu, ac y fydd yn cael eu danfon yn feunyddiol i fynu i'r nef drosoch chwi! Happus eneidiau, fod â hawl weledig gennych yn yr addewid, *Mi a fyddaf yn Dduw i ti, ac i'th had ar dy ol!* Gen. xvii. 7. Yn sicr, fe gafodd eich calonnau yn fynych eu toddi! Yn sicr, yr ydych yn uchel brisio eich rhagorsfreintiau! Ni ellwch fod yn halogedig a diosaf, yn sicr! O, fe fydd pechu i chwi yn ddrud iawn! I chwi fyw a marw yn ddieithriad ac yn elynion i Grist a fydd yn anrhaethol ofnadwy! Pa beth fydd y gosp a ofodir arnoch! “Dyma blentyn i rieni crefyddol, (gallwn feddwl y bydd y Barnwr yn dywedyd?) dyma un a gafodd holl ragorsfreintiau dygiad crefyddol

“ fy
“ sy
“ bo
“ dd
“ we
“ fa
“ ga
“ ol
feillio
cael y
fod id
iau,
y byd
chwi
Gyfr
(2)
ych u
ydych
iwch
lle yr
iaeth
y cyf
eich e
hoedd
oedd
a thr
ynfyd
yr yd
lle ca
ymge
eu ha
o Gri
mewn
uchel
gwrar
rhodia
a'ch b

“ fyddol i fynu : ond ni fynnai wrando ar dde-
 “ fyfiadau ei rieni ; yr oedd efe yn fyddar i
 “ bob rheswm, a chwedi ei galedu tan eu holl
 “ ddagrau hwynt. Cymmerwch ef ymaith, chwi
 “ weinidogion dialedd, twymwch y ffwrnais
 “ faith waith twymach iddo ef, a gadewch iddo
 “ gael ei drigfan gyd â'r llosgfeydd tragywydd-
 “ ol.”—Oh ! crynwoh, crynwoh, fy anwyl gy-
 feillion ieuaingc, crynwoh wrth feddwl eich
 cael yn elynion i'r Iesu ; ac ymbiliwch ar Dduw
 fod iddo efe eich nerthu i brisio eich rhagorfreint-
 iau, a rhoddi i chwi addysgiadau ei Yspryd, fel
 y byddo i chwi gynhyddu tan y cwbl ag ydych
 chwi yn fwynhau, ac i fod yn wir ganlynwyr i
 Gyfryngwr anwyl !

(2.) *Dymuniwn lefaru wrthy chwi, y rhai yd-
 ych wasanaethwyr yn y cyfryw deuluoedd*—A
 ydych chi yn priso eich trugareddau ? bendith-
 iwch Dduw, iddo ef fwrw eich coelbren chwi
 lle yr ydych yn clywed am Iesu a'i iechydwr-
 iaeth ; lle yr ydych tan ofal meistraid yn gweddio,
 y cyfryw ag sydd yn hiraethu am iechydwriaeth
 eich eneidiau. Pa nifer a fu tan ychydig argy-
 hoeddiadau ? ond o herwydd bod mewn teulu-
 oedd digrefydd, mogwyd eu hargyhoeddiadau,
 a thrwy effaith esampl ddrwg, troesant yn ol at
 ynfyrwydd. Ond nid ydych chi yn unig lle
 yr ydych yn clywed son am iechydwriaeth, ond
 lle caiff pob argyhoeddiad ar eich meddyliau ei
 ymgeleddu a'i gyfuro, a phob moddion yn cael
 eu harfer i'ch dwyn i adnabyddiaeth gadwedigol
 o Grist, ac i ddwyn ym mlaen eich cynnydd
 mewn gras. O, prisiwch eich rhagorfreintiau ;
 uchel brisiwch y rhei'ny ydych yn wasanaethu ;
 gwrandewch eu haddysgiadau, a bydded eich
 rhodiad a'ch ymarweddiad yn addas i'ch enw
 a'ch breintiau. O, os derfydd am danoch, pa
 nifer

nifer a gyfyd yn eich erbyn, ac a ddywedant,
 “ Ni chawfom ni y rhagorfreintiau o feistr cre-
 “ fyddol; ni chlywfom ni ddim am Iesu; ond
 “ chwi a gawfloch odfeydd beunyddiol i glywed
 “ am lechydwrïaeth, ac i edrych at achosion
 “ eich eneidiau!”—O, mor dorr calon a fydd yr
 ystyriaeth i feddwl eich bod unwaith yn garchar-
 orion gobeithiol, a’ch bod wedi eich gwahodd
 a’ch cyngbori i geisio hawl yn Iesu Grift; ond
 yn awr fe ddarfu hyn gyd â chwi dros byth! O,
 bydded i chwi fod yn ystyriol o’ch rhagorfreint-
 iau gwerthfawr, yn ofalus ac yn ddifrifol i
 wneuthur defnydd da o addoliad teuluaid, ac i
 edrych am adnabod Duw, ac Efengyl ei anwyl
 Fab! Amen.

A C H O S IX.

*Onid yw yn rhyfgy i ddyn obeithio fod ganddo hawl
 yng Nghrist, pan nad yw yn gweled ond ychydig
 neu ddim ynddo ei hun, oddieithr achos i ammeu?*

FE ddaeth y Cwestiwn hwn attaf o fewn
 ychydig yn yr unrhyw eiriau; ac ni’s
 gallaf lai na deall, wrth ystyried eu natur a’u
 hamcan na’s byddai attebiad neilltuol yn ach-
 lyfur mawr i argyhoeddi y rhyfgy, a chefnogi
 yr ofnus. Fe ymdrecha rhai i berlwadio eu hun-
 ain fod ganddynt hawl yng Nghrist, fod eu
 pechodau wedi eu maddeu, a bod eu cyflwr yn
 ddiogel; ac felly twyllo eu hunain i ddinystr eu
 heneidiau: ac nid oes dim yn fwy peryglus na’r
 fath obaith rhyfgy; o herwydd ei fod yn
 rhwystr yn eu ffordd i dderbyn yr argyhoeddiad
 hwnnw

hwnnw o'u pechod a'u trueni, ag fydd yn angenrheidiol i'w gyrru allan o honynt eu hunain a'u pechodau at Iesu Grist. Ar y tu arall, mae rhai yn ofni cymmaint dderbyn gwir obaith yr Efengyl rhag iddynt fod yn euog o ryfygu ar Grist a'i addewidion, pan nad oes ganddynt hawl i'r un o honynt: ac nid oes dim yn fwy anghyfurus, trallodus, a brawychus, na llwyddiant y cyfryw ofn. Rhaid cydnabod ei fod yn beth anhawdd iawn i forio yn gywir rhwng y ddwy graig hon, canys fe amman rhai radlawnder yr Efengyl, trwy ddychymmygu, gan fod Crist a'i ras yn hollol rad, am hynny nad oes ganddynt ddim i wneuthur, ond talfu ymraith eu holl derwgdybiau, a chreda yn bendant ac yn hollol fod Crist yn eiddo iddynt hwy; tra mae dyn difrifol yn gwybod fod y fath beth a gau-obaith, am hynny y mae efe yn llwfr iawn i goffeidio y newyddion da o iechydwriaeth yng Nghrist iddo ei hun; ac y mae yn gwneuthur yr olwg fydd ganddo ar ei waelder, ei anheilyngdod, a'i halogrwydd ei hun yn rhwystr ar ffordd ei obaith, o herwydd ei fod yn methu cael dim sail iddo ynddo efei hun. Y mae'r enaid ofnus yn ymresymmu yn y modd hyn: Yn ddiammanu rhyfyg ym mhob achos yw creda heb dyfiolaeth; ac ni all un math o grediniaeth fod yn fwy peryglus, na chred ddi-fail o'n hawl yng Nghrist; a chan nad oes genyf un sail ynnof fy hun i gredu neu obeiithio am hyn, o herwydd pa ham nid oes i mi byth anturio i gymmwyso Crist attaf fy hun, nes gwelwyf a chaffael rhyw dyfiolaethau didwyll ynnof fy hun o waith gwir ras ar fy enaid. Ac fel hyn y mae'r dyn difrifol yn ymresymmu yn ei erbyn ei hun, ac yn attal ei hun rhag cofleidio Crist fel lachawdwr rhad. Fe debygid mai

mai yn yr olwg hon, a chyd â'r anhawfddra hyn ar y meddwl y gosodwyd y Cwestiwn hwn ger bron : oni fyddai yn rhyfyg i mi obeithio mewn perthynas i hawl, pan wyf yn gwybod, ac yn profi fy hun mor euog a llygredig, ac ni allaf weled dim ynof fi, ond yr hyn sy yn tueddu i luddias gobaith o'r fath hyn? Ni ellir rhoddi ateb union-gyrch a buan i'r Cwestiwn hwn; o herwydd ein bod yn methu dywedyd yn bendant, ymhob achosion, pa un ai ydyw yn rhyfygus, ai nid yw felly, canys fe all y gobaith hwnnw ag yr ydym ni yn ymdrechu ei dderbyn, annog, a'i amddiffyn, mewn un achos fod yn obaith gau y rhagrithiwr; ac mewn achos arall fod yn rhyfel rhwng yspryd Ffydd, a'r ofnau a'r amheuan sy yn cyfodi trwy rym a meistrolaeth anghredinaeth.

Fel y gallwyf bwyso'r peth mewn clorian union, fel na roddwyf le i gau obaith, na rhwyfiro gwir obaith; mi a soniaf am yr achosion ymbarai y mae gobaith yn rhyfygus, a than bob pen neillduol, wrth fyned rhagof, mi a ddangosaf ymha achosion mae'r gobaith hwn y fath addichon, ac a ddylai gael ei gynnal a'i galonnogi.

1. Y mae yn rhyfyg i chwi beriswadio eich hunain o hawl yng Nghrist, pan nad oes gennyh pdim consern (dwys ystyriaeth) gwirioneddol calonnog yn ei gylch. Yigatfydd mai peth ysgafn iawn gennyh i'w credu yng Nghrist, neu gredu ei fod ef yn eiddo chwi. chwi a ellwch yn hawdd, ac yn dawel beriswadio eich hunain i'r opiniwn hwn. Nid ydych yn gofalu llawer ynghylch y peth heb gael erioed deimlad, gwirioneddol a chalon-argraphiadol o'ch euogrwydd, perygl, halogrwydd, a'ch eisiau o hawl yn yr Iesu, yn unig yr ydych yn periswadio eich hunain fod pob peth yn dda gyd a chwi, o herwydd fod

Duw

Duw
ych y
eich h
ydych
y mae
yn yr
ei ena

Ono
wrth g
gyd a

Y m
i edry
a rodd
yn ryg
haol,
calonn

o herv
foddlo
pennau
mewn
londid
gwirio
ymfod
iawnde

i'ch g
a'r dyr
mwyfo
o ryfy
fod gra
groesav
at Grif

2 Y
hunain
swafwr
ydych o
foesol y
anwire

Duw yn drugarog, a Christ yn rhad : ac yr ydych yn cynnal y tyb hwn i'r diben o wneuthur eich hunain yn fwy esmwyth a boddlon i'r lle yr ydych. Gobaith rhyfygus yw hwn yn fier, ac y mae pwy bynnag a'i derbynio ac a'i groesawo yn yr enbydrwydd eithaf i dwyllo, a dinystrio ei enaid ei hun.

Ond fe ymddengys fod hyn ymhell iawn oddi wrth gyflwr yr hwn a roddodd y Cwestiwn hwn, gyd a disrifwch a dwys ystyriaeth.

Y mae eich eneidiau, yngosodiad y cwestiwn, i edrych arno fel peth o'r pwys mwyaf. Chwi a roddech yr holl fyd, am fod yn fier o'ch hawl yr ygwaged cymmodol, yn y cyfiawnder cyfiawnhaol, ac yng ras sancteiddiol Crist : Y mae eich calonnau wedi ymsefydlu ar y pethau hyn. Ond, o herwydd na's gellwch gyrhaeddyd y cyfryw foddlonrwydd cyfurus, yr ydych yn plygu eich pennau, ac yn myned yn alarus ar hyd y dydd mewn tywyllwch ag ofn. Cofiwch, er eich calondid, chwi eneidiau helbulus, od ydych mewn gwirionedd yn dymuno cael, ac ni's gellwch ymfoddloni heb waed Crist i'ch pardynu, Cyfiawnder Crist i'ch cyfiawnhau, ac Yspryd Crist i'ch glanhau ; chwi ellwch dan yr ystyriaeth a'r dymuniadau hyn fyned at Grist, a chymmwyso Crist attoch eich hunain, heb un perygl o ryfygu ; o blegid chwi a ellwch fod yn fier fod gras Crist mor rhad, fel od oes gennych chwi groesaw i Grist cyfan, y mae i chwithau roesaw at Grist a'i holl Iechydwriaeth.

2 Y mae yn rhyfyg i chwi berfwadio eich hunain o'ch hawl yng Nghrist, os bydd eich perswasïwn yn wrthwyneb i ystod eich ymddygiad. Os ydych chwi yn halogedig yn eich geiriau, yn anfoesol yn eich ymarferiad, neu yn mynwesu rhyw anwiredd dirgel yn eich calonnau ; yn fier, mae yn

yn rhaid mai rhyfyg digywilydd yw i chwi ber-
 swadio eich hunain yn y cyflwr hwn o hawl yn
 ffafr Duw ac lechydwrïaeth Crist: canys nid
 yw, ac ni's gall Crist, fod yn weinidog pechod.
 Rhyfyg yw o'r un natur ag a sonir am danq
 yn *Mic. iii. 11*. *Ei phennaethiaid a roddant farn*
er gwobr a'i hoffeirïaid a ddysgant er cyflog, a'r
prophwydi a dderwiniant er arian; etto wrth yr
Arglwydd ymgynhaliant, gan ddywedyd, Onid yw
yr Arglwydd i'n plith? Ni ddaru drwg arnom.
 Gwelwch yma, fod y fath beth a phwylo ar yr
 Arglwydd yn y cariad a'r ymarferiad o bechod:
 ond ymddiried rhyfygus iawn ydyw.

Ond, os ydych, ac yn gwir ddymuno bod,
 yn gydwybodol yn eich ymddygiad, yn wyliad-
 wrus yn eich ymarweddiad, a'ch cael yn rhodio
 yn holl ddeddfau ac ordinhadau yr Arglwydd
 yn ddifeius, gan gafau pob gau lwybr; ac yn
 dyfod at Grist am nerth yn erbyn pechod, ac
 am ras i bwrw eich calonau a'ch bywydau, yn
 gystal ag i symmud eich euogrwydd, dymuniad
 yw hwn a ddylai gael ei ddyrchafu, a gobaith
 yng Nghrist a ddylai gael ei annog ydyw hwn.

3. Y mae yn rhyfyg i chwi berfwadio eich
 hunain o hawl yng Nghrist, os bydd y perswas-
 iun yn wrthwyneb i argyhoeddiad eich cydwybod-
 au. Y mae'r pen hwn mewn rhyw fefur yn
 cyd-daro a'r cyntaf. Ond yr wyf yn ei gryb-
 wyll ef, fel y gallwyf, gymmeryd achlyfur i eg-
 lurhau testyn, ac i attal yr anhawfdra ag a ddy-
 ryfodd rai eneidiau difrifol, y mae'r lle a gys-
 eirir atto yn i Ioan iii. 20, 21. *Canys, os ein*
calon a'n condemnïa; miwy yw Duw na'n calon,
ac a wyl bab peth. Amwylyd, os ein calon ni'n
condemnïa, yna mae gennym hyder tu ag at Dduw.
 Y mae'r anhawfdra a dynnir oddi wrth y geir-
 iau yma i'r pwnpas hyn. Y mae'r enaid trall-

edig
 o bet
 Pa l
 anfy
 lon y
 deni
 ychw
 hun
 der
 obeit
 lech
 I
 a'ch
 wch
 omm
 unrh
 ymd
 gwa
 wybo
 eich
 rhyf
 cydw
 chwi
 yn d
 y cyf
 yn y
 neu
 yn h
 eu fi
 iddo
 a'u h
 hwy
 Grist
 yn fi
 yn ev
 becho
 cond

edig yn llafaru yn y iaith hon : “ymha gynnifer o bethau y mae fy nghalon yn fy nghondemnio! Pa lwfrdra i ddyledswydd, pa farweidd-dra ac anfywiogrwydd yn ffyrdd Duw y mae fy nghalon yn fy argyhoeddi o hono, ac yn fy nghondemnio am dano! Y pethau hyn, a llawer llawer ychwaneg fydd gennyf i osod yn fy erbyn fy hun : pa fodd gan hynny y gallaf gael dim hyder tu ag at Dduw? neu pa fodd y beiddiaf obeithio yntho, neu bwyso arno am bardwn ac lechydwrïaeth?”

I hyn yr wyf yn ateb, Os eich cydwybod a'ch condemnïa am ddirgel fynwesu, neu hyfrydwch mewn unrhyw bechod adnabyddus, neu ommeddiad ewyllysgar, gwaftadol, llwyr-fodd o unrhyw ddyledswydd adnabyddus; a'ch bod yn ymdrechu i fogi yr argyhoeddiadau hyn, ac yn gwasgu i lawr neu yn distewi y ceryddon cydwybod hyn, wrth geisio perfwadio eich hunain eich bod yn eiddo Crist; hyn yn wir fydd yn rhyfyg ofnadwy. Yn y cyflwr hwn y mae eich cydwybodau eich hunain yn eich gwahardd i chwi feddwl fod gennych hawl yng Nghrist, ac yn dywedyd i chwi yn eglur nad oes gennych yn y cyflwr a'r dymmer hon ddim rhan na chyfran yn y pethau hyn. O, na cheisiwch fogi, distewi, neu wasgu yr argyhoeddiadau hyn i lawr; ond yn hytrach rhoi lle iddynt, a gweddio ar Dduw eu sicrhau hwynt ar eich ysprydoedd, ac na b'io iddo eu gadael i leihau ond bod iddo eu cynnal a'u hargraphu, fel na byddo i chwi gyfsgu yn hŵy mewn pechod, ond gallu o honoch ffoi at Grist Iesu am bardwn a phuredigaeth! a bydded yn sicr i chwi, cyhyd ag y byddoch yn caru yn ewyllysgar, ac yn ymhyfrydu mewn unrhyw bechod neilltuol ag y mae eich cydwybod yn eich condemnïo o'i blegid, cyn belled y mae eich

enaïd a Iesu Grïst ar wahan oddi wrth eu gilydd.

Ond pa mor wahanol yw hyn oddi wrth gyflwr un fydd â'i ddiben mawr, ei ddiben pennaf i gael ei waredu oddi wrth rym, ac ymarfer o bob pechod; yr hwn fydd yn gweled ac yn galaru am lygredd ei natur, am farweidd dra ei dymmer a chnawdohrwydd ei galon; a'r hwn a ddymunai obeithio mewn perthynas i hawl yng Nghrist am ei waredigaeth oddi wrth y drygau ysprydol hyn! ac, os hyn yw tymmer wirioneddol eich eneidiau, na ddywedwch, *Y mae fy nghalon yn fy nghondemnio, a pha fodd y gallaf gael hyder tu ag at Dduw?* Dywedwch yn hytrach, *Nid yw fy nghalon yn fy ngondemnio am ddim twyll gwirfodd, neu ddim amwirededd mynwesol; gan mai dymuniad gwirioneddol fy enaid yw ar i Dduw fy chwilio a'm profi ac edrych a oes un ffordd annurwiol gennyf: ac am hynny y gallaf fyned gyd â hyder gostyngedig at Dduw yng Nghrist am ras pardynol a phuredigol.*

4. Rhyfygus yw i ni berfwadio ein hunain o hawl yng Nghrist, *Os bydd y gobaith yn worthwneb i'r cynnygiad o Crist yn yr Efengyl.* Y meddwl hwn mewn modd hynod a dry y dasol mewn perthynas i natur gobaith. Os ffy ein heneidiau at, a derbyn Crist fel y cynnigir ef i ni yn yr Efengyl, y mae'r gobaith a gyfyd oddi yma y fath a ddylid ei gefnogi, o herwydd ei fod ef y fath ac na chywilyddia. Ond os na awn ni at, a derbyn Crist dan yr enwau hyn, ac am y bendithion hynny ag y mae'r Efengyl yn eu datguddio, yna mae rhwyg hanfodol yn ein gobaith; canys y crist yr ydym ni yn gobeithio ynddo nid Crist Duw ydyw. Gadewch i mi yma ddim ond son am dri pheth pwysfawr mewn perthynas i'r modd ymha un y mae'r Efengyl yn gosod Crist allan, a gwir ffydd yn ei dderbyn ef,

(1) Fel

(1) F
awdv

(1)

dynic

fwad

bod

eu hu

gand

iant,

i yma

nattu

nid f

Yn a

un bo

ydyw

beith

yn h

ac y

awr,

huna

halog

obeit

Ngh

hwn

yma

yr hy

trallo

rhyfy

oddi

fewn

medd

o'i au

yn t

rhyfy

rad,

feilfa

yn y

(1) Fel lachawdwr *rhad*. (2) Fel yr *unig* lachawdwr. (3) Fel *cyflawn* lachawdwr.

(1) Megis lachawdwr *rhad*. Fe ymdrecha rhai dynion yn eu mynediad cyntaf at Grist, i berfwadio eu hunain o hawl yntho, o herwydd eu bod yn meddwl fod ganddynt ryw beth ynthynt eu hunain, neu fod rhyw beth wedi ei wneuthur ganddynt, a'u dug hwynt i'w ffafr. Hyn a geisiant, ac ni allant fyth feddwl fod ganddynt hawl i ymaflyd yntho, hyd oni chaffont ryw beth o'r natur hyn ynthynt : ac fel y gobeithiont yntho, nid fel lachawdwr *rhad*, ond fel un *ammodol*. Yn awr, os hyn yw seilfaen cyntaf eich gobaith, un *balch* ydyw, ac am hynny un *gau* neu *amheus* ydyw ; canys y mae pob enaid ag idd yn gobeithio yng Nghrist yn iawn, yn gweled ei hun yn hollol anheilwng o, ac yn amharod i Grist, ac yn rhedeg atto fel lachawdwr hollol rad. Yn awr, os ydych chi yn gweled ac yn teimlo eich hunain yn hollol anheilwng, euog, gweinion, a halogedig, ac heb ddim ynnoch eich hunain i obeithio yntho, ond ymdrechu gobeithio yng Nghrist fel lachawdwr *rhad* ; nid yw'r ymdrech hwn mewn un modd yn rhyfygus. Gwelwn yma pa mor gyflawn y trôdd y glorian oddi wrth yr hyn a ddywedai anghrediniaeth. Y mae dyn trallodedig, digalon yn barod i feddwl ei bod yn rhyfyg iddo ef obeithio am hawl yng Nghrist, oddi eithr iddo weled neu gael rhyw beth o'i fewn i gefnogi'r disgwyliad hwnnw : canys, os meddyliodd efe fod rhyw beth o'i fewn fel fail o'i annogaeth, y mae'r unig amgylchiad hwn yn tueddu i wneuthur y cwbl yn dywyll. Ai rhyfyg yw derbyn rhodd rad, i bledio addewid rad, i ddyfod ar wahoddiad *rhad*, i adeiladu ar seilfaen rad? Nag yw yn sicr. Ond, os ydych chi yn ymroi i gymmell ammod ar Grist, neu ddyfod

a gwerth yn eich dwylaw atto ef, sydd beth a wrthyd ac a ddiystyra Crist.

(2) Fel yr *unig* lachawdwr. Os ydych yn gobeithio fod gennych hawl yng Nghrist, ond heb ei wneuthur ef y *cyfan* o'ch iechydwriaeth, ond eich bod am gysylltu âg ef eich dyledfwyddau, cyfiawnder, cynbeddfau neu eich cyrhaedd-iadau, fe geir hwn yn obaith gau ac ambens. Ond, os ydych yn ymddiried yntho ef yn *unig*, gan iwrw heibio eich holl hunan-nerth a chyfiawnder fel yn gwneud un rhan yn eich cyfiawnhâd; yma y mae iaith eich calon yn cyttuno â meddyliau y Salmydd duwiol, enaid yr hwn a adeiladwyd ar y iawn feilfaen. Sal. lxii. 5. *O fy enaid, disgwyl wrth Dduw yn unig, canys yntho ef y mae fy ngobaith.* Ac os gellwch ddywedyd yn galonnog, fel yn yr adnod nesaf, *Efe yn unig yw fy Nghraig a'm iechydwriaeth*; chwi a ellwch chwanegu yr hyn a ganlyn yn uniongyrch, *Efe yw'm Hymddiffynfa ni'm hysgogir.*

(3) Fel lachawdwr *cyflawn*. Y mae Crist a'i iechydwriaeth yn hollol rad: ond, od oes un âmmod yn ganiattaol, hwn ydyw. Os mynnwch gael Crist, rhaid i chwi gael Crist *cyfan*; os mynnwch gael iechydwriaeth, rhaid i chwi gael iechydwriaeth *gyflawn*. Ni wahenir Crist na'i iechydwriaeth ychwaith. Os ydych am gael ond hanner Crist; am gael ei gyfiawnder a'i wâed i'ch pardyno a'eh cyfiawnhau, ond nid am ei Ysryd a'i ras i'ch adnewyddu a'ch sancteiddio, y mae eich gobaith yntho ef yn dwyllodrus ac enbyd. Ond os ydyw eich dymuniad a'ch amcan i'w dderbyn ef yn gyfan ac yn hollol; i dderbyn ei athrawiaethau, ei hyfforddiadau, a'i addysgiadau, fel prophwyd; i dderbyn ei gyfiawnder a'i haeddiant, fel Offeiriad; ac i dderbyn neu ymostwng i'w lywodraeth a'i ras sydd yn dar-
ostwng

ostwng
ofni g

Fel
nig yn
a chyff
tho.

5. R
yng N
ddiben
darlun
ddarost
dwr, i
Bellach
am ran
pa bet
drech
a'ch cy
ai fel
rhan
sanctei
der fel
lawnu
yn an
hyrfac
nabod
fleidid
Ond
fel i g
Nghri
eich ty
eich e
galon
hollol
ostyng
dyrch
yn gall
ef yn

ostwng pechod fel Brenhin ; nid rhaid i chwi ofni gobeithio yntho ef.

Fel hyn, megis ag y mae Crist yn cael ei gyn-nig yn yr Efengyl dan yr enw o Iachawdwr rhad a chyflawn, a'r unig un, y mae i ni obeithio yn-tho. Unwaith etto,

5. Rhyfyg yw perfwadio ein hunain o hawl yng Nghrist, *os bydd y perfwasiwn yn wrthwyneb i ddibenion yr Efengyl a'i hadderwidion.* Fe ellir darlunio yn fyrr y dibenion hyn, fel y canlyn ; i ddarostwng y pechadur, i ogoneddu y Iachawdwr, i buro y galon, ac i gysuro yr enaid. Bellach, a ydych chwi yn ymdrechu i obeithio am ran yn Iesu Grist ? Gofynnwch i'ch eneidiau pa beth yw eich diben yn yr ymgais a'r ymdrechriad hwn : ai i gael eich cyflwr yn ddiogel, a'ch cydwybod yn esmwyth, yn ffordd pechod ? ai fel y galloch gyfiawnhau eich hunain mewn rhan trwy eich cyfiawnder eich hunain, neu sancteiddio eich hunain, ai i foddio eich balchder fel y galloch wneud y fath broffes neu gyflawnu y fath wasanaeth ag a wnai eich enw yn anrhydeddus ? Os y fath a rhai'n yw eich hyrifiadau eich dymuniad a'ch ymdrechriad i adnabod eich rhan yng Nghrist, maent oll i'w ffeiddio ac yn ddinystriol.

Ond, os ydyw eich dymuniadau y fath hyn, fef i gael, ac i adnabod fod gennych hawl yng Nghrist, fel y galloch fod yn fwy ysprydol yn eich tymmerau, mwynhau cyfur sanctaidd yn eich eneidiau ; fel y galloch fod yn fwy pur o galon, ac mewn bywyd ; galloch fyw yn fwy hollol ar Grist am gyfiawnder a nerth, fod yn oftyngedig ynnoch eich hunain, a chael eich dyrchafu yn unig yng ras a chyfiawnder Crist ; yn gallu anrhydeddu Crist yn fwy, a'i wasanaethu ef yn well, a gallu cael niwy o nerth a hyfryd-

wch mewn dyledfwyddau ysprydol : yn ficer, y mae'r fath ymdrechadau, y fath ddymuniadau a'r fath obaith yn gyfreithlon, yn gannoladwy, ac nid ydynt mewn un modd yn rhyfygus. Beth, er y gellwch weled ychydig ynnoch eich hunain, ond achos i ammeu eich hawl, etto nac ofnweh, gyd â'r fath ddibenion a dynuniadau a rhai'n i gymmeryd gafael ar Grist trosoch eich hunain, ac i'w gleimio yn oftyngedig : a chwi gewch weled na bydd dim yn fwy cynnorthwyol i iawn lywodraethu eich ffydd, i ddarostwng eich pechodau, i'ch nerthu i'ch dyledfwydd, a'ch gwneud yn gymmwys ymhob ffordd i'ogoneddu Crist, (y rhai'n ydynt yr unig bethau ac ydych yn ddymuno) yn fwy nâ gobaith gwirioneddol, a ohred o'r galon fod Crist yn eiddo i chwi, a chwithau yn eiddo ynteu.

Onid ysgatfydd y byddwch yn barod i ddywedyd, Pa fodd y gallaf obeithio neu gredu fod gennyf hawl yng Nghrist, pan nad oes gennyf dystiolaeth ynnof fy hun i'w phrofi? Yr wyf yn ateb, nid yw hwn ond dadl ar ei ben ei hun, a gymmellir trwy reswm cnawdol i'r perwyl i ddwyn ymlaen anghrediniaeth, ac i rwyfiro gobaith efangylaidd. Onid oes y fath beth a gobeithio yn erbyn gobaith? Oni osodir Crist o'ch blaen fel yr unig lachawdwr, ac fel y cyflawn lachawdwr, ac fel un hollol rad? Edrychwch i mewn gan hyrny i gynnygiadau ac addewidion yr Efyngyl, ac ynthynt hwy ac nid ynnoch eich hunain y cewch sail ddigonol i annog eich mynediad at Grist, a'ch cymmwyfiad o hono ef at roch eich hunain, er eich cyfur, sancteiddhad a'ch iechydwrriaeth.

ACHOS

Pa fod
hyffo
nabo
amg
yspry

Y M
odd y
dwyl
iddo.
a'i ddi
maint
ned ag
un a'i
Er hyn
ac i me
o gym
yn aw
modd
addaw
un hel
rifaf f
rhaf rh
northw
ffordd
i'r rhei
maent
yn my
air, ac
gorau
dilyn e
byd. C
muno

ACHOS X.

*Pa fodd y mae i ddyn, yr hwn fydd yn dymuno dilyn
hyfforddiadau Rhagluniaeth ymhob achos, ad-
nabod meddwl ac eipyllys Duw, mewn rhyw
amgylchiad neilltuol, pa un ai tymhorol neu
ysprydol?*

Y MAE'r Cwestiwn hwn o gymmaint meith-
der, ac o ganlyniad mor fawr, fel y cyfod-
odd ynnof ar yr olwg o hono, pan ddaeth i'm
dwylaw, hiraeth mawr am roddi rhyw attebiad
iddo. Ond, pan edrychais i mewn i'w natur
a'i ddiben yn fwy manwl, mi a welais fod cym-
maint o anhawfdra a chywreirnwydd yn cydfy-
ned ag ef, fel braidd y parodd i mi ammeu pa
un a'i cymmerwn ei ateb mewn llaw neu beidio.
Er hyn i gyd, gan edrych i fynu at Yspryd Duw,
ac i mewn i'w air, am gyfarwyddyd mewn achos
o gymmaint pwys, mi a anturiais arno; a chaf
yn awr gynnyg fy meddyliau ar y testyn yn y
modd mwyaf rhydd a digêl. Ac er na's gallaf
addaw rhoddi y fath ateb neilltuol, neu'r fath
un helaeth ag all yr achos ofyn; etto ni chyf-
rifaf fy llafur yn ofer, os i'm nerthir i ddangos
rhai rheolau cyffredinol, ag a all fod yn gyn-
northwyol i Gristion prysur yn ei waith yn ceisio
ffordd ei ddyledswydd. Ond mewn perthynas
i'r rhei'ny nad oes ofn Duw o flaen eu llygaid,
maent hwy yn ddiofal ynghylch y peth; maent
yn myned ymlaen yn ffyrdd eu calonau eu hun-
ain, ac yngolwg eu llygaid eu hunain, ac ar y
gorau nid ydynt yn myned ddim ymhellach na
dilyn egwyddorion callineb dynol a doethineb y
byd. Ond y mae'r Cristion gwir ddifrifol yn dy-
muno dilyn hyfforddiadau rhagluniaeth Duw ym
mhob

mhob achos, ac yn fawr ei ofal am gael yr Arglwydd i fyned o'i flaen bob cam, i gyfeirio ei ffordd, a nodi allan ei lwybr iddo. Ni fyn, ac ni faidd ef rodio ar antur, gan wybod mai llwybr dyledswydd yw'r unig lwybr i ddiogelwch a chysur. Ond pa fodd y gall Cristion i adnabod, neu gael allan ei lwybr, yw'r Cwestiwn mawr sydd o'n blaen.

Yma gan hynny y bydd yn angenrheidiol yn gyntaf i eglurhau dull ymadrodd y Cwestiwn, ac yna rhoddi ateb iddo yn naettaol, ac yn gadarnhaol.

I. Mewn perthynas i eglurhad ystyr y Cwestiwn ei hun : y mae hyn mor angenrheidiol, fel, oddi-eithr i chwi ddal sylw arno, ni's gellwch edrych i mewn i natur a phriodoldeb yr Ateb. Canys yr wyf yn tybied fod rhan fawr o'r anhawddra sydd yn perthyn i'r testyn yn deilliaw oddi wrth gamddeall neu gam gymmwyliad o'r dull ymadrodd ymha un y cynnwylir ef; ac amgyffrediad eglur o'i ystyr a ragflaena o hono ei hun lawer o gamsyniadau, ac a rydd megis arweinydd gyffredinol i'r agoriad o hono.

Y mae rhyw gymmaint o achos ofni fod llawer yn deall wrth feddwl ac ewyllys Duw mewn amgylchiadau neilltuol, rhyw beth ag sydd yn hollol anadnabyddus i ni, ac nid yw adnabod gennym heb datguddiad neilltuol, newydd : ac am hynny pan y maent yn ymosyn ar ol, neu yn gweddio am adnabyddiaeth o Ewyllys Duw, y maent yn amcanu at ryw oleuadau neu argraphiadau digyfrwng, y rhai ni ddylid eu ceisio neu ymddibynnu arnynt; trwy ba foddion y maent yn afreidiol ofdio eu hunain, ac yn fynych yn cael eu twyllo yn resynol. Rhaid i ni gan hynny, yn yr achos hwn wylid yn fanwl yn erbyn math o wallgofrwydd crefyddol, (neu *Enthusiasm*) ag a allwn ni fod yn rhy dueddol iddo, a chael ein maglu ganddo.

I ragflaenu

I rag
sylw,
rhagl
iawn i
Gadew
yn fedd
(2.) w
iad ne
byn o r
ewyllys
(1.)
lais rh
luniaet
ei hun
ond rha
achos h
yr ydyr
perthyn
duol fy
fod me
wrth h
Duw, j
yn ein
a bod y
amgylch
garweh
nym fo
i ni; a
rhesym
Y ma
din lais
meddwl
arferol
iaeth yn
iad. F
yma fel
hyn yr

I ragflaenu camsyniadau o'r natur hyn, dalier sylw, er bod yr ymadroddion hyn, *Hyfforddiadau rhagluniaeth*, a *meddwl neu ewyllys Duw*, yn briodol iawn i'r testyn, etto y maent yn bur *gyffelybiaethol*. Gadewch i mi gan hynny fynegu yr hyn yr ydym yn feddwl, (1.) wrth *hyfforddiadau rhagluniaeth*; (2.) wrth *feddwl ac ewyllys Duw* mewn amgylchiad neilltuol; ac, (3.) wrth *ddilyn yr hyfforddiadau hyn o ragluniaeth*, neu gyd ffurfio ein hunain ac ewyllys Duw.

(1.) Pa beth a feddylir wrth *hyfforddiadau neu lais rhagluniaeth*. Nid oes i ni feddwl fod rhagluniaeth Duw o honi ei hun, a'i hystyried ynthi ei hun, yn gwneuthur un peth adnabyddus i ni: ond rhaid i ni gynnwys ei air datguddiedig yn yr achos hwn. Canys yn wir, wrth lais rhagluniaeth yr ydym yn meddwl llais Duw yn ei air, mewn perthynas i'n dyledswydd mewn rhagluniaeth neillduol fydd yn cyfarfod â ni. Fel hyn y dywedwn, fod mewn *rhagluniaeth gyfuddiol* lais i'n darostwng; wrth hyn y meddylir, 'rwyf yn bwrw, mai, gair Duw, pan fyddom dan drefniadau cystuddiol, fydd yn ein cyfarwyddo ac yn ein dysgu i ymostwng, a bod yn oftyngedig dan alluog law Duw. Bod *amgylchiad lwyddiannus* yn ein galw i ddiolchgarwch; hynny yw, y mae Duw yn gofyn genym fod yn ddiolchgar am ei holl drugareddau i ni; a phan roddir i ni y fath fendithion, yna ein rhesymmol ddyledswydd yw bod yn ddiolchgar.

Y mae gan *sefyllfa o demtasiwn neu sagl anghyffredin* lais ynthi i'n galw i wyliadwriaeth, hynny yw, meddwl ac ewyllys Duw yw i ni fod mwy nag arferol ar ein gwyliadwriaeth, pan mae rhagluniaeth yn ein dwyn ni i'r fath amgylchiadau o brofiad. Fe ddygir i mewn y pennau neilltuol hyn yma fel esamplau gwiwgar, i roddi i ni ddeall yr hyn yr ydym yn feddwl wrth lais rhagluniaeth.

Ac

Ac os deallwn yn eglur wir ystyr yr ymadrodd wrth y darluniadau byrrion hyn, ni a allwn fyned rhagom, a chymmwyso yr ystyr at yr amgylchiadau hynny ag sydd yn perthyn yn agosach at y cwestiwn presennol, yn y modd hyn: Pa bryd bynnag y mae rhagluniaeth yn cae neu yn argae un ffordd o ddiogelwch, cyfur neu ddyledswydd, fel na's gallwn fyned ar hyd iddi ymhellach, ac ar yr un pryd yn agor ffordd arall i fyned i mewn; yna eglur yw mai llais neu gyfarwyddiad y rhagluniaeth hon yw, i ni adael y ffordd gyntaf, a chymmeryd y llall, yr hon sydd yn ymddangos y fwyaf buddiol er ein diogelwch, defnyddioldeb, neu ein cyfur: yr hyn sydd yr un peth a dywed- yd, fod Duw yn ei gwneuthur yn ddyledswydd arnom trwy ei air, i gymmeryd y fath drefn ag ymddangoso yn fwyaf arweiniol at ei ogoniant ef, a'n gwir ddaioni ninnau, ym mhob amgylchiad yn gyffredinol; ac felly, wrth y rheol gyffredin hon, ein dyledswydd yw yn yr amgylchiad rhagddywed- edig i adael un llwybr o ymddygiad a dilyn un arall. Ac yn awr bydd yn hawsach i ddyfsgu,

(2.) Pa beth a feddylir wrth *feddwl ac ewylllys Duw mewn un amgylchiad neilltuol*. Canys ni ellir meddwl wrtho un dirgelwch wedi ei gae i fynu ym mynwes Duw, yr hon rhaid ei gwneud yn ad- nabyddus trwy ddatguddiad neilltuol. Ond rhaid i ni ddeall wrtho ewylllys ddatguddiedig Duw, yr hwn sydd yn rhoddi i ni trwy ei reolau mwy cyff- redinol, neu ynteu mwy neilltuol, gyfarwyddiadau priodol i ddyledswydd, a diogelwch, a defnydd- ioldeb mewn neb rhyw amgylchiadau gwahanol bywyd neu ragluniaeth. Ac am hynny,

(3.) *I ddilyn hyfforddiadau rhagluniaeth*, nid rhaid meddwl dim amgen nag ymddwyn yn gytunol â chyfreithiau dyledswydd, callineb, a diogelwch, mewn un amgylchiad neilltuol, yn ol cyfarwydd- iadau

iadau r
mae yr
y gofod
yn ei c
dyfod a
tebol.
rhaglun
ymlaen

Gwe
iwn, ni
yr eglur
anhawf
a rhodd
Dygn
cwestiwn
beth m
yspryd
pwy fod
ac yr yd
ac ewyl
ny gade
ydych,
o eiddo
dim ych
y drefn
ydych c
farwydd
yn medd
eich bod
ni welir
gwybod
Deut. x
Mew
yn briod
o hono
wneuthu
ymgyngor

iaidau neu drefniadau gair a chyfraith Duw. Y mae yr hwn sydd yn dal sylw manwl ar y sefyllfa y gosodwyd ef ynthi yn dilyn yr hyfforddiadau hyn, yn ei cydmaru â rheolau gair Duw ag sydd yn dyfod at yr achos, ac yn ymddwyn yn gyfatebol. Nid yw'r cyfryw ddyn yn oedi pan y mae rhagluniaeth yn galw; nac ychwaith yn bryfio ymlaen cyn y galwo hi.

Gwedi egluro fel hyn ddull ymadrodd y cwestiwn, nid wyf yn ammeu nad ydych yn gweled fod yr eglurhad ei hun yn achlysur i ddattod llawer o anhawfderau, a rhagflaenu llawer o gamfyniadau, a rhoddi i chwi reol gyffredinol er eich ymddygiad. Dygwn i lawr yn awr yr hyn a ddywedwyd at y cwestiwn ei hun. Fe gynnwys fod gennych ryw beth mewn llaw, naill ai yn dymhorol neu ysprydol; eich bod mewn rhyw ddiffyg i farnu pwy fodd i weithredu, neu pa drefn i gymmeryd: ac yr ydych yn dymuno adnabod beth yw meddwl ac ewyllys Duw yn yr achos presenol. Gan hynny gadewch i mi ddeisyf arnoch i adgofio, pa beth ydych, neu allech feddwl wrth yr ewyllys hwn o eiddo Duw. Yn sicr, nid oes i chwi feddwl dim ychwaneg, nâ gallu deall a barnu pa beth yw y drefn i'w chymmeryd, cyttunol i'r sefyllfa yr ydych chwi ynthi, ac yn unol â rheolau a chyfarwyddiadau gair Duw yn eich achos. Os ydych yn meddwl ychwaneg nâ hyn, yr wyf yn tybied eich bod yn amcanu at, ac yn rhuthro ar bethau ni welir, yr hyn nid yw yn perthyn i chwi eu gwybod: *Ganys pethau dirgel a berthyn i Dduw.* Deut. xxix. 29.

Mewn trefn i ddyfod at wybodaeth o'r hyn sydd yn briodol ac angenrheidiol i ni fod yn adnabyddus o hono, fe'n dysgir trwy gallineb a chydwybod i wneuthur defnydd o hono, (1.) *rhagfuriad*, (2.) *ymgyngor*, (3.) *gweddi*.

Fe

Fe ddylai ein rhagfwriad ni fod yn bwyllog ac yn fywiog. Ni addylem edrych oddi amgylch i ni, a dal sylw pwy gyflwr ac amgylchiadau yr ydym ni ynthynt, dylem droi ein meddyliau o amgylch bob ffordd ag allom, mewn trefn i weled ein sefyllfa ymhob goleuni y mae yn ymddangos, ac yna ei chydmaru â rheolau callineb a dyledswydd a ofodir o'n blaen yn y gair.

Fe ddylai ein ymgynghoriad ni â'n cyfeillion fod yn fymrl ac yn ddoeth, gyd â diben i dderbyn pob goleuni ac y mae eu cyfrinach yn gallu roddi, canys y mae yn wir yn y rhan fwyaf o achosion, mai yn amltra cyngborwyr y mae diogelwch.

Fe ddylai ein gweddi ar yr Arglwydd fod yn ddi-frifol, taer, a gostyngedig. Heb hyn, yr ydym mewn perygl mawr o gael ein harwain ar gyfeiliorn, er yr holl ragfwriad a'r ymgynghoriad blaenorol. Canys fe fyn yr Arglwydd ei arddel a'i gydnabod, ac, os esgeulusir ef, yr ydym yn euog o bwyslo ar ein deall ein hunain, neu ymddibynnu ar ddoethineb dynion. Fe ofynnir gennym fod yn ddarostyngedig i gyfarwyddyd dwyfol; canys y rhai llariaidd a hyfforddia efse mewn barn, a'i ffordd a ddysg efse i'r rhai gostyngedig, Sal. xxv. 9. Ac y mae gennym yr annogaeth fwyaf i obeithio am amddiffynfa ddiogel yn y ffordd hon; o herwydd fe chwanegir yn y geiriau canlynol, Sal. xxv. 10. *Holl lwybrau yr Arglwydd ydynt drugaredd a gwirionedd i'r rhai a gadwant ei gyfammad a'i dystiolaethau ef.* Ie, y mae gennym addewid bendant a grasslawn am ddiogelwch dwyfol, Sal. xxv. 12. *Pa wr yw efse sydd yn ofni yr Arglwydd? efse a'i dysg yn y ffordd a ddewisof.* Ond, pan f'om fel hyn yn ddi-frifol yn ymofyn am gyfarwyddyd oddi wrth yr Arglwydd, edrychwch fod eich ymadrodd, eich meddyliau, a'ch deisyfiadau wedi eu trefnu yn iawn, gadewch i mi ofyn yma, Pa beth yr ydych chiwi yn seddwl wrth geisio

geisio
hyn yn
trwy
rhyw
wir yn
ddymu
gel.
farnwr
gwedd
mewn
arno,
pryd
arwein
farnu
felly d
i wneu
orion
iddo e
fy ngl
ysgar i
rheola
ddioge
gogoni
Wedi
fanwl,
II.
yn dyc
rhagfw
ar ba be
ac arwy
un ach
ei atdeb
I. 2
eddol
i mewn
gan dd
y rhai

geisio cyfarwyddyd dwyfol? A ydych chwi wrth hyn yn ceisio unrhyw datguddiad o ewyllys Duw trwy unrhyw ysgogiad tymmer dieithr, neu neb rhyw argraphiadau afresymmol? O's felly, yn wir yr wyf yn cwestiyno pa un a bod y cyfryw ddymuniad yn gyfreithlon nac ychwaith yn ddiogel. Mi a ddywedaf i chwi yn fyrr pa beth a farnwn i am y cyfryw ymarfer. Pan wyf yn gweddio am arweiniad Duw a'i gyfarwyddyd mewn cyfyng gyngor neillduol, yr wyf yn ymbil arno, ar iddo arwain fy meddyliau trwy ei Ys- pryd at y fath olwg ar gyfarwyddiadau ei air ac arweiniad ei ragluniaeth, fel y gallwyf oddiyno farnu pa beth yw llwybr fy nyledswydd; ar iddo felly drefnu fy ngorchwylion yn ei ragluniaeth, i wneuthur fy ffordd yn eglur i mi ar egwydd- orion dyledswydd, callineb, a chydwybod; a bod iddo ef felly sefydlu fy ngolwg, ac felly tueddu fy nghalon, i'm gwneuthur i yn barod ac ewyll- ysgar i gymmeryd y camrau hynny, neu ddilyn y rheolau hynny, ag a all fod yn fwyaf arweiniol i ddiogelu heddwch fy nghydwybod, i ddyrchafu gogoniant ei enw, ac i chwanegu fy ngwir lesad. Wedi eglurhau ac amddiffyn y cwestiwn mor fanwl, mi af ymlaen.

II. I roddi ateb iddo, yna y mae'r cwestiwn yn dychwelyd yn y dull hwn. Wedi defnyddio rhagfwiad priodol, ymgynghoriad a gweddi; ar ba beth y rhaid i ni edrych, wedi'r cwbl, fel nodau ac arwyddion o ewyllys a boddlonrwydd Duw mewn un achos neillduol ag yr ym ni 'nawr arno? rhaid ei ateb yn naccaol ac yn gadarnhaol.

I. Yn naccaol. Yr ydym ni yn fynych yn du- eddol iawn i chwanegu ein blinder, neu redeg i mewn i ffordd o berygl, trwy gamsynied y rheol, gan ddilyn y pethau hynny fel arwyddion o'r ffordd y rhai nad oes ganthynt ddim sicrwydd neu

O

ddiogelwch;

ddiogelwch; ac fe wna hyn ei bod yn dra angenrheidiol i ofod heibio gau reolau, mewn trefn i wneud ffordd i atteb eglur i'r gofyniad pwysfawr.

I. Ni ddylem ni ddim gwneuthur ein *Tueddiadau* yn rheol o'n hymddygiad: canys yr y'm ym fynych yn profi trwy lygredd a gwagedd ein calonnag, dueddiad i'r hyn a ddywedai callineb a chydwybod yn ei erbyn, pe ymgynghorid â hwynt. Ac an-hueddrwydd i'r hyn y mae gair a rhagluniaeth Duw yn ei wneuthur yn ddyledswydd. Mewn rhai achosion, mae'n dra angenrheidiol i ni ystyried ein tuedd, ein rhannau naturiol neu ein medd, era b'om yn ystyried ac yn pwyso pa ystod bywyd a fydd yn fwyaf addas i ni, neu i'n cyfeillion. Ond, wedi'r cwbl, nid yw tueddiad ddim rheol safadwy o ddyledswydd nac o gallineb chiwaith.

II. Ni ddylem ni ddim gwneuthur ein *Tymmerau* neillduol yn rheol o'n barn a'n penderfyniad; canys yr y'm ni weithiau yn profi ein hunain mewn tymmer i'r hyn nid yw ein dyledswydd presennol; a phan galwo dyledswydd a phwyll fe all ein tymmerau fod yn anghymmwys ac yn anewyllysgar. Ni byddai yn amherthynasol yn y lle hwn i ddal sylw manwl dros ychydig ar y drefn y mae rhai dynion crefyddol yn gymmeryd, wrth wneuthur eu barn oddi wrth helaethrwydd, neu gyfyngdra eu tymmerau mewn gweddi, os cyflawnant y ddyledswydd yn ddisrifol, yn ceisio gan yr Arglwydd unrhyw flastr neillduol mewn rhagluniaeth; os profant eu hunain yn helaethach nag arferol, hwy a gasglant oddi yma, y rhoddid iddynt y flastr; ond, os bydd yn fwy cyfyng arnynt na chymredin, hwy edrychant arno fel arwydd o ball-dwyfol, ac felly yn flunio eu gweithredoedd yn ol y golygiadau neu'r disgwyliadau hyn. Ond yr wy'n barnu

barnu
hon;
ben y
amfer
os gol
yr ydy
o ffor
ein ffy
gwyli
hon o
anwad
gydna
helaet
ein ha
belled
cadw
yn ein
garedd
ein rh
Duw
ddiau,
neu g
ni rha
camra
fe ddy
wrth y
iadau'

III.

ffurf
jawn,
ymarfa
unig i
rhaf C
yn llyf
fwydd
sylw

barnu mai rheol barn gyfeiliornus ac anwadal yw hon; canys, er y gall llawer pryd y peth ddyfod i ben yn ol y rheol hon, etto digwyddodd ar lawer o amserau eraill yn gymmwys i'r gwrthwyneb; ac os gosodwn ni bwys mawr ar y tymmerau hyn, yr ydym mewn petygl o gael ein camarwain allan o ffordd dyledswydd, a chael siglo, a thrangwyddo ein ffydd a'n gobaith trwy fionmedigaeth anpligwyladwy. Yn gymmaint na roddwyd y rheol hon o farnu i ni yn y gair, am hynny y mae yn anwadal: ac etto ni a ddylem fod yn barod i gydnabod cymmaint a hyn; cyn belled ag y mae helaethrwydd ein tymmerau yn ein cyffroi ac yn ein hannog i arfer moddion cymmws, ac mor belled ag y mae cyfyngdra ein tymmerau yn ein cadw rhag bod yn rhyfygus, neu yn rhy fyrbwyll yn ein byfod, cyn belled a hynny y mae yn drugaredd i ni ein bod fel hyn yn cael ein hannog, neu ein rhybuddio. Ac y mae'n debygol iawn, y gall Duw weithiau changu ein calonnau mewn gwaddiau, gyd a diben i'n cyffroi a'n hannog ni; neu gyfyngu ein calonnau, gyd a diben i'n cadw ni rhag arfer y moddion hynny, neu gymmeryd y camrau hynny ag all fod yn niweidiol. Ond etto fe ddylid casglu rheol barn a dyledswydd oddi wrth ymddangosiadau rhagluniaeth a chyfarwyddiadau'r gair.

III. Nid oes i ni gymmeryd ein harwain gan ffurf noeth o ymadreddion, 'sgrythurol. Pell, pell iawn, dymunwn i fod oddi wrth osod heibio yr ymarfer o'r 'sgrythur lân yn y pethau hyn, ond yn unig i wilio yn erbyn y camarfer o honi; y mae rhai Cristnogion yn hoffi arfer y bibl fel pe b'a i yn llyfr ffortun: pan del anhawddra mewn dyledswydd, hwy a agorant y bibl ar antur, ac a ddaiant sylw pwy destyn a dem yn eu golwg gyntaf, ac

fel y byddo eu dychymmyg gwyllt yn cymhwyso y lle hwnnw at y pwngc mewn dadl, y barnant mai eu dyledswydd yw gwneuthur felly. Ymarfer egwan iawn ac enbydus yw hon, a chamarferiad athrist o air Duw, gan ei gymhwyso i ddi-ben na amcanodd yr Yspryd Glan erioed mo hono. Fe wna eraill *antur-gymmwysiad* o le yn yr ysgrythur (a redo i mewn, neu argraphir yn gadarn ar eu meddyliau) at eu hachos a'u anhawf-dra presennol; heb edrych byth i mewn, neu ddal sylw ar ystyr priodol y testyn, ond ei wrydro, a'i gymhwyso at rhyw beth pell iawn oddi wrth feddwl yr Yspryd Glan. Er esampl: os yr ymofyniad a fydd, pa un a ddylech chwi ddilyn arfer cymmydog neu gyfaill, a bod y geiriau hynny yn argraphedig ar eich meddwl *dos dithau a gwna yr un modd*; yr ydych yn barod i gasglu oddi yno, mai meddwl ac ewyllys Duw yw i chwi yn sicr wneuthur fel y mae yntef yn gwneuthur. Y mae'r ffordd hon o farnu mewn perthynas i gall-nheb a dyledswydd yn dra egwan, cyfnewidiol a pheryglus: canys ni ellir byth feddwl fod yr Yspryd Glan yn amcanu y geiriau hyn yn y bibli gael eu cymhwyso, a'u harfer ar antur, ond y mae hyn yn fy arwain i ddal sylw.

IV. Nid y'n ni ddim i gael ein harwain gan unrhyw gynhyrsiadau, tymmerau, neu argraphiadau dieithr. Y mae llawer yn fynych yn teimlo y fath argraphiadau ar eu meddyliau a thuedd ganthynt i edrych yn fawr iawn arnynt, ie rhai a ant mor belled y ffordd hon ag i'w wneud o fewn ychydig yr unig reol o'u barn, ac ni roddant eu bryd ar wneuthur un peth *hyd oni chlywont an eu calonau i'w wneuthur*, fel y dywedant. Eraill a edrychant arno fel peth diamheuol fod meddwl Duw yn cael ei eglurhau iddynt trwy argraphiadau melus neu rymmus o ryw rannau o'r 'sgrifen

sanctaidd:

sancta
iadau
geffir
wnan
eu bo
yn gy
amhe
dal fy
wahan
ein ca
phiad
yma
o'r pe
gadae
fwy i
hunai
eu tw
antur-
o ew
dyledi

W
ymadru
wyf yn
a'r gyd
yr Ysp
fel hyn
iawn,
meddw
wrth r
priodol
y rhai
yn eu
allant
ond er
mae'r
iau hyn
gwirion
hymy,
rhaghu

sanctaidd: * ac mae eraill yn barnu wrth amlygiadau gweledigaethol, neu wrth argraffiadau a geffir mewn breuddwyddion a'r deongliadau a wnant o honynt, fe all yr holl bethau hyn, gan eu bod o'r un natur gyffredinol, gael eu hystyried yn gyfiawn gyd a'u gilydd. Ac y mae yn beth amheus gan lawer, pa belled y dylem ni edrych a dal sylw ar y pethau hyn; a pha fodd y mae i ni wahaniaethu rhwng hudoliaethau y temtiwr, neu ein calonnau drwg ein hunain, ag unrhyw argraffiadau dwyfol o'r fath hyn. Rhewch i mi gennad yma i ddywedyd, mai pwy hymmag a whel un o'r pethau hyn ei real, a'i faen-prawf ei fod yn gadael gair Duw; ac nid oes dim yn tueddu yn fwy i wneuthur dynion yn anedwydd ynthynt eu hunain, yn ansfydlog yn eu galwad, neu gael eu twyllo yn fwy enbydus yn eu hymarfer na rhoi antur-barch i'r cynhyrifiadau hyn, fel amlygiadau o ewyllys Duw. Barnu heb ei holi, mai ein dyledfwydd ni yw gwneuthur fel hyn neu fel hyn,

* Wrth y cyfryw argraffiadau hyfryd a grymmus o ymadroddion neu rannau o'r 'sgrythur ar y meddwl, nid wyf yn meddwl yma eu bod wedi eu gosod adref ar y galon a'r gydwybod, yn gytunol a gwir ystyr ac amcan briodol yr Yspryd Glan ynthynt: canys pa bryd hymmag y byddo fel hyn, mae'n eglur eu bod yn ddymunol ac yn werthfawr iawn, fel effaith Yspryd Duw ar y galon. Ond yr wyf yn meddwl y cyfryw ddiethr, ac achlyfurel argraffiadau oddi wrth rannau o'r ysgrythur ag sydd ymhell oddi wrth faddwl priodol yr Yspryd Glan ynthynt. Nid ydym i edrych ar y rhai'n ddim yn rheol dyledfwydd, neu weithredu yn ddioed yn eu hol, pe buent amlygiadau o ewyllys Duw; canys hwy allant fod yn dwyllodrus, yn lle bod yn hyfforddiadol, ond er hyn ei gyd, gellir caniattau, mai cyn belled ac y mae'r gau argraffiadau hyn yn gweithio ynnem y meddyliau hynny ag sydd yn ol gwirionedd yr ysgrythur, er nid gwirionedd y rhan argraphedig o'r 'sgrythur cyn belled a hynny, y gallant fod yn wir ddefnyddiol mewn achosion rhagluniarthol ac ysprydol.

am ei fod yn argraphedig ar ein meddyliau, neu o herwydd bod ein breuddwydion yn dwyn y fath ddeongliad, neu yntau am fod rhan o'r 'sgrythur lân yn cael ei chymhwyso at ein meddyliau mewn ffordd rymmus a dieithrol; hudoliaeth gwallgof-rwydd crefyddol, meddaf, yw barnu fel hyn, ac y mae i'w gochelyd a'i ffeiddio gan bawb Crist'nogion sofr, fel rhuthriad eon i mewn i ewyllys dirgel Duw, ac fel ymadawiad y galon oddi wrth real briodol dyledswydd, megis hoffi oferedd celwyddog, ac yn wrthodiad ein trugaedd ein hun. Ond chwi a ddywedwch, " Onid oes rhai o'r ar-graphiadau hyn yn ddwyfol? Oni, phrofodd " llawer Cristion iddo gael ei dywys yn rasol yn " yr iawn lwybr trwy'r moddion hyn? Ie oni " chysurwyd a chyfarwyddwyd rhai crediniol, " ie, ac fe ddeffrowyd rhai pechaduriaid, ac a'u " dygwyd hwynt at Grift yn gadwedigol, yn y " y ffordd gynhyrfiol hon, trwy freuddwydion, " gweledigaethau, neu rymmus argraphiadau o " ryw rannau o'r 'sgrythur lan? Ac, os felly, " mae'n fier fod rhyw reswm i'w parchu hwynt, " i hiraethu, a disgwyl wrthynt, ac i fod yn ddi- " olchgar am danynt," mi a atebwn, ac onid oes llawer o honynt yn bur ynfyd, os nid yn ddiefflig? Am hynny y mae'r cwestiwn yn dychwelyd, pa fodd y mae i ni wahaniaethu rhwng yr argraphiadau hyn ag fydd yn dwyllodrus, ynfyd, neu ddiefflig a'r rhei'ny fydd yn wirioneddol ac yn ddwyfol? Yn awr y mae yn naturiol i ddal sylw yma, fod hyd yn oed osodiad neu dderbyniad y cwestiwn yn cynnwys ac yn profi na ddichon y cynhyrifiadau hyn fod yn rheol dyledswydd, nae yn amlygiadau i ni o feddwl ac ewyllys Duw o honynt eu bunain; ond rhaid i ni ddychwelyd at ryw real atall i brofi yr ysprydion ai o Dduw y maent. Am barefwm nid ydynt i ymddibynnu arnynt: ac fe

ddylai

ddylai
yn fy
fod y
fionm
arnyn
i neb
eu cy
fwydd
ni idd
ond,
sefydle
gan h
mai,
fath a
arnyn
yn eu
i'w d
Yr wy
pende
adau h
ynnon
nid y
ddim
dilyn
eu bo
yn bu
liau a
am ry
tywyf
a chal
eddol
ddiffy
roddi
fyddol
Duw
redu
yliau,

ddylai y cyfryw ag fydd yn profi eu bod yn cael yn fynych y fath argraphiadau yn y ffordd hon fod yn ochelgar iawn, rhag cael eu twyllo neu siommi yn y fath fodd ag iddynt ofod eu pwys arnynt. Diammeu, trugaredd a rhagorffaint yw i neb gael eu hargraphu fel ag y b'o iddynt gael eu cyffroi a'u cyfarwyddo i iawn lwybr dyledswydd; a pha gynhyrfiadau bynnag a'n bywiocao ni iddi, gellwn fod yn ddiolchgar am danynt: ond, wedi'r cwbl ni ddylid eu cyfrif yn rheol sefydledig o gam a chymmwys. Chwi a ellwch gan hynny gymmeryd hyn fel rheol gyffredinol: mai, pa bryd bynnag y b'o'r argraphiadau hyn o'r fath ag a fyddo yn ein tywys ni i ymddibynnu arnynt eu hunain, ac yn hyfforddi ein llwybrau yn eu hôl yn hollol, y maent yn bur ynfyd, neu i'w drwgdybio yn fawr iawn ar gyfrif hynny. Yr wyf am hynny yn gorfod dod i y matter ar y penderfyniad eglur hwn: naill ag mae'r argraphiadau hyn yn cyffroi meddyliau ac ymresymmiadau ynnom mewn perthynas i lwybr dyledswydd, neu nid ydynt: os nad ydynt, ac heb fod ganthynt ddim i gynnig fel rheswm pa ham y dylem eu dilyn hwynt, ond o herwydd ein bod ni yn profi eu bod yn ein cyffroi a'n hargraphu, yna y maent yn bur ynfyd! Ond, os ydynt yn deffroi ein meddyliau a'n consern, ac yn ein gogwyddo i feddwl am ryw resymmau, 'sgrythurol a synhwyrrol er ein tywyfiad, yna rhaid eu dwyn at reol dyledswydd a challineb, ac oddi yno barnu pa un ai gwirioneddol neu dwyllodrus ydynt. Ac ni a allwn amddiffyn arweiniad addawedig Yspryd Duw, heb roddi annogaeth i ymhonniadau gwallgofwyr crefyddol, ar yr egwyddor hon; bod gan Yspryd Duw ddyfodfa at ein meddyliau, ac yn gweithredu arnom yn y fath fodd ag i dywys ein meddyliau, at y gyfraith a'r dyftiolaeth, ac i gyfarwyddo

wyddo ein meddyliau at y fath wirioneddau o'r
'fgrhythur, a'r fath reolau callineb ag fydd fwyaf
cymmwys i'n tywys yn yr anhawddra presennol.
Gadewch i mi chwaneu,

(5.) Na ddylem ni wneuthur y *pendersfyniad*
ya rheol barn. Fy meddwl yw hyn: os rhoifom
ni gam yn ol ein cydwybod yn ofn Duw, ac heb
lwyddiant; nid oes i ni gan hynny feio arnom
ein hunain, fel pe buafem wedi camfynied; ond
yn hytrach ymostwng iragluniaeth pen-arglwydd-
iaethol Duw, ac, os cymmerafom gam yn ddio-
fal, yn rhyfygus, neu heb reswm digonol i'w
amddiffyn, a'i fod yn llwyddo tu hwnt i'n disgwyl-
iad; ni ddylem gan hynny wneithio i'n cyd-
wybodau, fel pe buafem wedi gwneuthur yn iawn;
ond yn hytrach bod yn ddiolchgar i Dduw am
wneud mewn trugaredd, mor wrthwyneb i'n
dymuniadau. Ond y mae yn llawn bryd i ddyfod
at yr

2. Atteb cadarnhaol y cwestiwn perthynafol hwn.
Y mae Yspryd Duw yn wastadol yn gwneuthur
defnydd o'r gair, ac yn ein cyfarwyddo ni atto
ef a rhagluniaeth wedi eu cydmaru ynghyd, mewn
trefn i eglurhau i ni lwybr dydedswydd. Felly y
rheol gyffredin i ni farnu wrthi yw hon: yr hyn
a ymddengys ei fod yn anghyflawnol, yn anghyf-
reithlon, neu yn anghall, wedi rhagfwrriad diffri-
fol, ymgynghoriad priodol, a gweddi daer, ni
ddylem ni ddim edrych arno fel meddwl ac ewyllys
Duw yn yr achos hwn: a pha beth bynnag fydd
yn ymddangos ei fod yn ddyledswydd briodol,
gwir gallineb, neu angenrheidrwydd anochel-
adwy, ni ddylem edrych ar hynny fel ei ewyllys
ef. I wneuthur y rheol gyffredinol hon yn gyn-
nesfn ac yn hawdd, mi a ddiweddas gyd a
chymmwylad o honi i rai pennau neillduol he-
laeth.

(1.) Nid ydych i fod yn chwannog i newid eich cyflwr, os na fydd rhyw beth gwahanol oddi wrth eich sefyllfa bresennol, oddi eithr yn y fath achosion a'r rhai canlynol. Ysgatfydd fod rhagluniaeth yn dechreu gwneuthur eich sefyllfa bresennol yn *angbysurus* iawn, ac yn wir *anfuddiol* i chwi eich hunain ag eraill; neu yn gwneuthur eich parhad ynthi, yn beth na's gellwch ei wneuthur. Os felly, ni a allwn yn sicr gasglu y dylem chwilio ac ymosyn am ryw gyfnewidiad. Neu ysgatfydd, er y dichon eich cyflwr presennol fod yn esmwyth ac yn fuddiol, etto gall fod y fath gyfnewidiadau yn cydfyned ag ef, ac a'i gwnelo yn anghyfreithlon i chwi aros yntho; ni ellwch aros yn y galwad neu'r lle hwn ddim yn hwy, heb wneuthur rhwyg ar eich cydwybod, heb drofeddu cyfraith Duw, heb esgeuluso rhyw ddyledswydd fydd yn ddyledus arnoch, neu difuddio eich hunain o ryw ragorfraint angenrheidiol, neu fod yn agored i rym gorechfygol rhyw bechod neu demtasiwn. Pa bryd bynnag yr ymddengys eich sefyllfa yn y fath fodd ag i'w wneud yn ammhofibl i chwi aros ynthi heb oddef y fath ganlyniadau enbyd, chwi a ellwch yn sicr gasglu, mai ewyllys Duw yw yn awr i chwi yn ebrwydd chwilio allan am ryw le neu alwad arall. Nid ydych i fod yn awyddus i newid: ond yn y fath achosion a rhai'n ag a sicrheir ac a ofynnir gan gallineb a dyledswydd i newid ein cyflwr neu ein hamgylchiad, ac ymosyn am ryw beth arall, pa un a b'o unrhyw gynnigiad uniongyrch o natur arall neu peidio.

(2.) Pan gynnigir cyfnewidiad amgylchiad i chwi, neu fod rhagluniaeth yn gosod o flaen eich llygaid ddau neu ychwaneg o bethau; i ddewis pa un ai trigo y lle yr ydych, neu fyned i sefyllfa newydd, neu ddwy sefyllfa wahanol, pa un i ddewis; ymdrechwch i gymmeryd golwg wahanol

ar.

ar y ddau beth a ofodwyd o'ch blaen, mor belled ag y mae yn dyfod o fewn terfyn eich gwybodaeth; cydmarwch un gyda'r llall a chyd a'ch cyflwr eich hunain neu eich teuluoedd, &c. ac yna barnwch yn ol y fath reolau a rhai'n. *O ddau ddrwg naturiol*, dewiswch y lleiaf, y mae hon yn rheol eglur mewn callineb. *O ddau ddrwg maefol*, na ddewiswch yr un; ond fflowch oddi wrth y ddau ar bob ystyriaeth; na fydded i chwi wenieithio, neu ddistewi eich cydwybod a'r egwyddor beryglus honno, Rhuf. 3. 8. *Gwynn ddrwg, fel y del daioni*, canys y mae damnedigaeth y cyfryw ag sydd yn gwneuthur felly yn gyfiawn bydded eu cydwybodau mor esmwyth ag y b'ont neu wedi eu llonyddu yn ei gylch. *Bermuch yn wastadol ar yr ochr ddiogelaf mewn achosion cydwybod*; a thra b'o eich meddyliau yn ammeu cyfreithloneb un peth, a chwi yn gallu gyd a chydwybod rydd ymgadw oddi wrtho y mae dyledswydd yn gofyn i chwi ymgadw: canys y mae yr hwn sydd yn ammeu fel hyn yn hunan-gondemniwr, os efe a anturia arno, o herwydd nad yw yn ei wneuthur o ffydd; canys beth bynnag nid yw o ffydd pechod yw. *Gwyn ei fyd yr hwn nid yw yn ei farnu ei hun yn yr hyn y mae yn ei dybied yn dda* Rhuf. 14. 22, 23.

O ddau beth maefol neu ysprydol dda, dewiswch y mwyaf, os bydd gennych y medr a'r cyfle iddo; canys y mae dyledswydd yn gofyn i ni fod yn barod i bob gair a gweithred dda. Y sefyllfa honno yn yr hon y gellwch wneuthur a derbyn y gwir ddaioni mwyaf i chwi eich hunain, neu eraill, y sefyllfa honno yn yr hon y gellwch yn oreu ddyrchafu ogoniant Duw, a gwasanaethu eich cenhedlaeth yn ol ei ewyllys, a ddylai gael ei chosleidio gennych.

O ddau beth da naturiol, nid ydych yn wastadol i ddewis

ddewis y
ei fod y
gwirion
eraill.
olud by
sydd yn
fedigaeth
iol, y rh
aeth, i
yn unig
ionedd
gymme
gaethan
hyn.
hunain,
un peth
lygad o
addiche
wydd,
(3.)
iaeth dy
ynghyfa
ffordd
ond ar
weh lle
glwydd
luniaeth
Dduw
yn ang
i fynu y
nhratm
ddas i
ddewis
dro me
cydwyb
deb yn
neb arg

ddewis y mwyaf; ond sefydlu ar hwnnw, ie er ei fod y lleiaf, a ymddengys yn oreu er datoni gwirioneddol ac ysprydol i chwi eich hunain ac eraill. Na ofodwch eich llygad a'ch calon ar olud bydol, anrhydedd, neu bleierau: *canyis y rhai sydd yn ewyllysio ymgysoethogi, sydd yn syrthio i brofedigaeth a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidiol, y rhai sydd yn bodli dynion i ddinystr a cholledigaeth, i Tim. 6, 9.* Y mae'r pethau hyn i'w ceisio yn unig er gwalanaethgarwch, mantellion gwirioneddol ac ysprydol: am ba achos rhaid i chwi gymmeryd gofal neillduol ynghylch eich annogaethau a'ch amcanion mewn achosion o'r fath hyn. O eisiau'r willadwriaeth hon arnoch eich hunain, chwi a fyddwch mewn perygl o goffeiddio un peth a fyddo yn ddisglair ac yn ddymunol i lygad o gnawd, er colled a rhwystr y pethau hynny addichon yn unig eich gwneuthur yn wir ddedwydd, cyfurus, a defnyddiol.

(3.) Pan na b'o dim, yn ymddangos, ar ystyriaeth dyladwy, yn angenrheidrwydd yr achos, neu ynghyfarwyddiadau rhagluniaeth, i wneuthur eich ffordd yn eglur; na thraws-yrrwch ragluniaeth, ond arhofwch mewn stat o betrusder, neu trigwch lle yr ydych; gan ddisgwyl wrth yr Arglwydd yn y ffordd o weddi, ac yn ffordd ei ragluniaeth, ac nid rhaid i chwi ofni, na's bydd i Dduw trwy ei ragluniaeth, cyn gynted ag y mae yn angenrheidiol i chwi benderfynu, naill ai cae i synu y gam ffordd trwy ei gwneuthur, yn anghramwyol, anghyfurus, anfuddiol, neu anghyaddas i chwi, ac fe'ch cae chwi i synu i'w ffordd ddewisol; neu yntau a ddyry yn ebrwydd y fath dro mewn achosion ac a dry y glorian; fel y bydd cydwybod, callineb neu ddymuniad defnyddioldeb yn ddigonol i'ch perfwadio, heb wneuthur neb argraphiadau teimladwy, neu neb dadguddiad-

iadau dychymmygol yn rheol o yftod eich bywyd
(4.) Mi ofodat o'ch blaen y rheolau cyffredinol
canlynol ag fydd yn gymmwys i bob achos, ac
felly ddiweddu. *Ymhob achosion* bydded eich gofal
gwastadol i gadw cymmaint ag yw bosibl allan o
ffordd profedigaeth i esgeuluso un ddyledswydd neu
wneuthur un pechod. Bydded y chweched deisyf-
iad o weddi'r Arglwydd yn wastadol yn eiddo i
chwi, a gweithredwch yn gyfatebol: *nac arwain*
ni i brofedigaeth, eithr gwared ni rhag drwg.

Ym mhob achosion cymmerwch air Duw yn rheol
i chwi: gwelwch pa un ai bod yntho ddim ag
fydd yn addas i'ch achos yn ol ei ystyr priodol;
pa un a bydd ei reolau dyledswydd a'i reolau o gall-
ineb yn eich cynnorthwyo a'ch cyfarwyddo i ben-
dersynu'r pwngc. Cydmarwch fynegai y gair
a goruwchwiliaethau rhagluniaeth tu ag attoch;
a dysgwch oddi yno beth y mae'r Arglwydd yn
ei ofyn gennych yn eich amgylchiad presennol.
Byddwch daer gyd â Duw, ar ei Ysryd i ddwyn
y fath destynau neu wirioneddau at eich meddwl,
ag a fyddo yn briodol i'ch cyfarwyddo chwi,
a rhoddi i chwi wir olwg i mewn iddynt, a chyn-
northwyo eich meddyliau i'w cymhwyso at eich
achos, fel y galloch iawn farnu ar egwyddorion
o gallineb a chydwybod. Ac fel hyn chwi a
ddeallwch yn brofiadol beth yw daionus, a chym-
meradwy a pherffaith ewyllys Duw, a chwi a wel-
wch fod yr ymadroddion sanctaidd yn llusern i'ch
traed ac yn llewyrch i'ch llwybr.

Ym ymhob achosion bydded gennych barch i air
a rhagluniaeth Duw ar eich calonnau. Pa beth
bynnag a wna rhai'n yn anghyfreithlon neu yn
anghyfaddas, edrychwch arno fel yn erbyn ewy-
llys Duw, ac yn gyfatebol gochelwch ef: a pha
beth bynnag a wna rhai'n yn angenrheidiol oddi
wrth gydwybod a challineb cyfrifwch ef yn gytun-
ol

ac ew
tebol;
hyn
fel ew
Ym
ogonia
meddy
a'r ffy
ogonia
ain a f
y cyfa
effeith
calon
rhagon
iii. 5,
nac ym
nebydd
wch e
luniaet
rhyfed
thi, e
trwy f
ia dy
eich c
mewn
rhaglu
yng M
roddoc
gyftal
lluog
canys
y ddaer
diben
ag a r
gylchi
glwyd
ammor

ac ewylllys Duw, a chydysyniweh ag ef yn gyfat-
tebol; nid yn unig fel eich dewisiad, neu fel yr
hyn a ddyfeisiwyd trwy eich callineb chwi; ond
fel ewylllys yr Arglwydd ei hun.

Ym mhob achosion, cadwch olwg ddiysgog ar
ogoniant Duw. Bydded hyn yn ddiben mawr eich
meddyliau, yr egwyddor fawr o'ch ymarweddiad,
a'r ffynnon fawr o'ch gweithrediadau. Ac os ei
ogoniant ef a'ch gwir ddaioni ysprydol eich hun-
ain a fydd yn uchaf yn eich meddyliau, fe a fydd
y cyfarwyddyd mwya defnyddiol, gwerthfawr ac
effeithiol i'ch gweithrediadau. Gosodwch at eich
calon y gochehiad, hyfforddiad, a'r annogaeth
rhagorol hynny a geir gyd a'u gilydd, yn Diar.
iii. 5, 6. *Gobeithia yn yr Arglwydd a'th holl galon; ac
nac ymddiried i'th ddeall dy hun. Yn dy holl ffyrdd cyd-
nebydd ef, ac esfe a byfforddia dy lwybrau.* Cydnabydd-
wch ei air ef trwy ymgynghori ag ef, llaw ei rag-
luniaeth trwy ddal sylw arni, ei ddoethineb trwy ei
rhyfeddu, ei ben-arglwyddiaeth trwy ymfoddloni yn-
thi, ei ffyddlondeb trwy orphwys arno, a'i gariad
trwy fod yn ddiolchgar am dano: *ac esfe a byffordd-
ia dy lwybrau.* Yn olaf, *ym mhob achos*, bydded
eich consern a'ch hiraeth mwya am weled Duw
mewn cyfammod, fel yn trin pob amgylchiad
rhagluniaethol er gwasanaeth i amcanion ei ras
yng Nghrist Jesu. Fel Duw cyfammodol fe
roddodd llywodraeth teyrnas ei ragluniaeth, yn
gyftal a theyrnas ei ras i ddwylaw, i ffyddlon, ga-
lluog a grasol ddwylaw ein Prynwyr dyrchafedig:
canys y mae gan Crist bob awdurdod yn y nef ac ar
y ddaear; ac fe roddir iddo yr awdurod hon i'r
diben *fel y rhoddai ef fywyd tragwyddol i gynnifer
ag a roddwyd iddo ef.* Fe fydd gweled pob am-
gylchiad fel hyn yn cael ei drin gan yr Ar-
glwydd Iesu, mewn canlyniad o ddibenion y cyf-
ammod tragwyddol i ysgafnhau pob profedigath,
a pher-

a phereiddio pob cross, a chwanegu melusder dau ddyblyg i bob ffafir rhagluniaethol. Os gwna rhagluniaeth ein sefyllfa bresenol yn anghysurus, golwg ar gariad Duw yng Nghrist a'n gwna ni yn foddlon, hyd oni b'o agoriad er ein diangfa, os gwna rhagluniaeth ein harosfa yn ein cyflwr presenol ya amhosibl neu yn anghyfreithlon, golygu Iesu Crist yn llywio pob peth a'n nertha ni i anturio allan yn hyf yn ei enw a'i nerth ef ar unrhyw lwybr anghynefin neu anwaftad, i'r hwn ein gyrrir gan angen neu ddyledswydd. Pan gynnigir dwy sefyllfa wahanol er ein dewisiad. Yn awry mae yma brofiad o'n cariad at Dduw yng Nghrist: canys y mae Pen yr eglwys yn dwyn ei bobl i'r fath stat o betrusder, mewn trefn i brofi pa effaith a gaiff ein cariad i'w enw, ein parch i'w air, a'n golwg at ei anrhydedd ef ar ein dewisiad a'n helynt. A phe gallem ni yn waftadol olygu y fath amgylchiadau mewn rhagluniaeth fel profiadau o'n dewisiad, fe fyddai y meddwl hwn ei hun yn foddion mawr i'n bywiocau a chyfarwyddo ein ffordd, os ceidw rhagluniaeth ni dros amfer yn y fath gyflwr o amheuaeth, ni a ddylem edrych ar hyn fel profiad o'n hamynedd i weled pa un a allwn ni ddisgwyl wrth yr Arglwydd, a chredu yn ei iechydwriaeth ef.

Fel hyn, pa beth bynnag yw ein hamgylchiadau, fe fydd gwir grediniaeth o gariad Duw, a'i ffyddlondeb i ni yng Nghrist Iesu, a golwg sylweddol ar ragluniaeth fel yn ei ddwyllaw ef, yn suddiol iawn i'n cadw yn agos at ein dyledswydd, ac i'n cadw rhag myned i un llwybr gwaharddedig; i gadw ein golwg ar anrhydedd Crist, ac i gadw ein ffydd rhag diffygio, ein hamynedd rhag bod yn ddiysbydd, a'n heneidiau

iau r
awch

Oni d
ei f
din
yfe
ly r
lwy
ddi
feik

Y m
hy
Da
o l

" F
" fed
" fye
" gw
" dy
" fe
" Ap
" xi
" iau
" ed
" pa
" ne
" me
" ido

iau rhag camddeongli a chamddefnyddio gor-
uwchwiliaethau rhagluniaeth tu ag attom ni.

A C H O S XI.

Oni ddylai dyn nad yw yn cael ei gysurus berswadio ei fod yn wir Gristion, ymgadw oddi wrth yr ordinhad o supper yr Arglwydd rhag bwytta ac yfed barnedigaeth iddo ei hun? — A pha drefn sy raid i'r dyn hwnnw gymmeryd i fodloni eglwys Crist ei fod ef yn wir Gristion, yr hun ni ddichon adrodd un profiad naillduol o gyd-gyfeillach rhwng Duw a'i enaid?

Y mae'r cwestiynau hyn o Bwys mawr, ac am hynny yn haeddu eu hystyried yn wahanol. Dau lythyr a ddanfonwyd attaf fu yr achlysur o honynt, un o rhai'n fydd fel y canlyn,

Barchedig Syr,

“ **B**YDDAI da gennyf pe baech yn egluro'r
“ achos canlynol, ar nos fercher, cyn gyn-
“ ted ac y caniatto cyfleusdra, — Mae dyn ag
“ fydd gantho ychydig obaith ei fod wedi profi
“ gwir achubol gyfnewidiad, ac am hynny yn
“ dymuno disgwyl wrth Crist ar ei fwrdd; ond
“ fe'i digalonir ef yn fawr, gan yr hyn y mae'r
“ Apostol yn ei ddywedyd ar y testyn; 1 Cor.
“ xi. 27, 29. Fe barodd y lle hwn y meddyl-
“ iau canlynol, sef, os prof dd efe yn wirion-
“ eddol gyfnewidiad cadwedigol, efe a achubir,
“ pa un ai fod yn gyfrannog o'r ordinhad hon,
“ neu peidio: ond ar y llaw arall, pe twyllid ef
“ mewn perthynas i gyflwr ei enaid, yna rhaid
“ iddo fwytta ac yfed barnedigaeth iddo ei hun,

“ ac felly cael ei gae allan oddi wrth bob go-
 “ baith o fod byth yn gadwedig. Beth gan hynny
 “ fydd raid iddo wneuthur yn yr amgylchiadau
 “ hyn i”

IX. 2 O H O A

*** MAE'R llythyr byrr hwn yn myne-
 * Y * gu meddyliau llawer Cristion. Y
 * * mae'r dyn a'i 'sgrifnodd yn dymuno
 *** dyfod i ordinhad *swpper yr Arglwydd*,
 ond nid yw yn cael ei berfwadio ei fod yn blent-
 yn i Dduw, ac am hynny yn ofni bwytta ac
 yfed barnedigaeth iddo ei hun. Mae'r gair *barn-*
edigaeth yn ei lenwi â dychryn neillduol, ac yn
 peri ei enaid i grynu — “ Ai hyn yw'r canlyn-
 “ iad? Ebe ef, O! Beth a wnaif? Pa fodd y
 “ gwnaf? A raid i mi ddisgwyl yn yr amgylch-
 “ iadau hyn, pan na wn i lai na ddinystrir fy
 “ enaid dros byth? Onid fy nyledfwydd i yn
 “ hytrach yw ymattal oddi wrth yr ordinhad,
 “ yn gymmaint ag nad yw yn hollol angen-
 “ rheidiol er fy iechydwrïaeth? Y mae dau
 “ beth yn ymgynnig i mi; (1) mi allaf fod yn
 “ gadwedig, a hynny heb ddisgwyl wrth fwdd
 “ yr Arglwydd; (2) nid wyf fïer wrth ddisgwyl
 “ na's gallaf fwytta ac yfed *damnedigaeth* i mi
 “ fy hun. Pa beth gan hynny fydd i mi wne-
 “ thur?” Fel hyn y gwelwn yr anhawidra y
 mae'r dyn hwn ynddo, i ymdrechui i'w fymmud,
 ac i fywiocau pawb a'r fydd yn caru ein Har-
 glwydd Iesu Grist i gyflawniad cyfurus o'u dyled-
 fwydd, mi a ymosynnaf.

1. Pa un a ddichon dyn foddloni ei hun wrth
 ymattal oddi wrth *swpper yr Arglwydd*, o blegid nad
 yw yn ordinhad, *achubol*? Fe bledir hyn yn
 rhyfynych fel efgus gan y rhai nad ydynt yn dyfod
 i'r *bwdd*: ond fe ymddengys yn wan, yn gyt-
 tal ag yn anniolchgar, os ystyriwn ni y ddau

beth

beth h
 had a
 ddich
 wrth
 hyn f
 ddifai
 ni ddy
 ein ge
 enrhe
 onus f
 o hor
 chaffo
 b'ai y
 pecho
 iechy
 brifio
 gael e
 canwy
 fefydl
 ond i
 ac i h
 duol,
 gasinel
 nach y
 wneut
 cariad
 Golwy
 a weit
 fymf,
 “ O,
 “ elli
 “ hof
 “ fy
 “ roi
 “ lach
 “ wya
 “ lli
 “ dyn

beth hyn. 1. *Er nad yw swpper yr Arglwydd yn ordin-*
had ag fydd yn achub, etto mae yn fuddiol. Fe
 ddichon dyn fod yn gadwedig, er na bu erioed
 wrth *fwydd yr Arglwydd.* Fe ddylai'r ystyriaeth
 hyn fod yn annogaeth i rhei'ny ag fydd yn am-
 ddifaid o'r cyfleusdra trwy ragluniaeth. Ond
 ni ddylai fod yn annogaeth i esgeulusdra, pan
 ein gelwir i ddisgwyl wrtho, os nid yw yn ang-
 enrheidiol i'r *bod o Gristion, y mae i'w ddai-*
onus fod. Y mae rhai yn gwneuthur *Iachawdwr*
 o honi: nid ydynt byth yn esmwyth, hyd oni
 chaffont weini yr ordinhad hon iddynt: fel pe
 b'ai yr derbyniad noeth yn ddigonol i lanhau pob
 pechod, ac i roddi hawl i ddyn ar un waith i
 iechydwriaeth Crist. Y mae eraill yn ei di-
 brisio a'i hesgeuluso. O pa mor happus yw i
 gael ein cadw rhag y ddau ddibyn hyn? ni am-
 canwyd yr ordinhad hon i fod yn foddion
 sefydlog o ddeffroi a dychwelyd pechaduriaid,
 ond i ddwyn ymlaen waith gras yn y galon,
 ac i hyfforddi yr enaid tua'r nefoedd. Yn neill-
 duol, y mae wedi ei hamcanu i roddi i ni fwy o
gasineb at bechod, a llenwi ein heneidiau a dyf-
nach ymofstyngiad am dano. A hyn y mae yn ei
 wneuthur fel y mae yn gosod allan holl olud
 cariad y Pryniawdr, holl ogoniant ei groes ef,
 Golwg ar y rhai'n, dan ddylanwad yr Yspryd
 a weithia yn rymmus etto yn felus ar feddwl
 fym, ac a ddaw gyd ag awdurdod anwrthwynebol,
 " O, medd y Cristion, mor ffiائد yw pechod! a
 " elli ei garu ef, O fy enaid? A elli di gyd a
 " hoffder ei goffeidio a'i ddilyn? O tawdd, tawdd,
 " fy nghalon galed! pa bam nad wyt ti yn cyff-
 " roi wrth weled dy *Iachawdwr trywanedig:*
 " *Iachawdwr a drywanwyd* drofot ti, a *drywan-*
 " *wyd* gennyt ti? Onid wyt ti yn cyfodi gyd a
 " llid yn erbyn yr Iuddewon creulon a chyn-
 " dyn, y rhai a ofodasant fel hyn Fab Duw

“ farwolaeth boenus a chywilyddus? ond O, arafa
 “ dy lid yn eu herbyn hwy, ac edrych gartref!
 “ dy bechodau di O fy enaid, oedd lleiddiaid dy
 “ *Arghwydd!* y rhai hyn oedd yr *hoelion* a’i gwryf-
 “ lodd ef wrth y *pren melldigedig!* y rhai’n oedd
 “ y waywffon a glwyfodd ei *yfllys*, a orchudd-
 “ lodd ei gorph a *chwys gwacddydd*. A barottodd
 “ y cwppan chwerw a yfodd efe! O wyla,
 “ galara fy enaid, bydd yn wastadol yn oftyng-
 “ edig dan deimlad pechod, ac na ddi anrhydedda
 “ y Iesu hwnnw a’th garodd, ac a roddodd ei
 “ hun drosot!”

Eilwaith, *mae’r ordinhad hon yn tueddu i fyw-
 iocau a nerthu ein grasusau, ac i’n drwyn i fwy o
 gydffurfiad â Duw.* Pan fyddom yn eistedd, ac
 yn canfod *cariad anghymmarol Crist*, y mae yn
 tueddu i argraphu yr argyhoeddiadau dyfnaf
 o’n rhwymedigaethau iddo ar ein meddyliau,
 ac i gynyddu ein *cariad* iddo. Mae’n foddion
 i gryfhau ein ffydd yntho, dan deimlad o’n heu-
 ogrwydd a’n hanneilyngdod, i’n cymmodi ni
 a phob anhawddra, i’n bywiocau pan fyddom
 yn fufgrell, i’n hadferu pan f’om yn crwydro,
 i ddiddysnu ein serchiadau oddi wrth bethau
 daearol, a dwyn ymlaen waith Duw ar yr enaid.
 “ O, medd y Cristion, gwelwch pa fath *gariad!*
 “ Ac, a ddihiriat fi fel hyn? A gaf fi fod mor
 “ oer tu ag at yr Iesu? O pa ham na losgai’r
 “ tân ynnof fi? Pa ham mor ddiog? I fynu o
 “ fy eniad! A bydded gogoniant dy Brynwr
 “ yn wastadol dy brif ofal, fel y bu dy iechyd-
 “ wriaeth dragwyddol di yn eiddo yntef.”

Drachefn, y *mae’r ordinhad hon yn ddefnyddiol
 iawn i gynyddu ein cyfur ysprydol.* Yma, gwel-
 wch *gariad Tâd*, yn ymadael a’i *uniganedig Fab*,
 ac yn ei draddodi ef i fynu i farwolaeth felldigedig
 drosom ni! Yma gwelwch galon yr Iachawdwr,

pa

pa g
 ydwr
 gonid
 gyfiar
 wain
 hatlin
 iechy
 gwel
 rottol
 a gog
 ledig
 fath
 “ Cr
 “ dw
 “ lia
 “ mu
 “ ffy
 Dr
 Cyfryn
 a’r lla
 lai na
 naill
 pryne
 corph
 hynn
 iechy
 etto
 mewr
 der i
 a’n b
 yma.
 2.
 y ma
 wrtho
 glwyc
 wedy
 Gwne

pa gymmaint y mae wedi ymosod ar ein iechydwrriaeth ni! gwelwch yma y rhinwedd, y gogoniant, yr aberth o anfeidrol werth! gwelwch gyfiawnder yn doddi ei gledddyf ofnadwy yn ei wain, angau ac uffern wedi eu gorchfygu, yr hatling eithaf wedi ei thalu, a holl fendithion iechydwrriaeth, wedi eu cyflawn bwrcafu! O, gwelwch yma gyfiawnder cyfiawnhaol wedi barottoi, yr addewidion wedi eu cadarnhau, a gras a gogoniant wedi eu sicrhau i bob llestr etholedig! pa mor galonnog, pa mor gyfurus yw'r fath olwg! "O pa mor ogoneddus! medd y Cristion, gwel, O fy enaid, gariad dy iachawdwr! a anghredi di ef mwy? Gwel fuddugoliaethau gorfoleddus ei groes! ac a ofni di mwyach? - O pa feilfaen a ofodwyd yma i ffydd gref a gobaith fywiol."

Drachefn, *y mae'r Ordinhad hon yn Foddion Cyfryngol i gynyddu ein Cariad ni tu ag y naill a'r llall.* Ordinhad o undeb yw hon. Ni ddichon lai na chynhyrfu ynnom ferchiadau tu ag at y naill a'r llall, pan edrychom ar ein gilydd fel prynedigion trwy'r un gwaed, fel aelodau o'r un corph, a phlant o'r un teulu. — Fel hyn gan hynny, Er nad yw yn hollol angenrheidiol er ein iechydwrriaeth i ddiigwyl wrth Grist ar ei fwrdd, etto y mae yn angenrheidiol er ein cynnydd mewn gras, er mwy o gyfur yma a chymmwyfder i fydd gwell; ac am hynny ein dyledswydd a'n braint yw ymddangos ymhlith ei bobl ef yma. Ond,

2. *Crist ei hun a ofododd yr ordinhad hon, ac y mae efe yn gwahawdd ei ganlynwyr i ddisgwyl wrtho ef yma.* Yr hyn a ddywedodd ein Harglwydd wrth ei ddisgyblion, y mae yn ei ddywedyd wrthym ninnau yn yr oes bellenig hon, *Gwnewch hyn er coffa am danaf, (1 Cor. 2, 24.)*

A pha

A pha le mae arwydd o'n cariad, pa le mae ein diolchgarwch, os y'm yn gwrthod ufuddhau? — "O, fy enaid, a orchymmynodd fy Mhryn-
 " wr i'r rhei'ny fy yn ei garu ef i ddisgwyl
 " wrtho ef yma? Y mae'r gorchymmyn hwn yn
 " ddigon i mi: ni allaf lai nac ufuddhau. Pwy
 " all wrthsefyll ei gariad? Pwy all glywed y
 " trugarog Iesu, yr hwn a ddaeth ac a ddiodde-
 " fodd angau, pwy a ddichon ei glywed ef yn
 " gwahodd ei anwyl ganlynwyr i'w fwrdd, a
 " dywedyd. *Ni ddeuaf fi ddim, canys mi allaf*
 " *fod yn gadwedig heb ddi?* Pa mor anaddas yw
 " hyn o beth! Oni ddarfu i'r hwn a'n carodd
 " fel ag y rhoddodd ei hun drosom, ein galw?
 " A wrthodwch chwi ufuddhau ei alwad, o
 " herwydd eich bod yn gallu myned yn ddiogel
 " i fyd gwell, ac etto heb ddyfod byth i'r or-
 " dinhad hon? Pa le mae eich gofal am anrhy-
 " deddu eich Prynwr? Yr wyf yn gobeithio,
 " fod yr amneidiau hyn yn ddigon i ddangos
 " gwendid y dadl hwn, ag y mae'r Cristion
 " mor barod i wneuthur defnydd o hono am ei
 " esgeulusdra o'r ordinhad hon, ac i'w gyffroi
 " ef i gyflawnu yn ddiwyd ac yn galonnog ei
 " ddyledfwydd, fel y gallo ogoneddu ei Brynwr
 " a fu farw, ond yn awr ei lachawdwr dyrch-
 " afedig, ac i elwa rhyw fudd cadwedig i'w
 " enaid ei hun. Mi af ymlaen."

II. *I ystyried y gwrthddadl arall, a gysgododd ein*
cyfaill yn erbyn ei ddisgwyliad wrth Grist yn yr or-
dinhad hon, sef, osn rhag iddo fwytta ac yfed dam-
nedigaeth iddo ei hun. Tebygid fod y gwrth-
 ddadl hwn yn eich meddwl fy anwyl gyfaill,
 fel hyn — "Pe bwyttawn ac yr yfwn yn an-
 " heilwng, mi a fwyttawn ac a yfwn ddamnedi-
 " gaeth i mi fy hun, ac nid wyf sicr nad fel hyn
 " y bydd: am hynny a ddisgwyliaf, pan dichon
 " y can-

" y c
 " gai
 " ne
 mwy
 os gal
 y fath
 odus
 achos
 thur
 yfed a
 o'r far
 Yn
 ta ac
 fy yn
 mewn
 gwaha
 hi. F
 xi. 18
 yn eu
 dinha
 ymble
 iad h
 mewn
 wrth
 corph
 marol
 ebru'r
 yr oed
 mode
 wallu
 Fel
 yn an
 thur
 chnaw
 y rhei
 Hargl
 ddiben

“ y canlyniadau fod mor ofnadwy? O, y mae'r
 “ gair hwnnw *barnedigaeth* yn fy nharo i a braw
 “ neillduol!” Fel hyn fe ymddengys fod y pwys
 mwyaf yn cael ei ofod ar y *gair* arfwydu hwn,
 os gallaf gan hynny ofod yr amgylehiad hyn yn
 y fath oleuni, fel ag y symmudir yr ofnau trall-
 odus hyn, yr wyf yn gobeithio yr eglurheir yr
 achos mewn rhyw fesur. Mewn trefn i wneuthur
 hyn, mi a ystyriaf, *pa beth yw'r bwytta a'r*
yfed anheilwng hwnnw, a ddygir i meron fel achos
o'r farnedigaeth hon, ac yna'r farnedigaeth ei hun.

Yn gyntaf, ni a ymfynnwun *pa beth yw bwytta*
ac yfed yn anheilwng. Y mae'r hwn ag
 fy yn gwneud felly, yn dyfod i'r *ordinhad* hon
 mewn modd, a chyd a dibennion ac amcanion
 gwahanol oddi wrth y rhei'ny yr appwyntiwyd
 hi. Fel hyn yr oedd gyda'r *Corinthiaid*, i Cor.
 xi. 18, 22. Nid oedd gogoniant Crist ganthynt
 yn eu golwg, pan ddeuent ynghyd i weini'r or-
 dinhad hon. Hwyl a ymsyrthient i ymrysonau ac
 ymbleidiau, fel na allasai fod yno y cydgord-
 iad hwnnw, ag oedd yn angenrheidiol i fod
 mewn eglwys yn eistedd i lawr gyd â'u gilydd
 wrth *fwydd yr Arglwydd*. Ni ddaethant i olygu
corph a *gwael* Crist, neu *goffo* ei gariad anghym-
 marol, ond i foddioni eu blys gwangus a dad-
 ebru'r corph; ac yr oeddent mor anrhefnus, fel
 yr oedd rhai yn bwytta ac yn yfed hyd at or-
 modedd, pan nad oedd gan eraill ddigon i ddi-
 wallu eu newyn.

Fel hyn y gwelwn *pa beth yw bwytta ac yfed*
yn anheilwng, sef, pan y byddom yn ei wneuthur
 mewn modd amharchus, anrhefnus, a
 chnawdol, ac i ddibennion gwahanol oddi wrth
 y rhei'ny yr appwyntiwyd yr *ordinhad* gan ein
Harglwydd; pan y byddom yn ei halogi i ryw
 ddibennion daearol, ac heb edrych at dymmer
 enaid

ensid ymhaun yr ydym i ddyfod, neu at y diben-
nion mawrion sydd i'w hatteb, trwyddi. Yn ail, ga-
dewch i ni yn awr ystyried pa beth yw'r farnedig-
aeth hon. A.

1. *Chymmeryd y gair yn ei ystyr mwyd dych-
rynlllyd, fel yn arwyddocau dammedigaeth, ni ddylai
ein digalonni ni rhag disgwyl wrth Grist yn
yr ordinhad hon.* Yn yr achos hwn nid yw
yn arwyddocau, nad oes maddeuant ar ol der-
biniad anheikung. Fe eisteddodd llawer i lawr wrth
twrdd ein Harglwydd ag oedd yn elynion iddo,
ac etto hwy a fua at ar ol hynny yn orfoledd pen-
arglwyddiaethol ras. Fel hyn, chwydchi ebeid-
iau ofnus ag sydd mor fynych yn cael eich gosidlo
gan ystyriaeth y gair dychrynlllyd hwn, ac oddi
wrtho yn cynnal y fath feddyliau pruddaidd am
yr ordinhad hon, gwelwch, nid oes yma iddim
o'ch tarsu oddi wrthi mwy nag oddi wrth un or-
dinhad sanctaidd arall, gellwch cystat beidio dan-
llain, neu weddio, oblegid, os nad yw'r rhai'n yn
foddion o'ch iechydwrriaeth, eich dammedigaeth
sydd y canlyniad. Yn ddiammeu, fe ymddengys
yr holl ordinhadau wrth barai y disgwyliodd y
pechadur anedifeiriol yn ei erbyn, ac a am-
hant ei drueni yn yr ardaloedd uffernol. Ond
ni ddylai hyn ein gyrru o dŷ Dduw, ond ein
llenwi a chonferm difrifol am fod ein disgwyliad
wrth Dduw yn effeithiol i ddwyn ein heneidiau
at Iesu Grist. — Ond,

2. Y mae'r gair barnedigaeth i'w gymmeryd
mewn tynerach ystyr. Fel,

1. Y mae yn arwyddocau barnedigaethau
tymhorol neu gyfluddiau.* Fel hyn y mae'r apos-
tol yn ei egluro, pan y mae yn chwanegu yn
yr adnod ne saf, Oblegid hyn y mae llawer yn wain-

* Luc 23. 40. Pen 24. 20. 1 Pedr 4. 17.

iaid a
Fel pe
chwi y
mor an
can yr
ei anfo
gymma
ziachu
llawer
nid yw
yntho
(2.)
addiau
Fel hy
pan i'n
na'n da
ddom
yddir
gan D
sanctai
felly c
y b'o i
a'n ha
hyn yn
y medd
ac yn
a'r dig
Yfga
annoga
yd, nac
twng
yn unig
tymhor
wrth h
i ddyf
— Na
hon! y

iaid ac yn llefsg yn eich mysg, a llawer yn huno. Fel pe buasai yn dywedyd, Fel yr ydych chi yn dyfod i fwrdd yr Arglwydd mewn modd mor anrhefnus, a chwedl gwyrddroi diben ac amcan yr *ordinhad* hon; felly fe amlygodd Duw ei anfoddlonrwydd, trwy ofod ei law arnoch, yn gymmairt a bod llawer o honoch mewn cyflwr afiachus, egwan, a chlas, ac fe symmudwyd llawer allan o amser i dragwyddoldeb. Fel hyn, nid yw'r gair hwn *barnedigasth* yn dwyn dim yntho ag lydd yn dychrynlyd.

(2.) Y mae yn arwyddocau yma y fath gyfuddiau ag sydd yn foddion o'n daioni ysprydol. Fel hyn y dywed yr apostol, adnod 32, *Eithr pan i'n bernir, y'n ceryddir gan yr Arglwydd, fel na'n damner gyda'r byd.* Hynny yw, pan y byddom fel hyn dan gyfuddiau allanol, fe'n ceryddir ni yn dragarog, fe'n cystuddir yn dirion gan Dduw, fel na b'o i ni barhau i halogi ei sanctaidd *ordinhadau* i'r dibennion gwaelat, ac felly cael ein damnio gyda'r byd. Ond fel y b'o i ni gael ein hargyhoeddi, ein darostwng, a'n hadferu. Fel hyn, y mae'r ystyriaethau hyn yn dwyn ymaith bob dychryn oddi wrth y meddwl wrth ystyried y gair *dychrynlyd* hwn, ac yn ganlynol yn achlysur i symmud y trallod a'r digalondid a berir trwyddo.

Ysgatfydd y gall rhai ddywedyd mae hyn yn annogaeth yn wir! Yr ydych chi yn dywedyd, nad yw derbyniad anheilwng ddim yn darostwng dyn i ddamnedigaeth dragwyddol, ond yn unig yn dwyn arno ef ychydig o gyfuddiau tymhorol, y rhai ydynt yn wir fendithion: felly wrth hyn yr ydych yn rhoi annogaeth i ddynion i ddyfod a chellwair â'r *ordinhad sanctaidd* hon. — Na atto Duw, fod gennyf y fath olwg a hon! yr wyf yn sicr, mai pell yw hyn oddi wrth gasgliad

gasgliad a dynnai gwir Cristion oddi wrth yr hyn a ddywedpwyd. Nid nod gwir ddilyn-wyr y Iesu yw gwneuthur drwg fel y del daioni. Am fod Duw yn cystuddio, ac yn ceryddu ein hesegeulusrda a'n diogi, ac yn gwneuthur y ceryddon hyn yn foddion o'n hyspyddol ddaioni, a ddylem ni gan hynny rithro yn rhyfygus ar yr *ordinhad* hon? Na ddylem. Nid yw'r hyn a ddywedpwyd ond achlysur i symmud ofnau trallodedig y Cristion ynghylch y gair *barnedigaeth*, ac i'w annog ef i ddyfod i fwrdd ei Arglwydd; ac nid yn annog diosafwch yspryd, ni chaiff y cyfryw effaith ar feddwl ag fydd dan rym gwirioneddau efangylaidd.

Deuwch gan hynny, chwi eneidiau ofnus, y rhai sy yn synnu wrth son am yr *ordinhad* hon. A ydych chwi ddim yn caru yr Iesu? Oni wnaethoch chwi ddewisiad o hono fel eich *lathwdr*? Onid ydych am ei garu ef yn fwy, a chael eich dwyn i fwy o gyd-ymffurfiaid ag ef? Chwychwi yw'r unig *ddynion* mae efe yn eu gwahodd. A halogech chwi yr *ordinhad* hon i un diben gwael? A *fwyttaech* ac a *yfech* chwi mewn modd anrhefnus ac anweddaidd? Na wnaech, chwi a ddeuech i gosio cariad eich Prynwyr yn marw drosoch, ac i weled yr hyn oll a ofodir allan yma; chwi a ddeuech i gael eich bywiocau, i edrych ar *lathwdr* yn *dieddef*, i ryfeddu golud gras neillduol, yn aberth *Mab Duw*; ond yr ydych yn ofni eich bod yn anheilwng, yn anghymmwyys i nesau yn y fath fodd ger bron Duw, a chael y fath fframt. Os felly y mae gyda chwi, na ddigalonwch, anturiwch yn agos at eich *Prymwr*. Deuwch yn oftyngedig i weled eich *Arglwydd* yn *maru*, ac i bledio a gorphwys ar ei aberth cymmoglon ef; a chwi a fyddwch bell oddi wrth *fwytta* ac *yfed damnedigaeth* i chwi eich hunain.

Pe baech yn dyfod ar rwy ddibennion hunanol,

anol,
heb da
bydda
dderby
deimla
ydych
Iesu,
teiddi
ond d
yr hw
fe ddu
ordinh
Fel
cynfaf
Er
ail gw
yn am
yn edry
Grist
pha un
roddi
na ddi
felly m
thur yn
Chw
hwn, a
mae cy
ny mi
neu da
fydd ra
y fath
Yr yd
holl ord
adrodd
fel ag
eich der
eich bod

anol, fel ffordd i ddyrchafiad bydol, neu elw, ac heb dalu dim parch i gorph a gwaed y lachawdwr, byddai gennych achos i gasglu eich bod yn dderbyniwr anheithwng. Ond, od oes gennych deimlad gostyngedig o'ch pechadurusrwydd, os ydych yn dymuno dyfod gan edrych ar yr Iesu, fel y byddoch i gael eich nerthu, sanc-teiddio, a'ch bywhau; nid rhaid i chwi ofni, ond dewch gyda hydra a ffrïoldeb. Fe wna yr hwn a'ch gwahoddodd, i chwi roesaw, ac fe ddug ymlaen ei waith ynnoch trwy yr holl ordinhadau a appwyntiodd efe.

Fel hyn yr ymdrechais i ateb y cwestiwn cyntaf.

Er pan dderbyniais hwn, fe ddanfonwyd yr ail gwestiwn attaf, yr hwn ni thybiais ei fod yn amherthynafol i'w chwanegu yma. *Y mae dyn yn edrych arni fel ei ddyledswydd i ddisgwyl wrth Grist yn yr ordinhad hon; ond mae'r eglwys a pha un y mae efe yn dymuno rhodio, yn gosyn gantho rod-di hanes, am waith Duw ar ei enaid. Ac fel na ddichon efe adrodd un profiad neillduol o hono, jelly mae eisiau arno wybod beth sydd iddo wneuthur yn y cyfyngder hwn.*

Chwi a welwch, mai cwestiwn cyffredinol yw hwn, ac yn ein gadael argolled i wybod pa le mae cyfyngder neillduol y dyn hwn. Am hynny mi ymdrechaf ei ofod ef i lawr mewn dwy neu dair ffordd wahanol, ac yna dangos beth sydd raid i ddyn wneuthur i foddioni eglwys yn y fath amgylchiadau.

Yr ydych yn chwennych disgwyl wrth Grist yn holl ordinhadau ei dŷ: ond nid ydych yn gallu adrodd un profiad o waith Duw arnoch ohwi, fel ag i rod-di boddlonrwydd i'r eglwys wrth eich derbyn i fwynhad o'r fath fraint. *Ysgatfydd eich bod yn meddwl wrth hyn, na ellwch adrodd*

Q

amser

amser ac amgylchidau eich troedigaeth. Fel hyn y bu gyda llawer o'r eneidiau dedwydd hynny, ag fydd yr awrhon ger bron gorfeddfaingc Duw; ac nid wyf yn ammeu nad felly y mae gyda llawer o rhei'ny ag fydd yn gwneuthur i synu eglwyl Crist yma. Y mae Duw yn sancteiddio rhai o'r groth, fe wneir cyfnewidiad mewn eraill, er yn effeithiol, etto yn ddiarwybod. I ofyn y fath hanes am eu troedigaeth, neu eu gwrthod ar gyfrif eu hanalluogrwydd i wneud felly, fydd beth nad oes gan un eglwys o eiddo Crist hawl iddo, ac am hynny ni ddylai fod yn dramgwydd i chwi.

Drachefn, ysgatfydd na chawsoch neb amgylchiadau hynod uwchlaw cyffredin ynghwrs eich profiad; i adrodd i'r eglwys; ac am hynny y gall hyn eich gosod mewn cyfyng-gyngor.

Nid yw Duw yn gwneuthur â'i holl bobl yn yr un ffordd.

Y mae rhai yn cael eu harwain yn esmwyth ac yn ddistaw ymlaen o gam i gam, maent wedi eu goluo yn gadwedigol a'u dwyn at Iesu, a'u dwyn ymlaen ar hyd y bywyd dwyfol, ac yn myned yn ddiogel i ogoniant, yn ddistaw, neu ddim yn hynod iawn yn eu profiad. Maent yn ymddangos yn wastadol agos yr un, ac etto yn myned ymlaen o nerth i nerth, ysgatfydd dyma eich cyflwr chwi, fy nghyfaill. Fe all eraill roddi hanes am gyfyngderau mawrion, cysuron a mwynhâd mawr, tynerwch enaid mawr mewn ordinbadau a dyledswyddau &c. Ac o herwydd eich bod chwi yn methu rhoddi yr un hanes, yr ydych yn ofni nad oes gennych wir brofiad o ras cadwedigol. Nid oes gennych ond ychydig i ddywedyd, a hynny i ddim diben, yn eich tyb eich hun. Ond ystyriwch, nad yw'r hanefion hyn bob amser yn wirioneddol, ag fydd yn ymddangos eu bod y mwyaf ferchiadol; nid yw rhei'ny ychwaith bob amser yn troi allan yn

Grist'nogion

Grist
faith y
iwn y
yr ach

I.
eich tr
ymofyn
iad,
ddoch
arfer
y gwr
mae,
Ond,
casau
a chae
dryga
ffaid
nyddi
ddiafo
gaeth
gyfur

Dr
arfer
A pha
thur i
thur
Duw,
nid o
Grist
myn
bywh
cymh
dystio
Dr
rodda
belled
ydych

Grist'nogion blodeuog ag sydd yn helaeth ac yn faith yn eu mynegiadau. — Ond y mae eich cwestiwn yn dychwelyd — *Pa beth a wnewch chiwi yn yr achos presennol,*

1. *Os na ellwch chiwi gosio amser ac amgylchiadau eich troedigaeth, a pha fodd y dygwyd y gwaith ymlaen, ymosynnwch i'r dystiolaeth ag alloch roddi o gysnewidiad, ac adroddwch hwynt i'r eglwys.* Chwi a wyddoch fy nghyfaill, pa un a wnaethoch chiwi ymarfer o bechu neu peidio; pa un ai pechod yw y gwrthddrych o'ch hyfrydwch. Os fel hyn y mae, nid oes gennych ddim profiad o ras Duw. Ond, os ydych yn gobeithio mai eich consern yw casau pechod, a chael darostwng eich llygredigaeth, a chael eich calon wedi ei glanhau oddi wrth y drygau dirgel hynny, ag a ymddangosodd yn fwyaf ffiaidd i chiwi, ac o barasant i chiwi alaru yn feunyddiol ger bron Duw; os ymdrechafoch a gweddiasoch yn eu herbyn, gan hiraethu am waredigaeth oddi wrthynt; y mae gennych dystiolaeth gysurus eich bod yn Gristion mewn gwirionedd.

Drachefn, a fuoch chiwi yn ddiwyd yn yr ymarfer o'r moddion hynny ag a appwyntiodd Duw? A pha beth yw eich dibenion ynthynt? Ai gwneuthuriawn am eich pechodau y gwnaethoch, i wneuthur cyfiawnder i'ch cyfiawnhau chiwi ger bron Duw, neu ateb rhyw ddibenion hunanol? Yna nid oes gennych un rheswm i farnu eich bod yn Gristion. Ond, os allan o ufudd-dod i orchymyn Duw, i gyfarfod ag ef, i deimlo dylanwadau bywhaol a sancteiddiol ei Ysryd ef, a chael eich cymhwyso yn fwy i'r nefoedd yr ydych, dyma dystiolaeth arall eich bod wedi derbyn gras Duw.

Drachefn, a ydyw *Grist yn werthfawr i chiwi*? A roddasoch chiwi eich enaid i'w ddwylaw ef, cyn belled ag yr ydych yn adnabod eich hunan? A ydych chiwi yn gweled cyfaddasrwydd yn ei holl

enwau ef at eich cyflwr chwi? Yn olaf, ai efe ydyw eich oll ac yn oll? Yna na ddywedwch byth nad oes gennych ddim profiad achubol; canys beth yw hyn? Ewch, fy nghyfaill, a dywedwch wrth yr eglwys, er na's gellwch lenwi i fynu bapyr-len a hir hanes am amgylchiadau hynod, etto eich bod yn gobeithio i chwi weled eich hun yn euog, eich bod yn easau pechod, a chwedi ffoi am noddfa at *Iesu y cyfryngwr*, a chwedi gadael eich enaid gydag ef; ei fod ef yn werthfawr i chwi, a'ch bod wedi ei ddewis ef yn *Arglwydd* i chwi, eich rhan, eich *cwbl*, ac yn dymuno dwyn ei edelw ef, a byw i'w ogoniant ef. Onid yw hyn yn ddigon i roddi bodlonrwydd? — Ond ysgatfydd ni ellwch ddywedyd yn bendant, mai hyn yw eich cyflwr chwi. Yr ydych chwi dan ofnau mawrion, rhag i'ch calon eich twyllo — gan hynny mynegwch eich ofnau, yn gyftal a'ch gobaith, a gadewch eich achos i farn yr eglwys, gan weddio ar iddynt hwy gael eu harwain yn eu dyledswydd tu ag attoch chwi.

2. *Holwch dymmer bresennol eich enaid mewn perthynas i'r ordinhad hon.* Chwi a ddywedwch, nid oes gennych ddim hanes i roi am waith Duw ynnoch, ac etto, fe'ch argyhoeddir mai eich dyledswydd yw disgwyl wrth *Grist* wrth ei *furdd*. Yn awr, os nad oes gennych ddim gwir brofiad o räs Duw, nid oes gennych hawl briodol i'r fraint hon, mi a ofynnaf i chwi gan hynny, ac a ddeisyf-af arnoch i ofyn i chwi eich hun, o ba le cawf-och chwi eich boddloni mai eich dyledswydd yw? Holiad o hyn yn ddyladwy a esyd mewn rhyw fesur, o'ch blaen y dibenion fydd gennych mewn golwg wrth ddymuno dysod i'r ordinhad sanctaidd hon, a bod yn foddion i'ch darparu a rhyw beth i ddywedyd wrth yr eglwys i'w cyfarwyddo hwy mewn perthynas i'ch derbyniad i'w plith. A ydych chwi

chwi
proffes
thau,
Os hy
ydym
bodus
no dy
hyn y
ennill
yn cyf
mor a
ac o d
hell
gwyl
chwi
hynny
A oes
roi eic
yn gw
anger
us tua
fel yn
enaid
owgrw
a'i gw
hoelio
ioccau
yr Iesu
o'n rh
chwi
olygu
wadau
hau y
munio
noeth
io ei al
Lolo

chwi gan hynny yn gweled mai dyledswydd pob proffeiwr cyffredin, ac am hynny yr eiddo chwi-thau, yw ymddangos wrth *fwrdd yr Arglwydd*? Os hyn yw'r cwbl fydd gennym i ddywedyd, yr ydym yn cael ein harwain gan zêl ddall ac anwybodus. Ond ymhellach, a ydych chwi yn dymuno dyfod i'r ordinhad hon fel y byddoch trwy hyn yn fwy neillduol gael hawl i flafr Duw, neu ennill mwy o barch ymhlith y rhei'ny yr ydych yn cyfeillachu â hwynt? Mae hyn yn dangos pamor anadnabyddus ydych o natur yr ordinhad, ac o drefn efangylaidd iechydwrïaeth, a'i bod ymhell oddi wrth fod yn ddyledswydd i chwi ddisgwyl wrthi. Yr wyf yn gobeithio am danoch chwi fy nghyfaill bethau gwell, ond o ba le gan hynny y gwelsoch chwi mai eich dyledswydd yw? A oes gennych chwi un rheswm i obeithio i chwi roi eich hunan i fynu i Iesu Grist, a ydych chwi yn gweled eich presennoldeb wrth y bwrdd yn angenrheidiol i dystiolaethu eich cariad yn gyhoeddus tuag atto ef? A ydych chwi yn edrych arni fel yn fuddiol i adfywio, nerthu, a chysuro yr enaid? A ydych chwi yn gweled dim ardderch-owgrwydd ynthi, fel yn neillduol wedi ei haddasu, a'i gwneud yn effeithiol, trwy yr Ysryd, i groeshoelio ein chwantau a'n llygredigaethau, i fywiocau ein grasufau, i ennyn tân o gariad tu ag at yr Iesu, a'n cynnorthwyo i gadw yn fyw deimlad o'n rhwymedigaethau iddo? Yn olaf, a ydych chwi yn ewyllysio dyfod yma, fel y galloch chwi olygu *Iachawdwr* croeshoeliedig, teimlo dylanwadau ei Gariad yn fwy ar eich calon, ac ufuddhau yn fwy bywiog iddo? A ydych chwi yn dymuno dyfod at Grist fel creadur truenus euog a noeth, fel y gosodir allan yn yr ordinhad hon, i bledio ei aberth, ac i orwedd wrth droed ei groes, gan

alaru am eich pechodau? Dymma yr dibenion ag
sydd yn gweddu i'r ordinhad hon, dangoswch eich
bod yn wir Gristion, fod gennych wir brofiad, a
bod gennych hawl i holl ragorfreintiau tŷ Dduw.
I ddiweddgloi y cwbl ynghyd, os felly y mae gyd
a chwi, fe amlygodd Duw ei hun i'ch heñaid, fel
nad yw yn gwneuthur â'r byd, ac y mae gennych
achos i fod yn llwyr foddlon. Ewch gan hynny, a
mynegwch i'r eglwys, pa beth a brofasoch, pa beth
yw eich tymmer bresennol, beth yw seilfaen eich
gobaith, a pha beth yr dych yn gobeithio yw eich
dymuniadau, eich dibenion a'ch amcanion, a hyn
oll, nid wyf yn ammeu, a ymddengys iddynt fel
prawf digonol o waith gras yn eich calon, ac yn
ganlynol eich hawl i'r holl ordinhadau a ap-
pwyntiodd Duw.

A C H O S XII.

*Pa fodd y gwahaniaethu rhwng temtasynau Satan
a llygredigaethau ein calonau ein hunain?*

CYMMERWYD y cwestiwn hwn dan
ystyriaeth mewn canlyniad i lythyr a dder-
byniwyd yn ddiweddar, yr hwn sydd agos air am
air. A diammeu fod ateb pruddaidd a chyflawn
i gwestiwn o'r natur hyn o'r pwys mwyaf, i rag-
flaenu rhai camsyniadau anghysurus neu amryfus
iawn, ag y mae amryw fath o ddynion yn rhy
barod i redeg iddynt. Canys y mae rhai yn
twyllo eu hunain yn aruthrol trwy fwrw ymaith
eu holl bechadurusrwydd oddi wrthynt eu hunain,
ac yn ei ofod ef ar y diafol; pan mae eraill yn
fynych yn gofidio eu hunain yn afreidiol, trwy
osod

osod a
ynthy
aeth y
pan i
roi lle
nabod
yn sic
pan n
rwydd
demta
mewn
io alla
becho
yn ni
ffyrdd
eu cyn
tan, i
i esm
Ond
nym
mewn
Ond
wrthw
math
ei hun
ddeng
mewn
enaid
berfw
hyn
gresyn
i anol
fodd l
i geul
hunain
ond eu
Y n

ofod arnynt eu hunain yr holl ddrwg a deimlant
 ynthynt eu hunain. — Y mae'r dyn di ailenedig-
 aeth yn fwy tueddol i redeg i'r camfyniad cyntaf,
 pan mae'r Cristion pruddaidd yn fwy tueddol i
 roi lle i'r olaf. Y mae rhei'ny ag fydd heb ad-
 nabod plâ a llygredd eu calonau eu hunain
 yn sicr mewn perygl mawr o dwyllo eu hunain;
 pan mae eraill ag fydd yn gweled eu pechadurus-
 rwydd a'u llygredd eu hunain yn fynych dan
 demtasiwn i ofidio eu hunain. Y mae'r dyn ag fy
 mewn diogelwch cnawdol yn mawr dueddu i chwil-
 io allan bob math o esguson; pan ddygir ef i ryw
 bechod ag a fyddo yn clwyfo ei gydwybod, neu
 yn niweidio ei enw da; ac ymhlith yr amryw
 ffyrdd ag y mae balchder a llygredd ei galon yn
 eu cymmeryd, dyma un, sef, gosod y bai ar fa-
 tan, mewn trefn i ryddhau ei hun oddi wrtho, ac
 i esmwythau ei feddwl dan yr euogrwydd o hono.
 Ond ffordd wael yw hon yn sicr; ac mae gen-
 nym le i feddwl fod diafol yn gwbl ddiniweid
 mewn llawer o'r pethau hynny a ofodir arno.
 Ond ni a welwn fod yr enaid difrifol o dymmer
 wrthwyneb: yn gwybod fod yntho ef ei hun bob
 math o bechod, am hynny y mae yn barod i feio
 ei hun agos ymhob peth: oddi wrth hyn yr ym-
 ddengys mai un o ddichellion y diafol yw taffu i
 mewn feddyliau drygionus, ac yna perswadio yr
 enaid grasol ei fod yn euog o honynt; ac os gall ef
 berswadio'r credadyn, druan, i gymhwyso'r beiau
 hyn atto ei hun, pâr hyn y trallod mwyaf
 gresynol, ac y mae hyu yn tueddu i'w yrru ef
 i anobaith. Ac nid wyf yn ammeu, na cha-
 fodd llawer o ddynion duwiol eu dwyn yn agos
 i geulan anobaith, trwy fod yn dueddol i feio eu
 hunain, yn yr hyn nad oedd yn briodol eu pechod,
 ond eu blinder yn unig.

Y mae yn dra eglur oddi wrth y meddyliau blaen-
 orol

orol y dylid dal sylw gyda diwydrwydd mawr ar y cwestiwn hwn. Os gallaf fod yn offeryn i roddi ateb boddhaol i'r ymosyniad pwysfawr, gall, trwy fendith Duw, fod yn foddion dymunol i ddeffroi'r cyfryw ag sydd mewn diogelwch cnawdol, ac i gyfuro y credadyn trallodedig.

Mewn trefn i arwain i mewn ateb cymmwys i'r cwestiwn hwn, bydd yn angenrheidiol i ragddywedyd dau neu dri pheth.

1. *Dichon ein calonau ni ein hunain ein temtio i'r gwaethaf o bechodau, ie heb gyd-weithrediad diabol.* Nid oes dim yn rhy ddrwg, gwael neu ffaidd i'n calonau i fisial ynnom: canys fe ddywed ein Iachawdwr wrthym mai o'r galen y mae meddyliau drwg yn tarddu, lladdiadau, tor-priodasau, godinebau, lladradau camdystiolaethau, cablau, a'r cyffelyb, Mat. xv, 19. Ac fe gadarnhâ yr apostol Iago y gwirionedd galarus hwn, trwy ddywedyd wrthym, Iago i. 14. *Y temtir pob dyn, pan y tynner ef, ac y llithier ef, gan ei chwant ei hun.* Felly y mae yn dra angenrheidiol i ddal sylw ar, a bod yn wiliadwrs yn erbyn cynhyrfiadau cyntaf ein natur lygredg.

2. *Fe ddichon satan daflu i mewn feddyliau drwg, ie, heb gyd-weithrediad ein calonau ein hunain.* Yn sicr fel hyn yr oedd gyda'n Harglwydd Iesu Grist, yr hwn, er ei fod yn berffaith ddieuog a bechod, a demtiwyd i'r ffeiddiaf o bechodau yn yr anialwch, fel y tyftiolaethir yn Mat. 4. 3, 10. Ac fel hyn y bu hefyd mewn perthynas i'n mam Efa, pan wnaeth satan y cynnyg cyntaf arni. Ac nid wyf yn ammeu, nad fel hyn y bu gyda llawer o wir gredinwyr, fel y gwneir yn eglur yn niwedd yr ymadrodd hwn.

3. *Fod satan a'n calonau ein hunain weithiau, yn cyduno i ddwyn attom yr un feddyliau drwg.* Weithiau y mae ein calonau llygredig ein hunain yn gyntaf yn y pechod, ac yna gellir dywedyd

dys e
Fel h
2 Co
yn y b
rwyfda
oddi u
welw
yr efe
yddia
wino.
hyn,
meryd
syml
yw'r
drwg
tur a
oddi v
cydun
ac fell
amry
yn cy
un sy
wnelin
gwn
rheola
neu y
1.
wrtbw
meddy
Ni
becho
hamgy
oddi w
sylw,
taliwn
wrth f
Ond f

dyd ein bod yn temtio'r diafol i'n temtio ni. Fel hyn yr oedd gyda dychweledigion Corinth, 2 Cor. 11. 3. *Y mae arnaf ofn, rhag mew'n modd yn y byd, megis y twyllodd y sarph Efa trwy ei ebyrrwysdra, felly bod eich meddyliau chwi wedi eu llygru oddi wrth y sylmrwydd sydd yng Nghrist.* Canys ni a welwn ddarfod i'r Corinthiaid barchu un gweinidog yr efengyl yn fwy na'r llall, trwy hoffi areithyddiaeth yr ymadrodd, a'u clustiau wedi eu merwino. Mae'n eglur, mai eu bai eu hunain oedd hyn, ac oddi yma ni a gawn, fod satan yn cymmeryd achlysur i'w tynnu ymaith oddi wrth wir sylmrwydd yr efengyl. Ac amserau eraill satan yw'r blaenaf yn y drwg, trwy dafu meddyliau drwg i'r galon, y rhai sydd yn gyttunol a'n natur a'n tymmer lygredig. Fe gymmer y fantais oddi wrth ein hamgylchiadau a'n tymmer, ac yna cyduna ein calonau yn ebrwydd a'r cynnygiad, ac felly fe'n twyllir ac fe'n bradychir ni, ac mewn amryw o bethau y mae satan a'n calonau ni felly yn cyduno, fel y mae yn anhawdd i wybod, pa un sydd gyntaf, neu'r llaw fwyaf yn y pechod a wnelir, neu'r llygredd a synwefir. Ond mi debygwn y gallem wybod mewn rhyw fesur, wrth y rheolau canlynol, mai gwaith satan sydd yn unig, neu yn bennaf yn y temtasiwn.

1. Pan mae'r temtasiwn yn *annaturiol*, neu yn *wrthwyneb* i duedd neu dymmer gyffredinol ein meddyliau.

Ni a wyddom fod tueddiad ymhob dyn i ryw bechod yn fwy nac eraill; a'r pechod parottaf i'n hamgylchu ni yw ef yn gymmaint a'i fod yn cyfodi oddi wrth ein tymmer naturiol. Yn awr deliwch sylw, ei bod yn anhawdd i wybod pan fyddo'r temtasiwn yn uno a'r dymmer hon, pa un ai oddi wrth satan, neu oddi wrthym ni ein hunain y mae. Ond fe'n temtir ni weithiau i'r hyn sydd wrthwyneb

neb i'r tuedd cyfferdinol hwn. Yn yr achos cyn-
 taf ni a ddylem fod yn ochelgar, rhag i satan gael
 y fantais arnom, a ninnau heb wybod am dano;
 ond, yn yr achos olaf, mae'n eglur rhaid bod y
 temtasiwn yn bennaf, ac yn hollol oddi wrth
 satan. Mae gennym brawf hynod o hyn yn Pedr,
 yr hwn oedd yn tueddu yn hytrach i *zél ry boeth*
 dros Grist a'i achos, etto ni cawn ef wedi ei frady-
 chu i'r pechod cyferbyniol, sef, i'r llwfrdra mwya
 gwael, yr hyn sydd yn bendant yn cael ei briodoli
 i satan, Luc 22. 31. *Satan a'ch ceisiodd i'ch nithio*
fel gwenith.

2. Pan mae'r temtasiwn yn wrthwynebol i hwyl
 bresennol y meddwl, yna y mae lle i farnu fod
 gan satan law yntho.

Ni a wyddom fod enaid y credadyn mewn gwa-
 hanol dymmerau ar wahanol amserau, mae weith-
 iau yn fwy cnawdol a phryd arall yn fwy yspyd-
 ol, weithiau yn fwy cyfurus, ac ar amserau eraill
 yn fwy llwfr. Yn awr, os una'r temtasiwn a thym-
 mer bresennol ein meddyliau, mae yn ddigon te-
 bygol mai gwaith ein calonnau ein hunain sydd
 bennaf yntho. Er esampl: os temtir ni i ryfyg,
 pan fyddom mewn tymmer gyfurus, neu pan fydd-
 om mewn tymmer ofidus, ein temtir i anobaith:
 etto nid hwyrach na's gall fod gan satan law fawr
 yn yr achos hyn, er mor ddirgel y b'o; fel y gwel-
 wn yn eglwys Corinth, lle yr ym yn gweled ei bod
 yn cwbl ffeiddio'r pechod o losgach: ond satan
 a gymmerodd fantais oddi wrth hynny i'w gyrru
 i ddibyn arall, i lyngcu'r dyn a esgymmunwyd
 gan ormod dristwch, yr hyn a briodolir i satan,
 2 Cor 2. 11. *Fel na'n siommer gan satan; canys*
nid ydym heb wybod ei ddichellion ef. O'r tu arall,
 mae'n amlwg, fod gan satan y llaw bennaf yn y
 brofedigaeth ag sydd yn rhedeg yn wrthwyneb
 i'n tymmer bresennol. Er esampl: os tessir me-
 ddyliau

ddyli-
 yspyd-
 tra by-
 iau am-
 gyfuru-
 hyn, m-
 fod ga-

3. I
 ymmol-
 ein me-
 fod ga-
 Cristio-
 Hanfo-
 annatu-
 wyddio-
 taliawr-

4. I
 taf y
 y llaw-
 rwydd-
 temta-
 i un pe-
 hewyll-
 y cynn-
 oddi w-
 wl a w-
 gas i'r
 a'i fod-
 blefer;
 wrth f-
 ei goro-
 ei chal-
 ymda-
 yw, tr-
 arwydd-

5. F
 arwydd-

ddyliau halogedig i'r galon pan f'om mewn hwyl
ysprydol ; neu os daw meddyliau rhyfygus i mewn
tra byddom mewn hwyl anghysurus ; neu feddyl-
iau amheus, pan mae ein meddyliau mewn tymmer
gyfurus ac ysprydol. Ymhob un o'r achosion
hyn, mae'n ddigon tebyg, oddi wrth natur y peth,
fod gan satan y llaw bennaf.

3. Pan fyddo'r brofedigaeth ei hun yn *afres-ymmol*, yn wrthwyneb i ba beth bynnag ag allo
ein meddyliau ein temtio ni ; mae yma le i dybied
fod gan satan y llaw bennaf. Megis os temtir
Cristion ystyriol i anghredu'r Bibl, neu ammeu
Hanfod Duw, neu ei yrru ymlaen i ryw ddrygau
annaturiol ; y mae'r fath amgylchiadau yn ar-
wyddion eglur fod yr achos yn hytrach yn dem-
taliawn satan na'n llygredd ein hunain.

4. Pan ffeiddir codiad neu ymddangosiad cyn-
taf y temtasiwn, mae yn arwydd fod gan satan
y llaw bennaf yntho. Canys y mae boddlon-
rwydd dirgel yn cydfyned a chodiad cyntaf y
temtasiwn, pan fyddo ein calonau yn ein temtio
i un peth ; am ei fod wedi ei addasu i'n natur a'n
hewyllysiau ; ac ni allwn lai na theimlo plefer yn
y cynnygiad ei hun. O herwydd ei fod yn dyfod
oddi wrthym ni ein hunain. Ond pan mae'r medd-
wl a wthir i mewn yn ffaidd i'n golwg, ac yn at-
gas i'n heneidiau, yn ei ymddangosiad cyntaf,
a'i fod yn gyfudd ac yn faich yn hytrach nac yn
blefer ; mae hyn yn arwydd ei fod yn dyfod oddi
wrth satan. Megis yn achos ein mam *Efa*, er
ei gorchfygu gan y brofedigaeth o'r diwedd, etto
ei chalon a'i casaodd ac a'i gwrthododd ef yn ei
ymddangosiad cyntaf. Ystyriaeth gyfurus ei chofio
yw, tra byddo'r casineb hyn yn parhau, mae yn
arwydd nad oes dim bai arnom ni.

5. Pan fyddo'r temtasiwn yn *ormesol*, y mae yn
arwydd arall o weithrediad satan. Ysgatfydd y
gyrrir

gyrrir ni ymlaen gyda math o gyflymdra chwyrn, ac y cymmellir ni i wneuthur pechod gyda'r brys mwyaf. Rhaid i chwi wneuthur hyn, medd y brofedigaeth, ac ni rydd y temtasiwn i ni amfer i feddwl, ond ein gyrru ymlaen *trwy fodd ac anfodd* i'r anwiredd. A pheth allwn ni farnu oddi wrth y fath brofiad a hwn, ond ein bod dan ryw arwein- iad drwg y diabol?

Ymhellaeth, ysgatfydd bod y brofedigaeth yn ein dilyn o ddydd i ddydd, a ninnau yn chwen- nych cael ein gwared oddi wrthi; yn ymdrechu, yn gweddio yn ei herbyn; ond y mae o hyd yn ein dilyn, ac ni chymmer ddim paff; yn ein gyrru, yn hytrach na'n denu i'r ffeidd-dra profedigaethus: dyma hefyd arwydd eglur arall o waith fatan.

Mi orphennaf y nodau hyn â meddwl neillduol ag fydd yn berthynasol i'r holl bennau blaenorol, ac a ymddengys oddi wrth natur y peth ei fod yn brawf o weithrediad fatan; a hynny yw, bod y temtasiwn yn *allanol* neu o'r tu allan. Ac ym- ma rhaid i mi ddymuno ar bob un i edrych i mewn yn graff ar ei brofiad ei hun, i weled y gwahaniaeth sydd rhwng yr un tu mewnol a'r un sydd yn dyfod o'r *tu allan*. Chwi ellwch yn hawdd wybod ymhia fodd y mae eich meddyliau yn arferol yn cyfodi; chwi a ellwch, megis, eu canfod hwy yn dyfod oddi wrth eich calonau eich hunain, ac felly trwy'r teimlad tufewinol hwn, hwy a ymddangosant eu bod oddi fewn.

Ond ar amserau eraill tebygid mai trwy ar- graph arnoch chwi y daethant, eu bod wedi faethu i mewn i'ch meddyliau yn hytrach na dyfod allan o honynt. Rhaid i mi adael hyn i sylw astud pob un arno ei hun; gan obeithio, y gellwch trwy ymosyniad mynych, o'ch proffad eich hun, wa- haniaethu rhwng yr un a'r fflall, ac os cewch chwi reswm digonol i feddwl fod y meddyliau
drwg

drwg
o'ch
oli i
fa i'n
ar y
mewn
ymdr
hwn,
gadev
horio

I.
hyn y
rhai
fyddw
bai e
fatan.
yn ec
etto a
ain, r
os by
wybo
camfy
wydd
i ni ei
ddiam
llygre
ei hun
ofod y
gatfyd
" pa
" yr
" bro
" cal
fod la
mi dd
dylech
fel eic

drwg wedi eu taflu i mewn, ac nid yn dyfod allan o'ch calonau, chwi a ellwch yn ddiogel eu priodoli i waith satan. Canys nid oes iddo ef ddyfodfa i'n calonau ni, ni all ef ond gweithio yn unig ar y meddylfryd (phanfy), ac felly faethu, taflu i mewn neu gynnyg meddyliau i'r galon. Wedi ymdrechu fel hyn i roddi hanes o'r matter dyrus hwn, mor eglur ac mor 'sgrythurol ag y gallafwn, gadewch i mi ddiweddu gyd â ychydig o gyng-horion a chyfarwyddiadau.

1. Gochelwch ofod y cwbl ar satan. Y mae hyn yn bod yn rhyfynych, yn enwedig ymblyth y rhai nad oes ofn Duw o flaen eu llygaid. Pan fyddwyf yn clywed dynion yn wastadol yn bwrw bai eu pechodau ar demtaliynau a chynnygiadau satan ni's gallaf lai na drwgdybio fod y cyfryw yn echrydus dieithro honynt eu hunain, heberioed etto adnabod llygredigaethau eu calonau eu hunain, na gweled godidawgrwydd Iesu Grist. Ond os bydd dynion yn barod o ddisgrif ac yn gydwybodol i gymmeryd yr holl fai arnynt eu hunain, camfyniad yw hwn ar y llaw ddeheu: canys arwydd o gydwybod dyner yw cymmeryd gormod i ni ein hunain, yn hytrach na rhy fach. Ac yn ddiammeu, bydd pob un a welodd bla, twyll a llygredd ei galon yn hytrach yn tueddu drwgdybio ei hun, na cheisio heddychu ei gydwybod trwy ofod y bai ar satan neu ar ryw un arall. Ond ysgatfydd chwi ddywedwch, "Pa fodd y gwn i
 " pa bryd i ofod un peth arnaf fy hun, a pha belled
 " yr wyf yn berffonnol yn euog o'r hyn wyf yn
 " brofi yn gweithio ynnof, neu defir i mewn i'm
 " calon?" Yr wyf yn ateb. Nid rhaid i chwi fod lawer ar golled ar y pen hwn; canys rhaid i mi ddywedyd wrthy ch mewn ffyddlondeb cywir y dylech ofod pob cynnygiad arnoch eich hunain, fel eich bai eich hunain, mor belled ag yr ydych

chwi eich hunain naill ai yn weithredol ynthynt, yn cydsynio iddynt, neu yn cael un math o bleier yn y derbyniad o honynt, ie mor belled ag nad ydych yn ddifrifol ac yn galonnog yn eu gwrthiesyll, mor belled yr ydych yn dwyn bai ac euog-rwydd arnoch eich hunain, ond etto

2. *Na afaduach y cwbl arnoch eich hunain.* Y mae gennyf y cyngor hwn i'r rhai oll ag fydd yn wastadol yn cael eu blino, a'u gosfio gan y gweithrediadau hyn yn eu meddyliau, y rhai ydynt yn flinderus ac yn ffaidd iawn iddynt. A wyt o fy enaid yn cael dy flino gan feddyliau cableddus, neu a wyt ti yn profi dy fod yn cael dy yrru ymlaen i'r hyn fydd yn wrthwynebol i hwyl dy feddwl a thymnerdy galon? Cofia en dy gyfur na ddylid edrych ar y pethau hyn ond fel *cystuddiau*, ac ni chyfrifir hwynt i ti fel *pechodau*. Yr wyt yn barod i ddywedyd yn wir, " Oh fe'm llenwir a chynnifer " o feddyliau drwg, a chynnifer o gableddau " yn erbyn Duw, a chymaint o amheuaeth " ynghylch y gwirionedd, fel mae'n rhaid bod fy " nghalon yn ddrwg iawn yn sicr, a'm cyflwr " yn dra enbyd; yn sicr ni fu erioed bechadur " tlawd mor ffaidd ag wyf i ! " A dymma iaith dy enaid di? Cofia, fod yr achwyniad hwn yn arwydd dedwydd nad yw'r pethau hyn yn cael eu gosod arnat ti, ni chyfrifir hwynt chwaith i ti gan yr hwn ag fydd yn gwybod dirgelion pob calon. Fe drugarha y Duw mawr a grassawn wrthyt, yr hwn sy yn gweled holl ffyrdd a gweithrediadau yr un drwg, ac yn gwybod gweithrediadau ac ymdrechadau dy galon yn erbyn ei gymnygiadau grymmus a ffaidd ef; fe edrych ar dy dymmer ac a ymddial yr ammharch a roddir i ti gan fatan, fel pe gwnaed ef iddo ei hun. Ac mae gennyf achos mawr i fendithio Duw dan yr holl gystudd ysprydol hyn, os nerthir di etto i attal cydsyniad

cydsyn
y cyn
medd
ymlaen
ac fe

3.
hawd
wn yr
honto m
hyn
ddyfo
neu ei
yn y
y fath
wybo
neu y
beth
dyfod
canly
bydd
derby
hellac
tadol
hawd
le, a
yr ach
nau a
wahar
feithr
hwn,
iau w
ain sy
a'u m
rhan
wired

4.
na lly

cydsyniad dy ewylllys, ac etto yn casau a siciddio y cynnygiadau hyn a'th holl galon. Bydded i'r meddyliau hyn dy annog a'th gyffroi di i fyned ymlaen i wrthwynebu'r diafol, a bod yn hyderus, ac fe a ffy oddi wrthyf.

3. Pan gaffoch, ar ymholiad, ei bod yn anhawdd, yn ammhofibl i farnu o ba le mae'r tentasiwn yn dyfod, y ffordd oren yw cymmeru y bai o hono arnom ein hunain. Y mae profiadau o'r fath hyn weithiau yn ddyrus iawn, fel na's gallwn ddyfod i un math o sicrwydd pa un ai satan, neu ein calonau ein hunain sydd a'r llaw bennaf yn y drwg presennol. Yn awr mi a debygwn yn y fath achosion, nad rhaid i ni fod yn rhyfanwl i wybod pa un ai satan a ddechreuodd yn gyntaf, neu yntau ein calonau ni ein hunain: oblegid beth bynnag yw, neu o ba le bynnag y bydd yn dyfod yn gyntaf, etto ein heiddo ni yw yn y canlyniad, os bydd yn addas i'n tueddiad, os bydd yn uno â thymmer ein meddyliau, ac os derbynir ef i'n calonau gydag un rhyw blefer. Ymhellach rheol gyffredinol yw, yr hon a ellir yn wastadol ei harfer, fef mai pa beth bynnag sy yn anhawdd i'w adnabod, sydd beth o ychydig bwysle, ac ni a allwn fod yn sicr mai felly y mae yn yr achos presennol, oblegid cyd-drawiad ein calonau a'r brofedigaeth yw'r achos o'r anhawlder i'w wahaniaethu ef. Ysgatfydd bydd rhai dynion am feithrin meddyliau moethus wrth ateb y cwestiwn hwn, ac felly gallant dreulio eu amser a'u meddyliau wrth ymosyn pa un ai satan ai hwy eu hunain sydd fwyaf euog; ond defnyddid eu hamser a'u meddyliau yn well trwy ymostwng am y rhan a fu gan eu calonau eu hunain yn yr anwiredd ac ymosod i wrthsefyll y brofedigaeth.

4. Ac yn olaf, cofiwch, na's gall temtasiwn na llygredd gae i fynu drws gabaith, neu fod yn

rhewm i un dyn i fuddo i anobaith. Yr wyf yn dywedyd hyn er annogaeth a chyfarwyddyd i'r rheilny ag sydd yn wastadol yn meithrintybiau llwfr am danynt eu hunain, am eu bod yn teimlo cymmaint o lygredd yn gweithio, neu yn cael eu hunain cymmaint dan rym profedigaeth. Y mae llawer o ddynion duwiol yn wastadol yn ceintach â'u hunain, ac yn achwyn dan eu beichiau i'r fath radd ag i'w hattal rhag cymmeryd cyfur, a chosfleidio i'r gobaith y mae'r efengyl yn ei ofod allan. Am hynny bydded i hon fod yn rheol gyffredinol i chwi, pa lygredigaethau bynnag a welir ac a alerir am danynt, a pha demtasiynau bynnag a deimlir fel baich, bydded iddynt fod cynddrwg ag b'ont ni allant fod yn rhewm er ein digalonddid. Er gellwch gael eich cernodio yn wastadol gan demtasiynau satan, neu gael eich blino yn wastadol gan gynhyrifiadau eich llygredigaethau eich hunain; ond etto, cofiwch, fod gobaith yr efengyl yn gyflawn ogoneddus, ac yn berffaith rad: *mor rhad*, fel na's gall llygredigaethau eich calonnau eich hunain ei ddistrywio, na themtasiynau satan eich difuddio chwi o hawl i gymmeryd gafael arno. Ie pa fwyaf ffyrnig eich temtir, a pha fwyaf y gweloch chwi eich hun yn halogedig, y mae'r alwad yn uwch arnoch i ffoi at yr *Arghwydd Iesu Grist* am nerth yn erbyn pechod a satan: canys y mae'r *Arghwydd Iesu Grist* yn ymgeledd parod i bawb ag sydd yn cael eu gyrru ymlaen, a'u blino naill ai gan elynion tufewnol neu gan rai allanol. Y cyfryw rai ydynt y dynion ag y mae Crist wedi addaw achub: canys se ddywedir Sam. lxxii. 13, — 15. *Efe a arbed y tlawd a'r rheidus, ac a achub eneidiau'r rhai anghenus. Efe a wared eu henaid oddi wrth dwyll a thrasfer, a gwerthfawr fydd eu gwaed yn ei olwg ef.* Am hynny cred

cred y
arni d
hyn,
dan d

Pa fo

N

ddiau,
month
o bw
Npnyd
neitld
rhodd
foddic
ac an
oddi v

Yn

yn y
yn ei
boidd
mor
ydym
fwydd
a'r by
fynye
heb e
iawn
iaf ym

cred yr addewid raslawn hon, a chymmer asael
arni drofot dy hun. Ac yna gelli fod yn sicr o
hyn, y bydd i Dduw'r tangnesedd fathru satan
dan dy draed ar frys. Rhuf. 16. 12.

A C H O S XIII.

*Pa fodd y gall dyn wybod ei fod yn cael cymmorth
Yspryd Duw mewn gweddi.*

NID un o'n rhagorfreintiau lleiaf yw cael yr
Yspryd addawedig fel Yspryd gras a gwe-
ddiau, a chael annogaeth i ddiwgwyl am ei gym-
morth yn ein nesad at orsedd gras. Ac y mae
o bwys mawr i Cristion wybod fod ganho yr
Yspryd mewn gweddi; fel y mae yn achlysur-
neillduol i sicrhau ei fod yn blentyn Duw, yn
rhoddi iddo obaith o gymmeradwyaeth, ac yn
foddion i gynyddu gorphwysiad diysgog arno,
ac annog ei obaith am bob cyflawnder addas
oddi wrtho.

Yn awr, nid yw'r Yspryd gyda ni yn ddiderai
yn y ddyledswydd o weddi. Yr ydym yn fynych
yn ei annog i'n gadael mewn rhyw fefur, fel y
bo iddo ein profi a'n darostwng ni: ac yna pa
mor drwm yr ydym yn myned ymlaen! yr
ydym yn cyflawnu y rhan oddiallan o'r ddyled-
swydd, pan fyddom yn rhy ddiethr i'r yspryd
a'r bywyd o honi. Yn wir mae'r Yspryd yn
fynych yn bresennol gyda'r Cristion, ac yn ef-
heb ei deimlo ef. Am hynny fel y gallom
iawn farnu yw ein ymotyniad presenol. Ni son-
ias yma ond am dri pheth, oddi wrth bairai y

gallwn farnu tebygwn i pa un a ydyw yr Yf-
 pryd gennym mewn gweddi neu peidio, fef ni
 a allwn adnabod ei fod ef oddi wrth y goleuni
 a'r farn ysprydol mae efe yn ei rhoddi i ni
 am bethau ysprydol — oddi wrth y modd a'r
 dymmer ymha un y mae efe yn ein nerthu i
 weddio. — Ac oddi wrth ein dibennion yn y
 ddylediwydd.

1. *Y mae'r Yspryd, fel yspryd gweddi yn rhoddi
 i ni olwg ar y pethau mawrion a phwysig hynny,
 ag sydd yn angenrheidiol i ni eu gwybod, fel y gallom
 weddio yn iawn.* Ymddengys hyn mewn dau
 beth: mewn agoriad ein llygaid, gan roddi i ni
 olwg o'n hamrywiol ddiffygiadau: ac yn ei
 waith yn gosod ger ein bron natur, amryw
 ioldeb a godidawgrwydd y bendithion hynny
 ag sydd yn gyfaddas i'n hamgylchiadau.

1. *Y mae'r Yspryd yn agor ein llygaid, gan roddi
 i ni olwg a theimlad o'n hamrywiol ddiffygiadau.*
 — *Y mae'r Yspryd mewn gweddi yn gweithredu
 fel Yspryd goleuni.* Y mae efe yn gyntaf yn
 rhoddi i ni olwg ar ein cyflwr, ac yna yn ar-
 graphu ein meddyliau ag ef. Mae efe yn am-
 lygu i ni yr hyn sydd yn ein calonau, ac yn
 datguddio i ni y pethau hynny ag oedd o'r
 blaen yn guddiedig. Y mae efe yn argraphu
 arnom deimlad, ac yn rhoddi i ni olwg o'n henog-
 rwydd, yn dangos i ni haeddiant ofnadwy pech-
 od, a'r aneirif esamplau y buom yn eu go hono:
 felly i arfer iaith yr apostol * *adfywiodd pechod a*
minnau a sum farw; yr ydym yn gweled ein
 hunain yn golledig, ac yn ddannedig heb hawl
 yn nhrugaredd pardynol Duw. Y mae'r Yf-
 pryd yn dwyn i'n golwg y drygau dirgel hyn
 o fatchder, ohwant, meddyliau, a fer, gwaibiadau

* Rhuf. 7. 9.

mewn

mewn
 ag sy
 Y ma
 nattu
 sanct
 amhe
 am h
 ger b
 pech
 i'w w
 grist
 ein g
 ladrw
 ein h
 hwn
 mae
 Yspr

2.
 amry
 a ofo
 dango
 yn da
 ef; a
 Grist
 ein b
 ein
 gwag
 farwy
 gwyd
 a'i ba
 dryfor
 der di
 pob d
 idion
 der a
 rhodd
 no a

mewn dyledswydd, a phechodau eraill y galon ag sydd yn diangc sylw y pechadur diailenedig. Y mae efe yn dangos i ni pa mor ffaidd yw ein natur, a pha angenrheidrwydd sydd o gael gras sancteiddiol. Y mae efe yn rhoddi i ni weled amherffeithrwydd ein dyledswyddau goreu, ac am hynny pa mo annigonol i'n cyflawnhau ni ger bron Duw. Y mae efe yn datguddio i ni rym pechod ynnom, a'n gwendid a'n hanalluogrwydd i'w wrthieffyll ef, ac i gadw ymlaen yn yr yrfagriff'nogol. Y mae efe yn dangos i ni ein noethni, ein gwendid, a'n ffolineb, ein dallineb a'n anheimpladrwydd; ac eu gid i'n gwneud yn ifel yn ein thy ein hunain, ac i'n deffroi i fyned atto ef yn yr hwn y cefir ein holl bymmorth. Am hynny y mae hyn yn rhan angenrheidiol o waith yr Ysryd. Ond,

2. Y mae'r Ysryd yn gosod ger ein bron natur, amrywioledeb a godidamgrwydd y bendithion hynny a ofodir allan yn yr efengyl. A ydyw efe yn dangos i ni ein heuogrwydd? Mae efe hefyd yn dangos i ni bardwn; trwy bwy y pwrca'wyd ef; a pha fodd y ceir ef, sef trwy ddyfod at Iesu Grist trwy ffydd. A ydyw efe yn gosod ger ein bron bechodau ein cyflawniadau, halogrwydd ein naturiaethau, ein gwendid, ffolineb a'n gwagder? Y mae efe ar yr un pryd yn ein cyfarwyddo ni at gyflawnder anfeidrol bur a thragwyddol i'n cyflawnhau, at ras wedi ei bwrcasu a'i barotoi i'n sancteiddio, at nerth i'n cadw, at drysorau doethineb a gwybodedith, ac at gyflawnder didrai yn ein Prynwr dyrchafedig i gyflawnu pob diffyg. Y mae efe yn datguddio i ni addewidion yr efengyl, ac yn dangos i ni eu cyflawnder a'u gogoniant. Ac yn olaf, y mae efe yn rhoddi i ni olwg ar yr lechyduriaeth fawr honno ag sydd yn cael ei dal allan yn yr efengyl.

ei

ei bendithion cynhwysfawr, eu brasder, addas-
rwydd a'u godidawgrwydd; a rhai'n eu gyd i gyfar-
wyddo ein deisfyhiadau, a chwanegu taerni ein dy-
muniadau. Yr ydym ni yn fynych trwy ddall-
ineb yn barod i ofyn ar gam; i fod yn daer am
fendithion amserol, pan y dylem yn hytrach ofod
ein llygaid ar rai ysprydol. Anwybodaeth oedd
yr achos i fam meibion Zebedeus ofyn am gael
ei dau fab i eistedd, y naill ar law ddeheu, a'r llall
ar law aswy Crist yn ei frenhiniaeth, Mat. xx. 21.
Am hynny yr rhan hon o waith yr Yspryd fydd
o *sawr bwy*: ac os cawson yn ein nefad at Dduw,
olwg ar ein henogrwydd, gwaeledd, gwendid, &c.
ac ar lewyrchiadau yr Efengyl, bendithion y cyf-
ammod tragwyddol, a'r cyflawnder fydd yng
Nghrist, y mae gennym achos i benderfynu *fod yr*
Yspryd gyd â ni.

II. Ni a allwn adnabod mewn mesur pa un a
bod gennym gymmorth yr Yspryd neu peidio, oddi-
wrth y dymmer enaid y byddom ynuddi yn gweddio.
Megin

I. Od yw yr Yspryd gennym, yr ydym yn y
dymmer fwyaf gostyngedig. Fel hyn yr oedd
Abraham yn dadleu tros Sodom, Gen. xviii.
23. — 32. Gyd â pha oftyngeiddrwydd y pled-
iodd efe; pa ofn a pharch a lanwodd ei enaid wrth
edrych ar sawredd anfeidrol y Duw hwnnw ag
yr oedd efe yn llafaru wrtho; a pha fodd y darfu
iddo ryseddu ei ddarostyngiad anrhaethol, yn ei
waith yn caniatâu i'r fath greadur egwan, am-
herffaith gael tefyll ger ei fron.

Y mae yspryd bala yn *ffieidd-dra* i'r Arglwydd;
ac yn wrthwyneb i Yspryd yr Efengyl. Pan y mae
y Cristion yn dysod dan ddylanwadau yr Yspryd at
orsedd Gras, Pa deimlad fydd ganddo o'i waelder,
ei anniolehgarech, a'i anheilyngdod o bob tru-
garedd? Pa mor *barad* i ymwrthod â'i holl human-
gyfiawnderau,

gyfiaw-
ron! f-
fel rhe-
yn y r-
fydd y-
trwy e-
ddo. —
i-lawr
ostyng-
rwydd
y mae
yn cer-
chodi e-
felus y
truenu
yw ei
mae e-
A oes
barod
gandd
wared
yn gw-
ef yn
“ dde
“ aith
“ fi i
“ wn
“ fi y
Fel
Samu-
gorch-
law D
modd
ael â
enaid
orsedd
Duw.
bbsotg

gyfiawnderau, ac yn eu cyfrif megis bratiau bud-
ron ! Pa mor ewyllysgar i dderbyn iechydwrïaeth
fel rhodd rad, a rhyfeddu Gras anfeidrol oludog
yn y rhoddlad o hono ! *Hon, hon yw'r dymmer*
sydd yn dangos y Cristion ; ac y mae yn myned
trwy ei holl ddyledswyddau, pan fo'r Ysryd gan-
ddo. — Edrychwch arno, wele efe yn syrthio
i lawr o flaen Duw. Edrychwch ar ei agwedd
ostyngedig, fel arwydd o ddyfnach gofyngeidd-
rwydd ei enaid. Clywch ei gyfaddefiadau, pa fodd
y mae efe yn galaru am ei liosog wrthgiliadau,
yn ceryddu ei enaid diog, ac ni fyn gymmaint a
chodi ei olygon tu a'r nef ; ond pan fyddo, mor
felus y mae efe yn rhyfeddu gras Duw, i'r fath un
truenus ! O, y mae efe yn suddo yn ddim ! beth
yw ei neges ? Gwelwch, pa mor ostyngedig y
mae efe yn llafaru ! ni faidd gyfarwyddo Duw.
A oes ganddo gyftudd yn ei olwg, neu a ydyw yn
barod dan y poen o hono ? Er y byddai llawen
ganddo gael ei gadw oddi wrth yr un, a chael ei
waredu oddi wrth y llall. Etto mae'n dymuno bod
yn *gwbl-ddarostyngiol* ; am hynny chwi a'i clywch
ef yn dywedyd, “ Dad, os bydder *dy ogoniant*, na
“ ddeued y fath gyftudd arnaf, neu cymmer ym-
“ aith y swmbl hwn yn y cnawd : etto a anturiaf
“ fi i'th gyfarwyddo di ? Na wnaf, mi ddywed-
“ wn, fel fy Arglwydd anwylaf, *Nid fel yr ydwyf*
“ *fi yn ewyllysio, ond fel yr ydwyf ti*, Mat. xxvi. 39.”
Fel hyn y derbyniodd Eli y newyddion gan
Samuel am ei feibion, 1 Sam. iii. 18. ac fel hyn y
gorchymynodd Dafydd ei hun a'i achosion i ddwy-
law Duw, pan gyfododd Absalom yn ei erbyn yn y
modd mwyaf annaturiol, ac y parodd iddo ymad-
ael â Jerusalem, 2 Sam. xv. 25, 26. — Pan y mae
enaid yn dyfod yn y dymmer ostyngedig hon at
orsedd Gras, y mae yn arwydd fod ganddo *Ysryd*
Duw.

2. Ni a allwn farnu fod Ysryd Duw gennym, pan nerthir ni i weddio gyd â thuerni dibell. — Dywedir fod yr Ysryd yn *erbyn* trofom ni âg ochneidiau amrhaethadwy, Rhuf. viii. 26. Yn rhollar ddyall, fod ein dymuniadau weithiau mor gadarn fel na's gallwn gael geiriau cymmwys i'w gosod allan, ac am hynny yn eu traethu trwy *debenidiau* a gruddfannau drylliedig. Oni phrofasoch chwi y fath odfeydd, pan lanwyd eich eneidiau â'r fath hiraeth ar ol Duw, fel na allasoch eu traethu? Tebygid mai fel hyn y bu gyd â'r Publican. Fe gafodd y fath ystyriaeth o'i gyflwr ffaidd, truenus, a'r fath ddymuniadau ar ol iechydwriaeth, fel na allasai yn iawn eu mynegu. Y mae efe yn agor ei galon yn gyntaf trwy arwyddion allanol, ac yna yn y geiriau byrion ond cynnwysfawr hynny, *Arghwydd, bydd drugarog wrthyf bechadar*, Luc xviii. 13. Y mae'r Cristion weithiau dan anhawlderau tymhorol neu ysfrydol yn dyfod, ac yn tywallt allan ei galon mewn gradd hynod o daerni, fel y gwnaeth y disgyblion, pan ddaethant, ac y deffroisant eu Harglwydd, gan ddywedyd, *Arghwydd, cadw ni; darfu am danom*, Mat. viii. 25. Y mae'r geiriau yn arddangos taerni a *disrifwch* meddwl mewn cyfyngder mwy nag allasai tasod yn iawn adrodd. Pan yr ydym yn fufgrell ac yn ffurfiol yn y ddyledswydd hon o Weddi: pan fyddom megis yn *ddisfatter* ynghylch pa dymmer y b'om ynddi, neu beth a weddiom; pan fyddom yn dyfod yn unig o *ddesod*, ac yn cyflwyno ein hunain i Dduw ac yn *hammer* cygu, a bod ein geiriau yn *darfod* am danynt yn ein gwefusau, mae yn arwydd na wyddom ni ddim am gymmorth yr Ysryd yn y ddyledswydd honno. Nid fel hyn y gweddiodd Saul, yn ei ddychweliad. Gallasai felly yn wir tra yr oedd yn Pharisead: ond pe gwelasech chwi ef ar ei liniau wedi i Grist ei alw ef atto o'r nefoedd, chwi

chwi
ni fan
au, a
pryd
ac a'i
hyn y
ollyn
wydd
felly
Duw
ddym
i droi
parha
Pwy
ion i
ger b
" y
" ple
" di
" gâ
" rh
" by
" est
" pa
y fath
a bod
3.
wedd
glwy
and y
ofyn
13.
enw
yn ed
am gy
wrtho
gan g

chwi a'i clywfech ef yn ymdrachu gyd â thae-
ni sanctaidd, dan ystyriaeth ddofn o'i liofog hechod-
au, ac o'fawr bwys bendithion ysprydol. Yr Ys-
pryd a fanwedd ei enau ef yn hyfryd â rhefymmau,
ac a'i cynnorthwyodd ef i ymddadlu â Duw. Fel
hyn yr ymdrechodd Jacob â'r Arglwydd: *Ni th
ollyngaf, oni'm bendithi*, Gen. xxxii. 26. Mor dded-
wydd yw'r Cristion pan nerthir ef i wneuthur
felly hefyd! Mae hyn yn arwydd fod Yspryd
Duw ganddo, yn agor ei enau, yn bywioccau ei
ddymuniadau, yn toddi ei enaid, yn ei nerthu ef
i droi hyd yn oed rhwystrau yn rhefymmau, ac yn
parhau i bledio fel y gwnaeth y *wraig o Ganaan*.
Pwy ond yr Yspryd fydd yn cynnorthwyo'r Crist-
ion i gymmeryd *addewid*, a dyfod, a'i phledio hi
ger bron Duw? "Arglwydd, dyma dy Air di;
" y Gair ar ba un y peraisst i mi obeithio. Mi a'i
" plediwn hi â thydi, Arglwydd, onid dy addewid
" di dy hunan ydyw, ac oni chyflawni di hi? O,
" gâd i mi ddadleu â thi. Ni's gallaf dewi, ond
" rhaid i mi lasaru. Truenus ydwysf, ac felly y
" byddaf fyth, oni edrychi di arnaf. Arglwydd,
" estyn allan dy law, ac er mwyn dy enw mawr
" pardyna fi, sancteiddia, ac achub fi." Y mae
y fath ymdrechladau yn dangos ein bod o *ddifrif*,
a bod Yspryd Duw gyd â ni.

3. Y mae'r Yspryd gennym, pan nerthir ni i
weddio yn enw Crist. Fel hyn y dywed ein Har-
glwydd wrthym, nad oes dim *dysodiad at y Tad*,
ond ynddo a thrwyddo ef; ac mai *pa beth bynnag a
ofynnwn yn ei enw ef, bynny a wna ef*, Ioan xiv. 6,
13. Ni feddylir wrth hyn, mai digon yw enwi
enw Crist, ond ein bod yn ein hagofâd at Dduw,
yn edrych, ac yn ymddibynnu ar Grist y Cyfryngwr
am gymmeradwyaeth. Ein bod yn dyfod, *gan ym-
wrthod* â phob haeddiant o'n heiddo ein hunain,
gan gymmeryd *aberth* yr Iesu i freichiau ein ffydd,
gan

gan ei ofod ef ger bron Duw, fel *iawn digonol* am
 ein pechodau, ac yn pledio ei haeddiant anfeidrol
 ef er ein pardwn, ac er rhoddiad pob bendith fydd
 arnom eisiau. Clywch iaith yr enaid, yn ei agosad
 at Dduw, a gwelwch sail ei ymddiried : “ Ar-
 “ glwydd, mi a ddymunwn anturio yn agos at
 “ dy orfeddfainge yn enw fy Nghyfyngwr. Yn-
 “ ddo ef yn unig y daeth i fod yn orfedd Gras,
 “ ac iddo ef y rhoddwn yr holl ogoniant. Ar-
 “ glwydd, gwel, edrych ar yr hyn a wnaeth ac a
 “ ddioddefodd ef. Edrych ar yr Aberth a ap-
 “ pwyntiaist ti, a gymmeradwyaist ti, a derbyn
 “ greadur tlawd anheilwng. Nid oes ynof fi ddim
 “ teilyngdod, ond, bendigedig fyddo Gras anfeid-
 “ rol, y mae fy Nghyfyngwr yn deilwng ; ar
 “ ei gyfyngdod ef y gorphwys fy enaid, ac mi a
 “ ddymunwn ddyfod gyd â hyder, ac er fy mod yn
 “ euog, disgwyliaf am bardwn a iechydwr iaeth
 “ berffaith.” Mwy nag all creadur wneuthur yw
 ymarfer y ffydd hon yng Nghrist, edrych yn wael
 arnom ein hunain a’n gwasanaeth, a’i ddyrchafu
 ef. Am hynny, pa bryd bynnag ein nerthir ni
 i orwedd wrth draed Crist, a dyfod fel hyn yn ei
 enw ef, y *mae Yspryd Duw gennym*, gwaith neill-
 duol pa un yw gwneud y Cyfyngwr yn ogonedd-
 us yng olwg y creadur euog.

4 Gallwn farnu fod yr Yspryd gyd â ni, *pan*
gaffom foddlonrwydd hyfryd yn, a chariad at Dduw
mewn gweddi. Pan ein nerthir ni i gansod gwag-
 der pob mwynhâd daearol, ac ymlonyddu yn Nuw
 fel rhan ddigonol : pan b’om yn profi boddlon-
 rwydd hollol ynddo ef, ac ein nerthir i nesau, gan
 lesain, Abba, Dad : pan fyddom yn dyfod mewn
 tymmer fabaidd, gan ddewis ffafr ein Tad nefol
 o flaen pob peth daearol, yn profi melus ymost-
 yngiad ac ufudd-dod enaid, a’n bod yn cael ein
 digoni â’r cymmundeib hwnnw yr ydym yn ei gael
 gyd

gyd a
 nw b
 nerth
 hwn
 “ oed
 “ â t
 “ tyd
 “ fw
 “ dig
 “ yw
 “ ti.
 “ Da
 “ gre
 “ rol
 “ dy
 “ ber
 “ ddy
 “ ddi
 “ hyc
 “ iad
 “ offe
 “ ac
 hyn y
 amger
 nag i
 fel ein
 III.
 cynno
 benior
 loni cy
 iawn a
 gosod i
 os ynd
 du yr
 amgyl
 bender
 ym ni

gyd ag ef. Er esampl, y mae gan y Cristion hwn-
nw, bresennoldeb yr Ysryd, ag sydd yn cael ei
nerthu i agosau at Dduw mewn rhyw fath fodd a
hwn : “ Arglwydd, *pwyl sydd gennyf fi yn y nef-*
“ *oedd ond tydi ? ac ni ewyllysiais neb ar y ddaear gyd*
“ *â thydi.* Dywed ond yn unig wrth fy enaid mai
“ tydi yw fy iechydwrïaeth, ac mi a lawenydach yn
“ *fwy nâ phe amlhai fy iad, gwin â'm boleu.* Fe'm
“ digonir, Arglwydd, fe'm digonir byth. Digon
“ yw dy fod ti yn eiddo fi. Rhan ddigonol wyt
“ ti. O y cariad tragwyddol o'th eiddo di, O
“ Dad ! Beth a dalaf i ti am feddwl o honot am
“ greadur mor anheilwng ? O dy gariad anfeid-
“ rol di, y Duw galluog, yn dyfod i'm hachub o
“ dywyllwch a dinystr ! Mor *hawddgar* yw dy
“ berfon, ac mor *esmwyth* yw dy iau ! O, fy enaid a
“ ddymunai dy garu a'th wasanaethu gyd â mwy o
“ ddiwydrwydd a ferchogrwydd nag y gwnaethum
“ hyd yn hyn. Mi a ddymunwn barchu dy *gar-*
“ *iad yn well nâ gwin.* O fy mhrofiwyd, fy
“ offeiriad, fy mrenhin, ti gei fod y *cwbl* i mi,
“ ac mi a roddaf i fynu y *cwbl* i ti. ” — Mae
hyn yn dangos fod *gennym gymmorth yr Ysryd*, pe
amgen ni's gallasem roddi ein hunain mor ddi-
nag i Dduw, ac ymlonyddu mor hyfryd ynddo ef
fel ein rhan.

III. Ni a allwn gasglu fod yr Ysryd yn ein
cynnorthwyo mewn gweddi, oddi wrth ein di-
benion. — Os gweddio yr ydym yn unig i *fodd-*
loni cydwybod, ac i'w suo i gyfsgu ; os gwneuthur
iawn am ryw bechodau y buom yn euog o honynt ;
gosod i fynu ein cyfiawnder ein hunain i ymddang-
os ynddo ger bron Duw ; neu, os myned o'r neill-
du yr ydym i foddio cymdeithion, neu ddwyn oddi
amgylch ryw *ddiben hunanol*, ni a allwn ar unwaith
benderfynu, *nad yw'r Ysryd gyd â ni.* Ond os yd-
ym ni yn dyfod at orfeddfaingc Gras gyd â golwg
ar

ar *ogoniant Duw*, a'n *budd tragwyddol* ein hunain, ac eneidiau eraill; os hwn yw ein *diben pennaf*, y *nod* yr ydym yn cyrchu atto mewn gweddi; gan hynny, os ein gofal mwyaf yw cael ein gwaredu oddi wrth *rym* pechod, fel y byddo i'n llygredigaethau gael eu darostwng, ein naturiaethau gael eu sancteiddio, ein tymmerau, meddyliau, a'n ferchiadau gael eu gwneud yn fwy ysprydol a sanctaidd, a bod ein holl eneidiau yn cael eu dwyn i gyd-ymffurfiaid cynnyddol â Duw; os ydym yn dyfod am *ddoethineb* i'n harwain a'n cyfarwyddo, am *nerth* i'n cadw mewn awr o brofedigaeth, am *gyfiawnder* i'n gwisgo, ac am *raddau mwy o ras* i'n nerthu i ddwyn allan firwythau cyfiawnder er *gogoniant Duw*; os, yn olaf, bendithion ysprydol yr ydym yn eu golygu fwyaf; ac mai y rhai'n yw egwyddorion a chymmelliadau ein gweithredoedd, yna gallwn yn gyfarus farnu, fod *Yspryd Duw* gyd â ni mewn gweddi. Gadewch i ni yn awr ddwyn yr achos yn agosach attom ein hunain trwy gymhwyfiad neillduol. Ac,

1. *Bydded i barwb o bonam fod yn ofalus i holi ein hunain mewn perthynas i'r pwngt pwysfawr hwn.*—Bydded i mi ymosyn, O fy enaid, pa fodd y mae gyd â mi, yn fy nyfodiad at Dduw mewn gweddi. A oes gennyf ystyriaeth o'm lliosog ddiffygiadau? a ydwyf fi yn gweled fy *noethni* a'm *tlodi*? A ydwyf fi yn ymddangos yn *wael* yn fy ngolwg fy hun? A nerthwyd fi i *alaru* uwch ben pechod, i ymostwng ger bron Duw, a *rhysfeddu* golud ei ras yn ei waith yn dal fulw ar greadur mor anheilwng? A ydwyf fi yn profi ymostfyngiad enaid i Dduw mewn gweddi, ac ewyllysgarwch i gael fy nhrefnu ganddo yn ol ei ewyllys? A oes gennyf deimlad o *ragoroldeb* a *gwerthfawrogrwydd* bendithion ysprydol, ac a nerthwyd fi i ddadleu â Duw am danynt, fel dyn mewn disrifwch? A ydwyf fi yn

yn dyfod yn *enw yr Iesu*, gan edrych atto ef yn unig am gymmeradwyaeth, ac yn feilio holl obaith fy iechydwriaeth arno ef? A ydwyf fi yn profi un amser *foddlonrwydd melus* yn Nuw, gan edrych arnaf fy hun yn happus, os caf ond ychydig gymmundeb âg ef, a gallu o henof ond llefain, *Abba, Dad*; ie yn anfeidrol mwy dedwydd na phe cawfwn yr holl fyd? A oes gennysf sail i farnu fy mod yn golygu *gogoniant Duw*? Ai fy neges at orseddfaingc Gras yw *galaru* uwch ben fy mhechodau, *ceisio* grâs adnewyddol a sancteiddiol, fel y byddwyf yn fwy *tebyg i Dduw*, ac yn barottach i'w anrhydeddu ef fwy fwy ym mhob amgylchiad bywyd? — Cwestiynau pwysfawr ydyw'r rhai'n, ac fy'n haeddu sylwi arnynt gennym oll, gyd â'r ffyddlondeb a'r amhleidgarwch mwyaf.

2. *Ni a allwn ddefnyddio'r testyn biwn mewn ffordd o gyfur.* Os, ar ymholiad, y cewch sail i gredu fod yr Yspryd gyd â chwi, fel hyn yn cyfarwyddo ac yn cynnorthwyo eich deisfytiadau, chwi a allwch oddi yma benderfynu eich *bod yn blant i Dduw*. Canys mae'r Yspryd fel Yspryd gweddi yn *sendio aeillduol* o'r Cyfammod newydd, ac ni roddir i'r rhai sy ddieithriaid i'r fuchedd ddwyfol. Gallwch farnu ym mhellach, y caiff eich *gweddian eu hatter yn amser Duw ei hun*, ac yn ei *ffardd ei hun*; ac am hynny gallwch ddisgwyl am dano, ac y bydd i Dduw eich cymmeryd dan ei ofal, a chyflawni ei holl addewidion trwy roddi pob bendith angenrheidiol. — Barnwch oddi yma ym mhellach er eich cyfur, od yw'r Yspryd gyd â chwi fel Yspryd gweddi, *fe fydd gyd â chwi hefyd fel Yspryd sancteiddiad*, fel Yspryd *goleuni*, i'ch goleuo chwi fwy fwy yn holl ddingeledigaethau Gras; — fel *arweinydd* i gyfarwyddo eich ffyrdd nes iddo eich dwyn i'w deyrnas nefol; a phan welo yn gymmwys, fel *Yspryd mabwysiad*, fel y *Diddanydd*.

mawr i gynnal a chysuro eich eneidiau dan bob anhawfder.

3. Dyfsgwch oddi yma y *gwahaniaeth fyrbwng eiriolaeth Crist a'r eiddo'r Yspryd*. Y mae un yn gweddio *trofom* ni; a'r llall yn gweddio *ynnwm* ni, neu yn ein cynnorthwyo ni i weddio. Y mae Crist yn dadleu yn y *nefoedd*; y mae'r Yspryd yn cynnorthwyo ei bobl yma ar y *ddaeir*, yn agor eu llygaid, yn gwresogi eu calonau, yn bywiogi eu dymuniadau, ac yn eu nerthu i'w troi yn erfyniadau. Y mae eiriolaeth Crist ac eiddo'r Yspryd o werth mawr iawn; a bendigedig fyddo Duw, y mae ei bobl yn mwynhau'r ddau. Tra mae Crist yn eirioli trostynt fry, y mae'r Yspryd yn eu cynnorthwyo i bledio â Duw drostynt eu hunain yma. O, y gogoniant a fyddo i Dduw, yr hwn a wnaeth y fath ragddarpar i ni, ac a roddodd y fath annogaeth i ni weddio a difgwyl am ei iechydwriaeth!

4. Oddi yma y mae *gennym achos i ymostwng am i ni roi cyn lleied o barch i'r Yspryd mewn gweddi*. Pa gynnifer a fu yn hytrach yn fwy eu gofal i weddio gyd â pharodrwydd a godidawgrwydd ymadrodd, na chael yr Yspryd gyd â hwy, yn ennyn tân o gariad dwyfol yn eu heneidiau, ac yn eu cynnorthwyo i dywallt eu calonau ger bron yr Arglwydd? Bydded i bob un o honom ymostwng am i ni esgeuluso yr Yspryd cymmaint dan yr enw, neu'r caracter mawr hwn; cymmerwn ofal na thristâom ef, ac felly ei annog ef i ymadael â ni. Ac yn olaf, na fydded i neb o honom ryfygu byw *heb weddi*, ac etto edrych ar y gweddiâu hynny yn *anfuddiol* ac yn *ddiles*, ag a ofodir i fynu yn unig i foddio cydwybod, neu o ddefod yn unig, a bod yn ofalus i gael, nid yn unig *dawn*, ond profi *Gras* ac *Yspryd Gweddi*. I hyn gallwn oll ddywedyd *Amen*.

ACHOS

A C H O S XIV.

*Pa fodd y gallwn ochelyd rhag balchder ysprydol,
ar ol helaethrwydd anarferol mewn dyledswydd?*

Fe'm tueddwyd i ystyried yr achos hwn, mewn
canlyniad o'r llythyr byrifod, ond sylweddol
a phrofiadol.

S Y R,

DYN wyf fi ag a broffesodd i mi dder-
byn Crist Iesu yr Arglwydd: O na
allwn ddywedyd, i mi rodio yn gyfattebol
i faint mor fawr a gogoneddus! Ond, och, yr
wyf yn profi cnawdolrwydd ac oerfelgarwch
diriaid mewn dyledswydd, ac yn gweled fod
hyd yn oed fy nghyflawniadau goreu yn
gwblannigonoli haeddu ffafry Duw sanctaidd;
ie, fod digon ymhob un o honynt i haeddu
cospedigaeth tragwyddol. Etto, pan gaffwyf
ryw helaethrwydd dymunol mewn dyled-
swydd, yn enwedig mewn gweddi, y mae'r
galon lygredig hon yn barod i ddywedyd, *da,*
dyma ryw beth fel gweddio; se wrendy Duw
fy neisysiadau i yn awr, ac se gymmeradwya fy
mherfon. Fel hyn mae fy nghalon falch yn
chwyddo! mae'r rhwd hyn yn ebrwydd yn
yffu ysprydoldeb fy nhymmer ei gid. Bydd-
ai dda gennyf, gael ateb i'r ymosynnias
canlynol yn y cyfarfod wythnosol, ief, *Pa*
fodd y dichon dyn ymgadiw rhag balchder yspryd-
ol, ar ol helaethrwydd anarferol mewn dyled-
swydd."

Mi debygwn, wrth ofod y llythyr hwn ger
 eich bron, fy mod yn clywed calonnau llawer o
 blant anwyl Duw yn datfeinio i'r achwyniadau
 hyn, ac yn hiraethu cael atfieb i gwestiwn o
 gymmaint pwys. Achwyniad cyffredin y cred-
 adyn, er mai un athrist yw, ei fod yn profi
 llawer iawn o oerfelgarwch a difatterwch mewn
 dyledswyddau ysprydol. Y mae yn profi ei en-
 aid yn glynu wrth y llwch, ei serchiadau yn
 syrthlyd, ei galon yn galed, ei gydwylbod yn an-
 heimladwy, a holl alluoedd ei enaid yn lleſg
 iawn; fel tebygid nad oes un gras ar waith,
 a'r dyledswyddau a gyflawnir yn ymddangos
 ddim gwell na gweithredoedd meirwon. Yr
 ydym yn gweled yn y llythyr uchod, gyfaddefiad
 gostyngedig ac addas, fod ein cyflawniadau goreu
 yn gwbl annigonol i haeddu ffafir Duw, a bod
 ynthynt ddigon o bechod i haeddu cospedigaeth
 fragwyddol. Ac fe debygai un nâ's gall y dyn
 fydd yn gweled ac yn teimlo y pethau hyn yn-
 tho ei hun, ddim llai na bod yn isel ger bron
 Duw bob amser. Ac ar bob achos, bod yn
 deimladwy o amherffeithrwydd ei ddyledswyddau
 goreu, ac o'r pechod ag fydd yn glynu wrth-
 ynt. Canys mae'n ficer fod llawer o anghred-
 iniaeth yngymmysgedig a'n ffydd, llawer o amheu-
 aeth a'n gobaith, llawer o oerfelgarwch a'n cariad,
 a llawer o lygredd a'n dymuniadau. Ond ni a welwn
 yn y llythyr uchod, na ddiwreiddia yr holl gyf-
 addefiad, teimlad na'r profiad hyn mo'r chwynn
 balchder o'n calonnau, na'i gadw ef i lawr ych-
 waith. Ie byddac y mae yn aros, ac yn ymddan-
 gos ar amryw achosion, ac nid un amser yn fwy
 cyffredin nag ar ol helaethrwydd mewn dyled-
 swydd, gosodir allan yma ddull ei weithrediad
 yn gymmwys ac yn deimladwy iawn; canys os
 rhydd Duw i ni un amser arwyddion o'i gar-
 iad, dwyn allan ein dymuniadau mewn gweddi,
 yn

yn ei
 ac i
 wele
 ein d
 cyfun
 gwna
 " m
 " ol
 " rw
 " fe
 gid?
 ddisf
 fwyd
 ffaid
 happ
 wrth
 cosse
 der f
 new
 nydd
 y ma
 yn fa
 y car
 galon
 chyw
 balch
 wedi
 ganl
 anfo
 yn y
 ag y
 bale
 fella
 wyd
 ei ch
 wyb
 gwi

yn ein cynnoethwyo i ymdrechbu a phledio ag ef, ac i ddal gafael ar ei addewidion ef, ni gawn weled fod balchder y fath chwynn ag a dyfuar ein dyledswyddau goreu, ac ar y mwynhad mwyaf cyfurus. Ar hyn fe lef y galon allan, fel y gwnaeth Leah, " diau hoffa fy nghŵr i, am fy " mod yn ffrwythlon : mi fyddaf yn hoff yng- " olwg fy Arglwydd, o herwydd godidawg- " rwydd fy nyledswyddau, ac ysprydoldeb fy " ferchiadau hyn." A beth a ganlyn hyn ei gid? Ffnyd a diriaid bydd y canlyniad : fe ddifswyna'r cynhyrniadau hyn o falchder y ddyled- swydd, gan ei gwneud yn annerbyniol ac yn ffaidd i Dduw, ac yn rhwystr i'r holl effeithiau happus ag y buom yn gobeithio y deuent oddi wrthi. Canys yn y ffordd hon yr ydym yn cosseidio ein cyfuron hyd angau; y mae balch- der fel y cancr, yn gwasgu ar fywyd y creadur newydd, yn gwyrdroi'r ferchiadau, ac yn cyn- nyddu diogelwch cnawdol; ac yn y modd hyn y mae'r hyn a ddylai fod er ein daioni yn dyfod yn sagl i'n heneidiau. Ac mi anturiaf ddywedyd, y caiff pwy bynnag a ddeil sylw manwl ar ei galon ei hun, lawer o'r hyn a'i lleinw ef a chywilydd, ac a'i gwna ef yn isel o herwydd balchder ei galon : gan wybod wrth hyn ei fod wedi digio Duw, a halogi ei enaid ei hun. Fe ganlyn, fod cyfur wedi cilio, Duw wedi cael ei anfoddloni, yn cuddio ei wyneb, a'r credad- yn yn drallodedig. Er yr holl anfanteision hyn ag yr ydym yn eu cael oddi wrth weithrediadau balchder ysprydol ni a brofwn fod yr egwyddor felddagedig hon yn cyfodi ac yn gweithredu. Ni wyddom ni ddim pa fodd ei diwreiddio hi neu ei chadw hi i lawr; a byddai dda gennym i wybod pa drefn i gymmeryd, i allu rhodio gyda gwir oftyngeiddrwydd ger bron Duw. Yr wyf yn

yn addef ei bod yn anhawdd iawn i roi cyfarwyddiadau digonol yn y fath achos ag yw hwn; o herwydd bod balchder wedi ei gydwau a'n naturiaethau, ac yn gweithredu mewn ffordd ddirgel a lledradaidd. Er hyn ei gid mi a soniaf am rai pethau neillduol, y rhai trwy fendith Duw, a all fod yn ddymunol lwyddiannus er symmud yr achwyniad gofydus hwn ymaith.

1. Ymdrechwch i *chwilio allan* ac *olrhain* gweithrediadau balchder yn ei amrywiol ymddangosiadau. Y mae balchder ynghalon y cred dadyn fel lleidr hanner nos, yr hwn nid yw yn chwennych cael ei weled a dal felw arno; ac nid oes dim yn tueddu yn fwy i'w ddarostwng na bod yn edrych arno; canys fe guddia megis ei ben yn ebrwydd rhag cywilydd pan welir ef. Tebygid fod ein cyfaill yn ei lythyr wedi cael ei nerthu i ddilyn y rheol hon mewn rhyw fesur; pe amgen ni allasai byth dynnu allan yr achwyniad hwn oddi wrth ei brofiad ei hun mor deimladwy ac mor gymmwys. Ond nid digon yw dal felw yn unig arno yn yr ymddangosiad neillduol hwn o hono; ni a ddylem ei olrhain yn ei luniau eraill; canys mae'n ddigon tebyg, mai'r achos pa ham y mae'r egwyddor felldigedig hon yn cynhyrfu ac yn gorchfygu yn bresennol yw, o herwydd ei bod wedi ennill tir mewn naturiaethau eraill, yr hyn ysgatfydd ni's amlygwyd etto. Am hynny gadewch i mi ofyn i chwi fy nghyfaill anwyl, pa un a ydych chi, yr hwn fydd wedi chwyddo cymmaint ar helaethrwydd ysprydol, yn profi eich bod yn cael eich taffu i lawr, a'ch digalonni cymmaint dan gulni ysprydol? Ysgatfydd eich bod wedi cynnesfio i feddwl, mai effaith gwir argyhoeddiad ac ymostyngiad yw'r anhawdderau hyn.

Yr ydych yn tybied, fod gennych achos i ddigalonni

ddig
efen
mew
ddei
mew
iawn
y ffo
iada
ych
chw
gyn
dan
hyn
iad
fan
fod
fod
ei
burd
ein
haw
gwel
pe a
chyn
ddyl
dan
os d
gafae
ficer
yn y
wyd
enaic
egwy
eich
llenw
buna
neill
geill

ddigalonni, ac ofni cofleidio gobaith rad yr
 efengyl, pan nad yw yn helaeth iawn arnoch
 mewn dyledswydd. Gan hynny gadewch i mi
 ddeisyf arnoch i chwilio ychydig yn fanylach i
 mewn i'r achos hwn; canys yr wyf yn eiddigus
 iawn fod balchder yn cael ac yn cynnal ei rym yn
 y ffordd hon; o herwydd ei fod yn yr amgylch-
 iadau hyn yn fwy dirgel a lledradaidd. Yr yd-
 ych chwi yn tybied ei bod yn rhesymmot i
 chwi lwfrhau; ac yn meddwl nad oes i chwi
 gynnygi gymmeryd gafael ar rad ras, tra b'och
 dan achwyniadau ysprydol. Yn awr, beth yw
 hyn, ond rhyw fath o falchder dirgel? Dywed-
 iad yn eich calon yw, Pe bae gennych fwy o
 sancteiddrwydd, a llai o bechod, yna chwi allech
 fod yn galonnog; y mae hyn cystal a dywedyd,
 fod annogaeth ein gobaith ger bron Duw wedi
 ei seilfaenu ar fychandra ein pechodau, neu
 burdeb ein calonau. Fel pe dygai maintiol
 ein pechodau a'n llygredigaethau ymaith ein
 hawl i addewid rad yr efengyl. Yn awr cair
 gweled nad yw'r fath dymmer meddwl a hon,
 pe amlygid hi yn eglur, yn ddim amgen na
 chymmellammmod ar addewid ddiammod. Chwi
 ddylech yn wir ymddarostwng a chwilyddio
 dan brofiadau llygredig ac anghrediniol; ond
 os digalonni chwi fel hyn rhag cymmeryd
 gafael ar addewid rad, chwi ellwch fod yn
 sicr, fod yma falchder yn y gwaelod. Fe allai
 yn y ffordd annisgwiliadwy hon, y mae'r eg-
 wyddor felldigedig yn cynnal ei grym yn eich
 enaid. Canys nid rhyfedd yw, os bydd yr un
 egwyddor ag fydd yn eich digalonni, ar gyfrif
 eich pechodau a'ch llygredigaethau, yn eich
 llenwi â thybiau uchel am danoch chwi eich
 hunain, pan fyddoch yn cael rhyw helaethrwydd
 neillduol. Ac megis ag y dylem ni fel hyn
 geillio ei chwilio allan, felly ni a ddylem hefyd
 ymdrechu

ymdrechu ei olrhain yn ei weithrediadau cyntaf. A ydym ni ar y cyntaf yn cael ein digalonni, fel pe na buasai gras yn gwbl rad; a ydym ni wedi hynny yn dechreu gweled drwg y dymmer anghrediniol hon, a ffoi yn ddiammod at Grist? Ni a ddylem yn y lle nesaf edrych pa un ai nid yw'r egwyddor hon yn ein gwneud ni yn falch o'n ffydd a'n gostyngedd-rwydd.

Pan dderbyniafom ras a chysur newydd, trwy ymarferiad ffydd, yn awr edrychwn ymhellach pa un a ydyw yr un egwyddor hon yn ein gwneud ni yn falch ar y gras a dderbyniafom. Ie ymhellach, os ydym yn ymosod i ymddarostwng am falchder ein calonau, gwyliwn arnom ein hunain yn fanwl, rhag i ni fod yn feilchion o'n gostyngedd-rwydd. Ar y cyfan, ni a ddylem ei olrhain ef fel hyn o gam i gam, fel yr ymddengys; ac fe gaiff hyn trwy ddwyfol fendith, effaith ryfeddol i ddarostwng ei rym a difodli ei weithrediadau.

2. *Deliwch fukw mor afresymol, ffiaidd a niweidiol yw balchder ysprydol.* Chwi a wyddoch, mewn achosion tymhorol, mai nid digon yw cansod gelyn; ond ei weled a'i adnabod fel y cyfryw, mewn trefn i fod yn fwy gwyliadwrus yn ei erbyn, a mwy drysgog i'w wrthwynebu ef. Fel hyn mewn perthynas i'r gelyn enbyd hwn; er ei fod mor gyttunol a'n natur, fel ag yr ydym weithiau yn barod i'w gymmeryd fel cyfaill, etto gwelir ei fod ar ymholiad manwl, y gelyn mwyaf ffiaidd a niweidiol. Canys beth a all fod yn fwy *afresymol* na bod creadur tlawd, anghenus, ffiaidd ac euog yn falch ym mhresennoldeb y Duw sanctaidd a chyfiawn? Beth a all *ddigio* Duw yn fwy na bod ein calonau yn cymmeryd y goron oddi ar ei ben, a'i gosod ar ein pennau ein hunain? A pha beth a all fod yn fwy *niweidiol* i fywyd crefydd yn ein heneidiau na hunan-ddigonolrwydd? Y mae balchder

balch
grasul
iniaet
Cany
tynge
baith
ragrit
yr un
adur
egwy
pan y
gymn
ffafir,
yna
athra
od a
ystyri
ddian
on h
Bydd
fyny
parha
yn fe
nom

3.
Chw
digo
hesyd
Os m
yn er
eyfar
eich
trefn
rhaid
yn y
wedy
dygw

balchder yn taro ar wreiddyn ein holl gysuron a'n grafusau, ac y mae gostyngeddwydd yn feddyg-
iniaeth angenrheidiol ym mhob profiad ysprydol.
Canys od yw ein ffydd yn wirioneddol, ffydd of-
tyngedig yw; od yw ein gobaith yn gywir, go-
baith gostyngedig yw; od yw ein cariad yn ddi-
ragrith, cariad gostyngedig yw. Rhaid dywedyd
yr un peth am yr holl rasusau eraill o eiddo'r cre-
adur newydd. Y mae balchder yn gwrthwynebu
egwyddorion cyntaf ymadroddion Duw. Canys,
pan y mae ein meddwl yn fibrwd y bydd i Dduw
gymmeradwyo ein personau, a'n derbyn ni i'w
ffatr, ar gyfrif ein helaethrwydd mewn dyledswydd,
yna dywed ein calonnau yn ebrwydd yn erbyn
athrawiaeth seilfaenol yr Efengyl. Ac etto, i of-
od allan fwy o bechadurusrwydd y drwg hwn,
ystyriwn mor hynod *anniolchgar* rhaid ei bod i ni
ddiannhydeddu Duw trwy y bendithion a'r cysur-
on hynny ag y mae efe yn eu rhoddi i ni yn rhad.
Bydded i'r fath ystyriaethau a rhai'n ddyfod yn
fynych i'n meddyliau, fel y gallom gynnal casineb
parhaus o'r ffeidd-dra hwn; ac fel y byddo hyn
yn foddion dymunol o wanhau ei effaith ef ar-
nom ni.

3. *Ymladdwch yn ei erbyn* trwy air Duw a gweddi.
Chwi a wyddoch mewn achosion tymhorol, nid
digon yw gweled a chafâu gelyn; ond rhaid i ni
hesyd ei wrthwynebu a rhyfela yn ei erbyn ef.
Os mynnwch gan hynny wybod pa fodd i ymladd
yn erbyn y gwrthwynebwyr ysprydol hwn, mi a'ch
eyfarwyddwn i gymmeryd cleddyf yr Yspryd yn
eich dwylaw, a tharo'r pechod hwn ag ef. Mewn
trefn i wneud yn hyspys y ffordd ym mha un y
rhaid i chwi wneuthur hyn, gadewch i mi ei ofod
yn y goleuni canlynol: A ydyw dy galon yn dy-
wedyd, "O dyma ryw beth fel gweddi?" Yna
dygwch ryw fath air a hwnnw mewn atreb i'r
temtasiwn

temtasiwn, *Ni wyddom ni beth i weddio fel y dylem.* A ydyw dy feddwl yn dywedyd, “ Yn sicr se dder-
 “ byn Duw fy mherfon er mwyn fy ngweith-
 “ redoedd da?” Attebwch y temtasiwn hwn yn
 iaith y Sgrythur, *Nid o weithredoedd, fel nad ym-*
frostiai neb. A ydyw balchder dy galon yn dy-
 wedyd, “ Yn sicr byddaf hoff yngolwg Duw, ar
 “ gyfrif beth wyf a pheth a wnaethum?” Rhodd-
 wch ateb yn yr unrhyw fath eiriau â rhai'n;
Beth sydd gennyf, a'r na's derbyniaisf, &c?

Hon yw'r ffordd i ymarfer arfogaeth datgudd-
 iad yn erbyn gweithrediadau llygredd. A thra
 b'och fel hyn yn ymdrechu i wrthsefyll y diafol
 a'ch llygredigaethau eich hunain, edrychwch i
 fynu at Dduw trwy weddi; gan ddeisyf arno
 ddwyn i'ch cof trwy ei Ysryd y fath rannau o'i
 air, ag a all fod yn ateb cyflawn i iaith eich
 balchder; ac a'r iddo argraphu hefyd y pethau
 hynny ar eich calonau, a rhoddi iddynt y fath
 rym ac effaith ag a fyddo yn darostwng yn eff-
 eithiol eich heneidiau, a ch'wilyddio eich balchder.

4. *Ymdrechwch i droi y profiad hwn i rewin arall.*
 Chwi a wyddoch pan fyddo afon yn ymchwyllo,
 a dechreu llifeirio dros ei cheulennydd, y ffordd
 i'w rhwyfstro yw agor dyfr-ddorau, a gollwng
 y dwfr allan; cedwir ef fel hyn rhag rhedeg
 dros y lleoedd hynny y byddai yn hytrach yn ni-
 weidiol nag yn wafanaethgar. Y mae gan ddynion y
 ddoethineb hon mewn pethau naturiol; ac O na
 b'ai gan Grist'nogion y fath fedr mewn pethau
 ysprydol! Chwi a ddywedwch ysgatfydd, pa fodd
 y troaf y profiad galarus hwn i rewin arall? yr
 wyf yn ateb, a ehangwyd dy enaid, A wyt ti yn
 gysurus yn dy dymmer, yn fywiog ac yn ysprydol
 yn dy ddyledswyddau? Yn lle cymmeryd achlysur
 oddi yma i fod yn falch, gwna yn hytrach yn ach-
 lyfur o ddiolchgarwch a chalondid. Ymdrecha gan
 hynny

hynny i ymresymmu fel hyn: "A fendithiwyd
 "fi fel hyn â phrosiadau neillduol a hyfryd? O
 "bydded i mi gosio, mai nid fy ngwaith fy hun
 "yw hyn a phrosiadau arnaf yw hon, i fod yn
 "ddiolchgar i Dduw am ei ras cynnorthwyol!"
 Yn sicr ceir hon yn ffordd gymmwys i symmud
 yr achwyniad presenol: o blegid fod gwir ddiolch-
 garwch a balchder ysprydol yn gwbl wrthwynneb
 i'w gilydd. Canys pa fwyaf diolchgar y byddom
 i Dduw am yr hyn y mae yn ei weithredu ynom,
 ac yn ei roddi i ni, lleiaf ei gyd a fyddwn y ddar-
 ostyngedig i falehder ysprydol. Eilwaith, bydd-
 ed i'r profiadau hyn gael eu defnyddio er helaethu
 eich *annogaeth*. Canys, os cymmer balchder fan-
 tais oddi wrth dymmer ysprydol i'n chwyddo, y
 mae yn sicr y bydd ein calonau yn llwfr ac yn
 llefg, pan fyddo'r dymmer honno yn darfod.
 Ond os nerthir ni i gymmeryd calon oddi wrth y
 cysuron a'r bywiogrwydd yr ydym yn deimlo, i
 obeithio y bydd i'r unthyw rad ras a gallu dwyfol
 ymddangos o'n tu yn yr amseroedd a ddaw;
 fe wna hyn y profiad presenol yn barottoad erbyn
 yr amser hwnnw, pan ein gelwir i fyw trwy ffydd,
 heb olwg neu deimlad. Bydded i ni ddywedyd yn-
 om ein hunain, "Os cysura ac changa yr Ar-
 "glwydd fi trwy ei rad a'i alluog ras yn presenol,
 "yna pwy sail fydd gennyf i obeithio os byth y
 "fyrthiaf i gyfyngder ysprydol neu dymmer
 "gnawdol drachefn, y bydd i'r Arglwydd ym-
 "ddangos a gweithio dros wyf waredigaeth yn yr
 "un ffordd rasol a galluog?" Fel hyn bydd y
 tymmerau ysprydol hyn a fu yn ymborth i'n *balch-*
der, yn *gynhaliach* i'n ffydd a'n cariad.

Yn olaf: Cymmerwch fantais oddi wrth weith-
 rediadau eich balchder i gyffroi a chynhyrfu gras-
 usau ysprydol. Fel hyn y gwelwn, wrth achwyn-
 iadau'r llythyr fod natur lygredig yn gwybod pa
 T fodd

fodol i ddwyn drwg allan o ddaioni; felly ni a all-
 wn fod yn sicr y gall gwaith gras ddwyn daioni
 mawr allan o'r drwg athrist hwn. Canys fel nad
 oes dim yn rhy dda yn y bywyd hwn na's gellir
 ei gamddefnyddio trwy falchder a hunan; felly
 befyd nid oes dim yn rhy ddrwg mewn profiad
 crist'nogol na's gellir ei ddefnyddio er mantais yf-
 prydol. Y mae'r fath beth a chael budd oddi wrth
 ordinhad sech, ac oddi wrth dymmer gnâwdol ac
 anghrediniol. Y ffordd oreu i gael hyn yw fel y
 canlyn: A wyt ti yn dy gael dy hun yn chwydd-
 edig ac yn falch? cymmer achlysur oddi yma i
 adnabod mwy o lygredigaethau dy galon dy hun, i
 weled mwy o bechadurusrwydd pechod, a bod yn
 fwy adnabyddus o'th annigonolrwydd dy hunan i
 bob peth ag sydd yn ysprydol dda. Y mae yn sicr
 fod y profiad galarus hwn yn brawf newydd o'r
 gwirioneddau hyn ag sydd yn darostwng yr enaid:
 ac od wyt ti fel hyn yn cael dy argyocddi yn fyw-
 iog na's gelli wneuthur dim heb Grist: od wyt
 fel hyn yn fwy adnabyddus o dwyll a ffeidd-dra
 dy galon dy hun: os gwnaethpwyd ti trwy hyn
 i weled dy halogrwydd yn eghurach; gellir def-
 nyddio'r golygiadau a'r argyocddiadau hyn fel
 moddion dymunol i ddarostwng a bywiogi dy
 enaid, i'th ofod yn isel wrth droed-faingc gorfedd
 rhad Ras, ac i fwrw dy hun ar drugaredd Duw
 yng Nghrist. Gwneuthur fel hyn yw ymladd â
 satan â'i arfau ei hun; gorchfygu llygredd trwy ei
 ymddangosiadau ei hun; ac ar unwaith i orchfygu
 holl amcanion y diabol a llygredd yn y peth. Y
 mae yn eglur iawn mai amcan satan a thuedd ein
 llygredigaethau yw difa bywyd a grym duwioldeb:
 ond, os wyt ti trwy'r moddion hyn yn dysgu ad-
 nabod mwy o honot dy hunan, ac yn gweled mwy
 o angenrheidrwydd gras bywioccaol, cynnor-
 thwyol a phuredigol; mor belled a hynny fydd
 yr

yr ac
 crefy
 yn ll
 rwyd
 wedd
 redu
 ddaw
 rach
 iad t
 au b
 G
 dri o
 usau
 y ma
 hysu
 a-by
 mew
 hun
 cyrh
 Fell
 acho
 fedig
 2
 mai
 anrh
 ffait
 hyfr
 gyff
 ian
 lleia
 Duw
 ddi
 osty
 3
 calon
 ed l
 mae

yr achwyniadau hyn oddi wrth ddinystrio bywyd crefydd; fel ag y byddant yn foddion happus, yn llaw'r Ysryd, i gynnyddu gwir oftyngeiddrwydd a phurdeb calon. A pha beth os byddi wedi'r cwbl yn methu cadw balchder rhag gweithredu? Etto ti a gei weled yn y ffordd hon na ddaw dim gwir niweid oddi wrtho; ond yn hytrach cynnydd a chadarnhad ar waith ymostyngiad trwy'r olwg a'r teimlad a gefaist o weithrediadau balchder a hunan.

Gadewch i mi ddiweddu'r cwbl gyd â dau neu dri o nodau byrrion. 1. *Mor amberffraith yw grasusau a phrosiadau plant Duw yn y bywyd hon!* Fel y mae'r credadyn, yn ei gyflwr gwaethaf yn ang-hysurus ac yn drallodedig iawn, neu yn gnawdol a bydol iawn: felly y mae yn ei gyflwr goreu yma, mewn perygl o gael ei ddyrchafu gan falchder a hunan-dyb. Ni ddichon y mwynhad mwyaf a'r cyrhaeddiadau uchaf ei ddiogelu ef rhag syrthio. Felly y mae gan y credadyn cryfaf fel y gwannaf achos i wylho a gweddio rhag iddo fyned i brofedigaeth.

2. *Mor ddymunol rhaid bod y nesoedd!* Yn gymmaint ag mai yno y cawn ein llenwi â llawenydd anrhaethadwy, a meddiannu sancteiddrwydd perffaith, heb y perygl lleiaf o golli ein purdeb a'n hyfrydwch. Bydd yno y mwynhad uchaf, yn gyssylltiedig â'r gostyng-eiddrwydd dysnaf; a'r sancteiddrwydd mwyaf perffaith, heb y gronyn lleiaf o falchder. Mwynhad gwaftadol o gariad Duw a'n gwna ni yn gyflawn happus; a'r olwg ddi gwmwl ar ogoniant Duw a'n ceidw yn gwbl oftyngedig. Dedwydd gyflwr yn sicr!

3. *Mor ddall yw pechaduriaid mewn perthynas i'w calonau!* Anfynych iawn yr ydym yn eu clywed hwy yn achwyn ar eu balchder, pan yn wir y maent yn llawn o hono. Y mae ganddynt yn

fynych dybiau uchel am eu rhinweddau, eu teilyngdod a'u godidawgrwydd eu hunain, ac yn tybied eu bod ar yr union yn hyn : ond pe baent ond gweled eu hunain yn nrych y gyfraith, a chydmaru eu hunain â phurdeb dihalogedig Duw, hwy a wrident, cywilyddient, ac a ffeiddient eu hunain fel rhai anrhaethol ffaidd a halogedig. Gallwn fod yn fier, fod pawb ag sydd heb weled ac heb alaru am eu balchder yn ddieithriaid hyd yn hyn i Dduw ac iddynt eu hunain, i'r gyfraith a'r Efengyl. Ac os dygir hwy byth at Grist, gwneir iddynt weled ac ymddarostwng am falchder ac uchder eu calonnau.

A C H O S XV.

Pa un a ydyw yn angenrheidiol er tystiolaeth dychweliad dyn, ei fod yn gweled ac yn addef ei hun y pennaf o bechaduriaid, er na's bu yn euog o bechodau allanol ffaidd? Neu pa deimlad o bechod fydd yn dystiolaeth o wir ddychweliad, ac felly ynglyn wrth iechydwrïaeth.

Y mae'r llythyr canlynol yn dangos priodoldeb y Cwestiynau hyn :

“ **G**AN i mi gael yr happusrwydd o ddygiad i
 “ fynu crefyddol, a'r fraint o eistedd dan
 “ sain yr Efengyl, yr wyf yn gobeithio, trwy ras
 “ attaliol Duw, i mi gael fy nghadw oddi wrth
 “ amryw o bechodau allanol, ag y mae ieuengtid
 “ yn rhedeg iddynt yn rhy fynych. Mi a gefais
 “ trwy ddisgwyl dan foddion gras, fy nhywys i
 “ weled fy hun yn bechadur, ac mewn rhyw fefur
 “ i deimlo

“ i deimlo fy hun yn bechadur : canys y mae gen-
 “ nyf achos beunyddiol i alaru o herwydd calon
 “ galed, a natur lygredig ; a’ m beunyddiol weddi
 “ ar Dduw yw, iddo fy chwilio, a dangos i mi
 “ ddrwg fy nghalon, a’ m tywys yn y ffordd dra-
 “ gwyddol, a pheidio a’ m dioddef i orphwys yn
 “ fyrr o hawl yng Nghrist. Yn awr, gan na’s bum
 “ yn euog o bechodau ffaidd allanol, ni’s gallaf
 “ ddywedyd gyd â’ r Apostol *Paul*, fy mod y pen-
 “ naf o bechaduriaid, ac felly y mae arnaf ofn na’s
 “ gwn i ddim am ras adnewyddol, ac felly byddai
 “ da gennyf i chwi gymmeryd y Cwestiynau uch-
 “ od mewn ystyriaeth.”

Tybygid fod yr achos hwn gwedi ei feilfaenu
 ar yr hyn ag y mae *Paul* yn ei ddywedyd, i *Tim.*
 i. 15. yr hwn, gwedi cael golwg ar y cabledau
 y buasai yn euog o honynt, a’ r drwg a wnaethai i
 achos a chanlynwyr Crist a alwodd ei hun y pen-
 naf o bechaduriaid. Ond nid yw yn meddwl wrth
 hyn, y dylai pawb o hynny allan a fyddai cadw-
 edig, fod yn ddynion, o’i garacter ef. Nag ydyw ;
 y mae yn son am ei fod yn gab’wr, erlidiwr, ac yn
 ddyn niweidiol, fel y gallai ofod allan olud dwyfol
 Ras yn iechydwriaeth dyn mwr anheilwng ; ac fel y
 gallai fod mewn oesoedd i ddyfod, yn annogaeth
 i’r cyfryw a allai fod mewn cyfyngder o herwydd
 mawredd eu pechodau, pan y gwelent, fod y pen-
 naf o bechaduriaid eisoes wedi cael eu pardynu
 a’u hachub. Ni bu’r dyn a ysgrifennodd y llythyr
 hwn yn euog o bechodau ffaidd cyhoeddus, ac am
 hynny y mae yn ofni nad oes ganddo ddigon o olwg
 ar bechod ; nad oes ganddo yr cyfryw ystyriaeth o’i
 waeledd ei hun, ag a ddylai fod ; nad yw’r ar-
 graphiadau a gafodd ddim dwfn ddigon ; fod yn
 rhaid iddo gael y fath olwg ar ddrygioni ei galon,
 ac a’i gwneilo yn barod i gyfaddef ei hun y pennaf
 o bechaduriaid, ei bod ei ymarweddian a’i ymddyg-
 iad gwedi bod yn sobr ac yn rheolaidd, yn amgen-

ni's gall roi un *gwir dystiolaeth* o'i ddychweliad.

Wrth ateb yr achos hwn, mi a ddaflaf fy meddyliau yn y drefn ganlynol : a gwneled Duw yr hyn a ddyweder yn effeithiol i argyhoeddi a cadarnhau yr un ffunud !

I. *Y mae gwahaniaeth mawr mewn pechodau, o ran eu batgasfrwydd.* Y mae drwg anfeidrol ym mhob pechod, am ei fod yn drosfeddiad o gyfraith Bod anfeidrol. O herwydd pa ham *cysleg pob pechod yw marwolaeth*. Etto y mae rhai amgylchiadau ag sydd yn gwneuthur rhai pechodau yn *fwy atgas* nag eraill. Yr ydym yn darllain am bechodau fel *ysgarlad*, ac am rai a brychau fel *porphor* ynddynt, *Esa. i. 18.* pechodau yn erbyn goleuni a gwybodaeth, dan argyhoeddiadau cryfion a manteision mawrion, a phethau ag sydd yn eu *mawrhau* mewn modd *neilltuol* yn cydfyned â hwynt. Yr oedd y pechodau y mae *Paul* yn son am danynt yn rhai mawrion, sef, cabledd, erlid, &c. o herwydd fod yr Hen Destament ganddo i ymgynghori ag ef, a chweddi cael llawer o odfeydd i'w holi ef, pa un ai'r *Iesu* oedd y *Crist* ai nag é; ond yr oedd efe wedi ystyfnig ymroi yn erbyn achos y Pryniawdwr, ac nid oedd yn cymmeryd un drefn i dirioni ei ragfarnau, ond yn hytrach i'w chwanegu hwynt. Fe ddichon pechodau a wneler gan yr un dyn fod yn swy neu yn llai atgas, yn ol yr *amgylchiadau neilltuol* f'o yn cydfyned â hwynt. Ond,

II. *Y mae Duw yn pardynu ac yn achub pob math o bechaduriaid.* Y mae ymhlith gwaredigion yr Arglwydd bob math a graddau o bechaduriaid. Y mae llawer, a gafodd y fraint o ddygiad i fynu crefyddol, megis y gwr ieuangc hwn, yn *canu cân Moses a'r Oen*. Y mae rhai wedi eu galw yn nyddiau eu hieuengctid, ac eraill, na's galwyd i mewn nes i henaint wanhau eu nerth naturiol. Y mae rhai ag oeddynt yn bechaduriaid o'r *radd uchaf*, yn awr yn gorfoleddu yn y trigfannau fry, a chweddi eu

gwifgo

gwif
mat
9, 10
at u
adu
oruc
pech
II
un t
pech
dedo
hun
bydd
wyd
daet
&c.
a g
mod
ei h
der
Yr
enrh
wi a
yn y
adol
nw,
aeth
dein
cael
eu t
ol.
Y r
olw
Glâ
oll a
ac f
pech
ymf

gwisgo â holl wisgoedd iechydwriaeth. Yr oedd pob math ymhlith dychweledigion *Corinth*, i *Cor.* vi. 9, 10, 11. nid yw Duw yn cyfyngu iechydwriaeth at un *fath neilltuol* o bobl. Y mae yn achub pechaduriaid er mwyn dyrchafu ei *rad*, *cyfoethog*, a'i *oruchel Ras*; ac am hynny nid yw mawredd ein pechodau ddim gwrthddadl i'n herbyn.

III. *Nid yw pawb ag fydd yn gadwedig yn cael yr un teimlad dwfn o bechod.* Y mae rhai yn gweled pechod yn *dra phechadurus*, yn profi'r dychrynfeydd deddfol mwyaf, ac yn curo eu dwyfron gyd â'r hunan-ffieiddiad mwyaf, gan lefain, *Arglwydd, bydd drugarog wrthym ni bechaduriaid.* Pan yr agorwyd llygaid *Paul*, ac yr adfywiodd pechod; pan daeth i gael golwg ar ei gableddau, a'i erledigaethau, &c. efe a *synnodd*. Pan daeth i edrych oddi fewn, a gweled y fath *sugn-bwyll* dwfn o bechod, O'r modd y galarodd, yr ymffieiddiodd, ac y cyfrifodd ei hun y *pennaf o bechaduriaid*, er yr holl gyfiawnder yr oedd yn ymffrostio o'i herwydd o'r blaen! Yr oedd y teimlad hwn o bechod debygid yn *angenrheidial* iddo, i'w gadw yn *ostyngedig*, ac i'w lenwi â *rhyfeddod* am fawredd gras Duw yn ei ofod ef yn y weinidogaeth, ac felly i fod yn *yspardyn wastadol* i bob diwydrwydd yngwasanaeth yr *Iesu hwnnw*, ag oedd wedi ei ofod ef tan y cyfryw rwymedigaethau neilltuol. Ond nid yw *pawb* yn cael y fath deimlad a hwn o bechod, ac nid ydynt ychwaith yn cael eu tynnu yr *un ffordd* at Grist. Mae rhai yn cael eu tynnu yn *dirion*, heb ddim dychrynfeydd deddfol. Y maent yn cael eu tynnu â rhaffau cariad. Y mae eu calonnau celyd yn cael eu *toddi* gan yr olwg ar olud dwyfol *Ras*; ac nid yw'r *Yspryd Glân* yn rhoi iddynt y fath ddatguddiad o bechod *oll ar unwaith*: y mae yn hytrach yn waith *graddol*, ac felly yn gofyn amfer. Nid oes ganddynt ddim pechodau *ffiaidd* allanol, fel ag yr oedd gan *Saul* i ymffieiddio o'u plegid, ac nid oes ganddynt yr un teimlad

teimlad dwfn o bechod. Y mae Duw yn gweith-
redu yn y peth hwn, fel ag y b'o mwyaf er ei
ogoniant ei hun, neu yn ol gwahanol dymherau ei
bobl; o herwydd pa ham y mae yn cymmeryd am-
rywiol ffyrdd i'w dwyn i mewn ar y cyntaf, ac i'w
hyfforddi yn y blaen i'r Nefoedd.

IV. *Nid y'm i farnu am deimlad gwir, a chadwed-
igol o bechod wrth y mesurau neu'r graddau o hono, ond
wrth ddull ei weithrediad, ei ffrwythau a'i effeithiau.*
Mi a grybwyllaf ychydig o bethau neilltuol.

1. Gellir dywedyd fod gennym y teimlad hwnnw
o bechod ag sydd ynglŷn wrth iechydwriaeth,
*pan ein dygir i weled ein cyflwr euog, noeth, dinerth, a
thruenus.* A ydych chwi yn gweled eich hunain
yn *drofedduyr* o'r gyfraith, ac am hynny yn ddar-
ostyngedig i'w melldith? A ydych yn gweled eich
hunain yn *noeth*, nad oes gennych un cyfiawnder
i'ch cyfiawnhau ger bron Duw, fod eich holl gyf-
lawniadau yn aflan ac yn halogedig? A ydych yn
gweled eich hunain gwedi eich llygru yn holl
alluoedd eich eneidiau? A ydych yn teimlo eich
gwendid a'ch anghymmwylder, naill ag i wneuthur
cymmod am bechod, neu i ddarostwng ei rym a'i
arglwyddiaeth chwaith? Ar y cyfan, a ydych yn
gweled eich hunain yn *golledig* a *thruenus*, *dall* a
noeth, a'r eisiau sydd arnoch o gael Cyfryngwr i'ch
dwyn i ffafr Duw, ac i wneuthur pob peth drosoch,
ac ynnoch? Fe amlyga'r pennau hyn o ymholad
pa un a oes gennych wir deimlad o bechod neu nid
oes. Y mae yn rhaid *teimlo* a *phrofi* r pethau hyn,
yn amg n ni bydd ein holl gyfaddefiadau ac addef-
iadau o honynt ond geiriau defod ac arfer, ac nid
gwir weithrediadau egwyddor o Ras o'n mewn.
Pa fodd bynnag y dichon dyn ofni nad yw yn
gweled ei hun yn ddigon aflan; os cafodd ei dy-
wys i weled ei wir gyflwr wrth natur, ac yn deim-
ladwy o'i eisiau ysprydol, y mae yn arwydd gy-
surus fod ganddo iawn deimlad o bechod.

2. Lle y mae gwir deimlad o bechod, y mae *casineb atto, a hunan-ffieiddiad o'i herwydd*. Fe all bod ofn uffern brawychus, heb ddim cyfnewidiad yn nhymmer a serchiadau dyn. Y mae'r pechadur o hyd yn caru ei bechod, a da fyddai ganddo fwynhau ei bleserau anianol, pe gallai ond diange rhag y llosgfeydd tragwyddol. Ac ar y llaw arall, y mae'r Cristion yn *casáu* pechod, ac y mae yn *wael* yn ei olwg ei hun, am fod cymmaint o bechod yn glynu wrth ei natur. Y mae yn ei weled mor wrthwyneb i'r *gyfraith sanctaidd*, ac i anfeidrol berffaith *anfan* Duw, fel ag y mae gwedi dileu ymaith y ddelw ddwyfol oddi ar yr enaid, yn cynnwys yr *anniolch arwch mwyaf*, yn gwneuthur y *niweid mwyaf*, yn ein gwneuthur yn anghymmws i *gymmundeb* â Duw, yn ein *rhwystru* yn ein dyledswydd, ac yn ein hyspeilio o'n holl *heddwch a'n cyfur*: Yn ddiweddas, y mae yn gweled ei *wyrni* a'i *ffieidd-dra*, ac am hynny ni's gall dai na'i gatau, a *ffieiddio ei hun* o'i herwydd. Ni ddichon *fiarad* am ddaioni ei galon, fel ag y mae rhai yn gwag *fiarad*, ond y mae yn wael ac yn *ffiaidd* yn ei olwg ei hun. Nid yw'n gweled *dim* ynddo ei hun a dal ei wneuthur yn seilfaen ymffroftio, cyhyd ag y mae pechod yn aros ym mhob cynneddf o'i enaid, ac yn glynu wrth bob dyledswydd. Y mae hyn yn tynnu i lawr ei falchder ysprydol, yn ei lenwi o oftyngeiddrwydd, ac yn gwneuthur iddo alaru ger bron yr Arglwydd. Y mae yn fuddo i ddim, pan ystyrio mor *ffiaidd* yw pechod, ac yn *rhwyfeddu* dwyfol ras am edrych ar y fath greadur llygredig. Y mae'r *casineb* at bechod a'r *hunan-ffieiddiad* hwn i'w cael ymhob enaid adgenhedledig, ie, er na bu yn euog o un anfoesoldeb allanol, ac y mae yn dystiolaeth eglur fod gennym deimlad cadwedigol o bechod.

3. *Pan yr ydym yn dymuno, ac mewn prysurdeb am gael*

gael ein gwaredu oddi wrth bechod, ni a allwn gasglu fod gennym wir deimlad o hono. Fe allai nad ydych yn gweled cymmaint o bechadurusrwydd pechod ag y mae rhai yn ei weled, ond fe ddichon er hynny fod yn drwmlwythog i chwi. Fe ddichon bod y fath gydymaith yn flin gennych, ac ni's gellwch lai na dymuno cael gwaredigaeth oddi wrtho. Yr ydych yn cyfrif eich hun yn gaethwas, ac yn alltud, a'ch gofal pennaf wrth edrych i fynu at Dduw yw cael clywed cyhoeddiad gwaredigaeth. Y mae hyn yn dangos eich bod wedi profi dylanwadau byw-hâol neilltuol Ysryd Duw. Dyma un o rannau neilltuol profiad gwahaniaethol Paul, Rhuf. vii. 24. Ys truan o ddyn wyf fi, pwy a'm gwared i oddi wrth gorph y farwolaeth hon? Diolch yr wyf fi i Dduw, trwy Iesu Grist fy Arglwydd. Y mae pob un a allo fabwysio'r iaith hon, ac sydd yn hiraethu am gael ei buro a'i lanhau yn drwyadl oddi wrth bechod, ac yn ddiolchgar am ryw obaith o waredigaeth trwy'r Cyfryngwr mawr, yn ei wneuthur yn amlwg mai pechod yw ei faich mwyaf, a bod ganddo y cyfryw deimlad o bechod ag sydd yn dyfhiolaeth o wir ddychweliad.

*4. Y mae hyn hefyd yn ymddangos, pan ein gwneleu ni yn ewyllysgar i edrych at, ac i orphwys ar Grist am bob cysfiawnder ac iechydwriaeth. Nid â y rhai sydd heb gael gwir deimlad o bechod byth at Grist am iechydwriaeth. Tra yr oedd Saul y Pharisead yn meddwl ei fod yn gyfiawn, yr oedd yn elyn i Iesu Grist; ond pan adfywiodd pechod, fe anobeithiodd, a bu farw; fe welodd mai'r Iesu oedd ei unig Noddfa, ac fe'i gwnaed yn ewyllysgar i syned atto, a gor-phwys arno am iechydwriaeth. Dyma ei iaith wed'yn, *le yn ddiammeu, yr wyf yn cyfrif pob peth yn gollod o herwydd ardderchawgrwydd gwybadaeth Iesu Grist fy Arglwydd — Ac ym cair ynddo ef b.b fy nghysfiawnder fy hun, yr hwn sydd o'r gyfraith,*
end*

ond y
o Ddu
nag
enzid
enw
ef all
" ny
" ar
" ro
" yn
" yn
" rh
" ti,
a hal
" a'
effeit
o bec
gan
edigo
i dda
V.
gid
Y m
sydd
Ni's
od ac
Dduw
hun.
un a
mew
edd e
i alw
Pan
pe ga
a red
eraill
euog

ond yr hwn fydd trwy ffydd Crist, y cyfiawnder fydd o Dduw trwy ffydd, Phil. iii. 7, 8, 9. Pa le bynnag y mae gwir deimlad o bechod, y mae'r enaid yn foddlon i dderbyn Crist; ie, ym mhob enw neu garacter ag y mae'r Eſfengyl yn ei ofod ef allan. — " Arglwydd medd efe, Pwy fydd gen-
 " nyf fi yn y nefoedd ond tydi? ac nid ewyllysiais
 " ar y ddaear neb gyd â thydi. Mi a ddymunwn
 " roi'r cwbl o'm beiddo i ti : mi a ddymunwn
 " ymadael yn llawen â'm cyfiawnder fy hun,
 " ymadael â'm chwantau mwyaf mynwesol, a
 " rhoi i fynu fy Nalila anwylaf, a dyfod attat
 " ti, yn noeth, ac yn euog, yn wan, digymmorth
 " a halogedig, i gael fy nghyfiawnhau, sancteiddio,
 " a'm hachub gennyti." Pa le bynnag y b'o'r
 effeithiau dedwydd hyn yn cydfyned â'r teimlad
 o bechod, ni a allwn gasglu ei fod wedi ei roddi
 gan Yspryd Duw, ac y mae yn dystiolaeth o gadw-
 edigol gyfnewidiad. Mi soniaf am un peth arall
 i ddal sylw arno.

V. Pa mwyaf y cynhyddom mewn gras, mwyaf ei
 gid a gawn ei weled o ddrwg a ffeidd-dra pechod.
 Y mae ein gwybodaeth fel y bore-wawr, yr hwn
 fydd yn llewyrchu swy swy hyd ganol-dydd.
 Ni's gall fod gennych gymmaint o olwg ar bechod
 ac arnoch eich hunain, a'r a gewch pan delo
 Duw i'ch tywys i adnabyddiaeth o'ch calon eich
 hun. Ysgatsydd na's cawsoch eich argyodeddi o
 un anfoesoldeb allanol; ond, fel ag y cynhyddoch
 mewn gras, chwi gewch weled mwy o'ch gwael-
 edd eich hunain, a chwi welwch ddigon o achos
 i alw eich hunain yr anheilyngaf o greaduriaid.
 Pan ystyrioch eich naturiaeth, mor llygredig yw,
 pe gadawfai Duw chwi i chwi eich hunain, chwi
 a redafech i'r unrhyw ormod rhyfedd ag y rhedodd
 eraill: pan edrychoch ar y pechodau y buoch yn
 euog o honynt megis Cristion, yr argyocddiadau
 a ddi-

a ddiffoddasoch, eich grwynachrwydd a'ch an-
niolchgarwch, gwrthryfel eich calon, eich aneif
jeddyliau ofer, eich oerni a'ch ffurfioldeb, eich
balchder ysprydol a'ch gwag-ogoniant, eich cnawd-
oldeb, eich esgeulusdra o ddyledswydd, a'ch cyf-
lawnu dyledswydd yn ddiosal, a'ch ferchiadau
cnawdol heb eu marweiddio; fel ag yr ystyrioch
y pethau hyn, fe'ch argyhoeddir fwy iwy o'ch
gwaeledd eich hun, a phan b'och ger bron Duw,
chwi fyddwch yn barod i gyfenwi eich hunain y
pennaf o bechaduriaid, am fod eich rhwymedig-
aethau, eich ymrwymadau, a'ch trugareddau
mor fawr a chynnifer. Pa mwyaf cyffelyb a
fyddom i Dduw, gwaelaf ei gid a fyddwn yn ein
golwg ein hunain. Y mae pechod a sancteidd-
rwydd yn ddau wrthwynebwr. Fel ag y mae
pechod yn cynhyddu, y mae ein casineb at
sancteiddrwydd yn cynhyddu. Felly, ar y llaw
arall, fel ag y mae sancteiddrwydd yn cynhyddu,
mwyaf yr ydym yn ei weled o felddigidigrwydd
pechod, a gwaelach waelach yr ydym yn myned
yn ein golwg ein hunain, ie, hyd nes byddom
yn barnu ein hunain yn ffeiddiach nag eraill, er
na's buom yn euog a bechodau mawrion gwara-
dwyddus. — Gadewch i ni yn awr wneuthur cym-
hwysiad o'r hyn a ddywedpwyd attom ein hun-
ain; ac fel y gallom ddyfod i ryw benderfyniad
am ein cyflwr ein hunain.

I. Gadewch i ni holi yn ofalus am ein teimlad
ni ein hunain o bechod. — Ysgatfydd nad oes
gennych ddim o'r un teimlad dwfn o bechod, ag
fydd gan rai o'ch hamgylch. Fe allai eich bod
yn ofni nad oes gennych ddigon o olwg ar ffi-
eidd dra pechod, ac ar eich trueni eich hunain.
A ydych gwedi eich argyweddi eich bod yn euog,
di-nerth, truenus, dall a noeth ynoch eich hun-
ain? A ydych yn caſâu ac yn ffeiddio eich
hunain

huna
cael
am d
hyde
hâd,
am h
noeth
ladw
byn e
lad o
ydych
ymdd
lechye
obeit
wch
becho
ymdd

2.
gyffr
galon
ydych
yr yd
i Ddu
Pan y
yn dig
rych
chon
Chwi
ddyfna
ydych
yn fwi
chwi
profi y
rwydd
fydd g
gwneu
ain, a

hunain o herwydd pechod? A ydych yn dymuno cael eich gwaredu oddi wrtho? A ydych yn galaru am dano ger bron yr Arglwydd? A ellwch ddim hyderu ar eich cyflawniadau eich hun am gyfiawnhâd, a ydych yn eu gweled oll yn halogedig, ac am hynny yn wisg anghymmawys i guddio eich noethni? A ydych wedi eich gwneuthur yn deimladwy o'ch eisiau o Grist, ac yn foddlon i'w dderbyn ef yn ei holl enwau? A wnaed chwi, dan deimlad o bechod, yn ddiolchgar am Iachawdwr, a ydych wedi eich diddysnu oddi wrth bob hunanymddibynniad, a wnaed i chwi ffoi atto ef am bob lechydwrriaeth? Y mae gennych le gan hynny i obeithio, fod Duw wedi eich dwyn allan o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni, er nad yw eich teimlad o bechod mor ddwfn ac argraphedig, ag y mae yn ymddangos mewn rhai.

2. Oddi yma gwelwn tuendid Crist'nogion yn gyffredinol, yn gwneuthur yr hyn a ddylai fod yn galondid, yn ddigalondid. Yr ydych yn ofni nad ydych yn gweled digon o ddrwg eich calonnau; yr ydych am hynny yn gweddio yn feunyddiol ar i Dduw ddangos i chwi fwy o'r pla sydd ynthynt. Pan yr atebir eich gweddiau, yr ydych yn fuan yn digalonni wrth yr olwg, ac yn llefain, A edrych Duw ar y fath drueniaid a nynt? A ddi-chon yr holl bethau hyn gyd-sefyll â Gras? Chwi a ddylech yn hytrach fod yn ddiolchgar am ddyfnach teimlad ac eglurach amlygiad o'r hyn ydych wrth natur. Yn wir, os ydych yn myned yn fwy aer; os yn esgeuluso dyledswyddau, &c. chwi a ellwch groch-lefain: ond os ydych yn profi yr un zel dros Dduw, a mwy o offyngaid-rwydd; os ydych yn iawn ddefnyddio yr olwg sydd gennych ar ddrwg eich calonnau, yn eich gwneuthur yn fwy gwael yn eich golwg eich hunain, ac yn eich llanw â mwy o hunan-fieiddiad a

diolchgarwch am Iachawdwr, llawenhewch, ac edrychwch arno fel gwaith o eiddo Ysryd Duw, a thystiolaeth o'ch cynnydd mewn Gras.

3. Gadewch i ni edrych mwy i'n calonau, a mynych ystyriwn natur ofnadwy a haeddiant pechod. Pan y gwelom ein hunain yr un wrth natur a'r gwaelf, pan edrychom ar ddrwg ein calonau, fe ellir ein cyffroi i ryfeddu gras Duw yn anfon ei Fab i'r byd, i gadw'r cyfryw â nyni, fe ellir ein cynhyrfu i'w foliannu am wneuthur gwahaniaeth rhyngom ni ag eraill, ac am roddi i ni ryw obaith am waredigaeth oddi wrth bechod. Fe fydd hyn yn debygol i'n cadw byth yn oftyngedig, i'n gwneuthur i werthfawrogi'r Pryniawdwr yn fwy, a llawenhau yn y cyflawnder o haeddiant a gras fydd ynddo ef. Ac yn wir ni ddylem ni byth edrych ar bechod, heb edrych ar Grist hefyd, yn amgen ni a fyddwn yn barod i suddo i ddigalondid. Tra yr edrychom ar y naill i'n darostwng, edrychwn ar y llall i'n cyfuro, ac yna ni a allwn ddywedyd gyd â'r Apostol, Rhuf. vii. 25. Yr wyf wfi yn diolch i Dduw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd.

4. Ni a allwn wneuthur defnydd o'r ystyriaeth hon mewn ffordd o argyodeddiad. Yr ydych oll yn bechaduriaid wrth natur, yn bechaduriaid coll-edig; i.e. chwi, y rhai fydd yn meddwl fod genych gyflawnder difeius. Chwi y rhai ni redasoch i bechodau cyhoeddus, ffaidd; chwi y rhai fu byw yn sobr ac yn rheolaidd, yr ydych chwi yn druan, gresynol, tlawd, dall, a naeth. Oh! na's gallwn argraphu yr argyodeddiad arnoch. Ond dyma eich anhappusrwydd, yr ydych yn druenus, ac nid ydych yn ei weled, ni chredwch ddim o hono. Gadewch i mi ddywedyd i chwi, ac yr wyf yn dywedyd y gwirionedd, nid wyf yn dywedyd oelwydd, Y mae yn rhaid i chwi weled eich hun-

ain.

ain y
chwi
mae
wedy
yn dy
höll v
lad o
Grist
collec
Fe do
nid o
yn r
glwy
iaid i
xxi.
gofod
ymost
agoro
pecho
eich
enus.
a all
ddyw
Amen

ain yn y cyflwr truenus hwn, yn amgen nid ewch
 chwi byth at Grift yn iawn am Iechydwrïaeth. Y
 mae yn rhaid i mi ei ddywedyd, ac mi allaf ddy-
 wedyd, mai o wir gariad at eich eneidiau yr wyf
 yn dywedyd, Er eich holl ddyledswyddau, a'ch
 holl weithredoedd da, os nad oes gennych deim-
 lad o'ch cyflwr euog, truenus; oni ffoisoch at
 Grift tan y teimlad hwnnw, fel pechaduriaid noeth,
 colledig, nid ydych yn gymmwys i deyrnas Dduw.
 Fe ddichon hyn ymddangos yn *ymadrodd caled*, ond
 nid oes un peth yn *fwy gwirionedd*. Yr ydych
 yn rhai o'r rhei'ny, am ba rai y mae ein Har-
 glwydd yn dywedyd, yr *â publicanod a phuttein-
 iaid i mewn i deyrnas nesoedd o'u blaen hwynt*. Mat.
 xxi. 31. Yr ydych y cyfryw ag sydd yn ceisio
 gosod i fynu gyfiawnder o'ch eiddo eich hunain, heb
 ymostwng i gyfiawnder Duw. Yr Arglwydd a
 agoro eich llygaid, ac a roddo i chwi deimlad o'ch
 pechod, fel y b'o i chwi anobeithio, a marw ynoch
 eich hunain, ac, megis creaduriaid di nerth, tru-
 enus, y galloch edrych tu ag at yr hwn yn unig
 a all wared rhag y llid a fydd. Bydded i ni oll
 ddywedyd, Felly b'o, Arglwydd Iesu, bydded,
Amen.

D I W E D D.

[115]

Os cair Annogaeth gyfaddas; yr ydys yn
bwriadu Argraffu ychwaneg o Achosion
CYDWYBOD, ar amryw Ystyriaethau budd-
iol, gan yr un Awdwyr;

Ynghyd â THRAETHAWD a elwir,

Maen-prawf FFYDD gadwedigol;

Atteb byrr ac eglur i'r ddau HOLIAN
canlynol,

I. Pa mor belled y dichon calon a ffyrdd dyn
gael eu diwygio, ac efe er hynny heb ddm
ffydd gadwedigol?

II. Pa fodd y gallwn wybod fod ein Ffydd yn
gadwedigol ynghanol yr holl wendidau a'r
amheuon a ddichon fod yn cyd-fyned â hi?

Cymmwys i'w cyd-ymrwymo â'r rhai yma.

his

✱

yn

on

da

l;

yn

nn

yn

a'r

?

na.

✱